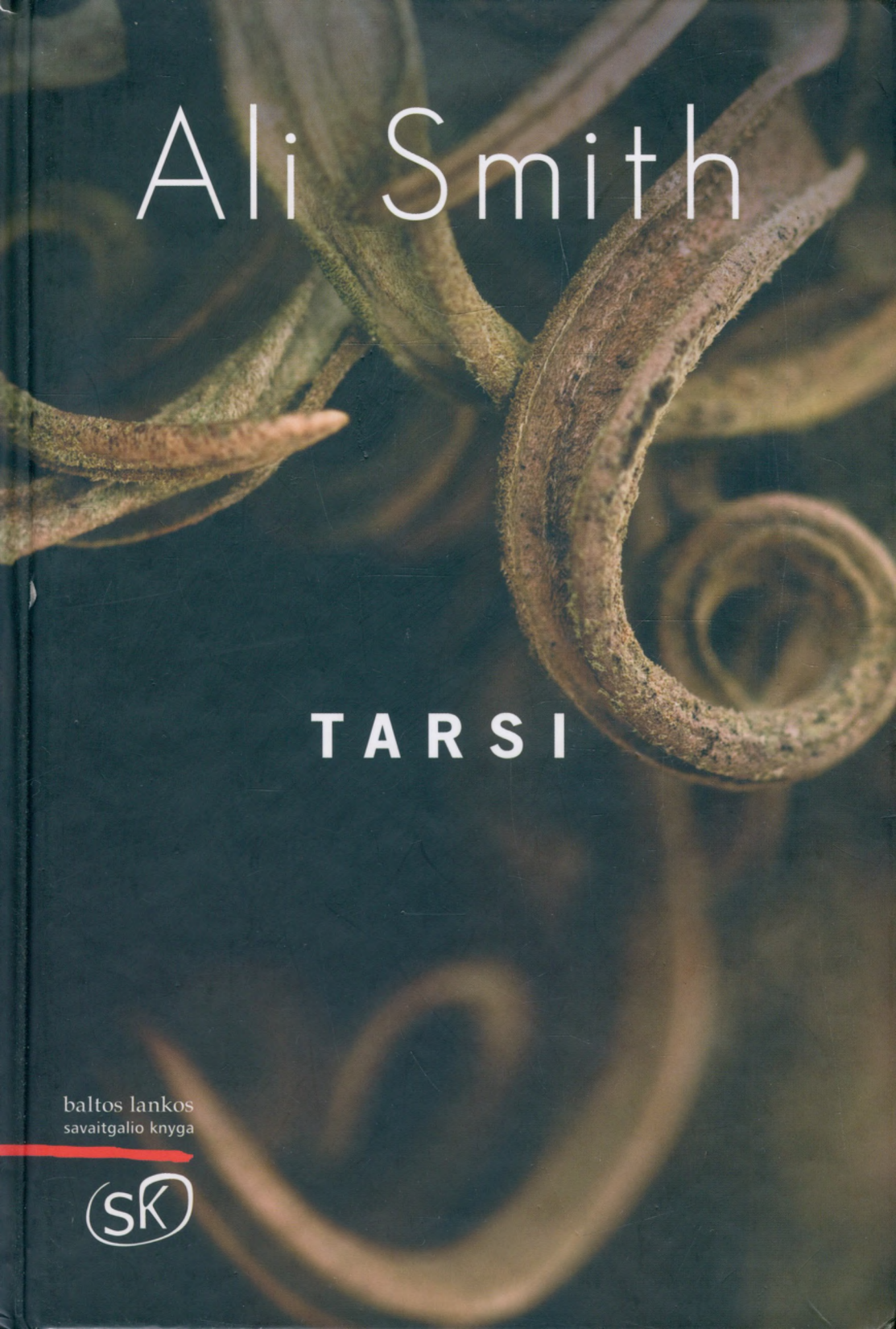
Ali Smith
TARSI
baltos lankos
savaitgalio knyga
SK

Ali Smith

TARSI

Iš anglų kalbos vertė
Gabrielė Gailiūtė

baltos lankos

UDK 820(411)-3
Sm28

Knygos leidimą parėmė Škotijos menų taryba

Scottish Arts Council

Viršelio dailininkas
Zigmas Butautis

Maketavo
Eglė Jurkūnaitė

Versta iš:
Ali Smith, *Like*, Virago Press, 2005

Viršelio iliustracija: © corby.com

Copyright © 1997, Ali Smith
All rights reserved
© Gabrielė Gailiūtė, vertimas į lietuvių kalbą, 2008
© Baltų lankų leidyba, 2009

Printed in Lithuania
ISBN 978-9955-23-216-2
ISSN 978-9955-23-134-9

Visas mano menas – Sarah Wood ir
Donui Smithui – linkiu jam visų didžiųjų žuvų

Kas būna tiesu?
Tiesių būna linijų ar gatvių,
bet žmogaus širdis – o ne,
ji vingiuoja tarsi kalnų takelis.
Tennessee Williams

Mano istorijoje yra moralas –
Aš draugę praradau.
Emily Dickinson

Exegi šį, *exegi* tą. Sakykime, įsimylėjau,
meilė mane slegia ar kelia aukštyn lyg ant sparnų.
Ne vien sakykime. Tikrai įsimylėjau.
Ordos, palikuonys, teisėjai veltui spraudžiasi į erdvę,
kurią aš ir mano meilė palikome vakar.
Edwin Morgan

Medžiai sprogsta, lapai krinta,
snieguolės ore –
visokiausi dalykėliai
man primena tave.
Dana

Visi archetipai dirbtini,
bet kai kurie labiau negu kiti.
Angela Carter

Eimė

Eimė stovi ant perono krašto ir žiūri į bėgius. Jie švarūs ir spindintys; tikriausiai pravažiuojančių traukinių ratai šitaip juos nušveičia. Tarp bėgių tarsi kopėčių pakopos išdėstyti nublukę mediniai pabėgiai. Jai virš galvos stoties stogo pakraigėje pešasi žvirbliai. Ore tvyro medžio dūmai, o gal kas nors kur nors degina lapus.

Tai pats geriausias miestelis. Traukiniai čia sustoja ne visada. Kartais traukinys pralekia kiaurai ir pro šalį nė nepristabdydamas, taip greitai, kad balsas per garsiakalbį turi įspėti žmones nesiartinti prie perono krašto, kad neįtrauktų oro gūsiai.

Ji pasuka galvą palei peroną ir žiūri, kaip driekiasi toliai, tarsi kiltų dangun. Nusisuka į kitą pusę, ir tolis nusidriekia priešinga kryptim, brėždamas tiesią šiesos ir erdvės liniją, kertančią užstatytą miestelio pakraštį. Įsivaizduoja erdvės tunelį, kiaurai neriantį per butus, namus ir naujuosius biurų pastatus, sudarytus vien iš langų, pro apleistą pramoninį rajoną, dvokiantį degančiomis padangomis, paskui – į skurdžius laukų plotus.

Ji stovi ant pat kraštelio, kone žengia nuo jo. Tikrindamasi pasisiūbuoja ant kulnų. Bet dabar žmonės į ją žiūri, ir ji apsimeta ieškanti kažko, ką pametė, dėl Keitės, jei netyčia kas nors ją atpažintų. Ne, nematau. Ar čia? Ne, ką gi, pamečiau. Galiausiai atsitraukia ir palieka stotį po senu Viktorijos stiliaus laikrodžiu, kabančiu virš

automatinių laukiamosios salės durų. Vaje, kiek valandų. Negalima vėluoti pas Keitę. Reikia liautis.

Eimė Šoun[1]. Tokia pavardė persekios visą gyvenimą. Regis, viską anksčiau darei geriau, kadaise, tomis dienomis, kai švietei. Bet gali ir nesileisti.

Eimė Šoun ir Keitė Šoun. Kai reikia pasirašyti, atrodo, kad Eimė parašo „Eimė Šour"[2]. Jokių kitų Eimės parašytų žodžių Keitė nėra mačiusi, ir jai tai atrodo labai juokinga dabar, kai jiedvi apsigyveno prie jūros. Keitei patinka vadintis Šoun. Keitė Šoun, Ketlina Šoun, Keitė Šoun, kartoja ji. (Greičiau jau Ketlina Padauža, sako Eimė, baksnodama jai šonus vatos gumulėlių pakeliu, šluostydama po dušo.) Keitė Šoun skamba kaip iš pasakos, sako jai Keitė. Kaip būna, pasakoja ji, kai įeinu į žmonių pilną kambarį, ir pasakotojas sako šiuos žodžius, nes nesugalvoja, ką geriau pasakyti.

Pasakotojas arba pasakotoja, pataiso ją Eimė, šukuodama šlapius plaukus. Bet nesvarbu, priduria. Visai nesvarbu, tikrai ne.

Visi žmonės apsidairė, kalba Keitė, kai tik prasivėrė durys. Keitė Šoun. Ji švietė visą naktį. Iš jos sklido tokia ryški šviesa, kad jos vienos užteko, ji taip viską nušvietė, kad net už daugelio mylių gyvenantys žmonės ėmė spėlioti, kas ten, o lizduose sumigę paukščiai pamanė, kad atėjo diena, ir pragydo. Ji švietė, nes vilkėjo labai gražia suknele, pačia gražiausia visoje puotoje.

Šiuo metu Keitė eina iš proto dėl puotų ir suknelių. Praėjusią savaitę svečiuose pas draugę pažiūrėjo Disnėjaus *Pelenę*, o dabar, kai Eimė žvelgia pro vagonėlio langą ir mato kopose vieną žaidžiančią Keitę, nesunkiai sumoja, kad vienas iš žaidimų yra Pelenė, o Keitę supa draugiški žvėreliai, kurie jai siuva gražią suknelę iš visokių pajūryje rastų skiautelių.

Naujausias Keitės pokštas toks: Kodėl Pelenę išmetė iš futbolo komandos? Nes jos kamuolys – moliūgas. Išgirdo jį mokykloje. Ši

1 *Shone* (angl.) – veiksmažodžio *shine* – šviesti – būtasis laikas (čia ir toliau – vert. pastabos).

2 *Shore* (angl.) – krantas, pakrantė.

mokykla jai patinka daug labiau negu ankstesnė, kurią lankė, kai jiedvi gyveno viešbučio, kuriame dirbo Eimė, rūsyje ir ant drėgnos sienos virš lovos paišydavo kažkokius paparčius. Klasės draugai jau beveik pamiršo ją erzinti dėl tarmės ir dėl to, kad gyvena vagonėlyje, o ne tikrame name; keli netgi įprato užsukti ir prislopintai belsti į durų apačią, kad Keitė išeitų pažaisti. *Keitė gerai prisitaikė. Keitei šis dalykas sekasi puikiai. Keitė daro žymią pažangą. Keitė – labai gabi mergaitė.* Jos čia gyvena jau pakankamai ilgai, kad spėtų sulaukti ataskaitų iš mokyklos, popierėlių, kuriuos Eimė, Keitei juos perskaičius, sulanksto ir krauna į spintelę. Be to, Keitės balsas jau aiškiai suminkštėjo, balsiai aiškesni, škotiškesni. Prieš porą savaičių ji nusitempė Eimę į centrinį paštą parodyti atviruko su žaidimų aikštele pajūryje, ir nors iš tolo sunku įžiūrėti, tikrai truputį panašu į jiedvi, Eimė (tamsiaplaukė) supa Keitę (šviesiaplaukę) sūpuoklėse. Jos nusipirko atviruką ir lipnia juosta priklijavo prie spintos durų vagonėlio miegamajame.

Eimė vagonėlį vadina gryna sėkme. Čia atvykusios, jiedvi darė taip, kaip visada naujoje vietoje, užsuko į vagonėlių aikštelę, kur visada gali pasiskolinti visokio gėrio: virvę, vandens plastiko bidonuose, ant suklypusių džiovyklų išdžiaustytų drabužių. Pro aikštelės administraciją jos ėjo kaip tik tada, kai Angusas kabino skelbimą. Keitė jį perskaitė paraidžiui, kad Eimė suprastų, kas parašyta. Ieškome padėjėjo. Eimė paklausė Keitės, ar jai čia patinka. Tada nusiuntė ją į pajūrį kitapus gatvės ir valandžiukę stovėjo. Nuėjo už administracijos ir apsižiūrėjo. Pirštais atsargiai krapštė čiaupą lauke, kol susitelkė šaltas vanduo ir pasiliejo į kanalizaciją. Įkišo galvą pro administracijos durų langelį. Prie stalo sėdintis žmogus, Angusas, išsigandęs atsistojo, stumtelėdamas kėdę; ši vos neapvirto. Atleiskit, tarė ji. Vienas jūsų čiaupas truputį varva. Jei turite veržliaraktį, galėčiau pataisyti.

Darbas geras tuo, kad jos nemokamai gavo kur gyventi, gryna sėkmė, netgi žiemą, kai aikštelė uždaryta, Eimė turi prižiūrėti ją ir kitus senus vagonėlius, kad jų negadintų audra ar vandalai, ir atsakyti į žinutes, paliktas administracijos atsakiklyje žmonių, užsisakančių vietas kitai vasarai; į laiškus atsako Angusas. Jau

seniai Eimė neturėjo tokio lengvo darbo, o dar gavo du didelius kambarius su baldais, miegamąjį ir virtuvę-valgomąjį-svetainę. Yra elektra ir dujos, nors maudytis tenka tualete kitoj pusėj. Vasarą sunku rasti laisvą dušą ar skalbimo mašiną. Pernai žiema buvo šalta, bet nuo dujomis kūrenamų šildytuvų čia greitai įšyla. Keitei šildytuvai patinka, jie kvepia šiltai ir oranžiniai. Pernai per Kalėdas jos visą popietę buvo vienintelės pajūryje, ir kol tik įžiūrėjo, piešė jūros išmestais pagaliais paveikslėlius smėlyje nuo pat prieplaukos iki uolų, o kai sutemo, parėjo visą kelią atgal per smėlį, giedodamos visas Kalėdų giesmes, kokias tik prisiminė. Kai neprisimindavo žodžių, Eimė juos išgalvodavo. Mes Trys Karaliai iš Rytų. Tokie stori, kad net sunku. Per visą dieną spraudžiamės į mašiną. Bet kaip įlipti – galas žino, o, o. Tokios siauros tos mašinos. Aišku, neįlipsim, žinom.

Keitė grįžta iš vėtros, atsinešdama šalto oro gūsį. Nuo durų iki pusryčių baro ant kilimo palieka smėlio dryžę. Eimė paprašo jos eiti išsipurtyti į lauką. Net po to jos drabužiai ir plaukų sklastymas aplipę smėliu. Smulkūs žėručiai prikibę prie veido.

Eimė kepa kumpį ir verda bulves su žaliomis pupelėmis.

Fe, sako Keitė.

Teks valgyti, Keite. Nieko daugiau negavau, sako Eimė.

Keitė sudrimba ant sofos, numeta pagalį ir tingiai piešia naujus veidus ant senųjų veidų aprasojusiame lange.

Eime, klausia ji. Koks mūsų pašto kodas?

Nežinau, atsako Eimė. Gausi paklausti Anguso.

Mes kaip tik žaidėm Senovės pilkapius, sako Keitė.

Tokio žaidimo nežinau. Su kuo žaidėt? – klausia Eimė.

Su Rodžiu ir Katriona, atsako Keitė. Ji užkabina kulnu seną knygą, pakištą po klibančia stalelio koja. Ant knygos nugarėlės užrašytas ilgas auksinis žodis. *Her A Clit Us*. Regis, tokios gražios senos knygos nedera mindyti kojomis.

Ar pažįsti panelę Rožę? – sako Keitė. Žinai, mes mokykloje mokėmės apie Skarą Brei.

Kumpis spragsi. Apie ką? – klausia Eimė.

Tai tokia vieta Orknyje, kur audra nunešė smėlį, ir žinai ką, archeologai surado tokį dalyką, ištisą senovės kaimą, kuris visą laiką glūdėjo po smėliu.

Keitė pašnibždomis prataria „archeologai“, tikrindamasi, ar gerai pasakė, paskui tęsia.

Žinai, mes darom darbą apie tai, kaip ten žmonės gyveno?

Aha, Orknyje, taip, regis, kažkada girdėjau, sako Eimė.

Tai va, sako Keitė prie lango, kur paišo banguojančias linijas, paukščiukus virš veidų. Senovės pilkapius reikia žaisti taip. Atsiguli smėlyje ir labai labai prisiploji, ir negalima judėti. O tada guli, ir ateina audra ir nupučia visą smėlį nuo tavęs, tada atsibundi pajūryje, kur miegojai, atsikeli naujoje vietoje, kurios niekad nesi mačiusi, nors ten užmigai ir visą laiką miegojai. O tada tą vietą tyrinėji. Eime?

Tai, kad Keitė Eimę vadina vardu, kai jos kalbasi gatvėje ar parduotuvėje arba kai pasakoja apie ją mokyklos kieme, yra viena iš priežasčių, kodėl vietiniai žmonės ne itin patenkinti, kad jų vaikai draugauja su Keite Šoun, kuri, nors ir neprimena valkatos, šiaip ar taip, gyvena kaip jie.

Pavyzdžiui, ar žinojai, kad vieno medžio pakanka išgyventi keturių šimtų rūšių vabzdžiams ar gyviems padarams? – sako Keitė, žodį „išgyventi“ taria labai aiškiai, lyg ką tik išmokusi. O ar žinojai, kad vienas medis pagamina pakankamai oro, man rodos, dešimčiai žmonių, bet ištisiems metams? – sako ji. Eime?

Taip, ką? – sako Eimė.

Keitė visą popietę ketino šito paklausti. Ar galime įsigyti katę? – sako ji.

Dar ne, atsako Eimė.

Keitė supranta, ką tai reiškia. Ji šakute stumdo pupeles lėkštėje. Taip neteisinga. Čia jai patinka.

Ką nori veikti po vakarienės? – klausia jos Eimė. Gal eime pasivaikščioti?

Nekenčiu vaikščioti patamsyje, nepatenkinta atkerta Keitė. Eisiu pas Andželą žiūrėti *Byker Grove*. Visi turi televizorius. Andžela netgi turi televizorių savo kambaryje.

Keitės plaukai dvelkia rudeniu. Čia tikrai galima pajusti, kaip keičiasi metų laikai. Eimė neprisimena, kad kada nors anksčiau būtų tai galėjusi.

Sykį, turbūt prieš kokius trejus metus, maždaug tokiu metų laiku, ji paliko ją gatvėje prie didelio prekybos centro „British Home Stores", prie kalėdinės vitrinos, regis, Birmingame? Gerai nepamena. Kai grįžo po keturių valandų, dėl viso pikto, pasižiūrėti, pirkėjų minia buvo išsiskirsčiusi, o Keitė tebekiūtojo, susigūžusi pūkinėje striukėje ant žemės prie uždarytos parduotuvės.

Siaučia milžiniška juoda jūra, rangydama putas jai po kojų ir vėl atsitraukdama. Toli tamsoje ji regi mažus žiburėlius. Ji rado Keitę tame pačiame tarpduryje su krūvele monetų po kojomis. Išsišiepusi, apsnūdusi nuo šalčio, ištiesusi sušalusį delniuką virš sidabriukų ir variokų. Aš jiems sakiau neduoti pinigų, pasakė ji. Sakiau, kad pinigų mums pakanka.

Tada paskutinįsyk kur nors ją paliko. Pirmą sykį, kai Keitė buvo visai mažutė, kai dar kurtinamai raudodavo ir nemokėjo kalbėti, sykį, kai miegojo, ji ją paliko ant pievos priešais policijos nuovadą po medžiu prie šiukšliadėžės, o pati atsisėdo ant suolelio pažiūrėti. Sustojo moteris. Ji atrodė tinkama. Ji pabaksnojo Keitę koja. Moteriai nė nespėjus praverti nuovados durų, jos paspruko. Paspruko, moteriai nė nespėjus pereiti gatvės.

Jūra, kaip šįvakar, tiršta, tamsi ir sūri, klosto šiukšles ir nuolaužas lygiais sluoksniais. Kietos uolų briaunos per drabužius sminga į odą. Eimė junta pirštais įbrėžimus uoloje, neįskaitomą grafitį.

Pastebėjo, kad ir vėl užsiima niekais. Pačiame daugiaaukštės mašinų aikštelės viršuje, uždususi nuo kopimo betono laiptais, ketvirtame aukšte, kur laiptai baigiasi lauke. Pažvelk žemyn, nuo oro svaigsta galva. Prieš akis driekiasi nedidukas miestelis, šiaurėje kalnai. Tupi ant kieto žemės grumsto, tarp dygliakrūmių ir aukštos pageltusios žolės, tarp apleistos statybvietės griuvėsių ir šiukšlių, už eilės namų ir krautuvėlių užkaltais langais, apipurkštais dažais. Trys mergytės atsargiai stebi iš tolo. Viena šnioja lazda per žolę ir šaukia, ponia, kas jums? Atsiguli aukš-

tielninka žolėje. Virš tavęs – dygliakrūmiai mėlyno dangaus fone. Susikaupk.

Prie prekybos centro stebi, kaip laikas kas sekundę keičiasi, o temperatūra lieka tokia pat, 8°C, statybų bendrovės vitrinos skaitmeniniame ekrane. Galva nusvyra ant sėdynės atlošo, šaltas metalas prie kaklo, praeidami žmonės žiūri. Stovi stotyje ir nuo perono žiūri į bėgius. Visi žmonės ką nors pasitinka arba kur nors keliauja, rankose, kišenėse, rankinėse laiko bilietus. O tu bilieto neturi. Tai – paslaptis.

Ji prisimena tris į ją spoksančias mergytes, aukštoji kuždėjo draugėms žodžius, panašius į „pamišėlė" ir „šūdas". Ji prisimena apleistos mašinų aikštelės stogą. Galėtų keliauti ir toliau į šiaurę. Tų kalnų viršūnės jau snieguotos.

Arba po vandeniu. Galėtų žengti tiesiai į jūrą ir pajustų, kaip po kojomis smagiai sujuda žemė, šaltis smelkia, kol jo nebesijaučia, paskui virš galvos užsiveria vandens paviršius, tarsi nieko nebūtų nutikę.

Čia niekas neateitų tavęs ieškoti.

Tada ji nusijuokia ir jūros mūšoje išgirsta savo juoką. Keitė su trenksmu žengia pro duris ir sako, šitaip vėjuota, vėjuočiau ir nebūna: rodo pro langą medžius tarp aikštelės ir pagrindinio kelio ir sako, pažiūrėk, matai, kaskart, kai jie sujudina lapus, grįžta vėjas. Jei tie medžiai *liautųsi* šitaip drebinę šakas. *Tada* vėjas taip stipriai nebepūstų. Joms tik atvykus, Keitė stebi virš kalvų krintančią miglą ir lekia jai pasakyti, tai istorija, ateik, parodysiu istoriją.

Kas nors visąlaik man primena
kas nors visąlaik man primena
gimiau
kad tave mylėčiau
ir niekada nebūsiu laisva
visada būsi mano dalis

Žodžiai vis sukasi ratu, tos pačios spragos tarp jų. Eilutės skyla tarsi daužomi puodai. Eimė labai susierzina, paskui bejėgiškai nudžiunga. Kaip vulgaru. Galvoje užsikirtusi plokštelė.

Keitė kažko susijaudinusi, nulėkė pirma joms grįžtant į aikštelę iš Andželos. Andžela Makekni – nykoko veido mergaitė iš jos klasės, ją Keitė, regis, pamėgo. Gali būti, svarsto Eimė, kad tai dėl palydovinės televizijos Andželos namuose. Jai teks įprasti prie vis ilgesnių vakarų be Keitės.

Andželos Makekni motinai Keitė Šoun kažkokia įtartina. Kažin, ar jai patinka, kad ji nuolat užsuka, taip ji sako vyrui, kai abi Šoun išeina. Jos gyvena vagonėlių aikštelėje. Nieko baisesnio ir būti negali. Jų tartis tokia angliška. Nors, reikia pripažinti, jos ne anglės, kaip ta į Patersonų fermą atsikrausčiusi trupė su ožiais, žongliruojanti, masažuojanti ir šnekučiuojanti su daržovėmis.

O dabar štai Andžela klausinėja visokių klausimų, aiškiai vis per tą Šoun mergiotę. Pavyzdžiui, kodėl jie sekmadieniais vaikštą į bažnyčią, kokia iš to nauda. Ir kodėl žmonės gyvena namuose, jei galėtų gyventi vagonėliuose ir keliauti, kur panorėję. Jie nusipirko bilietus į cirką, kitą savaitgalį atvykstantį į miestelį. Poniai Makekni, kai buvo tokia kaip Andžela, cirkas labai patiko. Ji maldaudavo brolių ją ten nusivesti. Liūtai, ruoniai ir visa kita. Dabar Andžela sakosi į cirką nenorinti, nes, spėk, kas jai sakė, kad gyvūnams cirke blogai.

Neįtikėtinų dalykų jos prisišneka, tiesa? – pasakė ji, kai Eimė atėjo prie durų pasiimti Keitės.

Eimė poniai Makekni plačiai nusišypsojo.

Suprantat, anądien, tęsė Andželos mama. Anądien Andžela man pasakė, kad Keitė jai pasakė, kad būna dviejų rūšių prekybos centrai. Vieni – paprasti, su parduotuvėmis, gėlėmis ir eskalatoriais, o kiti – stebuklingi, pusiau parduotuvės, pusiau arkliai.

Eimė atrodo sutrikusi. Paskui nusijuokia. Ak, supratau. Prekybos kentauras. Supratau.

Ak, cha cha, aišku, abejingai atsako ponia Makekni.

Keitė su Andžela sėdėjo ir žiūrėjo, kaip krėsle išsidrėbęs Andželos tėvas junginėja kanalus. Septintojo dešimtmečio muzikos laida ekrane laikėsi truputį ilgiau negu kiti kanalai; jis krėslo šonuose ieškojo cigarečių. Keitė ir Andžela juokėsi iš tokios išpūstos dainininkės šukuosenos. Jos mėgdžiojo, kaip ji dramatiškai skeryčioja

rankomis kaskart suskambus naujai dainos frazei. Netrukus abi susiėmusios už pilvų iš juoko rangėsi ant grindų.

Dabar judviem gal ir juokinga, tarė Andželos mama, bet kadaise tokia šukuosena buvo baisiai madinga. Kai paaugsit, turbūt ir pačios taip šukuositės.

Aš nesišukuosiu, atsakė Keitė.

Ir aš ne, pritarė Andžela.

O aš labai mėgau taip pūsti plaukus, kai buvau jauna, pasakė Andželos mama. Tikriausiai ir tavo mama, Keite.

Tai jau ne, atsakė Keitė.

Ponia Makekni pažvelgė į vyrą. Paskui į Eimę. Šitas vaikas kasdien vis panašesnis į motiną, šypsodamasi garsiai pratarė ji.

Taip, atsakė Eimė, tikrai. Tikrai, pagalvojo. Ji vis dar pastebėdavo tai, visada nustebdavo. Įbedė akis į televizoriaus ekraną; platforma virš užverstų paauglių galvų basa žengė Sendė Šo. Ji sustojo ant krašto, rengėsi pradėti dainuoti.

Ne, turbūt jūs per jauna, ponia Šoun, maloniai tarė Andželos mama. Tikriausiai mėgote žalius plaukus ir segtukus, tiesa, ar kokios ten mados buvo.

Eimė mandagiai nusišypsojo, mandagiai krenkštelėjo. Nagi, Keite, pasakė ji, tempdama dukrą už megztuko apykaklės. Kur tavo paltas?

Ji atėjo be palto. Vos atėjus sakiau, tiesa, Keite, naktis per šalta, kad vaikštinėtum be palto, pasakė ponia Makekni.

Man nešalta. Nereikia palto, atsakė Keitė.

Ačiū, kad ją priimat, pasakė Eimė, ji tikra neklaužada.

Na, ji bent ateina vaiko pasiimti, sako miegančiam vyrui Andželos motina, kai jos išeina. Bent jau mergytei netenka vienai eiti tuo pajūrio keliu patamsyje, bent tiek. Kaip sakai, Stiuartai. Kaip sakai.

Sniegas – puiki mintis. Sniegas viską užklos, dėkui Dievui. Visur tyliai gulės, viską nutildys, atvėsins, kol sustings, įsiskverbs į medžių žievės plyšius, užpildys tarpus tarp šviesių žemų žolės stiebelių, palenks juos ir sulaikys, neginčijamai aptūps viską, kas tik bus

pakankamai šalta, palikta lauke. Geras sausas sniegas kris be garso ir viską nudažys baltai. Čia jis kartais ištisas dienas laikosi prikibęs prie namų sienų ir ant tvorų priklausomai nuo vėjo krypties.

Sniegui dar per šilta. Eimė užgesina šviesą, prieina prie lango. Šviečia mėnuo. Tokiomis naktimis matyti, kaip už mašinų aikštelės ir kopų nušvinta ir tvinksi vandenyno paviršius.

Du garų lašeliai lėtai nuvarva stiklu iš vidaus; nepasiekusį palangės, ji vieną sustabdo pirštu, kad kitas įsilietų į jį. Vėl atsisėda ant sofos ir nušluosto šlapią pirštą į kelioninį kilimą, pigų tartaną, ryškiai mėlyną, kertančią raudoną, geltoną, baltą ir juodą tarsi košmarų miesto žemėlapyje. Tarp kilimo plaušų – ploni smėlio brūkšneliai, tarsi pajūriai ar sacharos žemėlapyje.

Jau labai vėlu, taip vėlai Keitė tikrai turėtų miegoti. Išgirdusi Eimė atsikelia, lukteli prie miegamojo durų, kiša akį prie siauro plyšelio, kur nesueina durys su stakta. Miegamajame tamsu, tik akimirką jį nušviečia iš mašinų aikštelės sukančios mašinos žibintai, miestelio žmonės čia dažnai atvažiuoja aptraukti langų meilės garais.

Akimirką šviesa nutvieskia Keitę, gulinčią aukštielninką, rankomis ant apkloto. Regis, ji kažką skaičiuoja. Skaičiuoja pirštais, patyliukais kažką murmėdama. Eimė gerai negirdi, ką ji šneka. Skamba ritmiškai, tarsi daugybos lentelė ar eilėraštis.

Ji atsargiai, tyliai įsiremia į duris, praveria jas į kambarį. Keitė vardija gatvių, miestelių ir miestų pavadinimus. Vieną po kitos vardija visas vietas, kur jos gyveno. Kai prieina dabartinę vietą, vėl pradeda visą sąrašą nuo pradžių.

Ketlina Šoun, ko tu nemiegi, švelniai taria Eimė. Ji prisėda ant lovos. Keitė padeda galvą jai ant kelių. Kokios pasakos šįvakar norėtum? – klausia Eimė, klostydama abidvi patalais.

Tos apie mergaitę, kuri pabėgo iš kalno, žinai gi, mieguistai taria Keitė, įsikniaubusi į Eimės megztinį.

Gerai, sako Eimė. Buvo taip. Kartą gyveno mergaitė, ji nuėjo pasivaikščioti į kitą pusę kalvos, manė, kad ten uogos bus saldesnės, o pasaulis pilnas kitokių stebuklų, kitaip negu toje kalvos pusėje, kur ji gyveno. Bet ji ėjo ir ėjo, ir nesuprato, kur baigiasi

viena kalvos pusė ir prasideda kita. Ji prisėdo ant akmens pailsėti ir nusibraukti kaktos skepetaite bei suvalgyti atsineštų sumuštinių. Ir kalva po ja prasivėrė, žolė ir žemė išsižiojo ir ją prarijo, o paskui užsivėrė virš jos, o kai ji atsimerkė, pamatė, kad atsidūrė tamsioje drėgnoje menėje giliai kalvoje, o sienos buvo iš akmenų, žemių ir uolų, tokios storos, kad negirdėjo nei paukštelio, nei žingsnio, nieko, jokio garselio.

Eimei nė nereikia žiūrėti, ji ir taip žino, kad jos glėbyje sušilusi Keitė užmigo.

Balta nuo vienos pakrantės iki kitos, nuo rytų iki vakarų, nuo pat šiaurės iki pat pietų. Balta iki pat puslapio krašto. Popieriaus kraštelyje, puslapio kampe, visokiausiomis spalvomis šiurkščia kreidele iškeverzotas plokščias kvadratinis namukas su keturiais langeliais ir kaminu. Dūmai iš kamino kyla oranžine spirale. Gėlės darželyje beveik tokio pat aukščio, kaip namukas. Takelis per darželį, tvorelė, varteliai. Žolė žalia. Raudonos laukujės durys, juoda katė. Virš namuko tirštu žvilgančiu geltonu vašku šypsosi saulė.

Raudonai, o gal žaliai žydi marių vandenai.

Prisimink šitą sakinį, ir žinosi spalvų tvarką. Mėgstamiausia Keitės spalva – žydra. Nors, gerai pagalvojus, ji nelabai žino, kokia ta žydra. Jos mėgstamiausias spalvos *pavadinimas* – žydra, bet mėgstamiausia spalva – turkio. Žydra. Žydiška. Turkio. Kurkia. Panelė Rožė tą dainelę apie marių vandenis užrašė lentoje. Marios – tai jūra. Bilis Džeimisonas paklausė, ar tai kaip nors susiję su maurakuliais. Panelė Rožė apsimetė, kad nesijuokia, ir pasakė, kad tikrai ne. Tada išmokė juos apie vaivorykštę. Raudona, oranžinė, geltona, paskui žalia, mėlyna, žydra, violetinė.

Aikštelės moterų tualetai aplink duris dvelkia drėgme ir plovikliu. Vasarą, kai buvo labai karšta, ten kvepėjo mamų ir senučių kosmetinių turiniu, rasotoje žolėje jos palikdavo iš po chalatų kyšančių šlepečių ar batelių pėdsakus; kvepėjo visokiausiomis dantų pastomis. Jiedvi su Eime perka „Aquafresh", ji skaniausia. Vyrų tualete visada kvepia plovikliu, ir vasarą, ir ne.

Sykį vasarą nutiko toks dalykas. Reičelė ir Nikė mojavo iš savo mašinos galo, kai mama ir tėtis vežėsi jas ir vagonėlį namo, ji mojo atsisveikindama, ir dar buvo kita šeima, kuri kaip tik tuo metu atvyko, o mašinos gale sėdėjo tas berniukas, Sendis, iš Dandi, su juo ji vėliau susipažino suvenyrų krautuvėlėje, o kai jų mašina

įsuko, jis ėmė mojuoti, nes pamanė, kad ji moja jam! Bet tai buvo vasariniai draugai, todėl, kai išvažiuodavo, su jais nebesimatydavai. Tiesiog siaubas, kai tada jos su Reičele ir Nike buvo lauke, o tos dičkės mergos atėjo iš miestelio ir viena pastūmė Reičelę ant akmenų, o pati kiečiausia, Džekės Robertson iš mokyklos vyresnioji sesuo, pasakė, kad privers jas valgyti žalius maurus. Pirmyn. Jei nevalgysit, gausit ausų. Pirmyn. Skanu, iš jų gamina mėtinukus. Valgyk, tu, ir ji niuktelėjo Keitei į petį, o Nikė verkė, todėl Keitė stovėjo ir dėbsojo atgal, o kai dičkė sugrūdo maurus jai į burną, vis tiek spoksojo, o paskui viena mama pašaukė jas vakarienės, o kita, ne Džekės sesuo, pastūmė Nikę, ir jos pasakė, niekur nedinkit, kol grįšim, arba primušim, ir jos su Reičele ir Nike pabėgo ir pasislėpė moterų tualete, bet viskas baigėsi gerai, nes tos mergos nedrįso ateiti į aikštelę, o Keitė visą popietę jautė burnoje tą šlykštų žalią skonį. Bet gal reikėtų galvoti, kad toks tiesiog yra žalios spalvos skonis. Jei toks žalios skonis, tuomet mėlyna būtų sūri kaip jūra. Bet iš tikrųjų jūra kažkokia pilkšva. Balta būtų kaip grietinėlė ar pienas. Bet iš tikrųjų balta – ne spalva. Oranžinė būtų kaip apelsinai. O žydra? Eimė žinos. Šią vasarą buvo taip karšta, kad, kai žiūrėdavai į tolį, jis raibuliuodavo. Tai vadinasi kaitros migla, optinė iliuzija. Tasai berniukas, Sendis, atsiuntė atviruką su pilim. Jis taip ilgai čia buvo, beveik dvi savaites. Angusas atnešė atviruką iš administracijos. Ten buvo parašyta: Dabar mes Fort Viljame, čia rodo spektaklius.

Keitė perlipa uždarytus aikštelės vartus, nušoka nuo jų ir nubėga per kelią į pajūrį. Kur vakar degė didysis laužas, dabar, nepasiekiamas potvynio, drykso pajuodęs ratas. Aplink ant smėlio mėtosi sudegę fejerverkai, dar anksti, niekas kitas jų dar nerado. Keitei, regis, labai pasisekė. Ji greitai vieną pasičiumpa, paskui kitą. Jie dar kvepia degėsiais, nors pragulėjo čia visą naktį, sudrėko ir atšalo. Ji nupurto smėlį nuo vieno, pajuodusio aplink skylę, pro kurią veržėsi spalvos ir kibirkštys, kur spalvotas popierius nesudegęs ir neapsilaupęs. Suodžiai teplioja jai pirštus.

Ji neria žemyn ir pakelia tą, kuris guli po kojų. Išmeta jį į orą ir stebi, kaip krinta. Išmeta virš galvos ir kitą, stebi, kaip jis dunksteli

į smėlį. Mažiausiai pajuodusius susikiša už suknelės ir megztinio ir apsižvalgo. Žmogus su nuo pavadžio paleistu šuneliu toli pajūryje; keli berniukai su dviračiu prie pat vandens, girdėti, kaip jie šūkauja ir pešasi. Ji nuleidžia galvą, prispaudusi negyvus fejerverkus smakru ir rankomis, ir nubėga per smėlį prie uolų ir balučių jose, stengdamasi nekelti jokio garselio.

Ant daugumos fejerverkų dar galima įskaityti pavadinimus. Žydintis kažkas. Laimės paukščiai. Romos šlovė. Veneros vaza. Ugnikalnis. Krintanti žvaigždė. Raketa į Mėnulį. Keitė išrikiuoja juos palei didelę uolą. Romos šlovė, Raketa į Mėnulį ir Krintanti žvaigždė turi plastikinius smaigus, todėl juos galima įsmeigti į žemę; ji įsmeigia juos stačius į smėlį. Tada užlipa ir persisveria per didžiosios uolos kraštą į plyšį. Plastikinis maišelis tebeguli; ji atsargiai jį iškrapšto.

Jūra nepasiekia didžiosios uolos, ir bibliotekos knygos bei žvėriukai maišelyje liko sausi. Ji įkiša ranką, ieško kengūros. Tai – jos mylimiausias iš visų paimtų žvėriukų. Prie balutės uoloje įmerkia jos nosį į vandenį. Atsigula ant pilvo ant sausesnio smėlio ir ilgomis kojomis bei uodega įspaudžia kengūros pėdsakus smėlyje.

Maišelyje guli ir Klaido slėnio veislės arklys su skylėmis šonuose ir plastikiniu vagonėliu, pakinktai įsispraudžia į tas skyles, ir liūto jauniklis, ir aviganis, atsigulęs ir pastatęs ausis. Liūtukas daug didesnis už visus kitus gyvūnus, netgi už arklį su vežimu, vien jo uodega ilgio sulig arkliu. Keitė sustato juos visus prie vandens. Tada patupdo aviganį aukštai ant uolos atbrailos. Kengūrą pastato į arklio vežimą ir nuridena jį aplink balutę, kiek tik pasiekia. Atkabina arklį ir į jo vietą pakinktuose įspraudžia kengūrą, ir kengūra parvelka arklį atgal ten, iš kur jie ir išvyko. Liūtukas plūduriuoja ant šono, paviršiuje tik galva ir viena didžiulė letena. Keitė jį ištraukia. Pamėgina letena atkrapštyti geldeles nuo slidžios uolos po vandeniu.

Kitus žvėriukus ji laiko vagonėlyje, bet tik šitie šio to verti. Kiekvienas nukeliavo slaptą kelią į uolas jos tamsioje kišenėje, ir niekas to nežino. Kiekvieną ji slapčia įsikišo į kišenę per ryto maldą, tyliai nugvelbė nuo palangės, apstatytos zoologijos sodo ar naminiais

gyvūnais, prie Keitės peties klasėje. Keitė gali užsimerkti, bet vis tiek matyti pro siaurą plyšelį, šitaip ji pasitikrina, ar niekas kitas nemato ir ar panelė Rožė nusisukusi, dažniausiai į langą, kol balsiai taria žodžius. Vėliau tądien Keitė visada pasistengia užstatyti tarp žvėriukų likusius tarpus, kad niekas nepastebėtų. Šitokį blogą darbą ji darys dar tik vieną kartą. Iš visų žvėriukų ant palangės jos labai trokštama teliko beždžionėlė.

Ji žino, kad negerai juos imti. Galbūt ir kitiems vaikams klasėje jie patinka, ir jie nori su jais žaisti. Ji žino, bet vis tiek nori jų labiau negu kiti. Todėl, kad jai nedera susigrobti jų visų vien sau, kaip tik todėl ji pirmiausia ir siekė oranžinės kengūros. Tačiau kartais, kai naktį neužmiega, jai susuka pilvą prisiminus žvėriukus. Ji vagia, tarsi meluotų ar skriaustų kitus. Taip nevalia.

Rodis visąlaik meluoja. Ne mokytojai ar kitiems suaugusiesiems, bet kai su juo žaidi. Jis vis pasakas seka, kaip sako Andžela. Jo tėvas išplaukęs žvejoti į jūrą. Arba jo tėvas – naujo laivo škiperis, ir jam teko plaukti į Naująją Zelandiją. Arba jo tėvas išvyko į Aberdyną nusipirkti naujos priekabos ir per Kalėdas grįš su naujutėlaite mašina, sidabrine „Vauxhall“, Sukurta Naujajam Tūkstantmečiui. Visi žino, kad jo tėvas buvo žvejybos laive, keli kiti vaikai iš aukštesnių ir žemesnių klasių irgi turėjo tėvus ar brolius, kurie paskendo. Eimė sako, kad Rodžio kalbos niekam nekenkia. Ar mano tėvas irgi miręs? – paklausė Keitė. Eimė atsakė, nežinau, nežinau, ar jis gyvas, ar ne, Keite, aš net nežinau, kas jis, koks skirtumas? Taigi kitą kartą Keitė pasakė, Rodi, koks skirtumas, kad neturi tėvo. Tada Rodis verkdamas nuėjo namo ir nesikalbėjo su Keite, nėjo žaisti, nieko, bet dabar jie lyg ir geriausi draugai, net geresni negu su Andžela, nors Rodžio mama dabar Keitės neįsileidžia į namus, nei kompiuteriu pažaisti, nei televizoriaus pažiūrėti, todėl Keitei tenka vaikščioti pas Andželą.

Kol nebuvo televizijos ir radijo, o kitais laikais, kai nebuvo termometrų arba buvo labai mažai, tik pas turtuolius, visokie ministrai ir lordai užsirašinėdavo, koks oras tam skirtuose orų dienoraščiuose. Jie rašydavo, kada jau galima nuimti derlių, kurios dienos pačios karščiausios ar speiguočiausios, pastebėdavo, kaip

ilgai nenutirpęs laikosi sniegas. Panelė Rožė sako, kad žemėje darosi vis karščiau ir kad šiemet vasara buvo penkta pagal kaitrą per visus laikus, o gal ne per visus, bet nuo tada, kai žmonės pradėjo užsirašinėti. Mokykloje Keitė sėdi tarp Katrionos ir Andželos, o Katrionos namuose yra didžiulė lėlių kolekcija, bet ji priklauso Katrionos mamai, o Katrionai ir jos draugėms jų liesti nevalia. Kai kurios taip ir neišimtos iš dėžių, o kelios stovi didžiulėje stiklo spintoje svetainėje. Svetainėje. Keitė ištaria šį žodį garsiai, pajunta, kaip apie jį išsiriečia burna. Spėlioja, kaip būtų, jei jiedvi su Eime turėtų svetainę, svetainę, valgomąjį ir virtuvę, ir kiekvieną atskirame kambaryje. Pavyzdžiui, turėtų būti labai smagu turėti atskirą miegamąjį. Andželos namuose svetainė ir valgomasis – vienas didelis kambarys, nes Andželos tėvas išgriovė sieną. Vagonėlio sienos labai plonos, ilgai netruktum, kol tokias išgriautum. Vėjuotomis naktimis daiktai krinta nuo lentynų ir iš vagonėlio spintų. Geras žaidimas – bėgioti ir gaudyti juos, kol nepalietė žemės. Penktadienį Keitė anksčiau baigė rašto darbą ir galėjo eiti sėdėti prie Aukso stalelio ir pradėti naują darbą arba padėti užbaigti Andželai. Bet tada Katriona ir Džema būtų pastebėjusios, kad Andžela smarkiai atsiliko, todėl Keitė pasiėmė knygą iš bibliotekos lentynos ir ėmė skaityti pati viena.

Ji sėdi ant smėlio ir žiūri į knygos viršelį. *Šimtas vienas didysis pasaulio stebuklas*. Knygoje pilna nespalvotų ir spalvotų nuotraukų. Keitė randa piramides, sfinksą; po sfinkso paveikslėliu parašyta, kad jo nosį nušovė prancūzų kareiviai, jie šaudė į ją kaip į taikinį. Ji verčia puslapius. Štai dailininko piešta Atlantida, šalis po jūra, su žuvytėmis ir augmenija ant sugriuvusių sienų, o šalia nupiešti kažkokie senovės istorijos sodai. Milžiniškos sienos nuotrauka. Keitė perskaito, kad tai – vandens užtvanka, naudota elektrai. Krateris dykumoje, dydžio sulig dvidešimt futbolo aikščių, rašoma. Jį išmušė nedidelis meteoritas. Štai pirmasis telefonas greta urvinių žmonių piešinių nuotraukos. Kalnų paveikslėliai. Vienas atrodo tarsi milžiniškas krūminis dantis. Materhornas, Šveicarijos Alpės. 14 688. Kalnas juodas ir masyvus, stačios uolos, po jomis dailiai prikimšta sniego, o ant viršūnės užkabintas debesis.

Kodėl žmonės lip a į kalnus? – rašoma. Nuo pat žmonijos atsi radimo vyrai visa širdimi troš ko už ka riau ti gamtą. Galbūt ang lų po e tas Rad jar das Kip lin gas žinojo at sa ky mą, kai rašė:

Kažkas pa slėp ta – keliauk ieškoti;
Trauk užu Kal nų aukštųjų,
Kažkas prarasta už jųjų,
Vien tavęs telaukia – Trauk!

Ji įsikanda plaukų sruogą, nubraukia nuo puslapio smėlį, pribirusį nuo rankos, iškelia knygą, kad išpūstų smėlį iš plyšelio tarp puslapių. Netoliese matyti kalnai. Rad. Jar. Das. Ji svarsto, kažin, ar tik vyrai taip trokšta visa širdimi. Negali būti. Vasarą per žinias rodė vaikus, kurių mama buvo alpinistė ir pasiklydo sniego kalnuose. Keitė su bendramoksliais meldėsi, ir už jos mergytę ir berniuką, bet jos niekas neberado. Bet ji lipo ne į tą kalną, kur čia nupieštas. Ne į Makarhorną. Keitė pati nusijuokia iš savo pokšto.

O galbūt galima sakyti Rad jardas. Keista, kaip kai kurie žodžiai skamba, kartais visai kitaip negu atrodo. Keista, kaip raidės, sudarančios žodžius, panašios į žmones. Jos atrodo tarsi skirtingi žmonės priklausomai nuo to, kokioje jos knygoje ar ant kokio ženklo, priklausomai nuo to, kaip parašytos ar nupieštos. Šioje knygoje a mažosios truputį panašios į mielus žmogučius storais pilvukais. Kitaip, apvaliai nupaišytos a atrodo tarsi liūdni veideliai. Materhorno didžioji M atrodo taip, tarsi jos smaigaliai būtų užaštrinti ruošiantis kovai. Kartais e atrodo kaip šypsenėlės, bet dažniausiai taip, kaip šičia – piktos, tarsi kvatotųsi iš kažko siaubingo. Mažosios d visada atrodo labai žvalios. Mažosios g – tarsi tiestų ranką pasisveikinti ar lyg su kilpomis apačioje, tarsi žvelgtų į tave prasižiojusios.

Keitei patinka stovėti spaudos kiosko gilumoje, prie knygų, kur justi storų knygų minkštais viršeliais popieriaus kvapas. Jai atrodo, kad būtų smagu pernakt pasilikti kioske. Kartais Eimė knygų puslapiais užkamšo skyles vagonėlyje, stoge ar duryse, kartais įkuria ugnį pajūryje, o kai kraustosi į naują vietą, suvynioja smulkius trapius daiktelius į knygų puslapius. Keitė visada stropiai slapsto nuo Eimės knygas, kurias skaito, kad ši netyčia jų neišmestų. Jei tai

vadovėliai, tenka aiškintis, kur jie dingo ar kodėl trūksta puslapio, kurį kiti turi. O jei Eimė žinotų, kokių gerų dalykų būna knygose, jų neišmestų. Bet Eimė nė nesugeba perskaityti, kas parašyta ant parduotuvių ar autobusų, ji įdėmiai žvelgia į tuos užrašus, paskui papurto galvą ir turi klausti Keitės. Ji negali perskaityti istorijos iš knygos. Ji sako, kad ir nereikia, kad užtektinai išmano ir nežiūrėdama į žodžius ar paveikslėlius knygose. Tiesa, nes Eimė žino tūkstančių tūkstančius dalykų. Eimė sako, kad negali galvoje nešiotis daugiau, negu sugebėtum panešti ant kupros, todėl reikia atsirinkti, ką verta nešiotis, o ką palikti šalikelėje.

Bet Keitė vis tiek nepalieka knygų voliotis vagonėlyje, jei pati išeina. *Šimtas vienam didžiajam pasaulio stebuklui* bus saugiausia slėptuvėje pajūryje arba stalčiuje po jos lovos puse, kur Eimė niekada nelenda.

Visos geros slėptuvės – tarp uolų. Keitė užverčia knygą ir pašoka. Ji papurto Klaido slėnio arklį, kad išpurtytų vandenį iš skylių, nušluosto visus žvėriukus rankove ir megztinio skvernu ir sudeda atgal į plastiko maišelį. Ten sudeda ir tuščius fejerverkus, tada susuka ir įkiša maišelį tarp uolų. Didelę kampuotą knygą pasikiša po megztiniu. Vargais negalais smėliu apžeria savo pėdsakus, atbula vilkdama koją, kol pasiekia vietą, kur uolos susilieja su pajūriu, o pėdsakai – su visais kitais pėdsakais, ir niekuo nebeišsiskiria. Švilpaudama, apsikabinusi knygą, ji ima bėgti, tarsi žuvėdra skrieja per tyrą šaltą orą.

Angusas išsitiesia ant nugaros, sunėręs rankas už galvos. Jo pižamos marškiniai prasegti. Jis susimąstęs žvelgia į savo krūtinę. Apačioje Avrilė verda kavą, skimbčioja puodukais ir lėkštutėmis. Jis nusisuka, atsidūsta, vėl išsitiesia. Giliai jo galvoje skamba bažnyčios varpas.

Angusas, atėjo rūstusis Angusas, kaip laikaisi, žmogau? Donis apglėbė Anguso kaklą, mirktelėjo Lindai anapus baro. Prašytume išgerti rūsčiajam Angusui, Linda. Tokie jo protėviai, paaiškino jis Bilui, Viliui ir Hjujui sausakimšoje aludėje šeštadienį, nieko čia nepadarysi, tęsė Donis, tie šiauriečių balsai šaukia jį iš amžių

glūdumos, kiaurai žemės molį, kaip sakai, Angusai, ar tiesą kalbu? Donis numetė pinigus ant baro, nutaisė Vakarų pakrantės tarmę. Būk dabartės rūstus, Angusai Mhorai, suinkštė jis, tokia mūsų šeima, tokia mūsų giminė, toks šūkis, Rūstus iki grabo lentos. Kas drįs jį užkabinti? – pasakė Donis, ir visi nusijuokė. Bet Angusas dar labiau visus prajuokino, nė nešyptelėjęs ir pasakęs, ką gi, Doni, mes su šiauriečiais protėviais labai dėkojame už komplimentą, čia su manim dvasia šįvakar vieši bent trys šimtai metų protėvių, mes visi išgersime po stikliuką, labai mandagiai tau dėkojame, labai tau ačiū.

Retai pasitaiko įkirsti Doniui, tikrai labai retai.

Tada, linguodamas ilgu apsiblaususiu keliu namolio pro uostą, Angusas pastebėjo, kaip valtys tarsi didžiuliai kits kitą uostinėjantys žirgai tupi, vos supamos potvynio bangos. Pro bulvyčių parduotuvę, pro mašinų dirbtuves, atsargiai vairuojant tarp šonas prie šono, galas prie galo sustatytų mašinų, paskui per gatvę ir pievą, palei aikštelės tvorą ir tamsų plotą, kuriame kėpso nuomojamų vagonėlių pavidalai. Jis sustojo prie vartų. Rankoje laikė šaltą spyną. Trūktelėjo tikrindamas, ar stipri grandinė.

Reikia užeiti pasižiūrėti, galvojo jis. Juk vis tiek galiu ir šiaip sau čia stovėti. Tiek, kiek tik norėsiu. Galiu čia stovėti ir dairytis visą naktį, jei tik įsigeisiu. Turiu tokią teisę. Aikštelė mano.

Jis persisvėrė per vartus ir įsispitrijo į tamsą. Nieko neįžiūrėjo. Pro vielinę tvorą gaudė vėjas. Jis atsistūmė nuo vartų ir nukulniavo ten, kur jam ir vieta, namų kitapus parko, šviečiančių langų kvadratais, link, o žiemai uždaryta aikštelė, tiršta, tyli ir tamsi, liko už nugaros.

Angusas vėl apsiverčia, kai įeina Avrilė. Ji atrodo pavargusi. Ji ima panėšėti į motiną. Apačioje ant spintutės stovi jų visų nuotrauka prie bažnyčios. Jo apykaklė didelė ir plevėsuoja, marškiniai su banguota kloste per priekį, sukišta į kiltą, tada neatrodė taip žydruoliškai, visi juos dėvėjo. Jo šukuosena buvo kaip Kevino Kygano. Jos šukuosena, kažin, kaip ji vadinasi, pūsta, tarsi kas būtų ją pripūtęs dviračio pompa.

Jis atsisėda lovoje, pakelia puodelį. Stebi, kaip ji dailiai šepečiu suka plaukų galus.

Kaip ji vadinasi, klausia jis, tavo šukuosena, kurią nešiojai, kai susituokėm?

Ką? – klausia ji.

Kaip ta šukuosena vadinasi? Neprisimenu to žodžio, sako Angusas.

Turi galvoje plunksneles? – klausia Avrilė, susikaupusi prie veidrodžio.

Angusas vėl išsitiesia lovoje, pažvelgia į lempą palubėje.

Kaip keista, sako jis, matyti save tokį, koks buvai tada. Įstrigęs laike, kaip senas voratinklis.

Avrilė sagstosi kažkokį elegantišką drabužį. Pro dantis įkvepia.

Daugiau nekartosiu, sako ji. Turime nuvykti iki pietų.

Dabar Angusas tik skubiai išspruko pasiimti popierių. Tačiau eina ilguoju keliu, per parką palei pajūrio gatvę. Prie uolų pamato Keitę, bent jam atrodo, kad ten Keitė, panašu į ją. Apsižvalgo, bet daugiau nieko aplink nėra, ji viena. Kai vėl pažiūri į ją, jos nebėra, ir tenka nužvelgti visą pakrantę, kol vėl ją aptinka, štai ji, šokuoja prie vandens.

Prie vartų jis viena koja pasilypėja ant skersinio ir sunkiai persisveria. Tereikia patikrinti vos porą dalykėlių. Tik patikrins. Neužtruks nė minutėlės. Atsirakina administraciją ir eina vidun, atsakiklyje žinučių nėra. Valandžiukę pastovi. Paskui užrakina duris, pažvelgia jos vagonėlio linkui. Pažiūri į laikrodį. Spėriai, dalykiškai nužingsniuoja ir dusyk pabeldžia į duris ir stovi, ir laukia.

Kai galiausiai ją randa, ji skalbykloje, krauna iš mašinos skalbinius į krepšį. Atgręžusi jam nugarą, pasilenkusi priešais mašiną, paskui lenkiasi pakelti šlapių drabužių krepšio.

Leisk, padėsiu, sako jis, nekilnok tokių sunkenybių.

Ak! – sako ji, net krūptelėjau. Ne, aš galiu pati...

Bet Angusas jau patraukė nešulį tolyn, pernešė per kambarį, nuo skalbyklių prie džiovyklų.

Eimė šypsosi. Ačiū, sako ji.

Angusas stabteli, pasitaiso nešulį. Ką ten, sako jis. Eidamas durų link, praeina pro pat ją. Nieko netrūksta? – klausia.

Visiškai nieko. Dėkui, sako Eimė.

Prašom, sako Angusas. Į sveikatą. Juk žinai, jeigu ko nors reikia, tik pasakyk.

Ačiū, pasakysiu, sako Eimė nusigręždama, kišdama pinigėlius į mašiną. Išeidamas Angusas girdi, kaip jie byra į plyšį.

Prie vartų jis vėl ranka įsiremia į viršutinį skersinį ir iškart persirita per jį, sunkiai, truputį užsigaudamas nusileidžia ant kojų. Na va, sako pats sau. Nuo pat vaikystės šitaip moka.

Pakeliui į popieriaus krautuvėlę jis galvoja, kad kartais anglai visai nieko, kai asmeniškai juos pažįsti. Jos, tiesa, nepažįsta. Tiesiog stebėtina, kaip gali dirbti su žmogumi daugiau kaip metus ir vis tiek nieko apie jį nežinoti, išskyrus tai, kaip jis atsiskaito grynaisiais, o į arbatą pieno pilasi nedaug, be to, nemėgsta, kai jo klausinėja ir panašiai. Jos mėgstamiausia – raudona su ledais viduje, jis jai ją nupirko ir net sugebėjo įkalbėti vieną kartą slėpti piniginę, neduoti jam už ją 57 pensų, jam jų nereikia. Dėl Dievo meilės, 57 pensai. Keista, kaip gali žmogaus nepažinoti, bet vis tiek žinoti, kad jis nepanašus į nieką kitą. Angusas paima iš jos laiškus ir popierius, sako, dėl jų nesijaudink, Eime, aš susitvarkysiu. Jam patinka tarti jos vardą. Stengiasi netarti per dažnai, kad, kai taria, jaustųsi tikrai ypatingai. Jis neabejoja, kad ji pabėgusi nuo kokio nors vyro, vyro, kuris ją trankė, o gal jos mergytę. Neabejoja. Kokio nors vyro, pakėlusio prieš ją kumštį vienu sykiu per daug, kiekviena jos vietoje spruktų. Arba vyro, kuris atėmė visus jos pinigus, ar ką. O galbūt ji atėmė jo pinigus. Šiaip ar taip, ji turi savų priežasčių, kad ir kokios jos būtų. Kartais Angusas įsivaizduoja prašmatnų, dailiadrabužį, saldžialiežuvį anglą prie aikštelės vartų, kartais – praplikusį, kresną, boksininko sudėjimo plėšiką, kuris klausia, ar jos čia nesą. Savo Rytų Londono tarme ar prabangiu vandeniui nelaidžiu prabangaus restoraninio balso paviršiumi jis pasako apie ją ką nors negera. Angusas nužvelgia jį nuo galvos iki kojų, pajunta, kaip išsiplečia ir susitraukia šnervės, kai atsivėdėjęs stipriai trenkia jam ranka, pargriauna ant žemės abu, plėšiką ir dailųjį niekšelį, ant žemės jie čiupinėjasi žandikaulį, o Angusas mankština kumštį. Kad daugiau negirdėčiau šitaip kalbant apie tą ponią, sako jis. O jei pamatysiu, kad rėži apie ją sparną. Jei vėl pagausiu kur nors netoliese.

Hjujis pernai aludėje: Žiūriu, aikštelėje įsitaisei naują padėjėją, Angusai.

Donis: Ji anglė, taip? Pasipūtusi, tiesa?

Hjujis: Dar ne, bet netruks užriesti nosį! Kaip sakai, Angusai? Kaip sakai, Doni? Kaip sakot?

Angusas žiūri į barą, stebi, kaip iš cigaretės saujoje į orą vinguriuoja dūmai, ir nesako nieko.

Kai ateina į popieriaus krautuvėlę ir ištraukia ranką iš švarko kišenės, nustebęs delne randa suglamžytą, drėgną ir šiltą mažą baltą kojinaitę. Vaikiška mokyklinė kojinaitė, jis priblokštas žiūri į ją. Išlygina raukšleles. Atrenka šlapius pinigėlius merginai už prekystalio, dar kiečiau sulanksto kojinaitę ir įsimeta į vidinę švarko kišenę. Paima pakelį Avrilės ypač mėgstamų mėtinukų. Namo bėga ristele, trumpiausiu keliu, panosėje pats sau niūniuoja.

*

Eimė atveria duris į juodai išdegintą kambarį. Jai už nugaros durys užsiveria ir trinkteli į staktą, ir durys, ir stakta nuo karščio išmuštos pūslėmis. Bent jau apskritai durys tebėra. Viskas, kas buvo šiame kambaryje, virto griuvėsiais, šiukšlėmis, niekuo. Ji žengia pirmyn. Negali eiti labai toli, nes grindys prasivėrusios, pažvelgusi pro jas aiškiai mato kambarį apačioje. Ir virš jos galvos skylė, pradegė stogas. Visur aplink sienos apanglėjusios. Ji atsargiai grįžta, kur stovėjusi, rankomis atsiremia į duris, kad neprarastų pusiausvyros. Jų lakas suskilinėjęs ir nuėjęs pūslėmis. Atitraukus ranką, jos pirštai suodini, raukšlelės odoje švyti baltai.

Nesupranta, kur ji. Nesupranta, ką tai galėtų reikšti. Tarsi jos galvos vidus būtų staiga išsprogdintas tokia pat kaitra ir dabar likęs korytas ir pūslėtas, vis dar rangosi dūmai, o pro minkštą momenėlį įkrinta dangus.

Eime Eime Eime.

Šūksniais iš kito kambario ją pažadina Keitė.

Ko? – šaukia Eimė, ko? Ko?

Ji pasižiūri, ką laiko rankose, megztinį, adatą, siūlą. Baksteli adata ta kryptimi, kur ji, regis, nori slysti, iš vienos skylės pusės į kitą.

Ar žinojai, šaukia Keitė, kad mes sudarytos tik iš vandens ir akmenų, tai yra mūsų kūnai? Ar žinojai, kad visą laiką valgome akmenis?

Taip, šūkteli Eimė, žinojau. Paskui siųsiu tave į pajūrį pririnkti kibirą akmenukų. Pagalvojau, gal norėsi jų vakarienei su spagečiais.

Per sieną girdi, kaip Keitė nusijuokia. Ji irgi nusijuokia. Pakepinti ar apskrudinti? – šaukia ji. O gal kepti orkaitėje? Ar virti riebaluose? Jei tik kas nors paskolintų kaltelį.

Ak, atsišaukia Keitė. Pala, užmiršau pasakyti. Koks kalnas – ne. Koks kalnas valgomas? Ar pasiduodi?

Pasiduodu, sako Eimė.

Makarhornas! – ne, kažkas ne taip. Kaip vadinasi kalnas, kuris valgomas?

Man regis, jau išsidavei, šaukia Eimė. Ar tau ten nešalta? Nešūkauk. Ateik čia.

Keitė ateina. Ji susmunka Eimei po kojų ir atsiverčia didžiulę knygą.

Makarhornas, sako ji. Supranti? Supranti?

Štai tavo megztukas, sako Eimė. Jis murzinas. Reikės išskalbti. Atrodo, kad anglis skreite nešiojai.

Ji pažvelgia į Keitę. Eikš čia, sako. Atsistok, ateik. Kur šitaip išsijuodinai kaklą?

Ji palaižo pirštą ir patrina Keitės kaklą virš suknelės.

Ar galiu rašyti dienoraštį? – klausia Keitė.

Dienoraštį? – nustemba Eimė.

Užsirašinėsiu jame orus, paaiškina Keitė. Šiandien ir saulė švietė, *ir* lietus lijo.

Ji pasiima megztuką ir apžiūri, kaip Eimė suadė. Visai dailiai, siūlas beveik tokios pat spalvos, kaip ir megztukas.

Panelė Rožė sako, kad žiemos darosi vis šaltesnės, o vasaros – vis karštesnės, sako Keitė. Dėl to atsiranda naujų vabzdžių ir visko, ir naujų vorų.

Tik nenešk jų namo, sako Eimė. Tikriausiai vėl sugedo vandens pompa; Eimė pila vandenį iš didelio plastikinio kanistro į kriauklę.

Yra ir naujų augalų, sako Keitė. Yra tokių naujų žalių maurakulių tvenkiniuose ir upėse, o jei šunys juose plaukioja, gali apsinuodyti ir net pastipti.

Nusivilk tą megztuką, Keite, sako Eimė.

Bet aš jį ką tik apsivilkau, atsako Keitė.

Ir susirask savo kempinėlę, sako Eimė.

Keitė palieka knygą plačiai atverstą ant grindų ir prieina prie kriauklės. Ramiai stovi, kol Eimė šveičia jai kaklą. Kaip manai, galbūt, kaip manai, ar ir žmonės galėtų nusinuodyti tais maurakuliais? – klausia Keitė.

Niekaip negaliu nuo tavęs nugrandyti šito juodulio, sako Eimė. Lyg naftoj būtum išsivoliojus. Pala...

Oi, sako Keitė.

Na va, sako Eimė. Truputį geriau. Paskui ji sako, Keite, tik pažiūrėk, visa suknelė iš vidaus juoda. Kur tu buvai?

Pajūryje, sako Keitė.

Nusivilk, teks mirkyti. O aš ką tik viską išskalbiau. Vargeli tu mano, sako Eimė. Žinau, kur tu buvai.

Kur? – klausia Keitė. Ji spėlioja, ką reiškia „vargeli" ir ar tik netyčia panašu į „vageli". Prisimena plastikinį maišelį su žvėriukais, įkištą patamsyje tarp uolų. Ne, aš ten nebuvau, sako.

Buvai įlindusi į kaminą, sako Eimė. Žaidei Voliojimąsi pačioje purviniausioje vietoje, kad Eimei tektų viską skalbti.

Keitė susigūžia nuo šaltos kempinėlės. Bet jei būčiau buvus kamine, sako ji, juodulys būtų ant drabužių, ne viduje.

Tu tyčia juos išvertei išvirkščius, kad mane apgautum, sako Eimė, pliaukštelėdama kempinėle. Tada pasakei anglininkui, kad būsi jo naujoji padėjėja. Sugadinai suknelę. Niekaip jos nebeišskalbsiu.

Ji numeta suknelę prie nešvarių skalbinių kampe. Kas tas anglininkas? – klausia Keitė. Ji atsitupia ant grindų prie dujinio šildytuvo tik su marškinėliais ir kelnaitėmis; susigūžia už knygos. Ji dainuoja, Makarhornas makaronas.

Eimė išknisa spintą, ištraukia žaliąją suknelę.

Gal apsivilk savo mėgstamiausią? – klausia.

Keitė vėl įbeda akis į knygą. Ne, šiandien jos vilktis nenoriu, sako ji.

Paprastai šią suknelę Keitė gauna apsivilkti ypatingomis progomis. Jos ją rado dėvėtų drabužių krautuvėlėje Aberdyne; kažkokia mergaitė šia suknele puošėsi per vestuves ar šeimos šventę, tarsi mažutė vakarinė suknia, puošni, storo žalio satino, visur, kur reikia, pasipūtusi, su meile pasiūta rankomis. Eimė nustemba. Ne šitą? – sako ji. Leisiu. Jeigu nori, leisiu.

Keitė nepakelia galvos. Kai paskutinįkart pasirodžiau su ja, sako ji, berniukai iš manęs šaipėsi.

Eimė mato Keitę ilgame veidrodyje ant durų, kažką krapštančią ant grindų. Kaip šaipėsi? – klausia.

Na, sako Keitė, žaidžiau pajūryje Kas geriausiai numirs...

Viena? – klausia Eimė.

Taip, sako Keitė, jei žaidi viena, pati nusprendi, kaip numirti, ir visada laimi. Ir pro šalį ėjo berniukai...

Kokie berniukai? – klausia Eimė.

Aš jų nepažįstu, tokie dičkiai, gal kokie šeštokai, sako Keitė, ir vienas man sako, tu turbūt eini į šventę, tau bus blogai, išsismėliavai šventinę suknelę. O aš pasakiau, kad neinu į jokią šventę. O tada jie iš manęs juokėsi ir vienas pasakė, kad ji su tokia kvaila šventine suknele, o net į šventę neina.

Ak, sako Eimė. Supratau.

Ji uždaro spintos duris, prieina ir atsisėda ant sofos.

Eikš čia, sako ji, pasišildyk.

Keitė pasiima knygą ir palenda po Eimės ranka, apsupa ją apie save ir prispaudžia prie šono. Atsiverčia knygą ties kalnais ir vėl skaito apie juos, pašnibždomis kuždėdama sunkiuosius žodžius.

Ar čia Makarhornas? – klausia Eimė, pažvelgusi į puslapį.

Taip, sako Keitė, glausdamasi arčiau. Šitas.

Kalnai pavaizduoti keliose nuotraukose; ji parodo tą, su debesimis. Paskaityk man apie jį, prašo Eimė.

Skaitydama žodžius ir eilėraštį Keitė junta, kaip Eimės ranka nejaukiai įsitempia jai ant kaklo. Regis, visas Eimės kūnas įsitempia. Keitė pakelia akis. Eimė spokso į knygą.

Keitė verčia puslapį.

Ne, pala, sako Eimė. Atversk atgal.

Keitė atverčia.

Ar čia – Vezuvijus? – virpančiu balseliu klausia Eimė.

Keitė pažiūri, kas parašyta. Patyliukais perskaito balsu. Taip, sako ji, čia jis, ir rodo spalvotą nuotrauką su žalia kalva, perskelta viršūne, iškilusia virš miesto ir jūros.

Ne, sako Eimė.

Eimė padeda pirštą ant puslapio priešais, ant teksto, ant žodžio.

Taip, priblokšta sako Keitė. Taip. Ji parodo kitą žodį. O čia gali perskaityti? – klausia.

Eimė neatsako.

Keitė parodo dar vieną. O šitą gali perskaityti?

Eimė atsistoja.

Na, kaip čia yra, kad gali perskaityti tik vieną žodį? – klausia Keitė. Jei gali perskaityti vieną žodį, gali sužinoti ir kitus žodžius. O kaip kitaip.

Eimė nueina prie didžiojo lango ir žiūri laukan. Vėl grįžta prie sofos. Paima iš Keitės knygą ir vėl įsižiūri į puslapį.

Jei gali perskaityti vienas raides, gali ir kitas, sako Keitė. Ji raukosi. Kai Eimė grąžina knygą, ji atverčia ją teisinga puse ir skaito, kas parašyta. *79 m. po Kr. rugpjūtį (sunkus žodis) pie tų I ta li jo je žemė ėmė virpėti, o jūra aplink Ve zu vi jaus kalną užvirė. Rugpjūčio 24 d. ugnikalnis išsiv veržė, kalno viršus skilo ir susprogo. Degantys akmenys, dūmai ir įkaitusi raudona lava išsišvirkš tė aukštai į orą ir nuklojo viską kelių mylių spinduliu, visiškai palaidodami (sunkus žodis) ir (sunkus žodis) miestelius.*

Ar perskaityti, kas rašoma? – klausia ji Eimės.

Eimė vis dar vaikštinėja, dabar abiem rankomis užsidengusi veidą. Ne, ne, sako ji. Ji pasisuka, o kai atitraukia rankas nuo akių, jos veidas paklaikęs.

Klausyk, sako Eimė. Susikrauk viską, ko reikės, į didįjį mėlynąjį krepšį.

Keitę nusmelkia šaltis. Ji lėtai užverčia knygą. Pažiūri į viršelį. Ant jo – daug pasaulio stebuklų nuotraukų. Pirštu braukia per tuščią ruoželį tarp nuotraukų nuo knygos viršaus iki apačios, nuo vieno krašto iki kito. O dabar Eimė krebžda kitame kambaryje. Keitė tvirtai priglaudžia knygą prie krūtinės. Ji siekia nuo pat pasmakrės iki pilvo.

Tarškėdama grįžta Eimė. Ji nešasi mėlynąjį krepšį. Nueina prie spintos ir ima traukti iš jos daiktus ir grūsti į krepšį. Eikš, Keite, sako ji.

Pakėlusi akis pažiūrėti, ką daro Keitė, sustoja ir padeda krepšį. Prieina ir pasilenkia iki Keitės lygio. Įtraukia ranką į megztinio rankovę ir rankogaliu nubraukia Keitei veidą.

Mes neišsikraustom, sako ji. Viskas gerai.

Keitė užgniaužia aimaną gerklėje, ją perši, užmerkia akis. Ne? – klausia.

Ne, sako Eimė. Klausyk. Turiu tau klausimą.

Keitė drėgnai šniurkšteli, atsimerkia.

Jei ko nors norėtum, sako Eimė, labai labai norėtum, bet nežinotum, iš kur gauti. Jei ko nors labai reikėtų, bet, pavyzdžiui, neturėtum pinigų susimokėti. Ką darytum?

Keitė nežino, ką atsakyti. Klausimas skamba klastingai.

Ką būtų geriausia daryti? – klausia Eimė. Tokiomis aplinkybėmis?

Keitė nusišluosto nosį rankove, pamiršta, kad rauda. O gal galima tiesiog pasiimti tai, ko reikia? – klausia ji.

Eimė nusijuokia. Ne, sako ji. Šįsyk ne. Ką darytum?

Keitė gerai pagalvoja. Atsakymas į galvą ateina tik vienas. Paprašyčiau tavęs, sako ji.

Aišku, pašokdama sako Eimė. Aišku.

Teisingas atsakymas; Keitei palengvėja. Eimė eina prie spintos, vėl išima mėgstamiausią Keitės suknelę. Iškelia ją, ir ji spindi ant pakabos. Apsivilk, sako ji.

Keitė nudelbia akis. O kur mes važiuosim? – klausia ji.

Važiuosim atostogauti, sako Eimė.

Kur? – klausia Keitė.

Tuojau grįšiu, sako Eimė.

O į mokyklą? – klausia Keitė, bet durys jau užsitrenkia. Ji mėgina pro langą pasekti, kur Eimė eina, bet lauke per tamsu, kad ką nors įžiūrėtų.

Rytoj reikia į mokyklą, pati sau sako Keitė.

Ji sėdi naujoje tyloje, tebelaikydama glėbyje knygą.

Keitė užsimerkia ir vėl atsimerkia, užsimerkia ir vėl atsimerkia, užsimerkia ir vėl atsimerkia. Kaskart atsimerkus pro langą matyti kitoks vaizdas. Užsimerkusi dar geriau girdi traukinį, žmonių balsus, o labiausiai užuodžia maistą; beveik visi vagone valgo, nors pietų metas dar toli. Kai atsimerkia, taip gerai nejaučia kvapo arba to, kaip traukinys ją mažumėlę linguoja krėsle. Tolyn nuo jos lekia baugščios avys. Paskui tuščias laukas. Paskui stovi karvės. Paskui medžiai. Paskui laukai ir kalvos. Paskui šlapi susiraizgę krūmai, prisispaudę prie bėgio. Kuo arčiau lango, tuo greičiau lekia tolyn. Tik kalnai ir dangus tolumoje, regis, juda su ja, ta pačia kryptimi.

Ji užsimerkia ir užsiima rankomis ausis. Gali sėdėti ramiai ir vis tiek judėti, kaip dabar. Bet geriau sėdėti ramiai ir visai nejudėti, kaip namie. Tačiau netgi kai įsivaizduoji, kad visai ramutėliai sėdi namie, vis tiek judi, nes iš tikrųjų žemė visą laiką sukasi, net jei tu ir nepastebi.

Pro delnus vis tiek girdi žmones. Junta greitį, užuodžia kvapnias bulvytes ir sumuštinius. Kažkas lengvai paliečia jos galvą; ji atsimerkia. Kai pamato, kad tai Eimės ranka, nors ir visai malonu, nusipurto ją ir vėl užsimerkia, kumščiais užspaudžia akis, galvą priploja prie stalo. Sėdi ramiai. Vis tiek juda. Nori paklausti Eimės

to žodžio, kaip jis gali reikšti ir viena, ir kita. Bet nori ir šitaip sėdėti užsimerkusi ir nesikalbėti su Eime.

Eimė vėl švelniai uždeda ranką Keitei ant galvos, krepšteli pirštu. Keitė susigrūda kumščius dar giliau į akiduobes, bet šįsyk galvos nepatraukia.

Dabar jiems matematika, sako ji. Šiandien pradedame naują skyrių.

O aš maniau, kad tau matematika labai nepatinka, atsako Eimė.

Jei įgrūdi kumščius giliai į akis, beveik gali pravirkti. Keitė junta, kaip tvenkiasi ašaros, ir kumščiais jas užgniaužia.

Nepatinka, sako ji. Labai nepatinka.

Kai vėl pramerkia vieną akį pro šlapius krumplius, visas pasaulis mirga po vandeniu, visi atskiri daiktai susilieję į vieną, dangus ir žemė, langas ir laukas, ir viskas juda ir kinta. Keitė pasiduoda. Ji atsigręžia ir pakiša galvą Eimei po pažastim, nusibraukia akis į Eimės megztinį. Dabar temato smulkius juodos megztinio vilnos plaušelius, keliančius plonus kreivus kakliukus, nusidriekusius per Eimės krūtinę ir pilvą. Ji nusprendžia, kad tai – javai plačiame juodame lauke. Prie plaukų šaknų gyvena maži žvėriukai. Lauko pelė su šeimyna, sumigusia lizde. Mažučiai triušeliai, kaip tie, kur rupšnoja žolę tolimajame pajūrio gale, visi iškėlę po vieną gauruotą ausytę į orą pasiklausyti, ar neatskrenda sakalai.

Šiandien Eimė geba perskaityti dar kelis žodžius. Perskaito antraštės žodį laikraščio, kurį kažkas sulankstytą paliko ant stalelio priešais. TAIKA. Perskaito ir kelis žodžius paantraštėje. PROCESAS PAVOJUJE. Kai pasilenkia, su savimi lenkdama ir Keitę, keli žodžiai plaukiančiais juodais dažų lustais atsiskiria ir sumirga galvoje, teatras politika netektis Izraelis. Jie iškyla iš šurmulio taip staiga, taip atsitiktinai ir aiškiai, kad net nudiegia, tarsi į akį patekus per daug šviesos. Ji nusigręžia, žvelgia į tamsą po stalu. Ant žemės prie jos kojos voliojasi popierius maistui vynioti; per daug gundo; ji pamėgina perskaityti, kas ant jo parašyta. Nė vieno žodžio neįskaito. Nejau ir vėl, pamano ji, ir nuo tos minties susijaudina ir

net apmiršta iš baimės. Jau taip seniai. Ji suko galvą dėl prarastų žodžių pavidalų, su džiaugsmu prisitaikydama prie šios netekties, jau gerus aštuonerius metus – ištisą neilgą gyvenimėlį.

Vienas iš krėslų priešais Eimę ir Keitę sulūžęs, todėl ten niekas nesėdi. Moteris prie lango priešais Keitę skaito bulvarinį laikraštį, iškėlusi joms prieš akis išskleistus puslapius. Eimės galvoje išsiperi dar vienas skaidrus, kietas žodis. VAKARAI. Ji netyčia ištaria jį garsiai.

Kur? – suniurzga Keitė, pakeldama galvą.

Ne, sako Eimė. Su savim kalbuosi. Bet tikrasis pokytis, tikrasis sunkumas, mano ji, bus tada, kai žodžiai vėl pradės rastis su ryšiais tarpusavyje, kai pasirodys ištisas sakinys. Gal net frazė, tik frazelė.

Vakaruose pastatytas tasai tiltas, mano Keitė, jo ten gyvenantiems žmonėms nė nereikia, o dabar jie turi mokėti už tai, kad gautų jį pervažiuoti. Ten galima gėliškai užsisakyti maisto Makdonalde. Jei tik Eimė leistų valgyti Makdonalde.

Ar ten mes važiuosim, į vakarus? – klausia ji.

Ne, sako Eimė, šiandien važiuojam į pietus.

Į Škotijos pietus? – klausia Keitė.

Toliau negu Škotijos pietus, sako Eimė. Į pietus nuo Škotijos.

Keitė padeda galvą ant stalo. Aš nelabai noriu išvažiuoti iš Škotijos, sako ji. Nelabai noriu vėl į Angliją. Dabar man Škotijoje labiau patinka.

Ak, bet mes ne šiaip sau į Angliją važiuojam, sako Eimė. Ne į kokią nors nuobodžią šalį. Važiuosim daug toliau. Mudvi – ir ji pasilenkusi kuždа Keitei į ausį, kad niekas nenugirstų – važiuojame traukiniu, kuris keliauja atgal per laiko miglą.

Keitė pažvelgia pro langą. Nėra jokios miglos, sako ji.

Jos nesimato, nes mes labai greitai neriam per ją, paaiškina Eimė. Jai kalbant traukinys grakščiai praskrieja stotį. Keitė pamėgina perskaityti pavadinimą, bet užrašai pralekia per greit.

Matai? – kuždа Eimė. Ar matei tuos žmones, kuriuos pravažiavom ten, perone? Tai va, jų veidų nesimatė ne tik dėl to, kad taip greitai pralėkėm, bet ir todėl, kad judame kitu laiko ciklu negu jie.

Iš mudviejų gyvenimo jie tepamatys vieną akimirką, vieną mūsų laiko sekundės dalelės dalelę. Ar matai visus šituos žmones aplink? Jie atrodo kaip tikri. Bet iš tikrųjų, tikrovėje jie – tik reti šešėliai žmonių, skriejančių laiku šimtų mylių per valandą greičiu.

Keitė vos tramdo smalsumą. Kaip suprasti? – klausia ji.

Matai, sako Eimė. Čia traukinys vaiduoklis.

Eimė žvilgsniu parodo Keitei laikraštį, kurį moteris laiko iškėlus kitapus stalelio. Matai už to laikraščio? – sako ji Keitei į ausį. Tai va, ten nieko nėra. Jį tik rankos vaiduoklės laiko iškėlusios.

Baik, ten moteris, kužda Keitė.

Kai mes ją matom, ji atrodo kaip moteris. Bet dabar už laikraščio – tik oras, patyliukais kalba Eimė.

Vaiduoklių nebūna, sako Keitė. Ji supranta, kad čia – Eimės pasakėlė, sekama tam, kad ji liautųsi raukytis. Supranta, kad čia tik pokštas. Bet vis tiek dėl viso pikto neištveria ir pasižiūri į rankas ir laikraštį. Rankos kresteli laikraštį, kad būtų patogiau, ir tvirtai juo dengia tai, kas už jo.

Eimė pasuka galvą, nežymiai linkteli į kitapus tako ant krepšio snaudžiantį bernioką smailiu kaip kulka viršugalviu. Jei jį paliestum, sako ji, ranka praslystų kiaurai. Ir visus žmones šitame traukinyje. Aišku, išskyrus mus, priduria ji.

Tolėliau vagone retsykiais pravirksta kūdikis, kai traukinys netolygiai važiuodamas kresteli. Ir tas vaikutis? – klausia Keitė.

Ir tas vaikutis, sako Eimė.

Sudominusi Keitę, Eimė užsimerkia ir patogiai įsitaiso snausti. Keitė pasitempia krėsle, kad kuo toliau matytų vagoną. Snaudžiantis berniokas. Moteris su kūdikiu, saldžiais pieniškais vėmalais kvepiantis vaikutis, net čia jį užuodžia. Dvi moteriškės šnekučiuojasi. Kai kurie valgo plastikiniais šaukštais, iš plastikinių maisto indelių kyla garas.

Už Keitės mergaitė ilgais juodais plaukais su kirpčiukais skaito žurnalą ir kramto savo pirštų odeles. Šlapiais pirštais verčia puslapius. Už jos kostiumuotas vyriškis valgo sumuštinį ir pilna burna kalba mobiliuoju telefonu. Taip, sako jis, ką tik pravažiavom. Jis papurto telefoną ir prabyla dar garsiau. Alio? – sako jis, paskui

pakrato telefoną, paspaudžia mygtukus, jie supypsi. Alio, į tunelį įvažiavom, sako jis. Ar girdi mane? Aš tavęs ne. Taip, ką tik pravažiavom, o tada įlindom į tunelį.

Keitė vėl atsilošia krėsle. Po stalu, po rankomis, laikančiomis laikraštį, matyti kojos, aptemptos storomis pėdkelnėmis ir apautos batais.

Ji nusitaiko ir stipriai užmina ant batų.

Nuo aiktelėjimo Eimė atsimerkia. Ji mato, kaip moteris priešais sugniaužia laikraštį viena ranka ir pasilenkusi po stalu susiima kojas.

Ji užmynė man ant kojos, sako moteris. Jūsų mergaitė. Užmynė man ant kojos. Ji žiūri į Eimę, jos veidas nustebęs ir pasipiktinęs; ji elgiasi taip, tarsi Keitės šalia nebūtų.

Labai atsiprašau. Baisiausiai atsiprašau, sako Eimė. Keite, atsiprašyk ponios. Kaip baisu. Tučtuojau atsiprašyk.

Aš labai atsiprašau, sako Keitė. Nenorėjau taip skaudžiai.

Moteris susideda ilgas kojas po stalu ir šnarendama vėl užsidengia laikraščiu veidą. Eimė griežtai dėbteli į Keitę ir nusisuka. Ji galvoja, kaip iš nuostabos atgijo moters veidas. Netrukus nuo tylaus juoko ima virpėti jos pečiai.

Keitė pasideda galvą ant rankų. Stebi savo atspindį lange, pro jį skrieja medžiai ir dangus. Kojas laiko giliai pasikišusi po krėslu, kad tikrai neužkliūtų.

Turėjome pradėti dalybą stulpeliu, pamano ji.

Angusas skubiai trepseno per žolę dešimt po devintos ryto. Užduseęs sustojo prie vagonėlio durų. Eimė atvėrė viršutinę jų pusę, pasilenkė virš jo.

Atnešiau tau dviejų mėnesių algą, atgavęs kvapą, pasakė jis. Bankomatas neveikė, teko laukti, kol atsidarys, atsidarė pavėluotai. Koks siaubas! Ar vėluojat į traukinį? Ar pakaks dviejų mėnesių algos? Kaipgis, bet paklausyk mano patarimo. Verčiau turėti daugiau, negu reikia. Nesuk galvos, grąžinti neskubu, sakyčiau, kaip nors susitarsim. Tau nieko netrūks. Sakyčiau, po dešimtuką per mėnesį, ar kažkaip. Jei tiktų, tik jei tiktų, supranti. Na, tai ar

reikės jus pavėžėti? Prie vartų stovi mašina. Jei reikia, nuvešiu iki pat miesto.

Jis nutilo, atsikvėpė. Fju, pasakė šypsodamasis, nesutramdydamas šypsenos.

Jei pavežtum į stotį, labai padėtum, ačiū, pasakė ji. Ji paėmė banknotus ir sulankstė saujoje, o ranką įsikišo į šiltą kišenę.

Gerai, atsakė Angusas. Gerai. Palauksiu mašinoje.

Jis nukraustė apšnerkštą keleivio sėdynę, nuo grindų daiktus sukišo į pirštinių skyrelį ir nuleido langelį. Kas čia? Paklausė Avrilė vakar vakare, kai suskambo telefonas.

Niekas, atsakė Angusas. Toji Eimė iš aikštelės.

Jis pakėlė ragelį, klausydamasis renkamo numerio, vėl padėjo. Jautėsi puikiai.

Kas tau? – paklausė Avrilė. Ji žiūrėjo televizijos laidą, kurioje dvi poros panašiais marškinėliais lenktyniavo, kuri greičiau milžiniškame sendaikčių turguje nupirks brangiausią prekę už mažiausiai pinigų.

Nieko, nieko, viskas gerai. Nesijaudink, atsakė Angusas. Jis nuėjo į virtuvę, pravėrė galines duris ir sustojo aštrioje tamsoje.

Tai ko ji norėjo? – šūktelėjo Avrilė.

Angusas žingsniavo po mažutį kvadratinį darželį, paskui nuėjo ir sustojo pašiūrėje, jo širdis sproginėjo krūtinėje. Šviesos nežiebė, jei netyčia Avrilė prieitų prie virtuvės lango ir pažvelgtų pro jį ir pamatytų, apie ką jis sau leidžia galvoti.

Kitą rytą jis nuvežė ją su dukrele į stotį, o kaskart, kai į galvą šaudavo klausimas, tai būtinai tik tas, kurio jis apdairiai stengėsi neužduoti. Kur važiuojat. Ko ten važiuojat. Ar greitai grįšit. Kada grįšit.

Kai užsitrenkė mašinos durelės, visi atsimojavo, ir jos nebesimatė pro didžiulį bilietų kasos langą, jis apsuko mašiną ir nuvažiavo. Bet nuvažiavęs keliu pusmylį, sustojo kelkraštyje ir išjungė variklį. Diena driekėsi prieš jį, tuštut tuštutėlė. Jis sėdėjo stovinčioje mašinoje ir stebėjo, kaip spynelėje supasi rakteliai. Kai po kelių minučių pakėlė akis, ant priekinio lango ėmė tikšti smulkūs lietaus lašeliai.

Angusas mane įsimylėjęs, abejingai svarsto Eimė.

Ji atsisuka į Keitę, kuri ant purvino stalo krašto žaidžia žaidimą – vaikšto pirštais paviršiumi ir patyliukais murma įvairiausiais balsais. Eimė žaidimo nesupranta. Keitė užsispyrė keliauti su mokykliniais drabužiais. Eimė apsimeta tvarkanti Keitės marškinių apykaklę, perbraukia pirštu šviesią Keitės kaklo odą su švelniais pūkeliais. Timpteli Keitės plaukų kuokštus pakaušyje.

Netrukus reikės juos pakirpti, sako Eimė. Daraisi panaši į laukinukę.

Eime, ką gausim, nepakeldama akių klausia Keitė, jei apipilsim vaiduoklį „Heinz" pupelių skardine?

Pasiduodu, sako Eimė.

Ne, atsakyk, kaip priklauso, sako Keitė.

Pasiduodu, ką gausim, jei apipilsim vaiduoklį „Heinz" pupelių skardine? – sako Eimė,

Pupeles ant vaiduoklio, sako Keitė. Ji susikaupusi pirštais vaikštinėja pirmyn atgal tarp lipnių dėmių, likusių ant stalelio po kavos, daniško pyragėlio ir visų moters su laikraščiu pietų.

Žmonės vis dar valgo, nors pietų metas jau seniai praėjo, jau beveik keturios valandos. Žmonės tvarkinga vora vaikštinėja per vagoną į restoraną pirkti to, apie ką pasakoja vyriškis – jo balsas girdėti per garsiakalbius. Eimė sako, kad joms neužteks pinigų niekam. Pažadu, kai išlipsim, ko nors užkąsim, sako ji.

Keitė žiūri, kaip žmonės grįžta per vagoną su mažais popieriniais nešuliukais, išsipūtusiais nuo maisto. Ji stebi, ką jie traukia iš nešuliukų. Galvoja, kažin, kaip būtų rinktis patiekalus bufete. Jau beveik sutemo, ir pro langą ji temato traukinio vidaus atspindį. Balsai aplink dabar kalba dažniausiai angliškai. Škotija liko už nugaros, kažkur toli prie jūros. Škotija iš esmės baigėsi, vos jie atvyko į Edinburgą. Po Edinburgo Keitė žvalgėsi pro langą sienos; kai paskutinįsyk pro ją važiavo, buvo tokia mažutė, kad nieko neatsimena. Šįsyk ji vis žiūrėjo, bet taip ir nepamatė. Nematė nieko panašaus, o kai paskui paklausė Eimės, Eimė pasakė, kad, matyt,

bus ją jau pravažiavusios. Keitė baisiausiai nusiminė. Ji žvelgė pro langą į Angliją, tarsi ji tebebūtų Škotija.

Darlingtone Keitei ir Eimei reikia kraustytis į kitas vietas, tos, kuriose jos sėdėjo iki šiol, rezervuotos. Kadangi traukinys toks pilnas, jos sėdi ant kėdžių, kurios atsilenkia nuo sienos prie tualetų ir šiukšliadėžės kitapus vagono durų. Sėdi tualetų ir maisto kvapuose. Vienas tualetas sugedęs. Žmonės visą laiką vaikšto pro šalį su maišais maisto.

Mokykloje pasakiau, kad tau kiaulytė, sako Eimė.

Kam pasakei, mano mokytojai, kalbėjaisi su panele Rože? – klausia Keitė.

Kalbėjausi su kažkokia moterim, sako Eimė, nežinau, kas ji tokia, turbūt sekretorė. Pasakiau, kad tau kiaulytė, ir daktaras sakė, kad grįši po dviejų ar trijų savaičių. Ji baisiausiai susijaudino, klausinėjo, kurioje tu klasėje ir visokių smulkmenų.

Jei ten sekretorė ponia Makines, tai Bilis Makinesas mano klasėje, sako Keitė. Ji pralinksmėja. Eimė niekad anksčiau neskambino pasiaiškinti į mokyklą, kai jos išvažiuodavo, ar bent Keitė nepamena. Dvi ar trys savaitės, sako ji sau. Tai keturiolika dienų. Arba dvidešimt viena diena.

Eimė įsivaizduoja, kaip kiaulytės baimė tarsi užkratas plinta iš vienos mokyklos klasės į kitą, o per pietus – iš vienų namų į kitus, po visą rajoną.

Ar aš sirgau kiaulyte? – klausia Keitė.

Taip, sako Eimė.

Kur mes tada gyvenom? – klausia Keitė.

Iš savo vietų jiedvi mato tą patį vaikutį, kuris pirma verkė. Dabar vaikutis miega mamos glėbyje. Jo mama irgi miega, jos galva vis knapsi ir knapsi, kol staiga ji pabunda ir pasižiūri į vaiką, paskui vargais negalais stengiasi neužmigti, vėl užsimerkia ir ima knapsėti galva.

Papasakok, kas buvo, kai aš buvau maža, prašo Keitė.

Ne, sako Eimė.

Papasakok, kaip aš gimiau, prašo Keitė.

Tu negimei, sako Eimė. Aš tave radau.

Visi gimsta, sako Keitė.

O tu ne. Aš tave radau po agrastų krūmu, sako Eimė. Vieną dieną tave radau, tu buvai apkamšyta mano lovos kojūgalyje.

Meluoji, sako Keitė.

Teisingai, sako Eimė, meluoju. Iš tikrųjų sužvejojau tave ežerėlyje.

Ežerėlyje Eimė ištaria ažerėlyje. Netiesa, sako Keitė. Papasakok, kaip iš tikrųjų buvo.

Didelis baltas paukštis praskrido man virš galvos ir kažką numetė iš snapo, o aš pagavau, tai ir buvai tu, sako Eimė. Vieną rytą atsimerkiau ir radau tave. Pasižiūrėjau sau į vidų, o tu ten kiūtojai susirangiusi, rankutes sudėjusi prieš save, tarsi uostytum rožę.

Keitė atsistoja nuo kėdės ir prispaudžia nosį prie durų langelio. Mėgindama pažvelgti į tamsą.

Nuėjau į didelį baltą kambarį, kur buvai tu ir visi kiti nauji kūdikėliai. Turėjau pažinti, kuri iš jų tu. Iškart pažinau, vos pažvelgusi. Paskui pasiėmiau tave, ir tu grįžai su manim namo.

Keitės vardas ant kojytės ir ant kortelės, prisegtos prie organinio stiklo lovytės galo. Paskutiniai užrašyti žodžiai, kurie ką nors reiškė.

Keitė braukia ranka per plastikinius mygtukus, kuriuos paspaudus atsidaro ir užsidaro durys. Eimė gerai nežino, ką tik pagalvojo, o ką pasakė garsiai. Keite, sako ji, nuskamba labai garsiai. Truputį pavojinga. O jei atsidarytų durys ir tu iškristum? Ką tada darytume?

Ką tada darytume? – tuo pat metu sako Keitė. Aš būčiau lauke, o tu viduje. Viskas gerai, jie juk neveikia, ar ką.

Bet ji daro, kaip liepta, grįža prie kėdės, atlenkia ją, atsisėda ant paties kraštelio. Kai užaugsiu, sako ji, išrasiu tokią mašiną. Užsidėsi ją ant batų, ir kur tik eisi, jei mašina bus įjungta, ji parodys, kur buvai. Todėl, jeigu kur nors nueisi, pamatysi savo pėdsakus, kaip nors užsidegančius žemėje, jei jau esi ten buvęs.

Gudru, sako Eimė. Tai jei iškristum iš traukinio, aš galėčiau sekti tavo pėdsakais ir tave surasti?

O ne, sako Keitė, niekas nematytų kitų žmonių pėdsakų, tik savo.

Supratau. O kam to reikia? – klausia Eimė.

Na, tada žinotum, ar jau esi čia buvęs, ar ne. Nes reikėtų tik pažiūrėti žemyn, sako Keitė, ir pamatytum, ar jau esi važiavusi šiuo traukiniu, nes ant kilimo matytum savo pėdsakus.

Bet šis traukinys naujas, sako Eimė. Tokiu niekad pirmiau nevažiavom.

Taip, bet jeigu dabar važiuotume *atgal*, įsikarščiavusi sako Keitė, mojuodama rankomis. *Žinotume*, ar čia tas pats traukinys, kuriuo jau važiavom.

Po dviejų stotelių Eimė leidžia Keitei paspausti šviečiantį mygtuką, ir jos išlipa. Stotyje, prieš nusivesdama Keitę užkąsti, Eimė stabteli fotografijos būdelėje ir pažvelgia į veidrodį ant sienos, persibraukia ranka plaukus. Ji pakviečia Keitę į būdelę ir paprašo užsikarti ant kelių porai nuotraukų.

Žvilgančios nuotraukos iščiuožia pro plyšelį, ir Eimė pamojuoja jomis, kad išdžiūtų, tik tada leidžia Keitei jas paliesti. Laikyk už kraštelių, sako ji. Vakarieniaudama ji palanksto apatinę juostelę pirmyn atgal ir atplėšia vieną nuotrauką, paduoda ją Keitei. Keitė netveria džiaugsmu. Ji niekada anksčiau neturėjo savo nuotraukos, kurioje būtų ir Eimė. Ji laiko nuotrauką už kraštų, paremia ant desertinio šaukštelio. Visą vakarienę saugosi, kad neaptaškytų jos spagečių padažu.

Sakykime, paimame mažą vaiką ir pakasame po žeme ar po lapais, ir jis užmiega, ar miršta, nesvarbu. Sakykime, jis išguli pakastas per saulėtus, drėgnus ir šaltus rudens mėnesius, prikrinta dar daugiau lapų, o maži žvėriukai ir vabzdžiai, kurie deda kiaušinėlius krituoliuose obuoliuose, vėlai žydinčiuose žieduose ar šaltuose pašiūrių kampuose, išmiršta, kaip jiems ir priklauso, ištuštindami vienintelę savo vasarą į trapius tuščios materijos kiaukutus. Sakykime, obuoliai susitraukia, labai sudžiūva, nušąla ir nulūžta, o vaikas sustingsta į kietą žiemos akmenį ar kietą riešutą giliai po žeme. Paskui iškrinta sniegas, išlenda akinama, bet be jokios šilumos saulutė; sakykime, po tokio šilto rudens žemė buvo tokia šalta, kad spalį laistytuve išsiperėjusi varlytė, spalį palaikiusi pavasariu, nors iki jo dar pusė

metų, įšąla lede, nebegali pakrutinti kojyčių vandeniui kietėjant į akmenį apie šaltą jos širdutę. Telegrafo stulpai, apšerkšnijęledukais, ir tarp jų nusidriekę telegrafo laidai, sušalę, o paskui nutrūkę nuo sniego svorio, po kojomis tarsi šakelės traška žolės stiebai, o apkvaitusios nuogos augalų ir medžių šakos sustingusios čiuopia orą, aptrauktos ledo spygliais.

Sakykime, tas vaikas po žeme, po lapų skeletėliais, po tiženomis ir tręštančiais lapais, pamažu šviesėjančiu dangumi, vis dar šaltu oru ir šlapiais pūvančiais lapais, išsirita, ir iš jo rankų ir kojų pirštų, akių, burnos, nosies, iš pažastų ir iš už kelių, per pilvuką ir kietas atviras genitalijas stiebiasi ūsai, aklai siekia luobo ir jį pralaužia, nieko nematydami stumiasi aukštyn ir aukštyn, jos ieškodami, jos kviečiami kaip pažado, šilumos.

Grįžta, pamano Eimė. Tuojau viskas sugrįš.

Kas yra balionas? Tas, kuris vaikšto po balas? Kas yra daugiskaita? Tas, kas daug skaito. Kas yra išsilavinimas? Ugnikalnio išsiveržimas. Kas yra lapė? Lapo patelė. Kas yra pataikūnas? Tas, kuris taikliai šaudo.

Anksčiau buvau šmėkla, bet dabar viskas gerahahaaaaai. Keitė trepsi siauru grioveliu, spardydama lapus, įsikibusi Eimei į ranką, patamsyje pasakodama bjaurius juokelius.

Keite, sako Eimė, užsičiaupk. Kitaip gausi nešti šitą sunkų krepšį, kad nepliurptum niekų. Paskui priduria, klausyk klausyk klausyk.

Šitaip anksčiau pasakodavo juokelius. Klausau klausau klausau? – sako Keitė.

Kas buvo pirmoji ikiistorinė rašytoja? – sako Eimė.

Pasiduodu, sako Keitė, kas buvo pirmoji ikiistorinė – kažkas?

Šarlotė Brontozaurė, sako Eimė.

Skamba juokingai, bet tikriausiai kalbama apie dalykus, kurių Keitė dar nežino. Ar dar toli? – klausia ji.

Nebe, sako Eimė.

Šiame tamsiame kelyje mašinų beveik nėra, nors retsykiais viena kita pralekia pro šalį, apšviesdama kelią priešais ir medžius viršuje, arba apakina žibintais, kad tenka sustoti ir akimirką pamirksėti.

Ar dar toli? – klausia Keitė.

Keite, jeigu dar kartą šito paklausi, nužudysiu, sako Eimė.

Keista, Eimė kalba kažkaip kitaip, pamano Keitė. Pirmiausia Keitė tai pastebėjo ten, kur jos vakarieniavo, paskui – ten, kur mėgino įsėsti į autobusą, kuris nebevažiuoja. Moteriškė prie kompiuterio sakė, kad joms reikalingas autobusas nebevažiuoja jau penkerius metus, kai įmonė pakeitė jo maršrutą. Eimė kurį laiką šnekėjosi su moteriške, o Keitė girdėjo, kad ji tarsi nutaisiusi balsą. Keitė nesupranta, ar balsas prašmatnesnis, ar mažiau prašmatnus. Atrodo kažkoks kietesnis. Katriona mokykloje sako, kad jos vyresnioji sesuo Šerilė kalba tokiu balsu, kaip Eimės, kaip anksčiau kalbėdavo Keitė, kai juokais nori apsimesti snobe ar turtuole. Kai ji tai pasakė Keitei, Keitė labai atidžiai klausėsi, ar Eimė kalba taip, kaip Katriona sakė. Bet Eimė kalbėjo tiesiog kaip Eimė. Kartais gerai, kad Eimė kalba taip nepanašiai į visas kitas mamas. Kartais nelabai gerai.

Šią akimirką Eimė išvis nieko nesako, o kai Keitė paklausia, ar jos keliauja į šį apšviestą miestelį, neatsako.

Jos eina mažų namukų gatve. Gatvėje tuščia, nors kai kuriuose namuose dega šviesos, o lauke stovi mašinos. Jos praeina uždarytą paštą ir krautuvę. Atrodo, lyg jie uždaryti jau daug metų.

Kai kurių namų stogai šiaudiniai, lyg žaislinių namų ar filme. Ten, kur baigiasi gatvės žibintai, prasideda platūs vartai ir metalinės durys, mėnesienoje Keitė perskaito užrašus. DĖMESIO: SIGNALIZACIJA. PRIVATI NUOSAVYBĖ. Ant vienų vartų nupieštas vilkšunis ir greta jo piktomis raidėmis prašyta AŠ ČIA GYVENU!

Keitė prisimena, kaip namie pamišėliai Makėjai turi arklį, kuris vis klaidžioja keliu, stovi įbedęs nosį į žolę Makėjų vejoje, kaip jų laukas neaptvertas tvora ir vartais. Todėl visi juos vadina pamišėliais Makėjais, nors žmonės taip sakydami kažkodėl didžiuojasi tuo, kaip Makėjai prižiūri arklį ir kad arklys toks geras, jog nepabėga. Rodis sako, kad jie pamišėliai dėl kraujomaišos, o arklį nutrenks mašina. Keitė vis nori paklausti Eimės, kas ta kraujomaiša. Dabar klausti turbūt negerai. Ji prisimena, kaip į

mokyklą atėjo policininkas, ir visiems reikėjo susėsti koridoriuje ir pažiūrėti filmą apie vagystes, o policininkas papasakojo, kad reikia pasakyti tėvams, o ypač pagyvenusiems seneliams, jei tokių turi, nakčiai užsidaryti ir užsirakinti vartus, duris ir langus, kad neįlįstų nusikaltėliai.

Suspėti su Eime vis sunkiau. Eimė paima ją už rankos ir vedasi per gatvę. Paėjėjus medžiais apsodintu takeliu per žolę, per siauru mašinoms, Eimė sustoja, ir jiedvi stovi tamsoje priešais aukštas duris. Durys įtaisytos akmens sienoje, per aukštoje, kad matytum ar galėtum perlipti kitapus. Eimė paklebena duris.

Matai tą liūtą ant kolonos? – sako ji Keitei. Aš tave pakelsiu, o tu paieškok rankomis po juo.

Ji pasilenkia, kol Keitė pasiekia atsisėsti jai ant pečių. Keitė remiasi į sieną, kol pasiekia drėgną akmens luistą; palietus jis trupa. Ji svarsto, ar čia ir būsiąs tas liūtas.

Paieškok kitoj pusėj, kur uodega, ten turėtų būti toks iškilimas, sako Eimė, prislopinta Keitės striukės.

Po iškyša Keitė aptinka kažką aštrų, iškrapšto ir pakelia, tvirtai sugniaužia saujoje, kai leisdamasi vėl remiasi į sieną. Ant žemės atgniaužia saują ir duoda Eimei raktą.

Eimei tenka ilgai vargti, kol spyna pasiduoda. Abi su Keite stipriai stumia duris, kol šios prasiveria. Tarsi stumtų per peraugusius krūmus, nors už durų, kai pro jas įeina ir vėl užstumia, tokių nėra. Jos užkopia žolėtu šlaitu ir pereina, regis, veja, kol pasiekia žvyruotą takelį. Žvyras gurgžda po kojomis tarsi per storas kilimas, eiti sunku. Keitė negali paklausti nieko, kas tik šauna į galvą, kad Eimė nesupyktų. Jos rankų kvapas ir skonis – kaip metalo; ji patrina pirštais delną.

Va, sako Eimė.

Jos nugurgždėjo akmenimis iki kitos lygios juodos vejos krašto. Priešais jas dangaus fone kyla namo pavidalas, toks didžiulis, kad, regis, prilygtų visai Keitės mokyklai. Viename lange dega šviesa, sustingusi patamsyje tarp užuolaidų tarsi ekranas ar scena. Iš vieno šono į kitą pereina moteris. Ji nešasi pilną vazą gėlių. Grįždama nešasi ją atgal.

Prie durų Eimė atsistoja Keitei už nugaros. Ar pasieksi skambutį? – klausia ji.

Keitė pasiekia ir stipriai paspaudžia, bet nieko neišgirsta.

Man rodos, neveikia, sako ji.

Veikia, sako Eimė.

Giliai viduje atsiveria durys. Staiga per ryškiai įsižiebia lauko šviesa. Keitė pažvelgia į savo ranką; mato, kad rūdys nuo rakto iš po drėgnojo akmens išterliojo delną rudai; skubiai nusibraukia jį į koją. Kažkas atšauna didžiųjų durų skląstį. Joms atsivėrus pasirodo pro langą matytoji moteris. Ji nužvelgia jas nuo galvos iki kojų. Atrodo pikta, giliai įkvepia, tarsi ruoštųsi jas nupūsti šalin. Jos burna prasiveria, tarsi išvydus vaiduoklį.

Eimė padėjusi rankas Keitei ant pečių. Keite, sako ji. Šita ponia – mano motina. Pasisveikink.

Užeikit, sako Eimės mama, plačiai atverdama duris. Na ir išgąsdinot. Pamaniau, kad jūs – suprantat, čia protestuoja visokie protestuotojai, na, kaip visada, tiesa? Nes jie protestuotojai – dėl „British Rail" ar kaip jie dabar vadinasi, kam jie kerta visus medžius ir krūmus prie tilto, pamaniau, kad čia jie, tik kad jau šąla, ir kai kurie, netgi nepatikėsit, ėmė statytis palapines žmonių kiemuose. Ateina su vaikais, tiesiog manipuliuoja. Pamaniau, kad jūs kažkaip įsibrovėt į sodą ir atėjot prie durų prašyti pinigų.

Eimės mama, Patricija Šoun, plačiai verdama duris viską išpyškina viena ilga tirada. Tučtuojau užeikit iš to siaubingo šalčio, nors jos jau užėjo, jau gerokai paėjėjo koridoriumi.

(Kai Patricija Šoun buvo maža, kai dar buvo Patricija Viljams, dešimties metų, gyveno su mama ir tėčiu trobelėje senelio ūkyje, vieną rudenį bernas talkininkas, traktoriumi važinėdavęs šerti kiaulių, užsitrenkė vienoje daržinėje, po smakru pasikišo šaltą metalinį dvivamzdžio šautuvo galą ir nusišovė. Buvo kalbama, kad išsitaškė visą veidą. Buvo kalbama, nugirdo ji klausydamasi, nors buvo nevalia, pasislėpusi už virtuvės durų, kai kalbėjosi tėvas ir senelis, kad jį pagavo darant kažką pasibaisėtino su kitu vyru, vyresniu vyru, karininku iš kareivinių. Kad pasiektų gaiduką, prireikė gumbuotos vaikščiojimo lazdos; jam buvo septyniolika, gana

smulkaus sudėjimo. Šūvis nuaidėjo per ūkį, pabaidė arklius, akimirką iš medžių pakėlė varnus, tie ėmė karksėti ir vaitoti, apsuko ratą ir vėl sutūpė. Senelio ir tėvo balsai, prislopinti, nusimanantys, regis, sutarė, kad bernas pasielgė teisingai, Tomas, kuris juokėsi, keldamas Patriciją Viljams aukštai į orą ir sukdamas ratu, o paskui pasodino ant plačios lygios traktoriaus sėdynės ir leido palaikyti vairą, pakėlė ją ir tvirtai pasisodino ant kelių, apglėbęs viena ranka, leisdamas jai imti traktoriaus vairą ir sukiotis po kiemą.

Kodėl ji dabar tai prisiminė, stovėdama tarpduryje, kodėl po šitiek metų visa tai iškilo mintyse, ji nežino. Varnas nutupia medyje, nukerta seną nudžiūvusią šakelę, kuri krusteli, krinta, sausai įsipainioja tarp kitų šakų ir nukrinta į žolę prie didžiulių senų susiraizgiusių šaknų; Eimė, ši paklydėlė, jos dukra, vėl išdygo iš niekur, kur buvo pražuvusi, švelniai prasibrovusi, atsinešdama į namą lapų ir drėgmės kvapą. Vaikas Eimė nesunkiai telpa jai galvoje, grįžusi namo vasaroti, stovinti ant vejos, tyliai visam pasauliui lyg per egzaminą deklamuojanti visų gėlių, kurias tik akis aprėpia, lotyniškų vardų litaniją. Ji stovi prie aptverto sodo tvoros ir jau užsisvajojusi žvelgia per fotoaparatą, tarsi už jo visai nieko nebūtų.

Kaip laikaisi, Eime? Galėtum jos paklausti, kaip laikaisi? Tarsi nuosavas vaikas – tolimas pažįstamas, sutiktas gatvėje arba po ilgo laiko pamatytas per aperityvą prieš vakarienę pas ką nors svečiuose. Kaip laikaisi, kaip einasi? Jai tai būdinga, tokiam uždaram, šaltam vaikui, nei iš šio, nei iš to užeiti po aštuonerių metų tylos. Jai tai būdinga, pirmiausia abejingai prapulti, o dabar atsirasti, tarsi nieko nebūtų nutikę, išnirti iš nuotraukų krūvos, užverstos knygos prie lovos stalelio, klausimo, kurį pagaliau lioveisi sau uždavinėti, virsti tikru žmogumi, paliekančiu sodo purvo dryžę ant grindų. Patricija Šoun stengiasi nežiūrėti, bet kai atsigręžia patikrinti, ar Eimė dar nedingo, negana to, pamato ir naująjį vaiką, spoksantį plačiai atmerktomis akimis. Jos abi sugrubusios; drabužiai sugrubę, plaukai ir oda sugrubusi. Mergaitės drabužėliai per maži, rankos taip smarkiai išlenda iš rankovių, kad atrodo beveik nepadoriai. Viso to iš Eimės nesitikėtum. Tačiau jai tai taip būdinga, tavęs neklausyti, būti tokiai nepanašiai į save.

Patricija Šoun lankė pamokas, kur jauna moteris, vardu Mišelė, siaubingai liesa, siaubingai spuoguota, jai ir dar dvidešimčiai klausytojų pasakojo, kaip reikia gyventi. Trys Emocinės gerovės R, buvo rašoma lankstinuke. Mišelė žaliu flomasteriu išraižė lentoje: Represija Išlaisvinimas Sprendimas = Gerovė. Apačioje, skliausteliuose (Tinkamas scenarijus – Įsivaizduoti iš naujo). Įsivaizduokite, kad kažkas susikaupė, sakė ji, tada įsivaizduokite, kad viską išliejate, išlaisvinate. Pasirinkite Tinkamą savo gyvenimo scenarijų ir Įsivaizduokite jį iš naujo, bet taip, kad viskas baigtųsi taip, kaip jums norisi tada, kai labiausiai širstate. Aš pati, sako Mišelė, visada įsivaizduoju, kad visai nebesitvardau, rėkte rėkiu kambaryje, pilname moterų, sėdinčių ant plastikinių kėdžių. Juokauju! – pasakė ji; visos nervingai nusijuokė.

Patricija Šoun į pamoką nuėjo tik tą pirmą savaitę, bet metodas tikriausiai geras, nes įsiminė jį. Ji įsivaizduoja filmavimo grupę savo virtuvėje, atsargiai filmuojančią jos rankas (kai kurie televizijos virėjai netgi turi rankų dublerius, bet ji – niekada, jos rankos – ingredientas, be kurio receptas nebūtų baigtas), o ji kaip visada preciziškai ir labai aštriu peiliu kažką kapoja, paskui sumeta į plaktuvą. Ketvirčiuoja burokėlį ir verdančiu vandeniu nupliko pomidorus puode. Visada juos nulupkite, sako ji kamerai, paskui pakartoja, visada juos nulupkite, o grupė filmuoja jos rankas, toliau pilančias vandenį, kyla garas. Ji lukteli, kol pomidorai suminkštėja, pasako objektyvui, visada tiksliai pamatuokite, nepervirkite, bet išvirkite pakankamai, niekaip kitaip skonis neatsiskleis. Ji perpjauna ir nulupa pomidorus ir supjausto stambiais kubeliais, sumeta juos į plaktuvą. Nuima tyrės kamštuką ir įpurškia į vidų, ranka braukdama per visą tūtelę, išgręždama nešvankius raudonus kirminus; filmuojama iš nugaros, tą patį padaro su dar viena tūtele. Nemažas žalio troškinių kepsnio gabalas, supjaustytas kubeliais ir pagardintas prieskoniais. Ji susmulkina raudoną aitriąją papriką, suberia ir įpila pusę puodelio šerio, kartu įsipila mažytę taurelę sau, žinia, aperityvas, džiugiai sako ji, iškėlusi taurelę ir lyžtelėdama, nutaisydama „kaip skanu“ išraišką, kol kamera apeina ją iš visų pusių. Ji nukelia grūdėtųjų garstyčių stiklainio dangtuką, prisikišusi prie

nosies pauosto ir negailėdama įkrečia jų šaukštu. Plonytis raudonos aitriosios paprikos griežinėlis. Arbatinis šaukštelis kajeno pipirų. Desertinis šaukštas cukraus. Rupių miltų, sako ji, du šaukštai, kad būtų tirščiau. O dabar – slaptasis ingredientas, sako ji, ir nukelia servetėlę nuo dubens su braškėmis. Paskui tą patį sako pasisukusi kitu kampu. O dabar – slaptasis ingredientas. Jau dabar atrodo pasakiškai skaniai, sako ji, berdama jas nesmulkintas į plaktuvą. Druskos ir pipirų pagal skonį, šlakelį tabasko. Viską įsivaizduoja pagreitintai, kaip uždeda plaktuvo dangtelį ir paspaudžia mygtuką, stebi, kaip jis sukasi, kol staiga nukelia dangtelį, ir visur trykšta raudona, spiralėmis skrieja iš plaktuvo ir dūžta, ir teškiasi į žvilgančius paviršius ir sienas, per visas spintelių dureles, ant sukabintų ant kablių keptuvių ir puodukų, ant įrangos, šviesų, ant grupės drabužių ir plaukų, ant jos pačios, jos veido, plaukų ir drabužių. Aparatas sustoja. Laikas sustoja. Garsininkė sulėtintai, netikėdama krapšto permirkusius mikrofono gaurus. Operatorius spokso, jo lūpos juda, bet neišsprūsta joks garsas. Blondinė prodiuserė bent sykį neturi ką pasakyti, jos užrašai neįskaitomi, o prancūziškas kostiumėlis sugadintas, ji stovi, išskėtusi rankas ir pirštus. Raudonai varvanti kamera vis dar įjungta. Ji pažvelgia į jos akį, apsilaižo lūpas. Labai skanu, sako ji, ir nusišypso kamerai, lygiai tiek laiko, kiek reikia. Tada nustoja šypsotis, atsigręžia ir sako prodiuserei: Sele, ar reikės pakartoti?

Saldu, aštru ir šlykštu, o žmonės visoje šalyje užsirašo ar įrašo į vaizdajuostę, kad vėliau galėtų pamėgdžioti ją savo virtuvėse. Visuose Anglijos priemiesčiuose virtuvės varva kaip skerdyklos nuo visų „Lauros Ashley“ raukinukų, visomis matinėmis citrinos spalvos sienomis. Kartais jai atrodo, kad geriausia būtų taip padaryti vienumoje, išsaugoti taip, kad niekas nežinotų, kaip reikia paruošti, suplakti ir aptaškyti virtuvę ir save, o paskui niekam nežinant sėdėti ir kelti rankas prie burnos paragauti, nusilaižyti rankoves, nučiulpti apykaklę, paskui atsistoti, palikti pėdas iki telefono ir paskambinti Vendei, kad ateitų išvalyti, labas Vende, šią savaitę turėsiu tau darbelio kaip reikiant, paskui nueiti į viršų į dušą, žiūrėti, kaip nubėga nuo jos plaukų ir odos ir su vande-

niu dingsta kanalizacijoje, kol po kojomis vėl ima tekėti švarus vanduo.

Aišku, su plaktuvais šitaip neišeitų. Bet imk ir padaryk taip, nesutvardomas džiaugsmas.

Grįžai namo, o aš taip tavęs pasiilgau.

Grįžai namo, žinojau, kad grįši.

Daugiau niekada neišeik.

Žinok, kad visada gali mums išsipasakoti.

Žinok, kad visada tave palaikysime.

Niekada nebijok parsivesti namo tų, kurie tau patinka, galite įsikurti tuščiajame kambaryje, mes tolerantiški žmonės, juk žinai.

Žinok, kad mes labai tavimi didžiuojamės.

Žinok.

Tu niekada nežinojai.

Tu niekada nenorėjai žinoti.

Tu niekada manęs nemylėjai.

Tu niekada man nerodei nė kruopelytės pagarbos.

Tu mane susendinai.

Tu mane susargdinai nuo pat tos akimirkos, kai prasidėjai.

Manai, gali šitaip lyg niekur nieko imti ir sugrįžti.

Manai, kad pasikeitei, bet iš tikrųjų ne, nepasikeitei.

Manai, tu kitokia, bet tu lygiai tokia pati, kaip visada.

Patricija Šoun – žymi keturių televizijos laidų „Vakarienė su Šoun" žvaigždė, pirma rodomų žemės televizijos, paskui – padoriais visos Europos kabelinės televizijos kanalais, žymi prekybos centro didelio formato bestselerių minkštais viršeliais *Šoun Vasara* ir *Šoun metų laikai* autorė, dabar besidarbuojanti su naujuoju *Šoun vegetarams*, laimingai ištekėjusi už vieno garsiausių pasaulyje savo srities akademikų, gyvenanti viename gražiausiai restauruotų ir pertvarkytų (nedidelis ar, tiksliau, patogus) šešioliktojo amžiaus namų ir ūkių Anglijos pietuose, apie kurią ir apie kuriuos parašyti keli straipsniai žurnaluose ir nufilmuotos kelios išskirtinės dieninės televizijos laidos – yra maža mergytė, stovinti prie durų, už kurių pasikeitė pasaulis, už kurių laukia kažkas, ko žinoti jai nevalia, kažkas, ko jai niekada nebus leista suprasti.

Visa tai nepasakoma. Visa tai nė nepasiekė jos burnos, jos akių; teužtruko vieną akimirksnį. Patricija Šoun tebelaiko duris, laikosi pati ir laiko savo balsą, kad neprarastų pavidalo moters, kuri kaip tik ketino atidaryti duris žmonėms, kuriuos būtų mandagiai užjautusi ir paprašius pasišalinti.)

Labai tikiuosi, kad pasiliksit vakarienės, sako ji.

Užeikit, sako Eimės mama. Maniau, atėjot prie durų prašyti pinigų.

Taip ir yra, sako Eimė.

Tučtuojau užeikit, lauke baisiai šalta. Kaip laikaisi? Kaip gyveni? Labai tikiuosi, kad pasiliksit vakarienės, sako Eimės mama.

Tiesą sakant, pasiliksim tris ar keturias dienas, sako Eimė.

Ji numeta mėlynąjį krepšį ant grindų koridoriuje ir padeda Keitei nusivilkti paltuką, pakabina jį ant kabyklos kartu su savuoju ir nuveda Keitę į virtuvę. Pasilenkia pakuždėti Keitei į ausį. Ar atsimeni, klausia ji, kai čia buvom anksčiau?

Ne, sako Keitė.

Koks mielas vaikutis, sako Eimės mama. Mielutės akytės, mielas veidukas. Ką ji mėgsta valgyti? Bijau, kad namie neturėsiu maisto, kokį paprastai mėgsta jos amžiaus vaikai.

Ir nemaniau, kad atsiminsi, sako Eimė, buvai tik mažytis kūdikėlis. Buvai ką tik gimusi.

Ji ištraukia aukštą kėdę iš po didelio naujo darbastalio virtuvės viduryje ir padeda Keitei ant jos atsisėsti. Lipdama Keitė brūkšteli batu per baltą darbastalio apačią. Pažvelgia į Eimę persigandusiomis akimis. Eimė nusišypso, gūžteli pečiais, papurto galvą.

Keitė jau pavalgė, sako ji. Bet aš vėliau ko nors užkąsčiau sykiu su jumis, jei vakarieniausit abu; vis tiek reikia su jumis abiem pasikalbėti.

Jos mama kažką sako, bet Eimė negirdi, ką. Virtuvė išskrosta. Kur būta židinio atbrailos, jos nebėra, viskas užmūryta, lyg niekad nė nebuvę. Kur būta durų į tėvo darbo kabinetą, dabar – tik balta siena. Eimė prieina prie jos, akimis nuseka dar regimą liniją

virš senųjų durų, kur būta arkos. Pabarbena pirštais ten, kur būta ertmės, ir klausosi plono tinko garso.

Susitvarkėme maždaug prieš trejus metus, sako jos motina. Taip geriau tinka prie originalaus namo plano. Pasitikrinome. Šitaip šilčiau. Tavo tėvas turi savąją namo pusę, o aš – savąją.

Eimė atsigręžia į motiną, pirmąsyk į ją pažvelgia.

Mums taip geriau, sako motina. Mums abiem. Mudu visai draugiškai. Taip įmanoma, Eime, nors ir nemanau, kad tu suprastum. Įmanoma likti ištikimam ir dėkingam žmogaus idėjai, net jei nusprendi nebežiūrėti į tą patį profilį kaskart, kai tik sėsi už stalo.

Ne, manau, tai suprasti visai nesunku, sako Eimė ir leidžia sau nusišypsoti.

Jos mama atrodo jaunesnė negu ji tikėjosi, netgi jaunesnė, negu Eimė prisimena. Dabar mama rausta, tarsi tuojau ketintų pratrūkti ašaromis; Eimė išsyk pasigaili tarstelėjusi kažką, ką būtų galima palaikyti geru žodžiu. Ji grįžta pas Keitę, ši sėdi ramut ramutėlė, gerut gerutėlė, ir ja rūpintis visai nereikia. Iš čia Eimė mato Keitės paltuką, už gobtuvo pakabintą ant kabyklos, jo rankovės vis dar apvalios, nepraradusios tuščios, raukšlėtos mažų jos rankelių formos.

Į visus tavo klausimus atsakysiu po vakarienės, sako ji motinai nusisukusi. Kur Keitei miegoti? Pirmiausia ją paguldysiu. Ji labai pavargo.

Nepavargau, sako Keitė. Viskas man gerai.

Keitė gali miegoti svečių kambaryje, sako Eimės mama. O tau pačiai paruoštas tavo kambarys. Vakarienė po valandos. Paskambinsiu tavo tėvui.

Ji pakelia ragelį.

Jis dar darbe, sako Eimė.

Jis savojoje namo pusėje, pataiso ją Eimės motina, spaudydama telefono mygtukus.

Viršuje ant lentutės, priveržtos prie tuščiojo kambario durų, Eimė perskaito žodžius Svečių ir Kambarys. Paėjėjus koridoriumi, dar viena jai nematyta balta siena žymi aklakelį; kita pusė koridoriaus ir

kiti kambariai tikriausiai atsidūrė jos tėvo namo pusėje. Ant lovos ji atsega krepšį, palieka jį rymoti pravirą, o pati atsisėda ant lovatiesės. Jos rankos bejėgiškai nusvyra prie šonų. Drabužiai staiga prakaitu prilimpa prie pečių ir nugaros.

Ateik, pažiūrėk, kokį radau kambarį, sako Keitė. Neįtikėtina. Pala, parodysiu.

Eimės ir Kambarys. Lentutės su užrašais naujos, bet Eimės kambarys kitapus koridoriaus kvepia taip pat, yra toks pat, tarsi tik vakar, tik šįryt būtų nykščiu į sieną įmygusi smeigtuką, laikantį iškarpą su vienuolės abitu apsitaisiusia aktore; pusę Kalėdų atviruko su rožę laikančiu angeliuku rožių sode; nespalvotą atviruką, prieš kokius penkiasdešimt ar daugiau metų, mergina apsirengusi kaip Joana Arkietė. Po akimirkos, jei nepasisaugos, viskas staiga užplūs, kas toji aktorė, kuris viduramžių dailininkas nupaišė kiekvieną auksinį angelo sparnų žvynelį, kas apsitaisė šventąja Joana, kada ir kodėl. Jos galva, akys ir pečiai jau pavargę vien nuo šių trijų; o laukia dar šimtai. Ji spokso kiaurai sieną, į nieką nenukreipusi žvilgsnio. Tačiau vis tiek mato, kad iš laikraščių iškirpti paveiksliukai pagelto ir susiraukšlėjo, o lova laukia su paklode virš antklodės, svaigiai, saldžiai kvepėdama medžio valikliu. Plaukų šepečiai ant tualetinio stalelio guli ramiai, ten, kur ir priklauso. Iškart už lango tyliai moja lapai. Ji užimerkia.

Ar galiu čia nakvoti? – smalsauja Keitė. Štai ir ji, spokso į knygas per visą sieną, paskui išsižiojusi atsisuka į koliažą.

Ne, sako Eimė, čia per daug dulkėta. Per drėgna.

Paskui kampe ant kėdės, po dideliu baltu kimštiniu katinu su slaptu užtrauktuku pilve naktiniams susidėti, Eimė pamato šūsnį laiškų. Ji pakelia tuščiavidurį katiną ir numeta ant grindų; priglaudžia laiškus prie veido. Pažvelgia į pašto antspaudus ant poros iš jų, neatplėštus numeta ant kėdės, kur ir kiti.

Ant grindų, po smulkiais numestais ryšulėliais, stovi didelė lipnia juosta užklijuota dėžė. Ji nuplėšia juostą ir atidaro dėžę. Įkiša ranką vidun tarp knygų ir ištraukia laišką, atplėšia jį. Priglaudžia parašą prie veido. Paskui atitraukia laišką per ištiestą ranką, kad geriau matytų.

Vėl sulanksto, sugrūda į voką, įmeta voką atgal į dėžę. Išima viršutinę knygą, apverčia ją, perbraukia delnu pažįstamą viršelį. Atverčia, laiko atverstą, prikiša nosį prie puslapių. Sausas, aštrus seno popieriaus kvapas, nieko daugiau.

Ji viena ranka užverčia knygą. Įdeda ją atgal į dėžę ir uždaro. Viską daro ryžtingai, emociškai narsiai, tarsi būtų stebima tamsaus pliušo krėsluose nuščiuvusios publikos žemiau scenos, nors jokios publikos nėra, tik Keitė, kuri nepastebėjo, kuri dabar sėdi ant lovos ir keliauja nuo vieno paveiksliuko ant sienos prie kito, krutindama lūpas ir paeiliui kiekvieną paliesdama.

Jei čia miegos Keitė, pamano Eimė, man nereikės.

Apačioje valgomajame nieko nėra, bet stalas nukrautas indais, garuojančiu ir žvilgančiu maistu. Kai atsisėda senojoje savo vietoje, jai po ranka – dvi didžiulės knygos, žvilgančios kaip ir maistas. Švytintys žodžių sąrašai ir dailutėlio blizgančio maisto nuotraukos tviska spalvomis, parinktomis, kad akiai būtų malonu.

Jos motina skrajoja į kambarį ir atgal, vis nešdama indus su valgiais. Matai, netinginiavau, kol tavęs nebuvo, sako ji. Nesėdėjau rankų sudėjusi, tiesa? – sako ji. Viską žinai, tiesa, kai jau saviškę turi; kai laukiausi tavęs, jaučiausi taip siaubingai, kad visai negalėjau valgyti, sako ji. Šeštą nėštumo mėnesį svėriau netgi mažiau negu prieš pastodama, tavo tėvas negalėjo atsidžiaugti, jam pakako proto vesti vienintelę moterį pasaulyje, kuriai netinsta kulkšnys, kuri aštuntą mėnesį sugeba atrodyti elegantiškai ir nekasdieniškai, atplaukia jos balsas iš virtuvės. Galbūt kol tu čia, sako ji Eimei per petį, galėtum užmesti akį į mano vegetariškojo leidimo idėjas, jis skirtas vegetarams, ar tu vis dar vegetarė? Pamenu, kadaise buvai. Galbūt galėtum perskaityti korektūrą, jei turėsi ūpo, labai padėtum.

Eimė verčia vieną po kito skoningai sudėstytų spalvų puslapį; užverčia knygą ir sėdi gausiuose tikro maisto, skoningai išdėlioto aplink ją, kvapuose. Jos gerklė užanka. Aš nelabai alkana, dėkoju, galvoja ji. Negalėsiu perskaityti korektūros; jau seniai negaliu skaityti, galvoja ji. Skaityti žodžius – tarsi skaityti hieroglifus ant tamsių kapų plytų. Tu, be abejo, galėtum surasti man

psichoterapeutą, kuris viską išsiaiškintų per vos šešetą seansų, bet aš pasirinkau lėtąjį būdą. Dabar mano siekiai kitokie, dėkui, galvoja ji. O iš judviejų nė vienas neturite nieko bendra su Keite. Ji irgi neturi su jumis nieko bendra.

Tik kai motina atsisėda prie stalo, paremia galvą ranka ir liepia pradėti valgyti, nelaukti, tėvas šįvakar vakarienės neateis, Eimė prašnenka. Koks jo numeris? – klausia ji motinos, o surinkusi numerį telefonu virtuvėje girdi per sieną skambant kitą telefoną.

Labas, čia Eimė, sako Eimė. Noriu kai ko paklausti tavęs ir Patricijos.

Ragelyje girdi tėvo kvėpavimą.

Štai ko man reikia, sako ji ir žvilgteli pasitikrinti, ar mama irgi klausosi.

Man reikia iš jūsų trupučio pinigų. Nelabai daug, noriu važiuoti atostogų, bet šiek tiek trūksta. O ypač man reikia, kad tu paskambintum savo bičiuliui iš pasų skyriaus, tam linksmuoliui barzdočiui, neatsimenu, kuo jis vardu, judu senais gerais laikais sykiu mokėtės koledže. Aš atsivežiau vaiką, bet neturiu jos gimimo liudijimo, o mums reikia paso. Pakaks ir *British Visitor's* paso. Nuotraukas turiu. Ir kuo greičiau, tuo geriau, norėtume skristi artimiausiomis dienomis, kai tik gausime bilietus.

Kitame laido gale tylu. Tada spragteli padedamas ragelis.

Ji padeda ragelį ir laukia, kada mama ims klausinėti. Taip, įsivaizduoja save sakant, teisingai, Keitės gimimas nebuvo įregistruotas. Ne, neįregistravau Keitės gimimo. Ne, kadangi neįregistravau, ji jo ir neturi. Ne, problemų niekada nekilo, visą laiką kažkaip išsisukdavom. Nes nenorėjau įregistruoti. Noriu vežtis ją į užsienį. Nes ji niekad nebuvo. Porai savaičių ar savaitei, nežinau. Na, mes gyvenam laimingai. Ne, mums daug nereikia. Ne, nenoriu tau sakyti, kur mes gyvenam.

Ji sėdi ir laukia klausimų. Tobulas maistas ant stalo tarp jų šąla.

Tada mama atsistoja. Na, sako ji, nežinau, kaip tu. Bet aš labai pavargau.

Jos mama ima nešti indus į virtuvę. Eimei pasako, kad pagalbos nereikia, palinki jai saldžių sapnų, liepia neskubėti rytą keltis, o tada ir pasimatysiančios, tiesa.

Dabar name tylu. Centrinis šildymas išsijungė. Eimė guli svečių lovoje ir žvelgia į tamsą. Skoninga laisvojo kambario tuštuma stiprina garsus aplink, kai ji verčiasi ant kito šono.

Ji kone išsidavė, ir nieko nenutiko.

Ji žvelgia į tamsą. Netrukus ateis Keitė. Keitė nemėgsta miegoti viena, jai nepatinka tamsa, o naujoje vietoje jai tikrai pasidarys baisu. Ji išsiropš iš lovos senajame Eimės kambaryje ir dar beveik miegodama pereis koridoriumi, užmerkusi vieną akį, trindama kitą kumščiu, kvepėdama šiluma, ji ras kelią kaip žvėriukas, dar per mažas, kad matytų, palįs po antklode šalia Eimės ir iškart užmigs, tarsi visą naktį čia gulėjusi. Neištvers viena vidury nakties nepažįstamame name.

Namas sugirgžda, paskui nurimsta. Už dvigubų langų girdėti prislopintas garsas, galbūt ant žvyro čeža sausi lapai ar žolė ar ant sausų lapų krinta lietutis. Tamsa kambaryje, tamsa, ji lanku juosia namo stogą ir pripildo visą kaimą, liejasi jo žolėtais takučiais, keleliais ir keliais, gatvių žibintai ir greitkelio šviesos nustumia tamsą žingsnelį atgal, bet virš jų – mylių mylias vien tamsa, vos tetrikdoma smulkių didelių miestų šviesų toli apačioje. Tamsa virš šalies, virš krantų, virš kitų šalių, susispietusių už šios. Sena pasaka, pasaulio paviršius vėl skrieja ratu per tamsą, kuri visados bus ten pat, sukasi pusiau tamsoje, pusiau šviesoje, kol tamsą vėl paliečia šviesos pakraštėlis.

Eimė šifruoja baldų pavidalus kambaryje. Ji guli lovoje ir laukia. Netrukus visata ims veikti, juk tikrai netrukus moralioji visata imsis veiksmų. Ironiška, galvoja ji, palikau kuo aiškiausius pėdsakus. Palikau pirštų atspaudus nusikaltimo vietoje, o dabar kone pati pasidaviau. Ir nieko. Niekas neuždeda rankos ant peties ir nesako ne, ar stok, ar pagavau nusikaltimo vietoje. Nieko, tik tuščias vidurinio sluoksnio sąmokslas, vidurinio sluoksnio dilema. Man nieko nenutiks. Niekas nė žodžio nepasakys.

Akimirką tai ją nudžiugina, šis laisvas krytis, gniaužiantis kvapą, atimantis jėgas. Po akimirkos Eimė svarsto, ar taip niekas to kryčio ir nenutrauks, ir teks vis kristi per beribę erdvę ir tuščią orą. Paskui atrodo, kad pasaulyje tėra vien tamsa, o pašėlęs triukšmas ausyse pasirodo esąs jos pačios širdies šėliojimas, neduodantis užmigti, vis kartojantis savąjį žodį, tarsi uolą daužantis kūjis.

Ji guli tamsoje ir laukia.

Galvoja, kada ji ateis.

Užeikit! – sako moteriškė. Ta moteriškė – Eimės mama. Ji atrodo labai smagi ir vis dar laiko vazą su aukštomis gėlėmis. Jos svyruoja priešais jai kalbant ir kvatojant. Pro laukujes duris Keitės ir Eimės link veržiasi kaitra, kaip kai kuriose parduotuvėse Aberdyne.

Moteriškė vis dar kvatoja. Jos plaukai trumpai kirpti aplink galvą tarsi šalmas. Kai kalba, truputį primena Eimę. Žengdama į didįjį namą Keitė dėl viso pikto pasitikslina.

Ar ta moteriškė – močiutė? – patyliukais klausia ji. Na, ar mano?

Eimė šypteli Keitei virš galvos. Jei nori, taip, sako ji.

Name, šiek tiek panašiame į viešbutį, neįtikėtinai karšta. Keitė tebejunta saują badančias rūdis. Laiko kumštį sugniaužtą. Eimė sako, kad jos čia jau yra buvusios, bet Keitė neatsimena. Močiutė, senelė, pirma jų nuneša gėles į virtuvę, ši didesnė netgi už Andželos namų virtuvę, o jos stogas iš medinių rąstų. Ji atrodo labai miela. Truputį panaši į moterį iš televizoriaus, reklamų ir panašiai. Ant balto stalviršio stovi aparatas, kokį rodė tose reklamose per televizorių pas Andželą, jos trunka visą amžinybę tarp laidų. Tai aparatas maistui pakuoti į plastikinius maišelius. Televizoriuje amerikietė moteris (nepanaši į senelę) sudeda braškes į maišelį, tada įdeda maišelį į aparatą, ir aparatas išsiurbia visą orą ir užklijuoja taip, kad jis nepatektų atgal. Moteriškė televizoriuje taip pat į maišelius užklijuoja sriubą, vištieną ir netgi drabužius.

Keitės senelė jai šypsosi. Keitė irgi mandagiai nusišypso. Ji klausia, ko Keitė norėtų valgyti. Padeda gėles ir atidaro šaldytuvą, aukštesnį už ją pačią. Viduje Keitė mato į maišelius sukištą maistą.

Po stalviršiu ji atgniaužia pirštus ir pažvelgia į juos. Rusvai oranžinė dėmė išplitusi per visą delną. Ji stengiasi neprisiliesti ranka prie stalo, nes jis toks baltas. Bet nenori ir nusibraukti rankos į mokyklinį sijoną. Vėl sugniaužia saują ir atsargiai padeda ant kojos.

Kur Keitei miegoti? Ji labai pavargusi, sako Eimė.

Nepavargau. Viskas man gerai, sako Keitė. Jei teks eiti miegoti, ji nepamatys, kas nutinka, kai į tuos maišelius vėl įleidi oro. Arba gal jos žais žaidimus be jos; Andželos močiutės namuose jos prie židinio žaidžia Pagalių rinkimą, Andžela turi ten lankytis tada, kai jos mama po pietų dirba, ir Keitė sykį nuėjo su ja; jos gavo bandelių. Bet šita senelė visai ne tokia, kaip Andželos ar netgi Rodžio, nors jos plaukai ir žilstelėję. Keitė stebi, kaip močiutė eina nuo vieno milžiniškos virtuvės galo į kitą, nešdama gėles, didžiules, geltonas, su kažkokiais liežuvėliais, o ant jų – ryškiai oranžinėmis žiedadulkėmis, kurias renka bitės, ir jos teplioja.

Keitei ranką, padėtą ant kojos, jau paskaudo nuo gniaužimo.

Pažvelgusi į Eimę, iš jos veido supranta, kad nuo miego nickaip neišsisuks. Ji ruošiasi sakyti labanakt, bet senelė išeina į kitą kambarį. Kol Eimė koridoriuje tvarko krepšį, Keitė nulaižo visą delną. Skonis tarsi įsikišus pirštus į burną po to, kai pasėdi ant metalinių kuolų, ant kurių užneria laivų kilpas uoste; labai bjaurus skonis. Ji susikiša šlapią ranką į kišenę ir stipriai nusišluosto į pamušalą. Kai vėl ją ištraukia, rudėsių beveik nebėra.

Laiptai maži, mediniai; ji lipa paskui Eimę ant kas antros pakopos. Reikia temptis, kol paskausta kojas. Tai jos senelės laiptai. Tai jos senelės namas, o ji nė nežinojo, kad turi senelę. Močiutę. Senelę. Pavyzdžiui, močiutė skamba daug draugiškiau negu senelė, bet senelę turėti kažkaip geriau.

Ar ta moteriškė čia buvo, kai atvažiavom praėjusį kartą? – klausia Keitė Eimės nugaros.

Ne, sako Eimė, nieko nebuvo, tik mudvi. Jie buvo išvykę į Ameriką.

Keitė nepasako, bet pagalvoja, kad yra ir senelis.

Eimė atvėrė kambario duris; Keitė apsižvalgo, paskui paėjėja toliau koridoriumi ir kyšteli nosį pro praviras duris jo gale. Ten stovi

didelė balta lova, palei sienas – veidrodžiai. Grįžusi į koridorių, ji pasuka kitų durų rankeną.

Pašaukia Eimę.

Šiame kambaryje daiktų daugiau negu krautuvėlėje. Knygų beveik tiek pat, kiek spaudos kioske. Jų nugarėlės nuklojusios visą vieną sieną, visos skirtingų spalvų. Dar geriau, kambaryje yra nuožulnus stogas, ir didžioji šlaito dalis nukabinėta paveikslais, iki pat viršaus ir iki pat grindų, iki pat kitos sienos už lovos, tarsi sienos frizas, kurio jį gaminęs žmogus nesugebėjo sulaikyti. Ji užsilipa ant lovos pasižiūrėti. Yra nespalvotų ir spalvotų paveikslėlių. Paveikslėlių su paukščiais, keli su gėlėmis, o vienas didelis labai gražus, dydžio sulig dviem viduriniais žurnalo puslapiais, su milžinišku medžiu. Vienas su moterimi, gulinčia ant nugaros prie iškylų krepšio, moteris ant žirgo, moteris su daug lūpų dažų ir krištoliniu rutuliu su rože viduje. Keli dviratininkai. Moteris riterio uniforma, paveikslėlis žmogaus, piešiančio paveikslėlį su žmogumi, kuris skrieja ore, o dar vienas – su tigrais, sugulusiais apie moterį, kurios plaukai styro aplink galvą tarsi liepsnos. Vienas su senute su avies kaukole ar kažkuo tokiu negyvu virš galvos. Kelios mergaitės žaidžia kriketą pajūryje su senamadiškais maudymosi kostiumėliais. Mergina laiko knygą, o į burną kišasi rašiklį, paveiksliukas atrodo labai senas, vietomis tarsi apsilaupęs, kaip istoriniai paveikslai. Tai ne pats paveikslas, o jo paveikslas. Vienas su mergaite iš filmo apie burtininką ir kaliausę, vienas su eile moterų kaubojiškomis skrybėlėmis. Kaskart krustelėjusi galvą Keitė pamato anksčiau nematytą paveiksliuką. Kai kurie – atvirukai, kartais kalėdiniai, ypač tie, kur su angelais. Kai kurie iškirpti iš laikraščių ar žurnalų, o aplink, tarpuose tarp jų, priklijuota smulkių lipdukų, kurie atrodo tarsi šimto metų senumo, bet jų vis dar galima nusipirkti. Vienas paveiksliukas – tikra nuotrauka, dvi merginos po statula. Statula turi šunį ir laiko iškėlusi ranką, tarsi dengtųsi akis nuo saulės, kad geriau matytų. Po statula merginos labai mažutės. Viena iš jų truputį panaši į Eimę. Keitė prikiša nosį prie sienos, bet net jei ir kone pasidedi akį ant nuotraukos, gerai neįžiūri, ji gana toli.

Visai čia ne dulkėta, sako Keitė. Netgi už lovos nėra dulkių. *Labai* prašau, ar galiu čia nakvoti?

Eimė atsidūsta. Ji žiūri į laiškus ir dar kažką prie lango. Palei visą palangės kraštą surikiuoti gražūs dailaus plonyčio porceliano puodeliai su lėkštutėmis. Eimė prieina ir įkiša ranką po patalais, tikrindama, ar ne drėgna.

Gali, jeigu tučtuojau susiruoši gulti, sako ji.

Lyg koks stebuklas. Šis kambarys kadaise buvo pačios Eimės. Netgi ant durų užrašytas Eimės vardas. Kai Eimė buvo maža, ji čia miegodavo. (Kai tik *būdavau* čia, patikslina Eimė.) Miegamuosiuose netgi yra kriauklės. Keitė atsuka vieną čiaupą, užsuka, vėl atsuka. Valydamasi dantis, ji mato eilę laikrodžių ant sienos po kriaukle, sukabintų už dirželių ant eilės vinukų. Vienas kabo ant grandinėlės, toks kišeninis laikrodis, bet visi kiti atrodo rankiniai, jų dirželiai skirtingų spalvų. Iš viso penki, o jų rodyklės sustojusios ties skirtingomis valandomis. Kišeninis laikrodis rodo ketvirtį po septynių. Tas, su raudonu dirželiu, rodo be XI V. Du rudieji rodo vienuolika dvidešimt penkios ir dešimt po aštuonių, o mažasis su auksiniu ciferblatu rodo be penkių aštuonias.

Ar galima vieną laikrodį pasiimti? – klausia Keitė Eimės, kamšančios ją po antklode. Lovoje ne pūkų antklodė, o tik užtiesalas, ir Keitės rankos stipriai prispaustos prie liemens.

Ne, sako Eimė, sėsdama ant lovos krašto, bet gali gauti pasaką. Kokios norėtum?

Žinai, šįvakar norėčiau naujos pasakos, sako Keitė.

Gerai, sako Eimė. Apie ką ta nauja pasaka bus?

Apie tai, apie ką anksčiau nebuvo, sako Keitė. Ji išsipašė apklotą ir apsivertusi susirangė ant pilvo. Kieno čia nuotrauka? – klausia ji, vėl prie pat galvos pamačiusi dvi merginas ir statulą.

Eimė pasilenkia pažiūrėti.

Čia, sako ji. Vėl atsisėda ant lovos krašto ir užkloja Keitę. Čia tavo motina ir jos draugė, sako ji.

Keitė vėl apsiverčia. Apie jas ir norėčiau pasakos, jei galima, sako ji.

O gal apie ją? – Eimė rodo raitelę, apsirengusią kaip riteris, su kaspinais puošta ietimi, fotografuojamą žmonių iš nugaros. Apie ją išeitų nebloga pasaka, sako ji. Arba ją? – parodo dar kažką, bet Keitė nemato.

O apie pirmąją nepasakosi? – klausia Keitė.

Apie pirmąją, sako Eimė, apie pirmąją. Na. Gerai. Pala, reikia pagalvoti. Tai va. Pasiruošusi? O gal va šitaip? Kitą kartą gyveno mergaitė, ji gražią pavasario dieną nuėjo į mišką. Priėjo upę ir atsisėdo ant kranto, ir žvelgė į vandenį.

Ir pamatė vandenyje save, savo atspindį, sako Keitė.

Na, taip, pamatė, teisingai. Bet pamatė ir dar kai ką. Po savo atspindžiu ji pamatė kažką kirbant. Tai buvo žuvytė, sidabrinė ir auksinė, blizganti ir nardanti vandenyje. Mergaitė buvo alkana, todėl nusprendė pagauti gražiąją žuvytę ir parsinešti namo vakarienei. Išsitraukė iš megztinio siūlą, tvirtai jį pririšo prie uogos, kurią pasiekė ir nuskynė nuo medžio šakos, kabančios jai virš galvos, įmetė į vandenį ir pagavo žuvytę. Bet kai ištraukė iš vandens, ji suplazdėjo ant kranto ir jos akyse virto gražia švytinčia mergele, stovinčia ir besišypsančia aukštoje žolėje. Mergelė žvejė nežinojo, ką daryti. O kol ji suko galvą, ką daryti, anoji išsitraukė iš burnos uogą, sumirgėjo upės atšvaituose, ir žinai ką?

Ką? – sako Keitė.

Prapuolė, sako Eimė. Liko tik tuščia vieta. Mergelė liko viena ant upės kranto.

O kas toliau buvo? – klausia Keitė.

Na. Ji apieškojo žolėtus krantus. Apieškojo visur aplink. Visur apieškojo. Netgi panardino veidą į vandenį ir sušlapo plaukus, ieškodama po vandens paviršiumi. Bet niekur nerado. Todėl įsidėjo uogą į kišenę, susuko šlapią siūlą ant piršto, surišo mazgelį ir tuo mazgeliu prisiekė, kad ieškos visą gyvenimą, jei reikės, kol vėl ras tą, kurią pagavo.

Kodėl? – klausia Keitė.

Nežinau. Kad parsivestų namo vakarienės tikriausiai, sako Eimė.

Ar ji negalėjo vėl įmesti uogos ir pagauti kitos? – klausia Keitė.

Ne, sako Eimė.

Kodėl? – klausia Keitė.

Ji buvo tokia, kaip tu. Norėjo pačios pirmosios, sako Eimė ir ištiesia kojas, lipa nuo lovos.

Čia ne pabaiga, sako Keitė. Nebuvo pabaigos! O kaip statula? O nuotrauka? Aš ne tokios pasakos norėjau.

Na, kitokios negausi, sako Eimė, vėl apkamšo Keitę patalais, pakšteli į galvą, užgesina šviesą ir priveria duris, palikdama šviesos plyšelį iš koridoriaus.

Keista, negirdėti jūros garso. Ji pirmą sykį, kiek tik pamena, ruošiasi miegoti viena atskirame kambaryje. Menkoje šviesoje įžiūri tamsias medžio linijas palei stogo pakraštį ir kaip per visą šlaitą žvilga paveikslai. Labai karšta. Taip karšta, kad net sunku kvėpuoti. Ji išsirango iš lovos. Stengdamasi neužkliudyti ant palangės sustatytų puodelių, išsitiesia ir paklibina lango kabliuką. Bet kai jį atveria, už jo – kitas, išorinis, langas, šio atidaryti nepavyks.

Ji nedrįsta liesti puodelių, tokių plonyčių, stovinčių ant lėkštučių, regis, subyrėsiančių į šukes vien nuo minties juos paliesti. Ji žvilgteli į spintą pažiūrėti, ar drabužiai užklijuoti maišeliuose, bet jie visi sukabinti. Ji pasilenkia prie kriauklės ir pamėgina įžiūrėti laikrodžių ciferblatus. Kažin, ar kurie nors iš jų veikia. Kažin, kas nutiktų, jei pamėgintum juos prisukti. Išgirsta garsą, ropščiasi atgal į lovą, rangosi į savo pačios sušildytą vietelę. Užsimerkia. Kol viskas nutils, apsimes, kad miega.

Kai atsimerkia, jau šviesu; visi paveiksliukai apšviesti; už užuolaidų anapus stiklo gieda keli paukštukai. Dar labai anksti, o kambaryje vėl labai karšta.

Keitė nusičiaudo, ir kažkas iš nosies nukrinta jai ant rankos. Nežinia, kur tai dėti. Laiko pirštu. Galvoja, ar neįsidėjus į burną. Bet visi naujajame kambaryje ją stebintys daiktai neleidžia. Ten kažkoks juodulys; tikriausiai nuo traukinio, kartais taip būna, kai pavažinėji traukiniais ar autobusais. Taip pat ir nuo laužų pajūryje, jei kas nors degina padangas arba šiukšles iš laivų, jei jose yra plastiko. Kartą jūra išmetė kompiuterio klaviatūrą su laidu gale,

lyg su uodega. Ji buvo labai apsunkusi nuo vandens ir pilna smėlio, todėl raidės nesispaudė.

Būtų siaubas, jeigu tas daiktas pakliūtų ant lovos, todėl ji išsirango iš po patalų, jų neatklodama, ir atsuka kriauklės čiaupą, kad išbėgtų tik trupučiukas vandens tam daiktui nuplauti į kanalizaciją.

Kvėpavimas – toks dalykas, apie kurį pradėjus galvoti beveik nebegali to daryti. Ji junta, kad nosyje yra dar daiktų, kuriuos reikia iškrapštyti. Jaučia juos, kai kvėpuoja. Kaip ir tai, kas išsikrapšto iš ausų, kai Eimė jas valo, tokie daiktai, kurių nė nežinojai ten esant, o jų skonis šlykštus, ir tai, kas įstringa tarp kojų pirštų, nors kartais tai kvepia taip, kad vis norisi uostyti.

Vienu iš šepečių Keitė išsišukuoja plaukus. Kai buvo maža, šiuo šepečiu šukuodavosi Eimė. Šepetys turbūt labai senas. Ji įspraudžia rankas į mokyklinius marškinius. Vilktis megztinį per karšta. Eimė sulankstė jos drabužius ant dėžės, o viena kojinė užkrito už jos.

Dėžėje knygos. Keitė vieną išima. Ji gana didelė ir sunki, tarsi užrašų knyga labai dailiu viršeliu, kuris atrodo, lyg būtų pamirkytas aliejiniuose dažuose. Knygos viduje – kažkieno užrašai. Tarsi dienoraštis. Ji išima kitą knygą. Jos viršelis žalias, taip pat su aliejinėmis rožinėmis ir šviesiai mėlynomis įvijomis. Viduje taip pat prirašyta. Šios knygos puslapiai sulankstyti, tas, kas rašė, tikriausiai labai spaudė rašiklį, kaip būna, kai stengiesi rašyti gražiai. Jie sulipę, kad atsiskirtų, tenka truputį truktelėti.

Keitės kojinė iš rankos įkrinta į dėžę. Viduje tarp dviejų knygų krūvų jos ranka apčiuopia popierėlį ar atviruką, atviruką, lendantį iš voko. Ant voko užrašytas Eimės vardas, o atviruko pakraštėliai apvesti juodai. Ten rašoma: *Mes grąži name šį tur tą, rastą saugomą ir jau su ad re su mūsų ne se niai mi ru sio tėvo Ke ne to Viljamo Ma kar čio namuose. Jeigu žinote, kur y ra mūsų sesuo Eš E š ling (sunkus žodis) Makarti, būtume labai dė kin gi, jei mums pra neš tu mė te, kad galėtume*

Keitei reikia išsipūsti nosį. Ji įmeta laišką į dėžę. Grįždama iš vonios mediniu koridoriumi, mato didžiojo miegamojo veidrodžiuose miegančią senelę. Ji nusisukusi, bet Keitė girdi, kaip ji

kvėpuoja. Keitė žengia nuo lentos ant lentos, kol jos basos kojos pasiekia kilimėlį prie lovos, o kojų pirštai nugrimzta į jo raudoną spalvą. Galbūt senelė neturi pinigų visam kilimui. Ji perbraukia pirštu per drožinėtą stalelį prie lovos; medinis paukštis, mediniai lapai su kažkokiais iš jų besiranganèiais stiebeliais. Ant stalelio stovi keli buteliukai iš vaistinės, keli žurnalai ir knyga. Ji perskaito žurnalų nugarėles: *1995 gruodis Pa ti kė siu kai perskaitysiu „Good House keep ing" 1995 lapkritis Vogue Con deNast Lei di nys Woman and Home 1995 gruodis Žur na las kurio visada no rė jai.*

Ant knygos šono aukso raidėmis užrašyta Keitės pavardė. *Šoun.* Ji atsargiai ją paima. Ant viršelio žodžiai: *Teks to skaus mas ir ma lo nu mas A Šoun.* Tekstas, kaip teletekstas televizijoje, kuris pasirodo, kai paspaudi TV/MIX pultelyje. Ji atverčia knygą, ir ant kilimėlio nuplasnoja kelios nuotraukos. Keitė sustingsta, bet senelė nenubunda. Ji pasilenkia jų pakelti; abiejose pavaizduotas vaikas sode, jos atrodo senos, iš tų laikų, kai spalvos būdavo tokios blankios, kai ji dar nebuvo gimusi. Ji padeda knygą į vietą, ant žurnalų krūvos, atremtos į laikrodį, kuris taip pat yra ir radijas. Puiki mintis, turėti laikrodį, kuris kartu ir radijas.

Jos senelės burna pražiota, gerklėje girdėti garsas. Pasistiebusi ant pirštų galiukų, Keitė mato jos viršutinius dantis. Jie labai balti. Katrionos močiutė turi dirbtinius dantis ir gali juos išstumti lauk liežuviu. Keitė to niekada nematė, bet girdėjo pasakojant. Tie dantys atrodo tarsi tikri. Keitės senelės akių kampučiai raukšlėti, o per kaktą virš nosies irgi eina raukšlė, tarsi nupiešta. Jos akių vokai virpa, tarsi akys po jais judėtų.

Virtuvėje Keitė pasuka metalo spyną, kol durys atsiveria. Tai, kas vakare buvo tamsa, dabar – beribė veja. Šviečia saulė. Nuo vejos kyla rūkas. Vos Keitė pamėgina jį pasivyti, jis sklaidosi, atsiduria jai už nugaros ar priekyje. Kai apsigręžia, pamato paskui save šlapioje žolėje vingiuojančius pėdsakus.

Tarsi viena žaistum visame mokyklos kieme. Keitė verčiasi kūliais, kaip mokyklos kieme, prie veido prikimba lapas. Visur pilna lapų. Ji spiria juos, ir keli prilimpa prie basų kojų, ir atrodo, kad ji avi iš lapų pasiūtais batais. Už kampo veja virsta krūmokšniais ir

krūmais, pro juos veda takučiai. Keitė pamato voverę. Kai mėgina ją pasekti, voverė užbėga medžio kamienu, ir nebematyti, kur paspruko.

Paskui prie namo šono prilipdytas stiklo kambarys. Keitė stovi ant vejos, žvelgia į sodo ir savo atspindį stikle ir įkypoje saulėje. Šis stiklas – ne šiltnamis, jame nėra augalų. Ji nutipena per žvyrą ir priglaudžia veidą prie stiklo.

Knygos. Vien knygos. Daugiau negu mokyklos bibliotekoje, daugiau negu miestelio bibliotekoje, kol jos neuždarė. Daugiau knygų negu dešimtyje bibliotekų, tiek daug knygų, kad ji nė nemanė, jog šitiek gali būti visame pasaulyje. Kambarys už stiklo padarytas iš knygų, o ne iš sienų, kaip normalūs kambariai.

Vienas langas užtemsta ir virsta durimis, jos prasiveria. Gana senyvas žmogus žiūri į Keitę. Jis barzdotas, bet beveik plikas, tik keli ilgi plaukų kuokštai kabo palei vieną veido šoną. Jis pastebi, kad ji į juos žiūri, ir nusibraukia ant viršugalvio.

Keitė vėl žengia ant žvyro. Bado kojas. Vyriškis žvelgia į ją, tarsi ji būtų padariusi ką bloga.

Mačiau voverytę, sako ji. Nieko neliečiau. Tik žiūrėjau.

Vyriškis žiūri susiraukęs.

Jūs. Man atrodo, jūs būsit mano senelis, sako ji.

Mat kaip, sako vyriškis, šaltyje iš jo burnos tarsi dūmai virsta garas. Štai kas aš būsiu?

Man taip atrodo, sako Keitė. Aš bėgiojau po žolę. Sušlapau kojas.

Vyriškis tyli. Jis su kojinėmis. Jo kelnės prasegtos, o marškinių apykaklė susigarankščiavusi.

Aš – Ketlina Šoun, sako Keitė.

Reikia sakyti *Šaun*, o ne *Šon*, sako vyriškis. *Šaun*.

O mes sakom Šon, atsako Keitė.

Ak, šit kaip, sako vyriškis.

Kambaryje dvelkia cigaretėmis. Stalelis viduryje apšnerkštas knygomis, popieriumi ir peleninėmis. Virš židinio – didelis paveikslas su žmogumi ir drakonu; žmogus ietimi pervėręs drakono šnervę. Kai Keitė pakelia akis, mato, kad kambarys – tarsi du

kambariai, sukrauti vienas ant kito, dvigubai aukštesni už normalų kambarį. Yra laiptai, gali pasiekti aukščiausiai sukrautas knygas. Po laiptais – akvariumas su žuvimis. Trys skaliarai dydžio sulig Keitės delnais, tamsiomis akimis ir plokšti tarsi šiaudinės skrybėlaitės, kai visi sykiu apsisuka vandenyje, plaukioja tarp pulko smulkių baltų ir mažučių auksinių su raudona juostele žuvelių. Akvariumo dugne – trys juodi šamai su ūsais ir iltimis, vaikosi kits kitą ratu.

Didelės žuvys mėgsta ryti mažąsias, šūkteli Keitei vyriškis.

Žinau, sako Ketė.

Jos ryja jas gyvas, sako vyriškis. Tie skaliarai, jie, matyt, ir kits kitą surytų, ką ten jauniklius, jei tektų ginti teritoriją.

Keitė stebi mažutėlį visiškai perregimą padarėlį, netvirtai žingsniuojantį akvariumo dugno akmenukais.

Ten, kur mes gyvename, būna spalvoto žvyro akvariumams, sako ji. Būna plastikinių kaukolių, ir jos gali plaukioti pro akis, bent jau mažytės. Būna ir plastikinis naras, o iš jo šalmo kyla burbuliukai, tarsi kvėpuotų.

Vyriškis guli, susikėlęs kojas ant sofos. Ant grindų prie sofos voliojasi sulamdyta paklodė ir antklodė. Jis dėbso į lubas, o galbūt į pačias viršutines knygas. Išpučia dūmus virš galvos. Ant grindų šalia jo, ant nevienodų knygų kaugės, stovi nuorūkų pilna peleninė.

Ar žinot, kad rūkyti nesveika, sako Keitė.

Šit kaip, Ketlina *Šon*, sako jis. Ir kurgi pasaulyje galima nusipirkti narą ir kaukolę, ir spalvoto žvyro?

Kam galima? – klausia Keitė.

Turiu galvoje, kurgi žmogus galėtų nusipirkti šių nuostabių dalykų?

Gyvūnėlių parduotuvėje mūsų miestelyje, sako Keitė. Bet jie gana brangūs.

Ir kurgi tas miestelis? – klausia vyriškis.

Škotijoje, sako Keitė. Mes neturime akvariumo, Eimė sako, kam mums tas akvariumas, jei ruoniai matyti tiesiai pro vagonėlio langą.

Škotijoje, sako vyriškis. Vagonėlis Škotijoje, kaip arti gamtos.

Taip, sako Keitė, o kartais, jeigu ilgai palūkėji, atplaukia ir delfinai.

Delfinai, sako vyriškis. Keitė nesupranta, ar jam nuostabu, ar nuobodu. Ir kas gi tame vagonėlyje gyvena?

Mudvi, sako Keitė. Aš ir Eimė. Jūsų dukra, priduria ji.

O tu – Ketlina, sako jis. Jis vis dar žvelgia į lubas, stebėdamas, kaip kyla ir sklaidosi jo dūmai.

Taip, bet dažniausiai mane vadina Keite, sako ji. Man beveik aštuoneri. Gimiau 1988-ųjų vasario dvidešimtąją. Kitais metais man sueis aštuoneri, po keturių, ne, trijų mėnesių.

O man, sako vyriškis, šešiasdešimt treji. Mano gimtadienis – balandžio mėnesį. Balandžio mėnesį man sukaks net šešiasdešimt ketveri, aštuonmete Keite.

Keitė atsisėda ant murzino kilimėlio prie vazos. Ji jau pažiūrėjo, kas jos viduje, ir rado dar krūvą nuorūkų. Ji skaičiuoja ant pirštų. Jūs aštuonis kartus vyresnis už mane, sako ji vyriškiui, savo seneliui. Mano Zodiako ženklas – su žuvyte. O jūsų?

Su buliumi, sako vyriškis. Paskui sududena. Suprask, pajuokavo, Keitė nusijuokia.

Ar žinot tą pasaką, sako ji, kaip žuvytė pavirto mergele?

Vyriškis nieko neatsako. Jo akys užmerktos.

Ar žinot apie dvidešimt kačių, kurios visos ateina į kambarį, kuriame miega žmogus, ane, ir jis pabunda ir jas pamato, o jos visos šildosi letenėles prie jo židinio, o tada viena prieina prie lango ir sako Šlovė Anglijai, ane, ir – ne, viena iš jų su skrybėle, ir toji su skrybėle šoka pro langą ir sako Šlovė Anglijai, ir meta skrybėlę kitoms katėms, tada viena ją pagauna, užsideda ir šoka pro langą, irgi šaukdama Šlovė Anglijai, ir visos taip padaro, iki paskutinės, ji irgi taip padaro, ir numeta skrybėlę ant grindų, o žmogus atsikelia iš lovos, užsideda skrybėlę, sušunka Šlovė Anglijai, ir šoka pro langą, o kai atsimerkia, jis Anglijoje, ant tų, kaip jos ten, kur žmones karia...

Kartuvės, sako vyriškis.

Taip, kartuvėse, o jam ant kaklo neria kilpą, nes žada jį pakarti, todėl jis pareiškia paskutinį norą, sako, norėtų prieš mirtį darsyk

užsidėti savo skrybėlę, jam leidžia užsidėti, jis užsideda ir labai greitai ir labai garsiai surinka Šlovė Škotijai, o kai atsimerkia, jis vėl savo kambaryje, savo lovoje, savo namuose, o aplink susirinkę visi jo draugai, nes jie susirūpino, kur jis dingo, ir labai nustemba, kai jis pasirodo iš niekur. Ar žinot šitą?

Vyriškis vėl dėbso į ją.

Man ji labai patinka, sako Keitė.

Taigi, sako vyriškis, tarsi nieko negirdėjęs. Žuvų ženklo aštuonmetė Keitė, gyvenanti vagonėlyje, Škotijoje, regis, su mano dukra Eime.

Taip, sako Keitė. Galbūt vyriškis truputį kvailas. Galbūt jis negirdėjo apie Škotiją, gal niekad ten nebuvo. Ar ką nors apie ją girdėjot? – klausia ji. Ten yra aukštumos ir žemumos. Yra kalnų, ir vietos dainų, ir visko.

Ji paaiškina, kad tai visai kita vieta, ir kad, pavyzdžiui, yra siena, kuri ten jau nuo istorijos ir galėtų virsti visai atskira sala, kai jie nubalsuos sieną perkasti, kad jūra galėtų susilieti. Jau netrukus taip ir bus, sako ji jam.

Vyriškis aklai ištiesia ranką, apgraibomis ieškodamas peleninės. Jis nukrato cigaretę, ir ant grindų sudūžta pelenų stulpelis.

Grąžinsiu tave namo, Ketlina, dainuoja jis. Tada sako. Ar žinai, Ketlina, Keite, kad netgi naktį, kai nieko negirdėti, visiškai nieko, aš vis tiek negaliu užmigti?

Keitė jį užjaučia, bet jis nepastebi.

Ar žinai, kad, kai valgau, nebejaučiu jokio skonio? O naktį, kai užsimerkiu ir mėginu užmigti, mano ausis užlieja skambančių telefonų garsas ir toks triukšmas, tarsi viso miesto mašinos triūbytų signalais?

Keitė pažvelgia į aukšto prirūkyto kambario sienas. Tuomet turbūt gerai, kad turite šitiek knygų, sako ji.

Vyriškis dėbteli į ją. Tada pratrūksta juokais.

Tikriausiai jis čia turi ir tą knygą apie kalnus. Tikriausiai jos senelis turi knygų, be visų kitų, kuriose pasakojama apie kitus didžiuosius stebuklus, kurie netilpo į tą vieną knygą, kurią skaitė Keitė.

Ar turit tą knygą su paveikslėliais, apie šimtą vieną didįjį pasaulio stebuklą? – klausia Keitė.

Ne, tebekvatodamas sako vyriškis, bijau, kad neturiu. Bet sakyk, Keite, didžioji Keite. Didžioji škote, šimtas antrasis pasaulio stebuklė, ar neišalkai? Ar norėtum pusryčių, ar tiktų riekelė skrebučio su marmeladu? Gerai, tada tiks mums abiem, kaip sakai?

Taip, prašyčiau. Labai ačiū, sako Keitė.

Jam išėjus ji žengia tiesiai prie atviro židinio. Jis žemas ir šiltas, traška ir ūžia pro malkas, švelniai raudona ugnis tarsi švytinčios plunksnos apačioje. Ji pakelia ranką ir paieško ant židino atbrailos, kol užčiuopia degtukų dėžutę šiurkščiais kraštais. Atidaro dėžutę. Ji pilna, degtukai laukia rudai nudažytomis galvutėmis.

Ji įmeta vieną degtuką į liepsnas ir stebi, kaip jis patyliukais sprogsta, kai nučirška vanduo, kai liepsna praryja jį visą, jis pajuosta ir miršta. Ji įmeta dar vieną. Tada atsisuka pasitikrinti, kad niekas nemato. Įmeta visą dėžutę.

Po valandėlės, kai liepsna prasigrauš pro šonus, visi viduriai šnypšdami ir kibirkščiuodami užsiplieks tarsi gyvi. Ji mėgina įsiklausyti, ar dar niekas negrįžta, paskui pasilenkia virš ugnies, rankomis atsirėmusi į kelius, įsitempusi, sulaikiusi kvapą, laukdama ypatingos savo darbo spalvos, artėjančio šviesos plyksnio.

Pasakyk, kad paėmei vaiką. Pasakyk, kad tiesiog paėmei vaiką. Pirmyn. Pasakyk.

Eimė atsivedė Keitę prie pat kraterio krašto. Jos stebi, kaip dūmai rangosi ugnikalnio vidumi. Visą kelią, kol kopė rausvai rudu akmenuotu takeliu turistams, apvijusiu ugnikalnį, jas supo debesis, todėl nieko nematė, nė nepastebėjo, kad eina įvijai, tik takelis ir debesis po kojomis, debesis virš galvos, kol priešais atsivėrė laukiniai nasrai, ir nebeliko kur eiti.

Dabar prasiskverbė saulė, degindama debesį. Jis sklaidydamasis tvyro, plevena kaip dūmas. Oras negyvas ir tyras, maloniai dvelkia siera. Vieniša vapsva nardo tarp krūmokšnių ir kelių samanų kuokštų ant krašto; visa kita kone ramu; nė garso, tik tykus vapsvos dūzgesys, tolimo lėktuvo riaumojimas, prislopinti žodžiai ir fotoaparato spragsėjimas, sklindantys nuo dviejų anglų tolėliau ant takelio.

Čia beveik tuščia, tik Eimė su Keite ir du jaunuoliai, susikibę už rankų, aiškiai nepatenkinti, kad ant šios konkrečios pasaulio viršūnės atsidūrė ne vieni. Turistams vėlu, sakė taksistas, atvežęs jas iš Erkolano stoties taip aukštai kalno šlaitu, kiek tik mašina įmanoma užvažiuoti. Jos nori užlipti į viršūnę. Tai kas nauja? Pasaulyje nieko

nauja, itališkai pasakė jis restorano prie mašinų aikštelės šeimininkams, stabtelėjęs pasikalbėti su jais, susėdusiais lauke prie vieno iš baro stalelių. Su Eime jis kalbėjosi angliškai. Labai figų. Labai figų, pakartojo jis, vis dar ištiesęs ranką, kai Eimė jam atskaičiavo sutartą sumą. Laukiu, pasakė jis. Turit keturiasdešimt penkių minutė.

Eimė įspėja Keitę, kad, jei vėl palįs po saugos virve, gaus velnių. Paskui Eimė iškiša galvą už virvės, nes irgi nori pažiūrėti. Kraterio viduje iš skirtingų uolos sluoksnių auga keli medžiai. Jie atrodo mažučiai; neįmanoma suprasti, kokio jie dydžio. Neįmanoma suprasti viso to masto, nors štai jis, tiesiai prieš akis. Vezuvijus. Eimė atsitupia, pasemia raudonų akmenukų, aštrių didžiulės kaitros likučių po kojomis, išberia pro pirštus. Dulkės aštriais kraštais. Vezuvijus, žarsto ji žodį galvoje. Žodis ir tai, ką jis reiškia, spygliuota viela tarp žodžio ir pasaulio; nieko, tik virvių tiltas, mazgais pritvirtintas virš prarajos, lentos byra vos užmynus. Keliukas aplink bedugnę, ir nieko daugiau.

Iš apačios, iš daugumos vietų pakrantėje atrodo, kad, kur nepažiūrėsi, ten Vezuvijus. Jis dunkso virš miestelio, kuriame jos apsistojo, juodas iki mėlynumo, negrėsmingas, tarsi būtų toli jūroje; gaudantis debesis per patį vaizdo pro viešbučio langą vidurį, visos sienos išpaišytos Vezuvijaus vaizdais. Kai priartėji prie kalno, pasimato, koks jis žalias. Žaluma šliaužia aukštyn, kiek tik įstengia, beveik iki pat viršūnės. Debesų šešėliai keliauja šlaitais, Vezuvijus visą laiką prieš jas arba už jų pro traukinio, sukančio artyn ar tolyn nuo jo, langą. O štai dabar apsisuksim ir vėl leisimės žemyn, ir viskas, galvoja Eimė, ir tiek, ir visas Vezuvijus.

Namie jų vagonėlis užrakintas ir tuščias, užuolaidos nuleistos, geležinis laiptukas ir kilimėlis viduje už durų. Galbūt lyja, pučia vėjas, šalta; lietus barbena į stogą, tykšta ant stoglangio. Ji atsistoja. Debesis visai išsisklaidė. Apačioje matyti miniatiūrinis miestukų ir kelių tinklelis, vedantis į Neapolį, netvarkingai išsidriekęs prie jūros, jos visas paviršius šviesus, tarsi brangaus metalo lakštas. Ateina būrelis turistų, nuvargusių ir senų, uždususių nuo kopimo. Gidas jiems prancūziškai pasakoja apie lankomą istorinę vietą. Eimė apsižvalgo pradingusios Keitės.

Keitė sėdi ant paties kraterio kraštelio, už saugos virvės. Ji ranka parėmusi smakrą, kitoje rankoje prieš šviesą iškeltas akmenukas.

Keite, sako Eimė. Tučtuojau traukis nuo krašto. Daugiau nebekartosiu.

Kokia kalba kalba tie žmonės? – klausia Keitė.

Prancūziškai. Traukis nuo krašto, sako Eimė.

Žinai, kas mes? Ir tie vaikinai? Ir visi tie prancūzai? – klausia Keitė.

Keite, vėl sako Eimė, per daugybę metų išlavintą paskutinį įspėjimą sutalpindama į du skiemenis.

Mes visi – lavanautai, sako Keitė.

Eimė nesusitvardo; ji garsiai nusikvatoja. Keitė atrodo patenkinta. Ji parsikeberioja atgal, kur saugu, pro virvę ir trupančias uolas.

Jos atvažiavo pasižiūrėti į tikrąjį Vezuvijų, ne vien knygoje. Tikrasis Vezuvijus nuobodokas. Tarsi žiūrėtum į kasyklą be kasėjų. Vien sena kieta lava, ir nors iš vidurių dar rūksta, dūmų nedaug; vidurys, iš kurio turėtų trykšti lava, užverstas akmenimis. Dabar jis snaudžia. Tai reiškia panašiai, kaip miega. Miegapelė. Pasirodo, paskutinįsyk, kai išsiveržė, jis sugriuvo ir užsikimšo, o dabar akmenys pragulėjo taip ilgai, kad kai kurie net apžėlė žole ir samanomis. Nusileisti negali, per gilu, nors ir neatrodo. Gali apeiti pačiu pakraščiu. Yra takelis. Bet Eimė neleidžia, nes po minutės reikės eiti, kad taksistas negrįžtų į miestelį be mūsų.

Keitė atsisėda. Jos batai pilni akmenukų, lavos skeveldrų, trapių ir raudonų. Akmenukai dvelkia žeme. Visur netgi tvyro kažkoks drėgnas kvapas. Eimė paaiškino Keitei, kaip veržiasi ugnikalniai: žemėje yra tokios plokštės, kurios trinasi ir stumdosi viena su kita, ir po apačia susidaro slėgis, kuris ir sprogsta, nešdamas lavą, tai yra išlydytus akmenis, iš žemės vidurio į orą ir šlaitais žemyn. Šis ugnikalnis sykį išsiveržė ir užliejo ištisus du miestelius, pilnus žmonių, jie visi mirė, kaip autobuse joms pasakojo moteris iš Škotijos. Bet, pavyzdžiui, šiandien nė nepasakytum, kad kas nors nutiko. Tiesiog didelis drėgnas kalnas su skyle per vidurį. Niekuo

neypatingas. Čia Italija. Bet galėtų būti ir Škotija, jei Škotijoje būtų karšta, jei Škotijoje lapkritį būtų saulėta.

Ji renka spalvotus akmenukus ant kraterio krašto. Raudoni su skylutėmis ir lengvi. Tarsi kaulų gabaliukai, kuriuos namuose į kiemą atvelka šunys, arba senų vištos kaulų vidus. Kažin, ar ir jos kaulų vidus panašus. Ji pažiūri į savo ranką. Jos viduje – kaulai. Jų nematyti, bet galima įsivaizduoti. Senelių namuose per televizijos žinias virtuvėje, kai nežiūrėjo niekas, tik Keitė, rodė mergaitę, palaidotą namo kieme, kai ji buvo visai mažiukė. Iš jos, regis, liko tik kauleliai, juos policija išsivežė maišelyje. Tai buvo skeletas. Ten buvo palaidota daug skeletų, bet tik vienas vaiko. Nuo tada, kai pamatė, Keitė rūpinasi, kad policija nesumaišytų visų tų skirtingų skeletų kaulų į krūvą. O jei tavo kaulai susimaišytų su kito žmogaus? Bet čia ne kaulas, čia tik akmuo. Dar yra pilkų, rausvų, raudonų ir baltų. Baltieji – tarsi betonas. Vezuvijus. Gerai bent tiek, kad kai kitą kartą pamatys Vezuvijaus nuotrauką knygoje, žinos, jog buvo ant jo užkopusi. Pavyzdžiui, jei koks lėktuvas dabar jį fotografuotų knygai, ji netgi pakliūtų į nuotrauką, *ir* į knygą.

Grįžtant stačiu takeliu nėra į ką įsikibti, tik į Eimę. Visai nesunku būtų nuriedėti nuo šlaito, nusiristum iki pat apačios. Eimė neleidžia Keitei vaikščioti kraštais, nuo kurių galima nukristi. Jos dainuoja dainą apie meškį, lipantį į kalną, už kurio – kitas kalnas, lipantį į kitą kalną, už kurio – kitas kalnas. Kai nusileidžia ugnikalnio šlaitu ten, kur auga medžiai ir žolynai, visur pilna drugelių.

Viešbutis, kuriame jos gyvena, iškirstas uoloje, miestelyje su prieplauka, iš kur hidroplanas plaukia į kai kurias salas, primenančias tiesiog į jūrą sumestus akmenis. Eimė sako, kad jos gali kurią kitą dieną paplaukioti hidroplanu. Prie pat viešbučio uoloje iškirsta bažnyčia, tarsi jos būtų vienas pastatas. Lauke stovi Marijos skulptūra, jos skulptūrėlės parduodamos ir kai kuriose miestelio krautuvėlėse, jas galima įjungti į šakutės lizdą, ir užsidega jų aureolės. Keitė pirmą sykį apsistojo viešbutyje, kuriame negyvena. Vakarienei visada gauna tiek daug maisto; iš pradžių duoda sriubos, paskui spagečių, paskui dar vieną lėkštę maisto, nereikia prašyti, tiesiog atneša, ir tiek, o paskui dar gauni vaisių ar ledų. Padavėjas

malonus. Ir viešbučio savininkas malonus; jis vis nori, kad Eimė valgytų jo restorane ir per pietus, nes čia labai skani žuvis, bet Eimė sako, kad už pietus čia reikia mokėti. Pajūrio nėra, tik uolos, per stačios, kad galėtum atsisėsti, ir per didelės, kad galėtum jose vaikščioti. Prieplaukoje gyvena trys šunys. Jie, regis, niekieno. Jie dvokia žuvimi. Ir Keitės ranka ja dvokė, kai vieną paglostė, todėl dabar ji su jais pasišneka, bet neglosto. Vienas šuo jiedvi su Eime lydėjo per visus laiptus kitapus uolos į krautuvėles ir miestelį. Vienoje krautuvėlėje moteriškė išėjusi joms pasakė, čia Vena, pasakė ji, labai geras šuva. Kitas šuo, mažasis ručkis, gatvėje vis žaidžia vieną žaidimą. Jis laukia ant laiptų ir tyko, kada atvažiuos mašinos, išsirenka, kurią geriausia vytis. Tada bėga paskui ją, loja ir kandžioja ratus.

Į miestelį ir krautuvėles galima užlipti laiptais arba keliu. Keliu eiti truputį pavojinga, ypač tamsoje. Juo labai greitai leidžiasi mašinos. Laiptai atsiduoda tualetais. Čia žmonės skalbinius džiauna tiesiog po langais. Jie neturi kiemų, o jų langai su langinėmis. Eimė sako, kad užsienyje, kaip čia, saulės tiek daug, kad tenka nuo jos dangstytis. Oro uosto tualete ant grindų raudonos skruzdėlės taršė į gabalus žemės riešutą. Gatviko oro uostas ne toks, kaip itališkasis. Keitė niekad anksčiau nebuvo oro uoste. Ten buvo komiksų parduotuvė, Zodiako ženklų parduotuvė, visokių užkandinių, kur galėjai gauti, ko tik širdis geidžia, spagečių, sumuštinių ar „Kentucky Fried Chicken". Tarsi prekybos centras, iš kurio gali skraidyti po visą pasaulį. Buvo netgi vieta, kur galėjai gauti Virtualios Tikrovės.

Užkopus laiptais į miestelį parduodami atvirukai su praeitimi, kai veržėsi Vezuvijus. Daugelis nespalvoti, bet kai kurie spalvoti. Dūmai ant spalvotųjų – ryškiaspalviai, oranžiniai ir rožiniai, netgi matyti žemyn tekanti liepsnojanti lava, nors Eimė sako, kad nuspalvinta paskui. Kai kurie nespalvoti vaizduoja dar nesugriuvusius vidurius. *Napoli Vesuvio in eruzione 1944*. Tai italų kalba. Žodžiai panašūs, bet ne visai tokie pat. Neapolis Vezuvijus per išsiveržimą 1944. Atviruke matyti senovinio lėktuvo, iš kurio fotografas fotografuoja, sparnas, ir matyti, kad ugnikalnio viduje – tarsi kitas,

mažesnis, ugnikalnis, ir veržiasi kaip tik jis. Ji nusiųs šitą atviruką Rodžiui, o spalvotąjį – seneliui ir senelei į Angliją. Nupirko ir dar vieną Andželai, nes manė, kad ten komiksas. Bet kai prisėdo šio to atsigerti kavinėje ir išėmė atvirukus iš popierinio maišelio, pamatė, kad ten pavaizduotas vyras su labai dideliu atsikišusiu pimpalu ir ragais, šalia moters, kuriai iš galvos auga grybas ar debesis, bet iš tikrųjų ten lapai. Eimė perskaitė, kas parašyta kitoje pusėje. Gerai, kad dabar Eimė moka skaityti, ji netgi perskaito, kas parašyta itališkai. Ji sako, kad paveikslėlyje pavaizduotas dievas Panas, veltui mėginantis išprievartauti moterį, kuri pasivertė medžiu. Paveikslėlyje dievas laikosi už barzdos ir žiūri. Jo kojos labai gauruotos. Moters kojos virsta medžio kamienu. Eimė sako, kad čia iš mito. Mitas – tai kaip legenda. Yra tokia knyga, vadinasi *Senovės Graikijos legendos ir mitai*, o australiškoje muilo operoje viena mergina buvo išprievartauta. Dievo atvaizdas padarytas iš labai mažų akmenukų ar plytelių. Tai – mozaika. Eimė sako, kad Andželos mamai ji nepatiks, todėl Keitei nevalia jos siųsti Andželai. Eimė nesugalvoja, kam Keitė galėtų ją nusiųsti. Ji sako, kad, jei apsimeta serganti kiaulyte, Keitė apskritai neturėtų siuntinėti atvirukų. Ji nuperka Keitei kavos, pagamintos beveik vien iš pieno ir iš pažiūros labai skanios. Ji skanesnė negu paprasta kava, bet vis tiek truputį bjauri. Eimė sako, juk sakiau, kad tau nepatiks, ji sako, kad kavą Keitė pamėgs, kai paaugs, bet Keitei atrodo, kad nepamėgs niekada. Eimė nuperka jai pieno kokteilį, bet joms nereikia maisto ar ko, nes ir taip sočiai nemokamai gauna viešbutyje.

Eimė slopina žodžius, galvoje jų išraustą erdvę pildo kitais dalykais. Itališkomis dulkėmis. Itališkomis rūdimis. Kava, garu nuo jos putoto paviršiaus, fone sukrautomis atvirukų stirtomis, nuo jų ugnikalnių kraštų kylančiais dūmais. Karšta, bet ateina žiema; medžių lapai seni ir leisgyviai, beveik mirę, pasirengę kristi.

Ji stebi praeinančius žmones. Italijoje žmonės gražūs. Beveik visi vyrai gražūs. Autobusų vairuotojai, vyrai prie krautuvių ar už prekystalių, vyrai, kasantys griovius gatvėje prie ligoninės arba griovius Pompėjoje, vyrai, skaptuojantys milžinišką gryno dum-

blo sieną Herkulanume. Pilvoti maži vyručiai, aplink akis raitosi tamsūs plaukai, stengiasi patraukti jos dėmesį, berniukiški ir mandagūs, kai pamato, kad ji turi vaiką, o vyro ne, šypsosi ir gerinasi kaip šunys, kuriuos jiedvi su Keite vis susitinka miestelyje, jokia bendra kalba taip neįtikintų, kaip jų draugiškas troškimas eiti kartu. Tąvakar, kai jos atvyko, vyras, kuris atvairavo autobusą į viešbutį, atrodė per mažas, kad pajėgtų suvaldyti tokį didžiulį vairą; mažas ir raumeningas, grakščiai rūkantis prie autobuso, atsirėmęs į jį, viena ranka ant klubo, prieš išvykstant šnekučiuojasi su kitais vairuotojais. Tik pamanykit. Eimė pakelia prie lūpų Keitės kavos taurę. Itališka kava. Kažin, ar italai, atvykę, sakykime, į Angliją, taip pat manytų, kad anglai gražūs, vien dėl naujumo ir neįprastumo, vien dėl to, kad kitokie.

Pro šalį prablerbia dvi paauglės ant mopedo, viena pasidėjusi smakrą ant peties kitai, sėdinčiai priešais, rankomis netvirtai apglėbusi draugės juosmenį. Mergaitės, moterys labai gražios. Vakar, kai sėdėjo ant sienos prie uosto, Eimė stebėjo, kaip žmonės pasitinka parplaukiančiuosius valtimis. Nuo krantinės atėjo žmogus. Mergytė, maža, tamsi, dailutė, atvažiavo jo pasitikti mažutėlaičiu „Vespa“, o kai jis ant jos atsisėdo ir nuvažiavo, ir ji, ir motociklas tarsi susitraukė; ji skruostu atsirėmė į odinę jo nugarą. Dabar prie kavinės mergaitė ką tik susitiko draugę, ši nė žodžio netarusi šoka ant „Hondos“ jai už nugaros. Burna prie ausies, jos skrieja pro šalį, abi žvelgia pirmyn.

Ant kelio tunelio sienos pirmąjį vakarą autobuso žibintai nušvietė iškeverzotą užrašą didžiulėmis baltomis raidėmis. LAURA AMORE MIO OSCAR. Ji perskaitė. Pastebėjo, kad dabar gali perskaityti beveik viską, ką tik pamato. Autobuse buvo gidė iš Glazgo, Keitė labai tuo apsidžiaugė, klausinėjo, iš kurios Škotijos vietos ji kilusi, ir pasakojo, iš kur jos pačios. Gidė sėdėjo autobuso priekyje ir per garsiakalbius pasakojo, kad Vezuvijaus iš dvylikos tūkstančių pėdų teliko trys tūkstančiai, kai jis skilo pusiau, išsiveržęs tą garsiąją 79 metų po Kristaus rugpjūčio dieną. Jis skilo ir virto dviem kalnais, pasakojo ji, o dviem kalnais jį pavertė jėga, maždaug trissyk galingesnė už Hirosimoje numestos bombos. Esama ir dar

neatkastų miestelių. Gali būti, kad esama ir dar nežinomų. Tačiau žymiausieji – Herkulanumas, paskandintas dumble, ir Pompėja, palaidota po pelenais ir degančia lava.

Pelenai, vėl tarė gidė. Ugnikalniai derlingi, tęsė ji, dėl natrio. Ši sritis, kuri jums tikriausiai žinoma kaip Kampanija, garsėja vaisiais ir gėlėmis dėl ugnikalnio. Yra stebėjimų punktas, sakė ji, kur mokslininkai gali prieš savaitę numatyti, kada bus išsiveržimas, ir nuolat turėti parengtus detalius evakuacijos planus.

O čia – krantas, kur vyko didžiausias gundymas pasaulyje, teisingai, Uliso, dar vadinamo Odisėju, ir sirenų, kurios, kaip tikriausiai žinote, nuostabiomis dainomis paklaidindavo laivus ir pražudydavo vyrus. Tad jei šią savaitę plauksite laivu palei Amalfio krantą, būtinai pasiimkite ir bičiulį, kuris jus pririštų prie stiebo!

Autobusas buvo pilnas senukų, jiems dabar žiemos atostogos; jie visi nusijuokė. Ne, bet tikrai, pasakė gidė į aidintį mikrofoną, kalbama, kad garsioji sirenų giesmė buvo ožkaganių keliamas triukšmas, kai jie naktį šaukdavo ožkas nuo uolų. Todėl, jei išgirsite gražią dainą, neapsigaukite, nes iš tikrųjų ji skirta ne jums, daug labiau tikėtina, kad skirta ožkoms.

Viešbutis, kur jos apsistojo, toks pat kaip dauguma viešbučių; visi labai malonūs, kol neateina laikas mokėti. Senutė, sėdinti prie televizoriaus su loterijos bilietu rankoje; žmona, žila ir pavargusi ištisus metus maloniai bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kurie jai visai nerūpi; savininkas su autoritetingu pilvuku, vešliais ūsais, tyliai, bet primygtinai spaudžiantis daryti taip, kaip jis siūlo. Pirmąjį vakarą per vakarienę Eimė ir Keitė sėdėjo prie to paties stalo su vidutinio amžiaus pora. Moters veidas buvo senas, o plaukai kaip vaiko; ji prisistatė ir pristatė savo vyrą. Aš Telma, o čia – Klifordas. Keitė ją sužavėjo. Jai Keitė atrodė labai gražus vaikas. Jai atrodė, kad Keitei tikriausiai sektųsi šou versle, kai ji šitaip atrodo. Būdama jos amžiaus Telma buvo dainininkė ir šokėja, keliavo po visus šiaurės Anglijos teatrus ir koncertų sales. Tu tylenė, daug nešneki, tiesa? – pasilenkusi per stalą, Telma tarė Eimei. Kai Eimė atsakė, ir ji išgirdo Eimės tarmę, Telmos veidas sustingo, tapo ryžtingas ir atkaklus, ji pakartojo, kad jos pačios dukra dabar, žinokite, jau

suaugusi, baigė mokslus, universitetą, gerą universitetą, o ne iš tų naujųjų, dramą ir filosofiją. Ji didžiuojasi savo dukra, tiesiog didžiuojasi, bet, regis, ji daugiau to daryti nebenori, nors ir vaidino su labai žymiais aktoriais, tarp jų ir tuo labai garsiu, labai gražiu, kurio pavardės Telma neatsimena, jį nuolat rodo BBC serialuose, toks ilgu smakru, jei pamatytumėt, tikrai pažintumėt, o kai Telma nuėjo pasižiūrėti generalinės repeticijos, tas aktorius priėjo prie jos pirmoje eilėje ir pasakė, kad jos dukra – viena geriausių Ofelijų, su kuriomis jam yra tekę vaidinti. Bet ji daugiau to nebenori. Dabar ji nieko neveikia, visą rytą drybso lovoje. Telma papurtė galvą. Jos kirpčiukai pasipurtė sekundės dalele vėliau. Ji niekaip nesuprantanti, sakė. Papasakojo joms, kad juodu su Klifordu iš Akringtono persikraustė į Meno salą, o dabar Telmai ausyje visą laiką spengia – ne čia, Italijoje, ir ne Anglijoje, bet *ten*. Ir televizija, ir radijas blogai veikia. Ir senoviška – vis kas nors prapuola, ir nieko nepadarysi, ir norit tikėkit, norit ne, tai tiesa, merginos – dabar kalbėjo Klifordas, tik tiek ir tepasakė, stambus vyras, dailus, šiurkštus, smarkus, žvilgąs auksu, jam grūmojant pirštu rankogalis čiužinėjo aukštyn žemyn, o stora auksinė grandinėlė raitėsi ir rangėsi ant krūtinės plaukų pro prasegtus šilkinius marškinius – tai tiesa, sakė jis. Jei nepasisveikini su prakeiktosiomis fėjomis, kai eini per tiltą, aš nejuokauju, diena būna visai niekam tikusi, garantuotai.

Keitę labiau domino spengianti Telmos ausis. Tavo tėvui irgi tas pats su ausim, pasakė ji paskui Eimei, kai jos grįžo į kambarį. Tavo tėvui, tai yra mano seneliui.

Eimė nežinojo, kad Keitė apskritai matė jos tėvą.

Kur? – paklausė ji. Kada? Ką jis tau sakė?

Jis malonus, atsakė Keitė. Bet gana senas. Jo ženklas – tas su buliumi. Mes kepėme skrebučius jo kambaryje.

Eimė prisimena tėvo kambarį, ji stovi ant tinklinių įvijų laiptų; apačioje tėvas skaito knygą. Ji žino, kad, kai skaito, nevalia jo nieko klausti. Vienu pirštu stumteli knygą savęsp. Vasara, ir ji vieną po kitos skaito tėvo knygas. Einasi gana sparčiai. Jau perskaitė beveik ketvirtį kambario. Laukia, kada gaus jam pasakyti: pasiekiau raidę J. Vieną dieną ji parašys knygą, ir tėvas neišsisuks jos neperskaitęs.

Dabar Keitė spardo kėdę; ji jau išgėrė kokteilį; jai nuobodu. Drugelis dėmėto pergamento spalvos sparnais it girtas nuplasnoja per aikštę virš lauko kavinės. Eimė seka akimis, kol jis pranyksta tarp žmonių ir mašinų.

Galėčiau nusivesti Keitę į muziejų, galvoja ji. Tame dideliame sode, kur tiek vaismedžių. Jei niekas nematytų, prisiskintume apelsinų.

Arba, jei bus laiko, popietę vėl galėtų praleisti Pompėjoje. Tik pagalvok. Nelieka nieko, tik tuščias tavo kiautas, tik oras ten, kur buvai tu. Tavo paskutinis, atsitiktinis pavidalas, tas, kuriame galiausiai ir pasiliksi. Kai kasinėtojai pylė gipsą į oro kišenes, kurių vis rasdavo lavoje, gipsas sukietėjęs virsdavo durų rankenomis, durimis, baldais, mediniais papuošimais ir žmonėmis. Medis ir kūnai suiro ir paliko savo pavidalus, ertmes ore. Kambariuose aplink Gladiatorių kiemą rado aštuoniolika kūnų, septyniolika iš jų – stambių vyrų, o viena buvo pagyvenusi moteris, apsikarsčiusi papuošalais. Nė septyniolika gladiatorių jos neišgelbėjo.

Eimė klausia Keitės, ko ši labiau norėtų. Ji paklausia padavėjo, kiek valandų. Padavėjas parodo į dangų. Tuoj lis, sako jis.

Ji gūžteli pečiais ir nusišypso, padeda pinigus į lėkštutę. Padavėjai už prekystalio pakelia akis į dangų, žiūri, kaip moteris ir mergaitė eina per gatvę stoties link, purto galvas, žiūrėdami ten, kur jų sėdėta, ir į visas tuščias kėdes kavinėje. Ateina audra. Kiekvienam aišku.

Nors pagrindinis Pompėjos muziejus, kur laikoma dauguma gipso liejinių, uždarytas remontui, prie jo apgalvotai išdėlioti kiti liejiniai turistams pasižiūrėti. Grūdų saugyklose nedidelis vyrutis guli tarsi akmeninė antkapio statula, tik toga apsivyniojusi apie liemenį, jis nugriuvęs. Plaukai nublokšti atgal nuo kaktos. Atrodo, kad jis miega. Už jo tarp suverstų radinių sėdi kitas vyras, patogiai prieš save pakėlęs kelius, rankomis parėmęs galvą, tarsi būtų netyčia prisėdęs ant žemės pagalvoti. Šitaip sėdėdamas tarp amforų, molinių butelių ir statulos nuolaužų, vyras ir pats virto statula.

Galėtum pamanyti, kad čia bus liūdna, galvoja Eimė, bet ne. Jei kas ir liūdna, tai rankos, iškeltos virš galvų, sudėtos ant pilvų, su-

gniaužtos ant žemės, beviltiškai uždengusios veidus, besiginančios nuo nuodingų dujų. Viešosios pirtys labai gražios; jų sienos ištapytos smulkiomis žvaigždutėmis ir išraižytos dailiai sudėtais vyrais ir žirgais galingais pasturgaliais; šviesa krinta pro sumaniai iškaltus stoglangius ir dažo kambarį aukso spalva. Čia du kūnai, dulkėtose stiklo dėžėse. Vieno rankos sudėtos virš plokščios vietos, kurioje gipsas dengia kadaise buvusias genitalijas. Jo veidas perkreiptas iš skausmo. Atrodo, kad jis šypsosi.

Eimė atsisėda ant sienos prie nugriuvusių kolonų ir stebi, kaip Keitė žaidžia žolėje, kur kadaise buvo pagrindinis dailaus miestiečių namo kambarys geltonai ir raudonai dažytomis sienomis. Tikrai, linksma vieta, kur gyveno puikūs žmonės, dažę namus ryškiomis spalvomis, gyvenimus užpildę delfinų, šernų, lokių ir sparnuotų mitinių būtybių bei sparnuotų žmonių paveikslais; vieta, kur laimingų šeimų vaizdai nupaišyti tiesiai ant namų sienų; puikios moterys, puikūs vaikai, puikūs vyrai, dabar vėl žvelgią į šviesą po šitiek amžių tamsos, jų senovinės akys ramiai žvelgia į darbininkus, atstatančius jų namus. Gyvas, kultūringas miestas, daili medžiaga civilizacijos, turtingų žmonių, garbinusių savo dievus, ant durų kabinusių piktų šunų mozaikas vagims atbaidyti, blogį vijusių piešiniais vyrų su tokiais didžiuliais falais, kad nebūtų galėję su jais paeiti, nei pasistojusiais, nei ne, būtų nugriuvę; ir tame esama kažkokio optimizmo, galvoja ji.

Dabar šventyklos tikrai pagoniškos, apžėlusios krūmais ir gėlėmis, jų altorius aptraukusi žolė. Keitė žaidžia po palme Fauno namuose. Ji pakelia vieną nukritusį milžinišką lapą, dusyk didesnį už ją, tuos lapus nuo medžio viršūnės išstūmė sprogstantys nauji lapai. Ji mojuoja dideliu sausu lapu tarsi milžiniška vėduokle.

Mylimųjų namai uždaryti. Uždarytas ir Viešnamis, ir Veneros namai. Amfiteatre, kur akmens eilėse, kuriose sėdėdavo publika, auga vėdrynai ir kitos žolelės, gerokai už Eimę jaunesnis vaikinas nusimeta kuprinę netoliese ir atsisėda greta. Čia labai gražu, sako jis vokiškai. Galbūt galėtume pasidžiaugti sykiu. Galbūt norėtum su manim pareiti į mano viešbutį? Jis netoli. Ar aš tau nepatinku? Ar aš ne tavo skonio? Kokie vyrai tavo skonio? Iš kur tu? Kodėl

su manim nesikalbi? Ar nemoki vokiškai? Žinok, tai nereiškia, kad aš blogas žmogus. Aš visų tų baisybių nedariau. Tai ne mano istorija. Kodėl turėčiau jaustis kaltas dėl to, ko nepadariau? Tu labai graži. Viešbučio kambaryje turiu prezervatyvų. Aš saugausi. Nebūtina dulkintis, galėtume tik pasikalbėti. Atostogauti gera, bet ir truputį vieniša. Nebūtina per atostogas būti vieniems. Tavo gražūs plaukai.

Laimė, pradeda lyti. Eimė apsimeta, kad nesuprato, o kai vaikinas tiesia ranką paliesti jos plaukus, ji nesuprasdama šypteli, atsistoja, ranka parodo, kad lyja, gestu atsisveikina.

Keitė susirado paklydusį šunį, ir kurį laiką jos su šunimi slepiasi nuo lietaus po įeigos arkada. Lietus stiprėja. Griaustinis perskrodžia dangų, o lietus talžo gatves, teliūškuoja griovomis, paliktomis akmenyje vežimų ratų, išnykusių prieš tūkstančius metų. Darbininkai šūkteli Eimei ir Keitei užeiti prisiglausti viename name, bet Eimė nusišypso ir pamoja, eina toliau. Keitė užsismaukusi ant galvos marškinėlius, žvalgosi pro kaklo iškirptę. Šuva ją vis dar seka, nuo lietaus permirkęs ir kaulėtas, lietus varva nuo uodegos galiuko. Kai pasiekia neaiškią kryžkelę, šuva sustoja ir stovi, vizgina uodegą, toliau nebeina.

Jau temsta. Jos vėl praeina Forumą, jo grindinys pajuodęs nuo lietaus. Jos aklai žengia keliu, palei kurį rikiuojasi kažkas panašaus į kapus. Apačioje – apšviestas langelis, mažutė šilta kontorėlė, joje nieko nėra, ten jos slepiasi nuo lietaus prie šildytuvo tol, kol ateina žmogus ir mandagiai jas išprašo atgal į lietų, rodydamas kitą pastatą tolėliau paėjėjus tuo pačiu keliu. Jos su kitais keturiais turistais nukulniuoja patamsyje įtvirtinimais dumble, iš vieno tuščio kambario į kitą. Vyras šlapia kepure atsistoja už Eimės, ir lietus virš jos galvos nutrūksta; jis iškėlęs virš jos didelį skėtį. Jis turi žibintą ir itališkai joms liepia sekti paskui; nuveda kambarių ir koridorių labirintu, perlipa grandinę, skirtą neįleisti turistų į kambarį, ir sustoja tamsoje per vidurį, žibintu apšviesdamas sienas. Ant kambario sienų šmėkščioja žmogaus ūgio figūros. Eimė žino, kur atėjo. Yra mačiusi šias freskas ir anksčiau. Gerai jas pažįsta. Ištyrė jas, moka atmintinai. Tai – Paslapčių namai.

Kiti turistai nuklydo. Senis su žibintu džiaugiasi, kad Eimė moka itališkai; jis vien jai ir Keitei aprodo visą pastatą. Nusiveda jas pasižiūrėti name rastų lavonų. Vienas iš jų dar baisesnis už visus, lig šiol Eimės matytus, jo molinis liemuo persikreipęs iš skausmo. Ne šeimininkė, sako jis, namų šeimininkės čia nerado, manoma, kad prieš nelaimę ji išsikraustė kitur. Nemažai žmonių išvyko prieš nelaimę. Čia liko tik nešikai, šeimininkė tikriausiai turėjo ir kitų vilų, kaip ši.

Jis nusišypso Eimei ypatinga šypsena, tarsi ketintų parodyti ką nors, ko niekam kitam nerodo, ir atrakina duris. Už jų mažutis kambariukas, išdažytas taip, kad atrodytų, jog už jo sienų esama kitų kambarių. Matai? – sako jis. Matai? Vėl išsiveda jas į kiemą, kur parodo milžinišką presą, aliejui arba vynuogėms, sako jis. Tai netikras, sako jis, bet tikra kopija. Taip jis būtų atrodęs.

Lauke prie atvirukų kioskelio prie Keitės pripuola šunytis ir jos nuogas rankas nusėda murzinų pėdų žymėmis. Eimė duoda seniui pinigų; jis atrodo patenkintas ir susidrovėjęs. Ji paklausia jo kelio į stotį. Minutėlę, sako vyriškis iš už kioskelio prekystalio ir jai paduoda plastikinį dėklą, pilną atvirukų.

Stotyje Eimė atidaro dėklą; šaltomis rankomis traukia lauk atvirukus. Apsivilkusi šlapią Eimės švarką, palindusi po viena Eimės ranka, Keitė, permirkusi, sušalusi, drėgna žeme dvelkiančiais plaukais, susirangiusi laukia traukinio.

Kas čia? – klausia Keitė.

Čia freskos tame raudonajame kambaryje; tame, kurio nesimatė patamsyje, sako Eimė.

O kas jose vaizduojama? – smalsauja Keitė. Ji eina nuo vieno atviruko prie kito, ant kiekvieno palikdama šlapių pirštų dėmes, nors Eimė mato, kad ji stengiasi atsargiai. Nesuprantu, sako ji. Ar čia koks galvosūkis?

Čia pavaizduota tai, kas tikriausiai vyko tame kambaryje. Ten žmones vesdavo mokytis, sako Eimė.

Ko mokytis? – klausia Keitė.

Paslapčių, sako Eimė.

Keitė vėl peržiūri atvirukus. Man patinka žvėreliai, galiausiai sako ji, grąžindama juos Eimei.

Eimė apverčia atvirukus rankose. Juos nupaišė vietos dailininkas pirmame amžiuje prieš Kristų, jie sudaro ciklą, trūksta vienos nedidelės freskos dalies. Pasakojimas eina ratu kambario sienomis. Moteris ateina prie durų, ją pasitinka nuogas vaikas rimtu veidu, berniukas, skaitantis apeigas. Kita moteris atneša padėklą maisto kitiems, kurie atidengia paslėptą auką. Satyras krūtimi maitina fauną, o dar kažkas groja, o moteris, galbūt ta pati, kuri atėjo prie durų, gręžiasi tarsi sprukti iš baimės nuo kažko, ką mato priešais. Vyrai puotauja ir geria aplink figūrą, vaizduojančią Dionizą, o moteris, nuolankiai atsiklaupusi, atidengia hermafrodito angelo lytinį organą (Hermafrodito, Hermio, menų, iškalbos ir vagių dievo, ir Afroditės, meilės deivės, vaiko, kuris susiliejo su nimfa, vardu Salmakidė, ir tapo vienu asmeniu su dviem lytimis). Susijaudinęs angelas abejingai plaka moterį, paslėpusią galvą kitos moters skreite; greta jų nuogalė valiūkiškai šoka, virš galvos iškėlusi du mažus cimbolus, o pirmoji moteris rengiama ir ruošiama iniciacijai, stebint keliems kupidonams, droviems, nekantriems, iškėlusiems veidrodį, kuriame ji mato save. Galiausiai saugodama duris patogiai sėdi namų šeimininkė, atsipūtusi stebi. Ji viską jau žino, jau yra mačiusi. Jau du tūkstančius metų ji stebi, kas vyksta; du tūkstančius metų žmonės šiuose paveiksluose vis suka ratu šio raudono kambario sienomis šiame priemiesčio name, paslėptame, palaidotame, vėl atkastame, drėgname, tamsiame ir tuščiame.

Eimė sudeda atvirukus į plastikinį dėklą. Padeda jį ant kėdės greta savęs. Paskui vėl paima ir išmeta į šiukšliadėžę šalia kėdės.

Nepatinka? – klausia Keitė.

Ne, nelabai, sako Eimė. Šiandienai civilizacijos jau pakaks. O ką? Tu norėjai?

Ne. Na kaip. Tik to, su elniuku, sako Keitė.

Eimė pasirausia tarp traškučių pakelių ir skardinių ir randa; peržiūri atvirukus, ieško to, su faunais. Jame taip pat pavaizduota persigandusi moteris, jos skraistė plevena virš galvos, o ji rengiasi bėgti, ranka baugščiai ištiesta prieš save. Eimė suplėšo atviruką, išplėšia iš jo faunus, o visa kita išmeta į šiukšliadėžę. Suplėšytą

atviruką įdeda į švarko kišenę Keitei, pakiša ranką po švarku ir paima Keitę už rankytės.

Atviruko skiautė prilimpa prie drėgno betono po suoliuku. Tai suplėšyto moters kūno dalis, viena jos koja. Ji nupiešta tarsi su sandalu, tokiu, kokius žmonės ir šiais laikais avi. Visai kaip tikra koja. Taip panašu į tikrą koją, kad Eimė sukrėsta. Ji pasilenkia, nagu nukrapšto skiautę nuo grindų. Šį sienos plotą neblogai pažįsta. Tyrinėjo jį bibliotekų prieblandoje, skaitė apie jį knygas ir straipsnius, netgi parašė gana ilgą darbą ir jo skaidrėmis iliustravo paskaitas pritemdytose auditorijose. Bet iki šiol, kol nepamatė šitaip, suplėšyto, ant šlapių grindų triukšmingoje stotyje, kurioje sėdi beįsiskaudančia nuo griaustinio galva ir su permirkusiu, sušalusiu vaiku, pamažu šylančiu jai po pažastim, ji niekada nepastebėjo, kaip labai dailininkas pasistengė nupiešti ją panašią į tikrą koją.

Pisces reiškia dvi žuvytės. Tai Keitės ženklas. Eimės – tas, kuris neša vandenį. Pompėja – gera vieta. Jai beveik du tūkstančiai metų, o tai beveik visa mūsų era. Itališkai rašoma su dviem i. Knygoje rašoma, kad iš pradžių ji buvo užversta sluoksniu vadinamųjų vulkaninių dulkių. Paskui balto pemzos akmens sluoksnis, paskui pilko akmens, paskui žalio akmens, paskui smėlio, paskui vėl dulkių, paskui smėlio ir pelenų, o ant viršaus – vėl pelenų. Teko visa tai nukasti, kol atsidengė miestas ir žmonės. Keliai ir takeliai vis dar apžerti pelenais, tarsi juodu smėliu. Vienuose namuose buvo kareiviškai apsivilkusio vyro su tokiu dideliu pimpiu paveikslas, kad teko jį prilaikyti kažkokiomis svarstyklėmis, tarsi sveriant. Dar buvo vyras su dviem pimpiais, po vieną kiekvienoje rankoje. Buvo ir gražesnis paveikslas, Heraklio kūdikystėje, kai jis pasmaugė dvi gyvates. Netgi rasta lėkštė kone dviejų tūkstančių metų senumo maisto, makaronų su pupelėmis. Kai atėjo pirmą sykį, Keitė privertė Eimę nupirkti knygą nuo prekystalio prie stoties, ir pardavėja joms nemokamai davė kažkieno, kažkokio šventojo, paveiksliuką. Knyga pilna paveiksliukų. Kai kur vaizduojami gipsiniai kūnai, kurie sunyko, bet iš tikrųjų liko ten pat, bet daugiausia paveikslai ir pastatai.

Herkulanume nutiko kitaip. Herkulanumas, Heraklis. Manyta, kad visi išsigelbėjo, bet paskui dumble rastas sudužęs laivas ir daug griaučių. Rasta daug papuošalų ir žiedų. Herkulanumas buvo toks turtuolių pajūrio miestas. Tas vyriškis joms pasakojo, kad arkliai turėjo mūvėti specialiomis kojinėmis, kad jų kanopų kaukšėjimas netrikdytų ten gyvenančių turtuolių ramybės. Vargšai buvo neįleidžiami. Dar daug kas liko neatkasta, nes gyvi žmonės pasistatė namus ant senojo miesto. Vienoje vietoje lange netgi buvo beveik dviejų tūkstančių metų senumo stiklas, o tas žmogus, kuris jas vedžiojo, pasikvietė vidun ir leido paliesti lovą ir duris, nors durys buvo tarp stiklo lakštų. Sykį Eimei ant krūtinės nutūpė vapsva, o tas žmogus nuėmė ją pirštais, net ne pagaliuku ar kuo, ir paleido skristi sau. Ta lova buvo labai maža. Tais laikais žmonės buvo mažesni negu dabar.

Iš vieno Pompėjos negyvėlio gipsinės rankos matyti kyšantys kaulai. Kai ateina antrą kartą, Keitė vėl įsmunka vidun pasižiūrėti kaulų. Tarsi jo ranka baigtųsi kaulais, o ne pirštais. Ji nelabai supranta, ar jo viršugalvis – kaukolė, ar gipsas. Nusprendžia manyti, kad gipsas. Vėl pažvelgia į ranką. Atrodo, kad žmogus turi plėšraus žvėries nagus.

Amfiteatre, kur žmonės sportuodavo, Keitės link atšuoliuoja šuva. Jis didžiulis, letenomis įsiremia jai į kojas ir užgula visu svoriu. Tai patelė, jos papilvėje speneliai, o kojos tarsi paukščio. Šunys čia tiesiog nuostabūs. Kai jos čia atėjo prieš tai, šuva joms parodė namą su paveikslais; jis pralindo po virve ir nusivedė jas į sodą, į kurį eiti nebuvo leidžiama, kur buvo žmonių iš mitų paveikslų. Keitė davė jam atsigerti iš čiaupo, ir jis liežuviu lakė vandenį jai iš saujos.

Kai ateina antrą kartą, pliaupia lietus, todėl reikia žengti dideliais akmenimis gatvių viduriu, kad nesušlaptum kojų. Lietuje fotografuoti negerai, bet Keitė vis tiek kelissyk pamėgina, kad pažiūrėtų, kas išeis. Eimė nupirko jai fotoaparatą, tokį, kurį išfotografuotą nuneši į laboratoriją, ir tau grąžina tik nuotraukas, o ne patį aparatą, nes jis tinkamas perdirbti, o tai gerai. „Kodak FUN Camera". Kamera – pasako kitas vyriškis labai tamsioje vietoje, kur

jas nusiveda, kai atidaro duris kambario, apipaišyto kitu netikru kambariu. Itališkai kamera nereiškia kameros, Eimė sako, kad tai reiškia kambarį ar miegamąjį. Čia nupieštos freskos. Freskos rimuojasi su *Tescos*. Paslapčių namai – labai nuobodi vieta, taip tamsu, kad nieko nematyti. Gipsiniai žmonės dar baisesni negu kiti, kuriuos Keitė matė.

Eime, sako Keitė joms žengiant iš Paslapčių namų į lietų. Kodėl Dievas leido lavai pražudyti tiek žmonių?

Nežinau, Keite, sako Eimė. Bet matai, sako ji, mūsų Dievas, kuriam tu meldiesi mokykloje, ne tas pats, kaip tie dievai, kuriems meldėsi šitos vietos žmonės. Jie turėjo kelis kitus dievus.

Taip, bet tie dievai – tik tokia pasakėlė, sako Keitė.

O tas, apie kurį tu kalbi, irgi tik tokia pasakėlė, sako Eimė.

Keitė eina per lietų. Dabar ji taip peršlapo, kad nesvarbu, ar žengia tiesiai per balutes, ar ne, todėl žengia per jas, teškendama balas pelenuoto šaligatvio pakraštyje.

Be to, sako Eimė virš jos. Jei to nebūtų nutikę, mes negalėtume atvažiuoti pasižiūrėti. Nesužinotume, kaip žmonės tada gyveno.

Atvirukų kioskelyje, kur Keitė žaidė su to žmogaus šuniuku, buvo atvirukas su nugaišusiu šunimi, dabar gipsiniu, susigūžusiu, tarsi jį kas luptų. Keitė stengiasi apie tą paveiksliuką negalvoti. Dievas – pasakėlė, Dievas – pasakėlė, varto ji galvoje žodžius, kad negalvotų apie nieką kita, kartoja mintyse tuos žodžius gana ritmiškai, eidama ir spardydama vandenį.

Kita diena – priešpaskutinė Italijoje, ir jos plaukia hidroplanu. Jis juda taip, tarsi šokinėtų ant bangų. Eimė sako, kad jis taip ir daro. Ji sako, kad nuo to ją pykina. Jos nuplaukia ten, kur gyvena daug turtuolių, ir specialiu traukiniu pakyla labai aukštai, ten, kur, anot Eimės, esąs namas, kurį verta aplankyti. Funikulierius reiškia, kad jis gali važiuoti tiesiog uolos šlaitu. Žmogus apačioje, valdantis funikulierių, klausia Keitės, iš kur ji. Jis nusijuokia. Aš Otas, sako jis. Aš Otas, o tu – škotas. Jis leidžia Eimei ir Keitei važiuoti nemokamai. Eimė neblogai pajuokauja, ji pasako, kad jos – Škotijos zuikiai.

Joms tenka lipti dar aukščiau į kalvą ir laukti ant sienos prie namo, kuris yra kažkoks muziejus, nes viduje žmonės jį jau apžiūrinėja, o

į vidų vienu metu įleidžia tik kelis. Krūme prie Keitės rankos, kol jos laukia, pasigirsta keistas laibas garselis. Kai pažiūri, kas ten, jis nutyla. Mato, kaip voras tinkle vynioja bitę, sukdamas ją kojelėmis. Tikriausiai triukšmavo toji bitė. Kai Keitė vėl pasižiūri, voras jau nusinešęs bitę suėsti.

Keitė svarsto, ar ir šita uola gyva, kaip Vezuvijus. Nori paklausti Eimės, bet pamiršta, nes tada jos įeina į namą. Namas pilnas statulų ir meno dalykų, jos pereina jį kiaurai, kol išeina į sodą, kuris iš tikrųjų yra uolos atbraila, o keliomis myliomis žemiau – jūra ir keli laivai. Jei čia nukristum, žūtum. Visi kaulai sutrupėtų viduje. Eimė eina pirmyn ir aukštyn; kelelis kyla vis aukščiau, kol baigiasi medine trobele su stiklo stogu.

Galėtum pamanyti, kad trobelėje bus kas nors gero, nes reikia taip toli ir aukštai kopti, kol ką pamatai. Bet ten tik negyvų drugelių kolekcija stiklinėse dėžutėse. Kvaila žudyti drugelius, kai gali pasigrožėti ir gyvais. Jei vasarą įžiebi šviesą, jie išskleidžia sparnus prieš langą, tačiau ten iš tikrųjų naktinės plaštakės, ne tas pats, kas drugeliai. Keitė apeina dėžutes, paskui išeina lauk ir lėtai, mažais žingsniukais vėl apeina visą sodą, o kai grįžta, Eimė tebežiūri į negyvus vabzdžius.

Keitė truputį paskaito, kas parašyta apie drugelius; vienoje vietoje užrašas angliškas: *Ka prio drugeliai Drugeliai – viena į vai riau sių vabzdžių gru pių. Pasaulyje ap ra šy ta daugiau kaip (skaičius) rū šių. Iš jų apie (skaičius) skraido die ną, o kiti – nak ti niai. Jie min ta nek ta ru ir au ga lų sult sul ti mis. Ne į žen gia*

Ji žiūri į arčiausiai esančius drugelius. Vieno sparnai išmarginti tarsi akimis, o krašteliai lyg apkramtyti. Adatėle jis persmeigtas per patį vidurį. Tai visų baisiausia. Nesimato kojyčių. Jomis drugeliai junta skonį. Būtų labai smagu, jeigu žmonės justų skonį kojomis. Tada vien pasivaikščiojusi žinotum, koks Italijos skonis, ir ar jis kitoks nei Škotijos ir Anglijos. Arba jei rankomis. Sužinotum, koks kieno skonis, vos prisilietusi.

Gal jau eikim? – klausia Keitė. Ar jau greitai eisim? Ar grįšim funikulieriumi? Ar vėl plauksim hidroplanu?

Eimė pasišaukia ją artyn. Pažiūrėk, sako ji.

Šitą jau mačiau, sako Keitė.

Ne, gerai įsižiūrėk, sako Eimė. Labai atidžiai. Tada pamatysi, iš kur atsiranda spalvos.

Keitė nekantriai sutrypčioja ir nusiviepia, parodydama apatinius dantis. Tada vėl pasilenkia virš stiklo dėžutės pasižiūrėti. Eimė teisi. Jei labai gerai ir atidžiai įsižiūri, matyti, kad prismeigto drugelio sparnų spalvos sudarytos iš plonyčių plaušelių, tokių plonų, kad vos matosi, o spalva – tarsi kokia dulkelė, pakibusi ant plaušelių, dengianti jų išorę.

Matai? – klausia Eimė.

Taip, mačiau, atsako Keitė. Ar *dabar* jau eisim?

Vidurnaktį, šimtų mylių per valandą greičiu, trisdešimt septynių tūkstančių pėdų aukštyje, ore kybo trys šimtai žmonių ir žiūri „Schweppes“ reklamą. Pro rankose laikomo laikraščio viršų Eimė mato, kaip nušauna butelio kamštukas, jo vidus be garso putodamas išsilieja kakleliu ir šonais. Ji sulanksto laikraštį. Atsisega savo saugos diržą, paskui atsega Keitę, jau nebekrato. Pirma lėktuvas, paskui rytinis traukinys, ir rytoj jos vakarieniaus jau namie. Tas žodis, namai. Jis atsainiai prikibo sakinio gale, tykiai laukdamas, tarsi pažįstama horizonto linija. Pavyzdžiui (kaip pasakytų Keitė), vagonėlyje tvyro kvapas, kuris priklauso tik jai ir Keitei, Eimė tebejaučia jį Keitės ir savo drabužiuose; justi, kad jis yra arba nebėra greta naujesnių tėvų namų, viešbučio kvapų. Pavyzdžiui, galbūt tai ir yra namai, nuosavas kvapas, štai taip paprasčiausiai; kvapas, kuriuo dalijiesi su artimaisiais, garas, kuriuo nuo tavo kvapo aprasoja langai, pro kuriuos kasdien žiūri. Visi žmonės lėktuve kažkur keliauja, galbūt namo, kaip jiedvi. Kiekvienas ras ypatingą savo namų kvapą.

Dabar visuose ekranuose mirga animacinis filmukas, kuriame bulius pergudrauja visos Ispanijos toreadorus, išskyrus pieštą triušį. Šimtas pieštų bulių visame lėktuve sutartinai iškreiduoja ragų galiukus biliardo lazdų kreida ir pasirengia pulti. Keitė žiūri

truputį prasižiojusi, įsikišusi vieną ausinę; ji beveik snaudžia, apie akis įsirėžęs ryžtas neužmigti. Iš po kaklu nukarusios ausinės sklinda silpnas cypsėjimas, filmuko muzika. Stiuardesė mandagiai nusijuokė, Keitės paklausta apie mirusių mašinų sielas. Kas yra lėktuvai? Šmaikštuolė, žaviai pasakė ji ir šypsodamasi padavė Eimei nemokamą laikraštį. Eimė jį perskaitė nuo pradžios iki galo, nieko nepraleisdama. Kilo skandalas dėl to, kad vyriausybė pardavė ginklus šaliai, su kuria paskui pradėjo kariauti. Princesė Diana pasirodė per televiziją ir pasakė, kad kovos toliau. Prisiekusieji dar nepriėmė nuosprendžio dėl kelių žiaurių žmogžudysčių Anglijos miestelio blokiniame name. Nerami taika Bosnijoje. Nerami taika Rusijoje. Nerami taika Izraelyje, nerami taika Šiaurės Airijoje. Pastebėta pantera. Kaimynai tąsosi po teismus dėl gyvatvorės. Parduodamos mašinos, akcijos, sveikatos priežiūros paslaugos ir pensijų planai. Baigus skaityti jai perši akys, maudžia galvą, ji labai pavargusi. Štai, galvoja ji, lankstydama laikraštį ir dėdama ant kelių. Dabar ilgai bus ramu.

Laikraštis nuslysta tarp jos ir Keitės. Eimė paspaudžia mygtuką krėsle ir atsilošia, bet ne kažin kas pasikeičia. Atsilošdama junta, kaip kišenėje krebžda raktai su likusiais smulkiais itališkais pinigėliais. Namai. Saugu. Galėjo palikti vagonėlį neužrakintą, pagalvoja. Galėjo palikti vagonėlį neužrakintą, juk vis tiek ten nėra ko vogti. Viską, kas brangu, ji turi su savimi. Pažvelgia į Keitės viršugalvį, mato odą, blyškią po susivėlusiu sklastymu. Nuo jos trapumo net pilvą sutraukia.

Keitė dar nemiega, laiko laikraštį, pirštu vedžioja eilutę. Eimė pasilenkia iki jos, kur nebematyti Keitės viršugalvio.

Rytoj tokiu metu, sako Eimė, būsi namie ir miegosi savo lovytėje.

Keitė atsigręžia krėsle. Ką reiškia šitas žodis? – klausia ji. Pasako jį paraidžiui, paskui prisimena, kad dabar Eimė gali skaityti, ir pakelia laikraštį, pridėjusi pirštą prie žodžio.

Pakelk pirštą. Tas žodis – išniekinti, ne išniokoti, sako Eimė. Keitė skaito straipsnį apie Londone ir Šiaurės Anglijoje vandalų užpultas žydų kapines. Jis reiškia negerą dalyką, sako Eimė. Mėgina sugalvoti,

kaip dar paaiškinti. Štai, sako ji, jis reiškia, kad tie vandalai padarė negerą dalyką atminimo vietoje.

Kokį? – klausia Keitė. Pavyzdžiui, paėmė iš ten tai, kas jiems nepriklauso?

Ne, sako Eimė, tai kitokia negerovė, abstraktesnė. Fiziškai ar materialiai žalos ne tiek daug, skaudu dvasiškai. Maždaug kaip jeigu, jeigu, nežinau. Eimė suka galvą. Jeigu išraižytum savo vardą ant kito žmogaus baldų, sako ji. Ar prispjaudytum jam į arbatą. Arba jei išraustum kieno nors kapą. Tai tie žmonės ir padarė.

Keitė atrodo sutrikusi.

Tie žmonės, sako Eimė, išrausė mirusių žmonių kapus, nes jų kitoks tikėjimas. Mirusiems nuo to neskauda, bet įžeidžiamas jų atminimas. Taip pat nusimins, įsiskaudins ir išsigąs kiti žmonės, jų giminaičiai arba tie, kurių tikėjimas toks pat.

Bet kodėl? – klausia Keitė.

Na, todėl... sako Eimė ir nutyla. Istorija gulte užgula jos mintis. Ji nė neįsivaizduoja, kur ir nuo ko pradėti.

Klausyk, sako ji. Jei paspausi šį mygtuką, krėslas atsiloš. Paspausk. O dabar stumkis kojomis, ar pasieki žemę?

Keitė pasislenka žemyn atsispirti.

Va šitaip, sako Eimė. Taip patogiau, tiesa?

Taip, sako Keitė.

Pamėgink užsnūsti, sako Eimė. Rytoj tokiu metu būsime jau vagonėlyje, lovytėje. Škotijoje. Jei norėsi, ketvirtadienį galėsi eiti į mokyklą.

Eimė vėl pagalvoja apie tą žodį, Škotija, ir viduje vėl nutinka tas pats keistas dalykas. Matyt, nostalgija. Matyt, namų ilgesys, tikriausiai tai ir bus tas jausmas, užsikrėtė juo nuo Keitės. Jis užgriūva ją lyg koks palengvėjimas, tarsi pasidavus, tarsi ta akimirka, kai supranti, kad bacila įsitvirtino tavo kūne, išmuša malonus šaltas prakaitas, kažkur liemenyje, ties plaučiais ar virškinimo traktu pasijunta neaiškus nežulys.

Visur aplink žmonės staiga garsiai nusikvatoja, regis, be jokios priežasties. Keitė pakelia akis į artimiausią televizorių, jame rodomas juokingas filmas apie spalvotųjų bobslėjaus komandą iš Jamai-

kos, pakliuvusią į žiemos olimpines žaidynes. Kai vėl atsigręžia į Eimę, jos veidukas surauktas, ji negali patikėti.

Kodėl reikėtų spjaudyti kam nors į arbatą? – klausia ji. Kodėl toks dalykas išvis turėtų šauti į galvą?

Kai pirmą dieną grįžusi nueina į aikštelės administraciją, Eimės laukia dvi staigmenos. Viena – nemaža šūsnis jai adresuotų laiškų ir siuntinių. Iš rašysenos supranta, kad tai motina juos persiuntė. Tikriausiai išpešė adresą iš Keitės. Kita staigmena – Angusas nusprendė šiandien pat atleisti ją iš darbo.

Juk ne dėl to, kad man atėjo laiškų, tiesa? – klausia ji ir šypsosi.

Angusas nesišypso. Jis apsivelka paltą ir apsimeta, kad eina lauk. Į ją nežiūri. Žiūri į stalą, į grindis, o paskui pro langą, grūsdamas rankas į palto rankoves. Viena rankovė susipainioja, pusiau išsivertusi, ir jam tenka gerokai pavargti, kol įkiša į ją ranką. Ji junta jo gėdą, kylančią kambaryje tarsi karštis.

Tiesiog šiuo metu daugiau darbuotojų nereikia, ir tiek, sako jis. Stipriai kyšteli ranką į rankovę ir užsipurto paltą ant pečių.

Bet šiemet buvo tiek daug žmonių, sako Eimė. Daugiau negu pernai. O be to. Dabar aš jau galiu skaityti. Vėl galiu, anksčiau mokėjau ir viską prisiminiau. Kitą pavasarį galėčiau daryti viską, ką dabar darai tu.

Angusas suima durų rankeną. Kito pavasario nebus, sako jis. Čia darbo nebėra, tau jo čia nebus ir kitą pavasarį. Ir niekada artimiausioje ateityje. Viskas, baigta, kai sakau baigta, tai taip ir suprask. Ir gal galėtum kuo greičiau susirasti kitą gyvenamąją vietą. Man reikia, atsirado kitas žmogus, kuris nori šito vagonėlio. Norėtų atsikraustyti per savaitę. Sakiau, kad vėliausiai per dvi.

Aha, sako Eimė. Supratau.

Angusas ruošiasi išeiti. O kaip tie pinigai, kur man paskolinai? – klausia ji.

Tegu tai liks tarp mūsų, sako jis. Tebus toks mūsų susitarimas. Kad tau būtų lengviau iš čia išsikraustyti.

Jis sustoja ir pasisuka, vis dar nežiūrėdamas į ją. Bet niekam nesakyk, kad aš taip padariau. Ar girdi? – klausia jis.

Jis užveria duris.

Eimė atsidūsta. Ji užsimerkia ir vėl atsimerkia, papurto galvą. Atsisėda, perverčia beprasmius laiškus ir siuntinius. Užkelia koją ant dėžės po stalu. Kaip tik patogaus dydžio.

Eimei atėjo laiškas nuo motinos. Yra ir Eimės motinos ranka adresuotas atskiras siuntinukas Keitei; ji pasveria rankoje, jis lengvas, kažin, ką motina panorėjo Keitei atiduoti. Yra atvirukas Keitei, iškeverzotas tėvo rankos. *Keite-padauža mergaite – žiūrėk, ką sugalvojau: K.: Kas bendro tarp ciklopo ir drugelio? A.: Lėliukė. (Pasižiūrėk žodyne, kas yra ciklopas.) Ilgai nelaukus vėl atvažiuok. Daug meilės, tavo (naujas) senas Senelis.* Ji apverčia atviruką. Ten pavaizduota tėvo darbo vieta; seno pastato fasadą apraizgiusi gebenė. Lauke šiandien vos teprašvito, o po poros valandų vėl sutems. Atėjo niūrus lapkritis, niūri škotiška žiema. Vakar pro traukinio langus mirgėjo šarma ir juoda, žiemos išdeginta žemė, peizažas nubarstytas pilkos šarmos, o medžiai likę nuostabiai nuogi. Eimė mąsto apie žiemos medžius. Po vieną atplėšia laiškus, peržvelgia ir meta į šiukšliadėžę. Sulanksto mamos atsiųstą čekį, įdeda atgal į voką, nubraukia savo adresą ir apveda siuntėjo adresą kitoje pusėje. Užklijuoja Anguso pašto ženklą iš stalčiaus ir užlipdo voką. Išima iš kišenės 25 pensus ir padeda į skardinę Anguso stalčiuje.

Sutvarkiusi visus laiškus, išjungia šildytuvą sienoje. Užsisagsto megztinį ir išsitraukia iš po stalo sunkią dėžę, ant jos sudeda Keitei adresuotus daiktus, atidaro administracijos duris, užrakina jas už savęs ir įmeta raktą pro laiškų plyšį. Jis dailiai taukšteli ant linoleumo.

Prie vagonėlio ji numeta dėžę į Keitės ir savo ištryptą žolę. Tiesia ranką atidaryti durų; durys jau atrodo kitokios, nutriušusios kaip ta žolė, beprasmės. Ji atsisėda ant dėžės, lauke, šaltyje. Dėžės šonas sutvirtintas lipnia juosta. Ji įsivaizduoja motiną, vyniojančią ir dreskiančią, vyniojančią ir dreskiančią juostą iš ritinėlio ir dailiai ją lygiuojančią tiksliai ant silpniausių dėžės vietų. Ji pakrapšto juostą nagu. Jau tuojau grįš Keitė. Namie nėra ko valgyti.

„Spar“ parduotuvėje Eimė nuperka maisto vakarienei. Turi apie pusvalandį, kol Keitė grįš iš mokyklos. Kai Keitė grįš namo, jos

eis pasivaikščioti pajūriu ir sugalvos, ką daryti. Prie kasos Eimė neturi smulkių, tik dvidešimties svarų banknotą, vieną iš nedaugelio, likusių ritinėlyje kišenėje. Mergina už prekystalio, regis, nuobodžiauja, kaip visada, nesišypso; ji, kaip priklauso, pakelia banknotą prieš šviesą, paskui parašinėja tušinuku, tikrindama, ar jis ne padirbtas. Bet kai duoda Eimei grąžą, ištiesia ranką per prekystalį ir paima Eimės ranką, įspraudžia sau į saują, kad pinigėliai nepažirtų.

Angusas sako, kad tau skambina! Angusas sako, kad tau skambina!

Keitė atlekia per žolę ir pro langą šaukia Eimę, kuri atšipusiu konservų atidarytuvu mėgina atidaryti kukurūzų skardinę.

Telefonu, sako ji. Tau skambina telefonu. Dabar. Jis sako paskubėk, ir nežino, kas skambina.

Tau skambina, sako Angusas, vis dar nežiūrėdamas į ją, galva rodydamas ant stalo gulintį ragelį. Jis atsistoja. Tikiuosi, ilgai nekalbėsi, sako eidamas lauk. Aš ir pats laukiu kelių skambučių.

Eimė prisideda ragelį prie ausies.

Ar čia daktarė Eimė Šoun? Balsas laibas, anglės, moters. Ji pasako Eimei savo vardą, jį Eimė iškart pamiršta. Pasako sekmadienio laikraščio, kuriame dirba, pavadinimą. Radau jus per žymiąją jūsų motiną, sako ji. Dievinu jos knygas, tikrai, nuoširdžiai sakau, jos puikios. Visada žinai, tiesa, kad patiekalas pavyks, bus lengvas, ir skonis bus geras, ar suprantat? Aišku, kad suprantat, jūs juk užaugot su Šoun receptais.

Ak, taip, sako Eimė. Jei skambinat dėl mano motinos...

Ne, tai dėl Tamsin, mano asistentės, sako žurnalistė.

Ji pasako Tamsin pavardę, ji skamba kaip Bleah.

Ne, nemanau, kad tokią pažįstu, tikrai turbūt ne, sako Eimė.

Ne, matot, Tamsin studijavo koledže tuo pačiu metu, kaip ir jūs, sako žurnalistė, ji gerai jus prisimena, jūsų puiki reputacija.

Eimė patraukia ragelį nuo savęs, laiko jį virš telefono, nori padėti. Moteris vis dar kalba. Gryna sėkmė, rėkia ji Eimei į delną. Sutapimas. Eimė vėl priglaudžia ragelį prie ausies, giliai įkvepia.

...kai pagalvoji, tiesiog nuostabu, manau, galėtume parašyti išsamų reportažą apie nuostabias, švytinčias Šoun, kad jau jus radau, kada nors netrukus, kalba moteris.

Ar galėčiau paklausti, ko tiksliai norite? – sako Eimė.

Tai Tamsin man prirodė, kaip minėjau, visai atsitiktinai, ji tikra gudragalvė, ji sako prisimenanti, kad buvote draugės, tęsia moteris, tarsi Eimės nė nebūtų.

Aš labai atsiprašau, bet tikrai tikrai nė nenutuokiu, kas yra Tamsin, sako Eimė.

Ne, ne *jos* draugė, Ešling Makarti draugė, sako bekūnis moters balsas už begalės mylių, laibas, šaižus ir iškreiptas elektros laidų, laidų energijos, ji staiga taip persmelkia Eimę, kad ji kone krūpteli. Ji atsistoja ir atsidūsta. Kažką sako, bet iš burnos nesklinda joks garsas.

Ar žinot? – klausia moteris. Ešling Makarti? Rašau savaitinę straipsnių seriją „Kur jie dabar", tai spalvotas savaitinis fotoreportažas, jei nesat mačiusi, jau aprašėme, ak, begalę žmonių, pavyzdžiui, Liną Pol iš „The New Seekers", tą, blondinę, ir Kenetą Kendalą, ir – na, mes išsirenkame žmogų, kuris dingo iš viešumos, ir pažiūrime, Kur Jis Dabar, suprantat, sužinom, ką jis dabar veikia, papasakojam jo istoriją, o kol kas nerašėme apie jokį škotą, todėl galvojome arba apie Klerę Grogan, arba apie Ešling Makarti, bet Klerė Grogan dar gana dažnai rodosi per televiziją, todėl Ešling Makarti tiktų puikiausiai. Tik, žinot, aš apie jas išvis nieko nebuvau girdėjus, kol Tamsin manęs neapšvietė.

Jūs žinote, kur ji? – girdi Eimė savo balsą.

Na, ne, aš maniau, kad *jūs* žinosit, sako moteris ir nusikvatoja skardžiu mandagiu juoku. Žinokit, šita skiltis kartais būna tikras košmaras. Praėjusią savaitę rašėme apie Maiką Holovėjų iš „Flintlock", ar pamenat tokį? Siaubas, kol jį suradom, kur jis dabar. Jis vaidino *Rytojaus žmonėse*, pamenate?

Tai nežinote, kur ji, sako Eimė. Ji atsisėda.

...kaip jie visi liesdavo diržus, kalba moteris, ir nusiteleportuodavo į naujas vietas, ir visi susėsdavo ratu erdvėlaivyje ir to kompiuterio lubose klausinėdavo klausimų, o jis jiems pasakyda-

vo viską, ką tik prireikdavo, mums čia kontoroje visai praverstų kompiuteris, kuris būtų galėjęs pasakyti, kur jis nusiteleportavo, ten sakydavo nukeliavo...

Atleiskit, man tikrai reikia eiti, sako Eimė.

Moters balsas iškart surimtėja.

Na, jei turėtumėt šiek tiek kantrybės, daktare Šoun, norėčiau kai ką su jumis pasitikslinti. Taigi jau kalbėjomės su Simona Vyver iš Karaliaus dvaro teatro, ką ir sakyti, taip pat nežino, kur ji, kalbėjausi su keliomis jos moksladraugėmis, amerikiete, kuri rūpinasi Šiaurės Škotijos miškų atsodinimu, visai netoli jūsų, ir tokia moterimi, kuri parašė *Guardian* moterų puslapiui prieš porą metų, kai vyko filmo premjera televizijoje, tiesą sakant, puikus straipsnis, apie tuos laikus, kai Ešling Makarti dar nebuvo įžymi...

Kai ji dar nebuvo įžymi, aha, suprantu, sako Eimė.

...taip, kai ji, regis, nualpo prieš vienos moters namus, o ši parsinešė ją į vidų ir davė sausainių, kad atsigautų.

Taip nebuvo, sako Eimė. Ji niekada nebūtų taip padariusi. Ji niekada gyvenime nealpo.

Kalbėjomės ir su kitais, kurie ją pažinojo, kai judvi buvote studentės, sako moteris, turime visko apie jos diplomą su pagyrimu ir daugelį vaidmenų Menų teatre.

Taip irgi nebuvo. Ji negavo diplomo su pagyrimu. Ji apskritai nestudijavo, sako Eimė.

Bijau, kad čia jūs klystate, daktare Šoun, sako žurnalistė, nes yra koledžo nuotrauka, kurioje ji su visu kursu, mes ją netgi panaudosime fotoreportažui. Turime puikių nuotraukų, ką tik, ką tik, tiesiogine prasme prieš pusvalandį, labai savim didžiuojuosi, sutvarkėme teises dėl tų kultinių, kur ji nuoga ir nėščia, dar gerokai prieš visą tą triukšmą dėl Demi Mur, jos puikiai tiks mūsų straipsniui, nes daugiausia dėmesio skiriame šiaurietiškam originalumui. Žinot, net jos tikras brolis nežino, kur ji. Jis irgi gyvena visai netoli jūsų, ar jį pažįstate? Daugybė spalvingų gandų apie tai, kur ji, tiesą sakant, beveik geriau nežinoti, kur ji dabar, tada galėsim tai pateikti kaip paslaptį. Girdėjau, kad kažkur Kalifornijoje su vaiku ir jo tėvu, o Tamsin rado žmogų, kuris teigia, kad ji gyveno tokiam dvasingumo

centre Amerikos pietuose, o kuklukslanas kėsinosi juos padegti, skambinau į Hartsvilį Pietų Karolinoje, bet ten sako, kad jos ten nėra, o kai Tamsin skambino paskutinįsyk, jie tiesiog metė ragelį, aš asmeniškai manau, kad taip elgtis visai ne dvasinga.

Suprantu, sako Eimė. Kaip įdomu. Manyčiau, jūsų straipsnis bus puikus. Ar čia – ar daugiau nežinote pasakojimų, kur ji galėtų būti?

Ak, ji galėtų būti kur tik nori, sako moteris, bet kur pasaulyje. Bet aš jūsų, daktare Šoun, ypač norėjau paklausti apie tą nuotykį, kai judvi su Ešling Makarti areštavo.

Kokį nuotykį? – klausia Eimė.

Mano asistentė Tamsin prisimena tokią paskalėlę, sako moteris, kaip judvi su Ešling Makarti gavote nakvoti kamerose už kažkokį įdomų prasižengimą.

Kamerose? – sako Eimė. Niekada nebuvau kameroje ar areštuota, niekada...

Ji nutyla vidury sakinio, kai ką prisiminusi, ir nusijuokia. Ne, ne, mūsų neareštavo. Ne visai areštavo. Ji norėjo mane nusivesti aplankyti tos vietos, apie kurią rašoma T. S. Elioto eilėraštyje, jei teisingai pamenu, ji tikriausiai dėl kažko iš manęs šaipėsi, taigi įlipom į traukinį, o paskui mylių mylias žingsniavome, regis, niekur nevedančiais keliais, o kai pasiekėme tą vietą, ten visai nebuvo gražu, tik armijos ar laivyno bazė, vien tinklo tvora ir spygliuotos vielos, ir jau galvojome apsisukti ir keliauti namo, kai staiga lyg iš po žemių išdygę mūsų link pasileido džipai iš visų pusių, vyrai juodais akiniais, o amerikietis plieno šalmu pasodino mus ant užpakalinės mašinos sėdynės ir nusivežė į bazę, ten įmetė į kambarį be baldų, visiškai tuščią, užrakino duris. Paskui, vėlai, kai sutemo, mus įsodino į kitą mašiną ir nuvežė kažkur į vidurį pelkių, išmetė visiškoje dykynėje. Nė neįsivaizdavome, kur atsidūrėme. Pamenu, buvau persigandusi, persigandusi, nes jie užsirašė mūsų vardus, ir aš labai bijojau, kad sužinos kas nors mano koledže ir pamanys, kad aš neatsakinga ar, dar blogiau, kairuolė, ir negausiu pažadėtosios stipendijos. Bet buvo šilta, buvo vidurvasaris, tąnakt miegojau griovyje, buvo labai įdomu, niekada anksčiau gyvenime nieko panašaus nedariau, sakau naktį, bet tamsu tebuvo porą valandų...

Alio? Daktare Šoun? – pertraukia ją moteris. Alio? Alio, dakatare Šoun, negirdžiu jūsų, sako moteris.

Eimei palengvėja. Ji viso to nepasakė, nė žodžio. Taip, klausau, garsiai taria ji.

Žurnalistė prieš kelias minutes liovėsi tarškenti klavišais. Labai jums ačiū už pagalbą, daktare Šoun, sako ji. Man regis, mums pakaks. Taigi. Dabar dirbate Škotijoje, tiesa? Ar galiu paklausti, kuo užsiimate? Ir ar gyvenate viena?

Užsiimu šios dienos vakariene. O gyvenu čia su Keite, kuriai beveik aštuoneri. Užsirašėt? – sako Eimė.

...Cha cha... aštuoneri. O jei galima dar vieną, visai smulkmeną. Jūs, žinia, suprantate, kad norėtume truputėlį užsiminti apie Ešling Makarti kaip apie simbolį, todėl norėtume trumpai žvilgtelėti į jos seksualinius polinkius, žinoma, tik skoningai, bet, tikiu, suprasite, kaip svarbu tokius dalykus išsiaiškinti, tai ar galėčiau paklausti? Nes jūs buvote artimos, tiesa?

Ji buvo mano draugė, sako Eimė. Mes buvome draugės. Ir mūsų neareštavo, nieko panašaus. Buvo ne taip.

Taukšt taukšt taukšt. Eimė padeda ragelį. Jos galva svaigsta nuo saulėje įšilusios odos kvapo. Prie durų stovi Angusas ir pabrėžtinai spokso į laikrodį. Jau baigėte kalbėti, *daktare* Šoun? – tyliai klausia, jo veidas susierzinęs ir susigėdęs. Eimė nekreipia į jį dėmesio, eina per žolę. Galvoja, kad laikraščius skaito visame pasaulyje, ir kad kai jos su Keite anksti rytą ėjo taku tarp krėslų, lipdamos iš lėktuvo Gatvike, visos sėdynės ir grindys buvo apšiukšlintos laikraščiais. Galvoja, kad laikraščius išmeta, tam jie ir skirti, tik trumpam, juos išmeta, suvynioja į juos žuvį žuvies krautuvėje ar bulvytes, arba kaip senų naujienų puslapiai, kad ir kas juose išspausdinta, apsivynioja tepaluotus įrankius kieno nors pašiūrėje ar garaže, ar susuka į tūtas laužui pakurti. Bulvyčių, vakarienei galėtų valgyti bulvyčių, tiesiai iš laikraščio, Keitei patiktų. Ji jaučiasi lengvut lengvutėlė. Tarsi kojomis žemės neliestų, nei žolės, nei dirvos, nei pačios planetos.

Kas skambino? – prišokusi klausia Keitė. Ar senelė? Ar senelis? Ar iš mokyklos? Kas skambino?

Nepažįstama moteris, sako Eimė.

Einant per gatvę bulvyčių joms už nugaros pravažiuoja mašina, su taip garsiai paleista muzika, kad atrodo, jog ji daužo mašinos vidurius.

Istorija pasisuko netikėta kryptimi. Ji gali būti kur tik nori, galvoja Eimė. Bet kur pasaulyje. Bet kurią minutę.

Šiąnakt labai šalta; jūra riaumoja ir daužosi į uolų šlaitus, regis, tiesiai į vagonėlio šoną. Eimė atrideno į miegamąjį šildytuvą ir paliko įjungtas visas tris padalas, nors jos abi lovoje. Ji stengiasi neužmigti jo neišjungusi. Tuojau išjungs, bet dar ne. Jis meta oranžinį atšvaitą ant kambario sienos.

Eimė pasidėjusi pagalvę tarp savęs ir plonos sienos, ant pečių užsimetusi paltą. Keitė miega. Vieną ranką užmetusi ant galvos, kitos pirštai įsipainioję nertos antklodės kilpose. Vagonėlyje dar kvepia bulvytėmis. Keitė valgė be rankų, žiūrėjo, ar išeis. Rankiojo bulvytes iš laikraščio burna ir liežuviu. Jau vėlu; ji visai miega. Šioje šviesoje, antklodėmis užklotais pečiais, ji atrodo tarsi skulptūra, meno kūrinys.

Keite, tyliai sako Eimė.

Keitė nejuda.

Kieno tu vaikas? Mmm? Keite? Kieno tu mergytė?

Eimė pasilenkia virš Keitės, švelniai prie jos prisispaudžia, arti arti, kvėpuoja jai į ausį. Keitė sukirba.

Ar girdėjai? Kieno tu mergytė, Keite? Kieno tu?

Jūra ir dangus riaumoja ir griūva už langų. Eimė laukia žodžio, laukia, kad Keitė sujudėtų ir atsigręžtų į ją, atsakytų iš apniukusių, pažliugusių miego tolių.

Tavo, sako ji kaip visada, ir atsidūsta, nuryja seiles per miegus, susirango kaip kriauklytė, negimęs kūdikis.

Keitė viena žaidžia šalikelėje. Kelias nelabai judrus, nes šiandien šeštadienis, bet jei mašinų pasitaiko, tai jos pralekia gana greitai. Ji žaidžia prie griovio. Atsinešė ir plastikinę kengūrą. Ji – vienintelis likęs žvėriukas. Kitus ji sumetė į konteinerius priešais namus pa-

keliui į mokyklą. Kiekvieną įdėjo į kitą konteinerį, ir arklį atskyrė nuo vežimo. Pasistengė būtinai įmesti žvėriukus gilyn į maišelius konteineriuose, kitaip pažiūrėjus juos būtų galima aptikti. Net jei kas nors kokį vieną ir ras, tikriausiai neras kitų. Šiukšlininkai atvažiuoja penktadieniais, tai yra vakar, taigi dabar žvėriukai jau bus sąvartyne, tikriausiai deginami ar pakasti. Bet kengūrą ji pasiliko. Jai ji labiausiai patinka.

Ji šokdina kengūrą griovio dangčio strypais, ant šaligatvio krašto ir vėl atgal ant griovio dangčio. Šaligatvio kraštas prie jos kojos įskilęs; ji pabaksnoja ten ilga kengūros uodega ir iškrapšto kažką rudo ir murzino. Nubraukia murzus nuo uodegos tolėliau į šaligatvio kraštą, pakankamai toli, kad netyčia neatsisėstų.

Dažniausiai šeštadienio rytą, o kartais ir šeštadienio popietę ji eina pas Andželą žiūrėti vaikų televizijos ar filmo, bet šiandien Andžela išėjo aplankyti tetos ir dėdės Dandyje ir apsipirkti Kalėdoms, nors Kalėdos bus tik po mėnesio. Vieną savaitę, kai ji buvo pas Andželą, popiet rodė filmą, kuriame buvo dvynės moterys, o ūsuotas vyras bučiavo vieną iš jų, o kita juto. Nors ji buvo kitame kambaryje, toli nuo jų, moteris užsimerkė ir šypsojosi, tarsi ir ji justų. Paskui jos šoko ir dainavo, susivijusios rankomis ir kojomis, viena buvo aukštyn galva, kita – aukštyn kojomis, jiedvi kartu kažkaip vartėsi kūliais po visą daržinę. Filmas buvo nespalvotas. Andželos tėvui nespalvoti nepatinka, jis visada juos išjungia, bet kai rodė šitą filmą, jo nebuvo. Andžela sako, kad ir jai nepatinka nespalvoti, nes jie nuobodūs. Ji nematė to filmo, nes virtuvėje padėjo mamai siūti sagas į tėvo marškinius. Bet netrukus Keitė vėl išsikraustys, todėl šeštadieniais į svečius nebeis. Ji nelabai įsivaizduoja, ką veiks šeštadieniais, ar kur.

Griovyje įstrigę visokie seni saldainių popieriukai, suglamžytas cigarečių pakelis ir išblukusi „Ringos“ pakelio skiautė. Vanduo juodas, paviršiuje plūduriuoja murzai, tarsi alyva ar spjaudalai, o storas juodas dumblas dengia kitus daiktus, kurie galėtų būti saldainių popieriukai, ir kelis luistus, kurie galėtų būti bet kas, negyvi daiktai, bet kas. Negali žinoti, kas ten po žeme. Negali suprasti, ar gilus vanduo šiame griovyje, galbūt labai gilus. Negyvas žmogus į

kanalizaciją netilptų, nelabai. Net ir gana nedidelis žmogus. Galbūt negyvas paukštis. Tačiau negyvas paukštis nepralįstų pro metalinio dangčio plyšius, jie per maži. Keitė vos prakiša pusę rankos, neliesdama kraštų, jei labai ją įtempia.

Senelė jai atsiuntė labai gerą daiktą. Ji atsiuntė didelį voką su Amerikos čiabuvių galvos apdangalu, ne pirktiniu, bet pačios padarytu, prisiuvus ant medžiagos tikrų paukščių plunksnas. Laiške Keitei parašė, kad visas plunksnas rado sode ir miške netoli namų. Eimė sako, galėtum parašyti ir padėkoti. Eimė liepia sakyti Amerikos čiabuviai, o ne indėnai. Ji sako, kad paukščiai tikrų tikriausiai buvo gyvi, kai išmėtė plunksnas, kad gyvi paukščiai meta plunksnas, jos iškrinta iš sparnų vien nuo plasnojimo, jiems neskauda. Paukščių kauliukai turbūt labai maži ir siauri. Tas kietas daiktas vidury plunksnos iš tikrųjų ne kaulas. Jos senelis parašė atviruką. Padauža reiškia negeras žmogus, bet Eimė sako, kad senelis tik juokais taip ją vadina, nes ji jam patinka. Jis atsiuntė pokštą apie ciklopą. Tai pabaisa su viena akimi, kurią nužudė žmogus, pasprukęs iš jo urvo. Gera pasaka, kaip žmogus apgudravo ciklopą, nepasakęs jam, kas jis toks. Keitė rado apie tai knygą mokykloje, ir Eimė jai paskaitė. Kaip gerai, kad Eimė dabar moka skaityti. Bet ne taip gerai, kaip anksčiau, kai Eimė nemokėjo skaityti, o Keitė mokėjo. Dabar jos gauna laiškų ir panašiai, ir joms netgi skambina nepažįstami žmonės, ir galbūt todėl jos vėl kraustosi. Ir gerai, Angusui daugiau nebereikia, kad jos gyventų aikštelėje. Eimė sako, gerai, kad ji vėl gali skaityti, bet nežino, ką jai skaityti. Atėjo dėžė su daugybe knygų, didžioji dėžė, kuri buvo Anglijoje, dabar – jų vagonėlyje. Ten seni Eimės dienoraščiai. Eimė sako, kad jų skaityti neverta. Keitė atidarė dėžę ir vėl juos apžiūrėjo. Jie gražūs, bet trupučiuką ir nuobodūs, o rašysena sunkiai įskaitoma.

Keitė patupdo kengūrą ant šaligatvio krašto ir žiūri į ją. Pastumia pirmyn ant ilgų užpakalinių kojų. Pastumia dar ir dar truputį, kol ji pasvyra ir nukrinta nuo krašto, ir tenka ją gaudyti. Ji prisimena, kad toje dėžėje yra knyga, nepanaši į visas kitas. Jos viduje prirašyta kitaip, dar sunkiau įskaitomai. Viršelis nekietas ir nespalvotas, kaip kitų knygų. Iš išorės ji negraži, kaip kitos. Tą knygą ji rado, kai Ei-

mės nebuvo, pažiūrėjo vidun ir perskaitė gražų gabalą apie drauges, kurios išėjo į žygį su palapine, o vieną naktį pabudusios pamatė pulką elnių, rupšnojančių žolę prie pat jų palapinės. Bet tada viena mergina nusičiaudėjo, ir visi elniai išsigandę pabėgo, knygoje rašoma, kad šitaip sprukdami elniai buvo kaip paukščiai, labai juokinga, kaip eilėraštyje, tarsi elniai būtų virtę paukščiais ir nuskridę, kai juos išgąsdino, puiki mintis, paukščiai šitaip sugeba.

Kengūra netyčia šypsosi, nes juodų dažų taškiukas, turįs būti jos nosis, išsitepė į plastiko griovelį, kuris yra jos burna. Pastato ją ant metalo strypo, dengiančio griovį. Ji lengvai galėtų įkristi, kone pati, pro plyšį į juodą dumblą. Jei jos uodega pabaksnotum griovio dangčio kraštus, tas bjaurus juodas dumblas, kurį iškrapštytum, tikriausiai būtų baisiai senas, daugybės metų senumo, visas sukepęs. Negali žinoti, niekada nesužinosi, iš kur atsirado visas tas čia įstrigęs purvas, murzai, terliūzai, bacilos ir visa kita.

Keitė žiūri į šaligatvį, kaip maži akmens gabaliukai įlydyti ir įbetonuoti į jį, tikriausiai kokia nors didele mašina, gal volu. Kengūra laukia ant griovio, pasirengusi šokti. Švelniai stumteli ją pirštu, kol pasiekia patį kraštelį, kol nukrinta. Ji įkrinta pro griovio dangtį į juodą vandenį ir dusliai tekšteli. Kai pažvelgia vidun, kengūros nebematyti. Griovio vidus ją visą prarijo.

Autobuso stotelėje nieko nėra. Ir gatvėje nieko nėra. Tolumoje ji girdi šuns lojimą, bet niekas nežiūri, niekas negirdi. Ji persisveria per griovio kraštą, kol burna beveik paliečia metalines groteles.

Čia tau, sako ji negyvai mergaitei, gyvenančiai griovyje. Dovanoju tau kengūrą. Turėkis.

Eimė brūkšteli degtuką nuo savęs. Ji atsitupia ant sniego ir smėlio ir pridengia liepsnelę delnais, pakreipia taip, kad liepsnelė neužgestų, bet ir pernelyg neįsidegtų, nenudegintų pirštų. Ji uždega laikraštį abiejose malkų krūvos pusėse ir numeta degtuką. Spalvota liepsna įsiplieskia ir plinta, drėgnesnės malkos ima šnypšti. Laužas, nors ir mažas, jau skleidžia juntamas kaitros bangas. Jis jau išėdė šviesos skylę prieblandoje.

Keitė atrodo nepatenkinta. Aš norėjau užkurti, sako ji.

Kurti laužus galėsi, kai užaugsi, sako Eimė.

Man labai šalta, sako Keitė, baisių baisiausiai šalta. Ji daužosi rankomis per šonus ir pilvą, kaip matė per televizorių. Ji sukasi, išskleidusi rankas ir užvertusi galvą. Sukasi ir sukasi, kol nugriūva į sniegą ir uždususi guli ant nugaros.

Eimė įsivaizduoja Keitės galvoje ratu skriejantį pilką dangų ir laužą, įsirėžiančius jos akių paviršiuje.

Sykį, pasakė Eimė, *Peru kalnuose gyveno keturi broliai ir sesuo.*

Eimė užsidėjusi naujuosius akinius. Su jais ji atrodo kitokia. Keitė guli Eimei ant kelių, išsitiesusi krėsle su *Didžiąja mitų ir legendų knyga II*, laikydama knygą atverstą, kad Eimė galėtų garsiai skaityti jai per petį.

Vyriausias brolis nusprendė, kad laikas parodyti savo šeimai, jog jis ir stipriausias, skaitė Eimė. *Todėl jis įkopė į aukščiausiąjį kalną ir numetė keturis akmenis toliausiai, kiek pajėgė toliau. Jie skriejo mylių mylias, kol nukrito, vienas šiaurėje, kitas pietuose, trečias rytuose, ketvirtas – vakaruose. „Šita žemė, kurią pažymėjau šiais rieduliais, priklauso man“, – pasakė jis.*

O kaip šiaurės rytai ir šiaurės vakarai, ir pietvakariai, ir pietryčiai? – paklausė Keitė.

Ša, atsakė Eimė. Tai tu norėjai šios pasakos. *„Šita žemė, kurią pažymėjau šiais rieduliais, priklauso man“, – pasakė jis.*

Rieduliais ar rutuliais? – paklausė Keitė. Ji muistėsi ir nerimo Eimei ant kelių. Eimė užvertė knygą. Keitė liovėsi muistytis. Eimė vėl atvertė knygą.

Kiti trys broliai jam pavydėjo. Jie patys norėjo tos žemės. Jauniausias iš keturių brolių buvo pats protingiausias ir sukūrė gudrų planą. „Ateik į šitą urvą, – pasakė jis vyriausiajam, – ir pažiūrėk, ką tau padariau. Iš broliškos meilės tau sunkiai darbavausi ir sukūriau tau ypatingą dovaną – dailius, smulkius, dabar tavo žemės, žemėlapius“, – pasakė jis.

Čia klasta, pasakė Keitė.

Tikriausiai, atsakė Eimė. Tikrai taip. *Kai brolis įžengė į urvą, jaunėlis iš visų jėgų užritino milžinišku akmeniu angą ir paliko brolį ten pražūti.*

Ar jis negalėjo nustumti akmens ir išeiti? – paklausė Keitė.

Čia taip nerašo, atsakė Eimė.

O prie ko čia sesuo? – paklausė Keitė.

Nežinau, atsakė Eimė. *Šitaip įkalinęs savo brolį, jaunėlis įgijo magiškų galių. Jis nuėjo tiesiai pas antrąjį brolį ir pavertė jį akmeniu, o tada paėmė ir numetė nuo skardžio. Tai pamatęs, paskutinis likęs brolis paspruko.*

Betgi rašė, kad jie turėjo ir seserį, pasakė Keitė.

Taip, rašė, atsakė Eimė.

Ji pervertė puslapį. Ne, sako ji. Nerandu jos, daugiau apie ją nerašoma. Bet, – Eimė užvertė knygą ir padėjo greta krėslo, – bet sesuo padarė šitaip. Klausaisi?

Taip, atsakė Keitė.

Pasėdėjusi ir pažiūrėjusi, kaip broliai pešasi dėl to, kas kam priklauso, kas stipresnis ar geresnis, ji atsistojo, pasirąžė, susikrovė krepšį ir paliko juos bartis. Ji išsiruošė į kelią. Nuėjo iki pat kito šalies galo, kur jos niekas nepažinojo. Užmetė virvę ant dviejų medžių, kurie augo greta kits kito labai vaizdingo kalno papėdėje, ir iš jų lapų pasidarė stogą, įsikūrė ten nakvoti, o kitą rytą nusprendė, kad čia taip gera, kad čia ir apsigyvens. Ten ir gyveno po dviem medžiais, kasvakar tyliai stebėdama saulėlydį. Netrukus ji suprato, kad kitapus kalno girdi kažką vaikštinėjant.

Kaip ji galėjo girdėti taip toli? – paklausė Keitė.

Ša. Tiesiog, atsakė Eimė. Ji šūktelėjo: Ei! Kas ten? Ei! – atsišaukė balsas, toli toli. Netrukus abi šaukdavo viena kitai labanakt, kai eidavo gulti, ir labas rytas, kai nubusdavo. Vieną vakarą, kaip visada šūktelėjusi labanakt, mergina iš po dviejų medžių pridūrė daugiau. Koks gražus šįvakar saulėlydis, tiesa? – sušuko ji. Balsas iš kitapus kalno atsišaukė. Saulėlydis? Juk teka mėnuo!

Ne, pasipiktinusi šūktelėjo mergina. Tai saulė leidžiasi. Galbūt ji atrodo kaip mėnuo iš *užpakalinės* kalno pusės, bet iš priekio aiškiai matyti besileidžianti saulė.

Bet *aš* gyvenu priekyje, atsišaukė susierzinęs balsas. Tai *tu* gyveni užpakalyje. O iš čia, iš priekio, visiškai, be menkiausios abejonės, aiškių aiškiausiai matyti, kad teka mėnuo.

Mergina visą naktį negalėjo užmigti. Ji nubusdavo, vartėsi, vėl nubusdavo. Visą savaitę negalėjo užmigti, nes visą savaitę saulei leidžiantis ji vėl taip pat ginčydavosi su balsu, o kai atsiguldavo, jis vis dar aidėdavo galvoje. Savaitės pabaigoje, neišsimiegojusi, ji buvo tokia pavargusi ir pikta, kad darsyk šaižiai surikusi SAULĖ, sakau tau, SAULĖ, nė nepagalvojusi, ką daro, paėmė akmenį nuo kalno šlaito ir piktai nusviedė per viršūnę.

Tylu. Nieko. Paskui saulėlydžio prieblandoje, ore kažkas sušvilpė ir kietai, skaudžiai trinktelėjo jai į galvą. Ji pakėlė didelį šiurkštų akmenį. Vartė jį delnuose. Negaliu patikėti, pasakė ji. Tik pažiūrėk, ką ji sviedė į mane. Kaip ji drįso. Šitas akmuo galėjo mane rimtai sužeisti.

Ir ji pasilenkė ir pakėlė dar didesnį aštriabriaunį akmenį ir vėl sviedė jį per kalno viršūnę.

Oi! – aiktelėjo balsas kitapus.

Milžiniškas akmens luitas dydžio sulig namuku atskriejo pas ją ir nukrito pavojingai arti kojų. Išmušė žemėje didelę duobę, o kiškučiai krebždėdami, nakties paukščiai spygaudami spruko kas kur.

Mergina luktelėjo, kol nusėdo dulkės. Tada šūktelėjo: Nepataikei! Be-be-be!

Keitė nusijuokė. Ji nukorė kojas per krėslo ranktūrį, padėjusi galvą Eimei ant peties.

Taigi nenori, netikėk, sakė Eimė, bet jos visą naktį mėtėsi akmenimis, akmenukais ir uolomis bei milžiniškais rieduliais, šakomis ir medžių kamienų gabalais, durpėmis ir samanomis, kartais sužeisdamos viena kitą, kartais nepataikydamos. Galiausiai išaušo rytas. Nuvargusi, nuo žemių rausimo ir mėtymo bei skraidančių daiktų atmušinėjimo supjaustytomis ir sudraskytomis rankomis, tarsi prakaitas kaklu ir kakta varvančiu krauju, įvairiaspalvėmis mėlynėmis nusėtu kūnu, mergina pakėlė akis nuo žemės, kur ieškojo, ką dar nusviedus. Ji pamatė štai ką. Dingo visas kalnas. Nebeliko kalno svaidymui. Priešais ją, kalno vietoje, dabar buvo niekada nematytas žmogus, jis žvalgėsi į žemę, svėrė rankose akmenis, metė šalin per mažus. Ji pažiūrėjo už savęs. Už jos buvo aukšta netvarkingai sumestų akmenų ir uolų krūva. Priešais, už anos merginos, buvo kita krūva akmenų. Virš galvos kilo saulė. Jos stovėjo viena prieš kitą, žvelgė viena į kitą ryto šviesoje, aplink draikėsi nakties likučiai, o rankose dėl viso pikto tebelaikė akmenis.

Eimė nutilo. Keitė atsimerkė.

Pabaiga, pasakė Eimė.

Jie visi gyveno ilgai ir laimingai, atsakė Keitė.

Galbūt, linktelėjo Eimė, ką gali žinoti? Nesvarbu, tarė ji, nustumdama Keitę ir stodamasi, rąžydamasi pečiais, nugara ir rankomis, taisydama naujųjų namų pagalvėles. Visos geros pasakos šitaip baigiasi.

Kaip? – paklausė Keitė. Ji atsargiai nukėlė kojas nuo medžiagos, prisegtos prie krėslo ranktūrio. Per pasaką užmiršo, kad krėsle

nesmagu. Žiovaudama, staiga pavargusi, patraukė į vonią, iš pradžių nuėjo ne ten, paskui prisiminė, kur durys.

Per vidurį, kaip visos tikros istorijos, atsakė Eimė. Tavo pižama – „House of Fraser" lagamine. Išsivalyk dantis, nepamiršk, jeigu nevalysi, iškris. O paskui išskalauk kriauklę.

Keitė uždarė paskui save duris. Anapus, tiksinčioje, keistai kvepiančioje prieškambario tyloje ji įsikišo pirštus į burną ir stipriai trūktelėjo viršutinius dantis, paskui apatinius, paskui galinius. Neklibėjo nė vienas. Jie tikrai neiškris, bent jau ne šiąnakt. Eimė meluoja.

Ji užlipo laiptais, lentų krašteliais, kyšančiais iš po kilimo. Pasiekė viršų, nė nepalietusi kilimo, ir sustojo laiptų viršuje, mėgindama prisiminti, kurios durys vonios. K: Kas nutiko mergytei, kuri po pagalve pasidėjo penkiasdešimties svarų banknotą? A: Fėjos išsinešė visus jos dantis. Keitė nusijuokė. Bet tik pamanyk, o jei tikrai nubustum, o visi dantys būtų dingę. Keitė nustojo juoktis. Tik pamanyk, jei burnoje nebūtų nieko, tik skylės ir kraujas.

Apačioje, nepažįstamame name, išgirdusi kažkur iš aukštai atsklidusį Keitės juoką, Eimė sustojo viduryje kambario ir pažvelgė į apmusijusias lubas, spėliodama, koks gi buvo pokštas.

Knygos įsiliepsnojo. Kai pradegė dėžės šonas, matyti, kaip jos gura viena į kitą.

Eimė ir Keitė degina tai, ko joms daugiau nebereikia. Eimė sako, kad galima ir šitaip švęsti Kalėdas. Kadangi Kalėdos, pajūryje, be jų, nieko nėra. Pajūris kažkoks kitoks; visur prisnigta. Šie metai buvo vieni saulėčiausių istorijoje, sako Keitė, o kai mokykloje ne atostogos, panelė Rožė kasdien žymi temperatūrą, kad žinotų, ar žiema bus ir viena šalčiausių. Sniego tiek daug, kad nematyti, kur baigiasi pajūris ir prasideda uolos, nors įmanoma nuspėti iš to, kur įdubusi jūra. Laužui sukurti jos turėjo nusikasti smėlio lopinėlį.

Vėjas blaško liepsnas tarp malkų. Jos ištisas savaites džiovino iš jūros ištrauktus pagalius būtent šitam laužui koklių židinyje, svetainėje, greta elektrinio šildytuvo. Keitei patinka gyventi name. Iš pradžių nepatiko jo kvapas, bet dabar, regis, jį pamiršo. Ji džiūgauja

dėl nuosavo kambario, nors jis ir mažytis. Manyčiau, pasiliksim, pasakė jai Eimė. Manyčiau, kurį laiką čia pagyvensim, pažiūrėsim, kaip eisis.

Tai dabar jau galėsim laikyti katę? – pasmalsavo Keitė.

Dar ne, atsakė Eimė.

Angusas kelis sykius užėjo į svečius, paskambino į duris, o kai niekas neatidarė, beldė į langą. Kai Eimė atidaro duris, jis stovi ant kilimėlio mindžikuodamas ir krapštydamasis panages. Norėjau atsiprašyti, sako jis. Norėjau prisigerinti. Jis sužinojo, kur Eimė dabar dirba, ir atėjo pamėginti su ja pasikalbėti per prekystalį, kol ji deda puodukus ant lėkštučių, pirštais laksto per kasos mygtukus, nenuleisdama akių nuo durų, jei kas nors užeitų.

Dabar negaliu kalbėtis, Angusai, sako ji, aš dirbu.

Kai buvo užėjęs paskutinįsyk, atrodė paklaikęs, nusiminęs. Pasilenkė virš kavos aparato ir pro įrankių stirtas jai pasakė, kad per televiziją matė *Trumpą susidūrimą*, kad per jį pravirko. Eimė pratrūko juokais, kone išmetė puodą, į kurį pylė verdantį vandenį, ir vos neapsiplikė kojų. Atsargiai padėjo puodą ir pasilenkė, tarsi ketindama išduoti jam paslaptį. Jis ištempė kaklą jos link, kad išgirstų, ką ji pasakys.

Klausyk, Angusai, švelniai tarė Eimė, tu viską ne taip supratai. Nė neketinau tavęs vilioti ar dulkinti, ar netgi liesti. Tiesiog aš ne iš tokių.

Angusas žengė atatupstas, pažvelgė į ją sutrikusiomis, įskaudintomis akimis; Eimė nesuprato, ar dėl to, kad pasakė jam tiesą, ar dėl to, kad dailiausia *Trumpo susidūrimo* tarme ištarė keiksmažodį. Šiaip ar taip, pavyko, Angusas kol kas daugiau nesirodo nei darbe, nei namie. Kai vėl atsliūkins, Eimė vėl pabandys grąžinti pinigus, kuriuos iš jo pasiskolino. Ji atsidarė banko sąskaitą ir pasiėmė iš jos viršaus, kad jam grąžintų. Kol kas Angusas atsisakė jos čekio namų tarpduryje, o to, kurį ji nusiuntė į vagonėlių aikštelę, neišgrynino. Kai jos siųstojo galiojimas baigsis, nusprendė ji, nueis ir pinigus grynaisiais sukiš pro administracijos laiškų plyšį. Skolos užvaldo gyvenimą.

Keitė straksi aplink laužą ir dainuoja išgalvotą dainelę. Šalta šalta, baisiai šalta, baisutėliai šalta; šalta šilta labai šilta, karšta karšta

verda, dainuoja ji. Sustoja ir užsidengia rankomis akis, kai vėjas pakreipia jos pusėn dūmus. Praėjusią savaitę jos pagaliau nunešė jos atostogų fotoaparatą į vaistinę, o kai gavo nuotraukas, jose buvo beveik vien šunys. Šuo prie jūros. Šuo stovi prie krautuvėlės. Šuns užpakalinės kojos. Du gulintys šunys. Šuo sode. Šuo lietuje. Keitė nuotraukų dar nematė; Eimė parengė dar vieną Kalėdų dovaną – gražiausias sudėjo į didelį rėmą, o ant jo prisuko lentelę su užrašu „Keitės Italija". Paveikslas suvyniotas namie. Kita Keitės dovana – fotoaparatas, šįsyk tikras. Jį Eimė taip pat nupirko, viršijusi sąskaitą. Ji suskaičiavo, kad teks be paliovos dirbti trejus metus ir septynis mėnesius, kad sumokėtų šitai ir dar nuomos užstatą. Keitė apie fotoaparatą dar nežino.

Ji pakiša galvą Eimei po ranka. Eimė pažvelgia į ją. Visa pelenuota. Veidas, plaukai, burna, akys.

Ar išėmei iš dėžės tą kitą knygą? – klausia Keitė.

Kokią kitą? – klausia Eimė.

Tą kitą, kitokią, sako Keitė.

Kokią kitokią? – klausia Eimė. Ji stebi, kaip degančiu popieriumi vilnija ir kinta šviesos bangos. Pro popieriaus sluoksnius šviesa banguoja, tarsi kvėpuotų. Šviesos taškučiai kyla aukštai virš laužo, vis kyla, kol išnyksta.

Aišku, nesveikai malonu deginti knygas. Nors dar ne taip nesveikai, kaip naudoti jas tarsi kokį įrankį, valgyti ir miegoti su jomis, sakytumei, gyventi kaip iš rašto; vis tiek šis laužas teikia ir savą, ypatingą pagedimo jaudulį, ir Eimė nesistebi, kad jai taip labai patinka tai, ką daro. Keitė spyrėsi. Negalima deginti dienoraščių, jie gali būti svarbūs istorijai, sakė ji. Eimė paaiškino; jie – tarsi pirmąsis piešinys ar rašinėlis, nepavykęs taip, kaip norėjai, todėl jį išmeti ir pradedi nuo pradžių.

Bet galėtume juos perdirbti, sako Keitė. Jie popieriniai.

Galėtume, sako Eimė. Bet jie labai asmeniški. O šitaip jais nušviesime visą pakrantę.

Taip sakydama, ji įtikino netgi Keitę. Joms stovint prie laužo, prie jo tyros liepsnojančios erdvės sniege, Eimė patraukia jos dėmesį,

laiko ją gana toli nuo liepsnos, pasakodama apie graiką, kuris rašė knygas apie tragediją, komediją, etiką...

Kaip etinės mažumos? – klausia Keitė.

Eti*ką*, pataiso Eimė.

O kas ta etika, kai ji namie? – smalsauja Keitė.

Toks mokslas apie taisykles, ar taisyklių rinkinius, kaip žmonėms elgtis, sako Eimė. Bet klausykis. Jis tikėjo, kad vienintelės tikros spalvos pasaulyje yra balta ir auksinė, auksinė – žemės ir saulės, balta – oro, vandens ir viso kito.

Balta – ne spalva, sako Keitė.

Jis manė, sako Eimė, kad visos kitos spalvos – tik kažkokie dažai, kuriuos galima nugrandyti deginant.

Kaip? – klausia Keitė.

Na, sako Eimė, jis sakė, kad sudeginus viskas grįžta į savo tikrąją spalvą, vėl pasidaro balta.

Kvailystė. Sudeginus viskas pajuosta, atsako Keitė.

Eimė nusijuokia. Teisingai, sako ji. Ji pačiumpa Keitę už pažastų ir nuverčia aukštielninką ant sniego, pasako, kad, jei pamojuos rankomis, o paskui atsistos labai atsargiai, pamatys, kokį paliko atspaudą.

Kol Keitė laužo šviesoje daro paukščių ar angelų atspaudus, Eimė laukia su likusiais savo degančiais žodžiais. Laužas jau blėsta. Netrukus, galvoja Eimė, jis visai užges. Vien pelenai, ir viskas. Daugiau nieko.

Ešė[3]

[3] *Ash* (angl.) – vardo *Aisling* (tariama Ešling) trumpinys, taip pat reiškia „pelenai“ ir „uosis“.

Taigi grįžau namo ir nė nenutuokiu, kur atsidūriau.

Na, ne visai. Miestelis tas pats, truputį didesnis, truputį bjauresnis. Kaip visada, išsikerojęs pakalnėje, drybso ir laukia, tarsi aplink Įlanką nieko nevyktų. Oras dar grynas, kvepia eglėmis ir pušimis iš užeigų sodų. Žuvėdros lenktais snapais tebespygauja ant stogų. Niekas nepasikeitė, bet ir viskas pasikeitė. Namai, šis senas namas, mano tėvo namas, man naujas. Šiame name kvepia kitaip, tarsi čia būtų gyvenęs ir miręs senas žmogus, o kvapas dar neišsivadėjęs. Tai va, tu namie, vis sakau sau, atverdama duris į nepažįstamus kambarius.

Jis sukrovė mano knygas ir daiktus į dėžes ir išnešė į garažą. Viskam neužtenka vietos, pasakė jis. Bet ėmė ir prikrovė namus neįtikėtinų dalykų, visokio šlamšto, kurį atsikraustęs tikriausiai rado palėpėje. Visur aplink, vis ne vietoje tai, ką prisimenu, visokie trupiniai. Dar nuo tada, kai mano mama buvo gyva, o aš buvau tokia maža, kad nė per palangę nieko nemačiau, stovėdavau kaip tik sulig jos papuošimais ir atsargiai čiupinėdavau, ko liesti buvo nevalia. Porcelianinis ąsotėlis su užrašu Bostonas JAV ir stiklinė antis, kurią nusipirkome Skarbore, padengta grūdėtais chemikalais, kad keistų spalvą – į rožinę, kai orai subjūra, į mėlyną, kai gražu.

Dabar pilkšvai oranžinė, kažin, ką tai reiškia. Dažnai jos nelieskit, sakė „Lucky Duck" pardavėja, kitaip ji praras kerus.

Du keraminiai kiškučiai miega keraminėje lovytėje. Aptriušę, kvaili, pigūs, sutrikę. Visi tie daiktai, tokie svetimi ir pažįstami, tarsi būčiau netyčia juos aptikusi, vaikštinėdama po Mėnulį. Paveikslai. Siaubas. Neso ežeras ir pilis, trobelės sniege, niekur vedantis kelias, lūšis, šermuonėlis. Netgi daiktai, kurie, regis, turėtų derėti bet kur, kėdės, lentyna, vaizdo leistuvas. Vien bevardis šlamštas, kai šitaip visa išbarstyta.

Žiū, nuotraukos ant židinio. Žmonės, kurie užaugo tarp šių daiktų, o dabar visi patys kaupia savus. Mano tėvas dabar pat kaupia našles ir kaimynes visoje naujojoje savo gatvėje, o jos mano, kad jis tiesiog žavus, ir leidžia jam dėti ranką ant šlaunies, aišku, ne per aukštai, draugiškai prisiliesti, kai sėdi pas jas virtuvėje, srėbdamas jų sriubą ar gerdamas jų arbatą ir pasakodamas savo gyvenimo istoriją, ir stebi akies kampučiu dukrelę kieme, pasistiebusią džiaunančią skalbinius. Kai kas nesikeičia. Senas niekšas. Jis visą gyvenimą laksto paskui gražių moterų sijonus. Tik tiek mudu ir turime bendro.

Vakar stotyje nusipirkau šią užrašų knygelę, šįryt užvilkau sulankstomą stalą kopėčiomis, patikėkit, nelengva. Bet štai. Ši vieta – puikus radinys. Vėsu ir neprišiukšlinta, veikiausiai niekas niekada čia negyveno. Tuščias sandėlys, šiurkščios stogo sienos, nuogo medžio. Šviesoje pakibusios sukasi dulkelės, šnara per stalą braukiama mano ranka, mano pačios kvapas. Ramu ir tylu, nors girdžiu paukščius ir prie ligoninės kitapus gatvės, su kaminu tarsi rūkstantis bokštas, pirmyn atgal zujančias greitąsias. Tos pačios kalvos tolumoje, apstatytos namukais, kurių dar nebuvo, kai paskutinįsyk buvau namie. Jei persisveriu per stoglangį ir pažvelgiu tiesiai žemyn, matau saulutę ant pašiūrių, kitų žmonių kiemų, blyškaus šio namo vejos lopinėlio, mažo, tarsi susitraukusio nuo skalbimo, su senais rožių kerais virš žemės išsikišusiomis šaknų širdelėmis. Naujųjų namų kieme medžių nėra.

1987 m. balandžio 6 d., pirmadienis. Mielas dienorašti. Tiesą sakant, tai nebus dienoraštis, taip jį vadinti neteisinga. Dienoraščiai man ir taip atrodo įtartini, nuo tada, kai pavogiau Eimės ir skaičiau

ant stogo. Eime, *mon âme*, mano tiksle, mano drauge Eime. Jos pasakojimo dalis mane labai sukrėtė. Ne, dienoraščiai – nesąmonė. Dienoraščiai – melas. Dienoraščiai, kokia puikybė.

Bet mes gyvename puikybės laikais, šiaip ar taip, ir dabar aš noriu savo dalies. O jei ką nors užrašai, palengvėja. Nešiojuosi šį pasakojimą su savimi jau taip ilgai, kad jis kažkaip įgavo atskirą gyvenimą, jaučiu, kaip kvėpuoja tarp mano šonkaulių, vagia mano maisto maistingumą, mano dantų kalcį. Noriu jo atsikratyti.

O, koks tai pasakojimas. Koks gražus, romantiškas, aistringas pasakojimas. Ne šiai vietai, ne mažam Škotijos miestukui, ne anuomet, niekada, niekada čia, padorioje, pasitempusioje Kalnų sostinėje, kur man dar mokantis kilo arši diskusija laikraščiuose ir savivaldybės rūmuose, nes kažkam pasirodė, kad mokykloje dėstyti dramą būtų tikrų tikriausios šėtono pinklės. Mano sielos ir mano kilmės kraštas, Kalnai. Kur Regėtojas Brahanas, galingiausias senovės kalniečių kerėtojas, sykį išpranašavo, kad jei per Neso upę bus nutiesta per daug tiltų, arba jei tautą ves per daug moterų, kils siaubinga, pražūtinga suirutė. Sykį knygoje skaičiau, kad pasklidus gandui, jog Hitleris įžengė į Lenkiją, nutraukta penktojo tilto statyba. Antrasis pasaulinis karas, vien todėl, kad kažkokie Škotijos šiauriečiai ėmė statyti per daug tiltų.

Gaila, kad apie tuos perspėjimus niekas nesusimąstė, prieš antrąsyk perrinkdami Tečer. Vargšelis Regėtojas, nuspėjęs juodąjį lietų, avis, skerdynes Kulodene, tik pamanykit, nė nespėjus paskelbti vos per dvi vyriausybės kadencijas žlugsiančios gerovės valstybės, kuriai sukurti prireikė dviejų pasaulinių karų, buvo nuritintas nuo kalvos liepsnojančios dervos statinėje, uždegtas ir nuridentas savo globėjo žmonos. Pats kaltas, nepristigo kvailumo jai garsiai pasakyti, ką regėjęs pro stebuklingojo akmenėlio skylutę, kad jos vyras ją apgaudinėja. Žinia, jis atsigriebė, mirdamas prakeikė jos kilmingą giminę, ir jie visi užaugo puskvaišiai arba žuvo sudužus karietoms ar nukritę nuo žirgų.

Tačiau tiesa atneša pragaištį, matyt, tokia čionai būtų pamoka padoriems presbiterionams. Įsivaizduokite skandalą, įsivaizduokite prakeikimą, kokį chaosą atnešėme į šį pasaulį, dvi mergelės,

sumetusios skudurus gražiųjų, padoriųjų Škotijos Kalnų gatvėse, kur švilpaujanti moteris vis dar atrodo taip pat nenatūraliai, kaip giedanti višta. Nors tuomet jau tik nedaugelis laikė vištas, tik tie pasiutėliai atsikraustėliai anglai, mėginantys grįžti į natūralią gyvenseną. Pripažinkim, ne apie kokią žilą senovę kalbame.

O jei būtume, jei būtume nupuolusios taip aiškiai, taip garsiai, taip atvirai, mūsų žydinčioje jaunystėje, kas nors būtų pamatęs, ir ilgai netrukus visi žinotų, kad Makarčių mergiotė, suprantat, truputį keistuolė, *ta prasme*. O galiausiai, žiūrint, ar įžūlus būtų buvęs mūsų nuopuolis, mano tėvas būtų sulaukęs žvilgsnių gatvėje ir nebegavęs darbo, o mano brolius aludėse būtų užgaulioję, šaipęsi, gal net grasinę, o mano motina būtų ėmusi vartytis karste, kol galva apsisuktų, o man tikriausiai būtų buvę sunkiau gauti darbo vasarai, tuo liberaliu metu, mažame miestelyje.

Visada žinojau taisykles, jos man buvo tiesiog įgimtos. Kažkaip jas įsisąmonijau dar prieš tai, kai supratau, ką reiškia tas žodis, tas kuždamas žodis, jį kažkoks maloningas visažinis regėtojas tarsi randą užraitė ant mano mokyklinio gamtos mokslų sąsiuvinio, kai man buvo vienuolika ar dvylika, pasiėmiau savo sąsiuvinį iš krūvos, ir tas žodis išdegė mano smegenyse. Tas žodis, kuris reiškė, kad vėliau, kai norėsiu nusideginti pirštus, įsismelkti į širdis mergaitėms, o ne berniukams, kaip priklauso, privalau gerbti mažojo miestelio etiketą. Bent jau kol iš ten nedingsiu. Nieko keista, kad nesupaisiau, ką daryti su Eime, šitaip it iš dangaus nukritusia į mano slyvučių vasarą, suteikusia man kažkokį ypatingą siekį. Tikrasis mano Kelionės tikslas.

Tik kad nežinojau, kas tos slyvutės. Nebuvau jų ragavusi, nebuvau ragavusi daugelio vasaros vaisių, kol nepalikau Škotijos toli už nugaros ir neiškeliavau į pietus, į vasaros vaisių kraštą, kur iš jų buvo gaminami pudingai, kur prekybos centrų vaisių lentynos visus metus buvo nukrautos visokia egzotika, braškėmis ir mandarinais, o lauko turgų prekystaliai, pigūs ir gausūs, apkrauti vaisiais netgi per žiemą. Bet netgi čia, netgi kur visa, ką jaučiau, buvo laikoma dėžėse, ramybėje, tamsoje, dar noko, visada žinojau, kad man patinka mergaitės. Berniukai irgi, bet mergaitės tikrai labiau. Tą vasarą,

kai sutikau Eimę, buvau labai įsimylėjusi amerikietę, atvykusią į mūsų mokyklą sausio mėnesį. Kai dabar apie tai pagalvoju, aišku, įsimylėjau amerikietę tais metais, kai meilė pirmąsyk smogė man kietai sugniaužtu kumščiu, ir aš vėlai naktį lovoje išmokau, kaip atsipalaiduoti papildant pirmuosius susidomėjimo dilgčiojimus po antklode.

Subrendau vėlai. Man buvo penkiolika. Pamenu, kaip tik pradėjau svarstyti, kokia buvusi mano motina; ne šiaip atsainiai svarstyti, nuolankiai, kaip apie angelą sargą, kurį turėjau nuo vaikystės, bet it apsėsta, valandų valandas žvelgdama į išblukusias spalvotas jos nuotraukas, iškėlusi jas prieš lempą lanksčiu kotu, šviesdama kiaurai jas šimto vatų galia, kad pastebėčiau net ir menkiausias smulkmenas. Kai ką žinojau labai gerai. Ji buvo iš Bostono, bet jos tėvai airiai. Todėl ji man davė airišką vardą, nes taip labai mylėjo Airiją. Metai prieš jos mirtį su šeima nuvykome ten atostogų. Yra nuotrauka, kur aš sėdžiu jai ant kelių, mes sėdime ant Milžino perėjos. Aš vilkiu suknutę su vyšnaitėmis pakraštėlyje ir dviem raudonais bumbulais tarsi vyšniomis ant virvutės prie kaklo. Ji vilki šviesiai mėlynas kelnes su raištukais, kurie juosia jos pėdas batuose, baltą golfą ir užsidėjusi septintojo dešimtmečio akinius, o dangus mums virš galvos – mėlynas su baltais debesėliais. Milžino perėja, sudaryta iš didelių plokščių akmenų, kuriais Milžinas Finas mėgino nutiesti kelią per jūrą. Nuotraukoje mes abi žiūrime į kažką kairėje, laikydavau nuotrauką prieš lemputę ir iš visų jėgų stengdavausi įžiūrėti, į ką.

Tavo mama išėjo pas angelus. Tavo mamai teko išvykti, ji pakilo į dangų. Ji apkabino mane atsisveikindama, šilta ir kvapni, paskui atsistojo nuleidusi rankas, o tada pasigirdo gaudesys, jai iš kojų šovė liepsna, iš jos batų padų, ir ji nėrė į debesis. Jos drabužių skiautės, jos kosmetinės raištelis nupleveno žemyn ir apsvilo jos paliktoje kaitroje.

Visada tai regėjau juodai ir baltai, teberegiu iki šiol, tikriausiai nusižiūrėjau iš nusileidimų Mėnulyje. *Tavo mama buvo parengusi tau vardą, kad galėtum juo apsivilkti, daugelį metų prieš tau gimstant. Buvai tokia mažutė, kad kaimynai nė nežinojo, jog tavo*

mama laukiasi, kol ji neparsivežė tavęs iš ligoninės. Ji pakilo į dangų padėti Dievui rengti šokių Danguje. Niekada tėvo neklausinėjau daugiau negu tos nuolat kartojamos nuotrupos. Kai norėjau sužinoti daugiau, na, po jos jis jau buvo turėjęs šitiek moterų. Todėl klausinėjau Džeimso ir Patriko, visokiausių klausimų, bet niekada nesuprasdavau, ar jie ne vien išsigalvoja, kai kalba apie ją; naktį tykiai šūkčiodami kits kitam dviaukštėje lovoje arba vasarą gulėdami nepjautoje aukštoje sodo žolėje, jie darydavo tai, ką visada, ką galbūt daro visi dvyniai, ypatingai kalbėdavosi, sutikdami su kits kitu, *pirmiausia ji apsivilko raudoną apsiaustą (kaip Superpelė, jo, kaip Superpelė), jo, kaip Superpelė, o tada ji galėjo skraidyti (jo, galėjo skraidyti, ir visus sutvarkė, turėjo supergalių ir pistoletą, kuris pataikydavo net į tai, ko ji nematydavo), jo, o pistoletas buvo tikras stebuklingas pistoletas, jame galėjai matyti praeitį ir ateitį (ir jo, ji mus per jį matydavo ir žinai, žinai, kai buvo visokie ten sraigės ir vorai ir blogiukai mus gaudydavo tamsoje (jo, ji lengvai juos nušaudavo), jo, nes ji matė (ji matė ir mus saugojo), jo, mus abu, ji saugojo. Ir Ešę taip pat (jo, ir tave, Eše).* Aš mažutė linkčiodavau, stengdamasi būti panaši į juos, įsikandusi žolės stiebelį, kaip ir jie. Bet žinojau, kad čia pramanai, nė vienu žodžiu netikėjau, netgi kai jie paaugo ir pasakos pasidarė praktiškesnės.

Ne, buvo faktų, laikiausi jų įsitvėrusi, man jie turėjo ypatingo skambesio. Ji ištekėjo už mano tėvo 1958 metais, mirė 1968 metų spalį. Ji buvo šokėja, mirė nuo vėžio. Jai buvo trisdešimt penkeri. Tai reiškia, ji gimė 1933 metais. Vėliau įsivaizduodavau, kad amerikiečiai televizijos laidose – tai ji. Tie, kurie kalbėjo kaip ji, priblokiamai panašiai. Daili blondinė iš *Kerėtojos*, kuri taip pat turėjo dukrytę keistu vardu. *Partridžų šeimos* motina, tokia žvitri, kad man net pilvą suko, ir žavinga geltonplaukė iš *Žvaigždžių kelių*, mano plaukai buvo beveik tokios pat spalvos. Džunė Alison, jos vardas buvo toks pat, o *Mažosiose moteryse* ji išsaugojo visą šeimą ryškiomis spalvomis netgi tada, kai mirė Betė. Moteris, jojusi širmu poniu greta Klarko Geiblo *Per platųjį Misūrį*, kurį su tėvu žiūrėjau vieną sekmadienio popietę. Nors ji buvo tamsi ir svetimšalė, buvo gana graži ir tvirta, vedė visus per plačius snieguotus kalnus, vie-

nintelė drąsuolė, ūkaujanti ir šūkaujanti vyrams, nedrįstantiems sekti paskui ją. Ir žuvo ji, ir paliko jį su mažu vaikeliu, kaip ir mane paliko (nors ten buvo berniukas ir neturėjo brolių. Na, tuo geriau). O kartais mano tėvas tikrai būdavo truputį panašus į Klarką Geiblą, ypač savaitgaliais, kai tingėdavo skustis.

Amerikietė, atėjusi į mūsų mokyklą, buvo pirma kita tikra amerikietė, kurią pažinau. Jos vardas buvo Dženė Timberberg, ji buvo iš Teksaso, jos šeima atsitrenkė į šį užkampį, nes jos tėvas dirbo naftos bendrovėje. Ji nesielgė kaip mergaitė, drąsiai kalbėdavo per pamokas. Jai nerūpėjo, ką apie ją pagalvos žmonės, sakydavo mokytojui atsakymą savo gražiu nosiniu balsu ir nekreipdavo dėmesio į berniūkščius, kurie mėgdžiodavo jos tarmę. Ji kalbėjo apie Dievą, tarsi Jis būtų jos geras bičiulis. Ji buvo šviesiai ruda, strazdanota ir sportiška nuo ilgų metų saulėkaitoje, o per pertrauką vaikščiodavo po žaidimų aikštelę, įsikibusi bet kuriai draugei, su kuria plepėjosi, į parankę. Vieną dieną klasėje ji atsistojo ir ištisas penkias minutes pasakojo, kaip labai myli Škotijos kalnus, kiek daug jie teikia įkvėpimo. Paskui pažvelgiau pro langą į snieguotas viršukalnes tolumoje ir pirmą sykį supratau, kad jie – ne vien nuobodus gyvenimo fonas, kokiais juos visada laikiau, vieta, kur po Naujųjų metų pasiklysta neapdairūs žmonės, ir tenka eiti jų gelbėti. Paskui supratau, apie ką rašė Vorsvortas. Vienišas pjovėjas – mano knyga buvo sudarkyta, kažkas rašikliu užtušavo pjovėjo p – žvelk plačiau, žvelk atidžiau, tai Dženė Timberberg viena aikštelėje, nutraukia jūrų tylą, švilpauja pirmuosius „Don't Make My Brown Eyes Blue" taktus, susikišusi rankas į megztinio kišenes, atsirėmusi į matematikos trobelę.

Nors nuo Dženės Timberberg atvykimo pagedo mano mokslų reikalai. Ir taip jie nebuvo blizgantys, o į gerąsias pamokas, matyt, pakliuvau dėl sėkmės ir intuicijos, uolaus skaitymo vienatvėje iki gilios nakties, ankstyvo ryto, kai būdavo per vėlu žiūrėti televizorių. Dabar, kai didžiąją dalį laiko leisdavau stebėdama jos pakaušį ir laukdama mažutėlaičių pokyčių jos plaukų judėjime, kai ji sekdavo, kas rašoma lentoje ar kruopščiai piešdavo kringelius ant užrašų viršelio, net ir pasyviai mokytis lioviausi ir nė nenutuokiau, kas vyksta per istorijos, matematikos, vokiečių kalbos, visas

kitas pamokas. Dėl manęs aritmetika galėjo būti Romos dievaitė; Dženės Timberberg nugara buvo pilna slaptų raumenėlių, o aš stebėjau kiekvieną.

Tačiau trauka buvo ne vien fizinė. Ji netgi išvis nebuvo fizinė. Labiausiai aš norėjau bičiulės, jos visada troškau. Aišku, turėjau bičiulių, daugybę, niekada netrūko su kuo trainiotis ir plepėtis apie mums patinkančius ir nepatinkančius berniukus ir kas su kuo susikukavo, kaip gėda kartu eiti į dušą po kūno kultūros ir ką manome apie tai, kad naujasis „Blondie" ar Keitės Buš singlas atsidūrė pirmoje vietoje. Bet aš norėjau ko kito. Ko nors, kas įsikibtų man į parankę visiems matant, apglėbtų per pečius ir nusivestų į saulėlydį. Draugės, kaip knygose, televizijoje, kaip visuose filmuose draugaudavo vyrai, draugės, kuriai patikėtum savo gyvybę, kai ateina vokiečiai tavęs išvaryti ar policija apsupa namus.

Dženė Timberberg buvo kitokia. Kitokia nei visi mokykloje, nei visi miestelyje. Mokykloje buvo ir daugiau amerikiečių, iš kitų naftininkų šeimų, bet Dženė buvo vienintelė mergaitė, atvykusi iš pat Amerikos. Ji buvo pati pačiausia. Turėjome kažką bendra. Kalbėjausi su ja tik sykį, ji manęs nė nepažinojo, bet aš žinojau, kad mudvi – sielos dvynės.

Paskui atėjo vasara, vasaros atostogų pradžia. Dirbau Litlvudo restorane, vergavau prie viryklės, varčiau kepsnius, bulvytes, žaliuosius žirnelius, mėsos pyragus, trupiniuose apvoliotas žuvis. Nekenčiau to darbo, troškau dirbti Bev Pointe, kur tiekdavai žmonėms maistą švariuose karštuose garuose, kur eidama namo kvepėdavai kava, o ne padažu ir prakaitu. Tačiau viryklė buvo laipteliu aukščiau nuo mano šeštadieninio darbo – stalų tvarkymo, nes Makiljamui kritau į akį. Ir tuo džiaugiausi. Nesvarbu, kad jis taip į mane spoksojo. Grįžus namo po stalų kraustymo nuo batų padų galėjai nulupti colio storumo sutrypto maisto luobą.

Vasara. Man buvo išeiginė, ir bent sykį oras buvo karštas ir giedras, viena tų retų, tobulų giedrų dienų, tokia šilta, kad net galėjai nusiauti batus ir nusimauti kojines; per šilta džinsams, kuriuos mūvėjau, teko juos atraitoti iki kelių, klaidžiojau po didelį karštą sodą, ant pievos mėtėsi knygos, nė viena netraukė dėmesio, galva

kaito nuo svajonių. Pasibaigus mokslams neramia širdimi praradau mažutį darbo dienų stebuklą – Dženės Timberberg pakaušį. Netinginiavau, susižinojau Timberbergų adresą, jų tėvo vardą (Bo) ir telefono numerį, ačiū Džeimsui, kuris dirbo gręžinių kontoroje, jiedu su Patriku dirbo gręžiniuose, kaip ir visų vyresnieji broliai, ir uždirbdavo daug pinigų, šimtą svarų per savaitę.

Turėjau pjauti žolę ar virti berniukams vakarienę, bet iš aukštutinės vejos atsitempiau seną medinį suolą ant priekinės, apžėlusios senomis obelimis iš gretimo kiemo. Nuo suolo ant vejų ir daržo liko šliūžės. Žinojau, kad paskui gausiu už tai velnių. Bet pristūmiau jį prie sienos ir atsiguliau ant nugaros, galvą padėjusi šešėlyje, o visą kūną – saulėkaitoje.

Galėtume netyčia susitikti gatvėje. Galėčiau palūkuriuoti kur nors prie jos namų, kol išeis, galėčiau sekti ją į miestelį ar kur ji eitų, ir netyčia susidurti. Kaip netikėta tave čia sutikti, kaip laikaisi, ar jau, hm, pradėjai kitų metų geografijos užduotį?

Galėčiau paskambinti. Galėčiau įsidrąsinti ir paskambinti. Labas, čia Ešling. Ešling Makarti. Žinai, iš mokyklos. Sėdžiu už tavęs per prancūzų kalbą ir matematiką. Galvoju, ar tu... (ar tu ką? Nieko apie ją nežinojau, tik kad jai patinka kalnai) ar tu nenorėtum nueiti pasivaikščioti į Ben Vivisą? (per sudėtinga, reikėtų, kad kas nors pavežtų mašina, ir batų, o gal dar virvių ir kirtiklių ir panašiai. Be to, ne itin veržiausi *kopti* į kalnus.) Ar... matei tą laidą apie kalnus per televiziją praeitą savaitę? (Neblogai, bent jau tikėtina, bet – trūkumas – tektų laukti, kol televizija parodys laidą apie kalnus.) Ar tu...

Galėčiau parašyti jai laišką. Tikrai galėčiau, nusprendžiau, parašyčiau jai šmaikštų, juokingą laišką. Jis būtų toks šmaikštus ir juokingas, kad ji suprastų, kaip su manim smagu, ir iškart paskambintų ar, dar geriau, parašytų atsakymą, ir mes pradėtume susirašinėti, o kas kelios dienos susitiktume pasikalbėti apie tai, ką viena kitai parašėme. Mūsų laiškai būtų visai nekasdieniški, jie būtų pilni nuotykių, atradimų, didžių pareiškimų. Galiausiai mūsų slapčiausios esybės išaugtų ir suklestėtų su kiekvienu laišku, ir niekas nežinotų, tik mes.

Galbūt, galbūt. Žinojau, kad niekada taip nepadarysiu, kad niekada taip nebus, bet gera manyti, jog galėjo būti, todėl galvoje apmečiau pirmąjį laišką, atsigulusi aukštielninka ir žvelgdama pro šakas į dangų, stebėdama, kaip vos pastebimai raibuliuoja oras, klausydamasi žieduose ir sodo šiukšlėse patvoryje dūzgiančių musių ir bičių. Šilta diena, kaip reta, tiesiog Dievo dovana. Matyt, užsnūdau, kažkaip galutinai, kai dabar pamenu, nes, nors nežinojau, kai pabudau, viskas mano gyvenime pasikeitė.

Tada medyje pasirodė Eimė. Kai atmerkiau akis, ji sėdėjo ir žiūrėjo į mane.

Balsu lyg tiesiai iš klasikinio televizijos serialo per BBC kiekvieną sekmadienio popietę, balsu tiesiai iš visų *Slaptojo septyneto*, Džeinės Osten, Virdžinijos Vulf knygų, kiek tik jų buvau skaičiusi, ji tarė:

Nepatikėsi. Ką tik mačiau pasakiškai gražų dalyką. Vos prieš akimirką iš tavo akies kampučio gėrė drugelis. *Nymphalis io*. Taip toli šiaurėje jie gana reti.

Aš net išsižiojau. Pažvelgiau į ją, pakibusią virš manęs obels šakose. Pasakiau, tikrai? Tikrų tikriausiai?

Kaip Dievą myliu, atsakė ji.

Antradienis, dešimta ryto.

Mielas melorašti,

man patinka šis žaidimas. Suteikti pavidalą dalykams, kurie tuo metu pavidalo iš tikrųjų neturi ar bent jo nesimato. Rasti slaptą pavidalą, nematomą, bet visada ten buvusį. Sukurti pavidalą, tarsi sektum pasaką, tarsi nė nesvarbu, ar iš tikrųjų taip buvo. Atsitiktiniai, beprasmiai dalykai, kurie sukyla galvoje tarsi į vandens paviršių iškylančios nuolaužos, plaukiančios vis aukštyn ir aukštyn per tamsą, o tada atsitrenkiančios į orą ir apsiverčiančios, medgaliai, nupuvę nuo negyvo svorio, likusio dugne. Ant jūros dugno dužena ir visos smulkmenos, kurių daugiau nebematai. Rūdijantys įrankiai. Švarkas, kuriuo vilkėjo palydovas. Pilkėjantis užrašas, prisuktas ant sienos, su žodžiais *Įėjimas tik su leidimais*, pro šalį aklai blykčioja žuvyčių pulkai. Šimtai dalykų, kurių nebeatkalbėsi. Kas žino? Kaukolės, perlai, seni kaulai. Kas guli jūros dugne ir dreba? Nervų kamuolys. Septintojo dešimtmečio pokštas, tada galėjai patirti devyniolika nervų priepuolių, jie ateina manęs, cha cha. Mėgstamiausias Patriko pokštas. Džeimso buvo tas bjaurusis, apie vienuolę lifte. Jis papasakojo jį mokykloje ir gavo ausų nuo sesers Ambrozijos. Eimė viską žinojo apie vienuoles, daug daugiau negu aš, nors niekada nebuvo jų susitikusi.

Ką Eimė yra man pasakiusi

Vienuolėms draudžiama dovanoti viena kitai dovanas.

Kapinėse iš tikrųjų labai smagu iškylauti.

Iš viso yra septynios šventosios Kotrynos, ir trys iš jų – italės. Tik viena buvo kankinė, toji, ant Kotrynos rato. Iš tikrųjų ji nemirė ant to rato, bet jai nukirto galvą, kai ji atsiklaupė už nugaros surištomis rankomis, laimindama visus, kas ją prisimins, o kai nukirto, iš jos kaklo pasiliejo tyras baltas pienas.

Tikriausiai nuostabu būti katalike, nes katalikai tokie fantastiškai teatrališki ir jiems pasisekė, kad šitaip tiksliai supranta nuodėmės vertę.

Graikiškai tuo pačiu žodžiu vadinamas ir drugelis, ir siela. *Psyche*. Psichė buvo Eroso mergina, ji turėjo sparnus su drugelio ženklais. Eroso planeta neįtikėtinai arti Žemės, ji atrasta 1898 metais.

Manau, tau patiks šita knyga, Eše. (Dažniausiai patikdavo.)

Pelikanė prasikapoja iki kraujo krūtinę ir krauju maitina jauniklius. Feniksas gyvena 500 metų, o tada susidegina, kad iš pelenų užgimtų naujas feniksas.

Yra stiklinė mozaika, vaizduojanti Ievą su dviem tigrais, vienu prie kelių, kitu pečiu švelniai prigludusiu prie jos nugaros apačios, ji kabo Šv. Pauliaus katedros chore.

Kai sergi ir pakyla temperatūra, tai todėl, kad kūnas darbuojasi, kovodamas su įsibrovėlėmis bacilomis. Nesijaudink. (Atgalia ranka tikrina mano kaktą.)

Anot actekų, pasaulis sukurtas iš deivės, kurią kiti dievai suplėšė į gabalus, žemė – jos viršus, dangus – apačia, medžiai ir gėlės – jos plaukai, kalnai – jos pečiai, olos – jos akys.

Tu panaši į Frenkę iš *Vestuvių svečio*.

Šitas paskutinis nejaukus, vienas iš pirmųjų jos man pasakytų dalykų. Kaip visada, nė nenutuokiau, apie ką ji šneka. Klausiausi, kitaip negalėjau, visada klausiausi Eimės balso, tikslaus, raiškaus, tykaus, užtikrinto, kuriančio stebuklingas pakvaišusias sąsajas,

kurių nesuprantu. Tai, kad atrodau kaip Frenkė, ji pasakė iš medžio, kai aš apkvaitusi sėdausi, apžlibinta saulės, mėgindama įžiūrėti, kas mane šnekina.

Ji: tamsi, ilgi tamsūs tiesūs plaukai. Smulki, daili, putlios lūpos, rudos akys, primerktos it katės. Aš: šviesi, išstypusi, liesa, plaukai trumpi, šiurkštūs ir geltoni, burna – brūkšnelis, akys pilkai mėlynos, vienintelis dalykas, kuris manyje man patinka, pridengdavau ranka apatinę veido dalį ir žiūrėdavau į savo akis veidrodyje. Aš: aukštesnė, dar be krūtinės, išstypėlė, kietas liesas siauras kūnas, tokia berniokiška, jog teko prasidurti ausis, kad žmonės liautųsi vadinę mane sūneliu. Ji: mergaitė. Tikra mergaitė, mergaitiški drabužiai, tokia mergaitė, kokias niekinau, su kokiomis nė už ką nesirodyčiau, kuri niekada neperšoktų per tvorą, kuri niekada nedrįstų lipti į medį. Ji: vis užklumpa mane iš pasalų.

Taip, būtent tai ir turiu galvoje. Pavyzdžiui, kaipgi ji įsiropštė į tą medį su ilgu mergaitišku sijonu, kokius visados segėdavo? Juolab kaip iš jo išsiropštė? Tikriausiai žiūrėjau, kaip ji lipo žemyn, suprantat, o kur dar galėjau dėtis. Bet neprisimenu. Nesunkiai galiu įsivaizduoti, kaip ji laiko pusiausvyrą, grakščiai, paskui nerangiai, paskui vėl grakščiai, nuo šakos ant šakos, užrietusi pėdas atsargiai colis po colio keberojasi kamienu, išpainioja iš šakelių įstrigusią rankovę ar sijono audinį ir įsitempusi krenkščia.

Virš manęs patyliukais šnara lapeliai.

Kaip tada, kai manęs vos nepagavo medyje pastoriaus sode. Jo obuoliai garsėjo kaip tinkami vogti, beveik prinokę, tie, kurių rasdavai žolėje už jo namo, visada būdavo bent prakąsti numetant. Kiek man buvo metų? Devyneri, aš labai norėjau pakliūti į slėptuvę, pastatytą ant kanalo krantų, o tas Kolinas, kuris tikriausiai turėjo vilko gomurį, randą per minkštą panosę, sakė, kad mergaičių nepriims. (Būti mergaite blogiau už mirtį, saugiai žaisti kieno nors kieme su kitomis mergaitėmis, jų plastikiniais arbatos servizais, lėlėmis, kurios moka apsisisioti.) Aš stoviu nuleidusi rankas, nejudu. Džeimsas žiūri į Patriką, o Patrikas – į žemę ir sako man, jo, geriau dink, Eše, o kiti berniukai žiūri ir laukia, vienas iš jų buvo tas, kuris visada eidavo pasisioti į lauką, niekada nepareidavo

namo. Paskui išgirdome, kaip iš kitapus savivaldybės namų ledų vagonėlis groja „Žaliarankovę".

Priimsim, jeigu ji mums nupirks ledų, pasakė Kolinas. O iš kurgi jai gauti pinigų? – atsakė Džeimsas. Obuolių galiu atnešti už dyką, pasakiau. Patrikas pakėlė akis ir linktelėjo galva, jo kakta nušvito. Ji netgi galėtų atnešti obuolių nuo Teino obels, pasakė jis.

Atėjome prie Teino tvoros, spėjau perbėgti daržą ir pusiau įsiropšti į medį, kol atsigręžusi pamačiau juos lekiančius sau ir išgirdau žvyru atgurgždantį poną Teiną, pamačiau jį bėgantį ilgomis plonomis juodomis pastoriaus kojomis per sodą ir kone čiumpantį Džeimsą už pakarpos, vos nesurikau garsiai, teko ropštis aukštyn, taip aukštai, kad Teinas prabėgo apačioje, susikeikė panosėje ir atsigręžė užlyginti pėdsakų bulvių lysvėje, mačiau jo pliką viršugalvį, o jam netoptelėjo pažvelgti aukštyn, kitaip būtų pagavęs mane ten pakibusią.

Laukiau Teino obels viršūnėje, kol beveik sutemo. Mačiau iki pat garažų. Mačiau ponią Teilor, vaikštinėjančią kieme, ir tąjį Hjujį, vieną iš kietuolių Freizerių, kurių mano broliai prisibijojo, jis buvo ką tik baigęs mokyklą ir dirbo geležinkelio stotyje, jis sutiko ją tarp dviejų garažų, sekiau juos, jie bučiavosi, tarsi valgytų kits kito veidą, atsirėmę į garažo sieną, galvojau, jis prisivarys rakščių į nugarą ir rankas, arba ji, vos prisiartinus prie garažų prisivarydavai rakščių, paskui ji pasitaisė drabužius, jis suglostė jai plaukus ir, man regis, jie netgi paspaudė rankas arba jis kažkaip jai nusilenkė, kaip berniukai lenkdavosi direktoriaus seseriai, kuri paskutinę pamokų dieną išdalydavo pažymių knygeles, ir sekiau, kaip ji grįžta per kiemą, pakeliui kažką brūkšteli gėlyne, girdėjau, kaip užsiveria jos užpakalinės durys. O kai pakankamai sutemo, prisikimšau kišenes mažų obuoliukų, tada susikišau megztinį į džinsus ir prisikišau į užantį, kiek tik galėjau panešti. Bėgau iki pat kanalo kranto ir atsisėdau ant sutryptos žolės jų slėptuvėje krūmuose, suvalgiau vieną obuoliuką, jis buvo kietas, žalias ir kartus. Iškišau ranką pro žolės sieną ir išmečiau graužtuką lauk.

Buvo vėlu, gausiu pylos, žinojau, viena tamsoje prie kanalo. Todėl nuėjau ten, kur eiti buvo jokiais būdais nevalia, prie paties

kanalo, prie pat kraštelio. Kai grįšiu namo, tėvas lauks su diržu, o broliai išsigandusiais veidais slėpsis už jo, paskui man kuždės, ar Teinas tave pagavo, ar pagavo? Kybojau ant akmenų virš vandens ir įmečiau vieną obuoliuką. Man patiko, kaip jis pliumptelėjo patamsyje. Išsiėmiau juos iš kišenių ir iš užančio ir vieną po kito sumečiau į kanalą. Jie plūduriavo, susibūrė į krūvą, plūduriuojančių obuolių pulkas vandens paviršiuje.

Bet kai grįžau namo, name buvo tamsu. Pirštų galiukais užlipau laiptais, praeidama girdėjau knarkiant tėvą. Sustojau prie berniukų kambario. Mano broliai kvėpavo unisonu. Mačiau Patriką, nusimetusį patalus, viena ranka ant krūtinės, kita nukarusi per lovos kraštą. Užsidariau savo kambaryje, gerklės gilumoje tino ir nerimo troškimas pašokti ir nušveisti visas knygas nuo spintos, trenkti spintos durimis. Pasikišau rankas po šlaunimis ir visu svoriu prisėdau, kad susitvardyčiau.

Ar tada sumaniau ką nors išgalvoti? Ką nors, kas matytų, kaip mano ranka išlenda pro jų trobelės krūmuose sieną ir numeta graužtuką tamsoje, ir niekam nesakytų; ką nors, kas sėdėjo ant kanalo kranto ir matė, kaip ir aš, juodą mėnulio šviesą aplink obuoliukus vandenyje. Naktį, bet kurią naktį žvelgčiau pro kambario langą, o ji sėdėtų ant šaligatvio priešais, pagaliukais baksnodama griovio dangtį. Ji tvėrė gana ilgai, bent kol iškeičiau ją į išgalvotą šunį, kuris gyveno mano palovyje, saugojo mane nuo visokio nerimo, kaip bažnyčioje sako, ir kuris, žinojau, sėdės ir tapsės letenomis kasdien prie mokyklos vartų, laukdamas manęs ir skambučio ketvirtą valandą, kaip berniukas ir šuo iš *Lesė grįžta*, toks ištikimas, kad nereikėtų pavadėlio, taip išmokytas, kad nereikėtų šaukti ar švilpti, lauktų, pastatęs ausis, iškėlęs uodegą. Dar vis matau jį. Juodai baltas snukis, baltos kojos, juodas uodegos galiukas. Ir ją dar matau, sėdinčią ant šaligatvio krašto mano galvoje; ji atrodo lygiai taip, kaip aš tokio amžiaus.

Po šešerių, septynerių metų. Prieš devynerius, dešimt metų, aš grįžtu iš darbo, nusispiriu batus prie užpakalinių durų, trokšdama nusismaukti pėdkelnes ir šveisti per kambarį, nusiprausti pigių kepsnių kvapą, kai – Ešling? Gal galėtum ateiti? – mane pašaukia

tėvas. Jis virtuvėje, rodo dar vienai moteriai spinteles. Čia Ešling, sako jis jai, mano jaunėlė. Ak, kokia panaši į jus, sako moteris, nužiūrinėdama mane ir linkčiodama galva. Moteris irgi jo jaunėlė, seniai tokios jaunos neturėjo, pastaruoju metu būdavo beveik penkiasdešimtmetės, bet šita atrodo vos pradėjusi ketvirtąją dešimtį, dar graži, nors jau truputį padėvėta, tai turbūt jau pasirengusi jam. Ji žvelgia į mane užuojautos kupinomis karvės akimis, o tai reiškia, kad jis jai jau pasekė pasakėlę apie mirusią žmoną ir tris vaikelius, kažkaip sukamės, bet Dievas mato, kartais nelengva. Kažin, kuo ji vardu, šiemet jau buvo Mardžorė, Brenda ir Moira, visos sukiojo vestuvinius žiedus mūsų virtuvėje. Netrukus ji ims jam patarinėti, kur pirkti man drabužius, ir visa tai truks keletą mėnesių, o gal savaičių, visaip būna. Kartais tetrunka tol, kol jis įrengia joms virtuvę. Ir aš ją nužvelgiu, su lygiai tokia pat užuojauta, ir apsisuku eiti.

Klausyk, Eše, sako jis. Vadiname ją Eše, sutrumpintai, paaiškina jis moteriai. Kurgi ne, nelengva jos vardą ištarti, niekada anksčiau tokio nebuvau girdėjusi, sako moteris. Kas per daktarėlis? – sako jis man. Buvo užėjęs toks vyras, ieškojo tavęs. Koks vyras? – klausiu aš. Kažkoks daktaras, jis sakė, kad rytoj vyksti su juo į kelionę, toks išsipustęs, barzdočius, tėvas ima kalbėti įsijautęs, o moteris paikai kikena. Gūžteliu pečiais ir nusisuku.

Tikiuosi, neketini niekur važiuoti su trigubai vyresniu vyru, šūkteli tėvas. Nes nevažiuosi. Vargas su tomis mergaitėmis, sako jis moteriai. Nežinau, ar mane suprantate, Marlena, bet visada žinojau, ką pasakyti berniokams. O šita – jergutėliau. Ji gailiai pažvelgia į mane. Čia ponia Makėj, sako jis, ji atėjo apžiūrėti mūsų virtuvės, ji gali patvirtinti, nesaugu trankytis su kuo papuola. Tikrai nesaugu, Keni, sako ponia Makėj, purtydama galvą.

Pasiduodu. Tai – mano tėvo žaidimėlis grobiui užspeisti. Pasakau jam, kad nesuprantu, ką jis čia šneka, ir lipdama laiptais girdžiu juodu, kai jis jai rodo lengvai varstomus durelių vyrius ir netikroje spintutėje paslėptą šiukšliadėžę. Užsidarau, labai garsiai paleidžiu „The Sounds of Silence“, atsigulu ant lovos ir galvoju apie bendradarbę Delfiną. Gražuolė Delfina, kuri atrodo kaip kokia prancūzų kino žvaigždė, prancūzų kino žvaigždė Inverneso tarme, ji buvo

mano bendraklasė, bet pernai per Kalėdas metė mokyklą ir ėmė visą dieną dirbti; šiandien ji buvo tokia apsinešusi ar girta pusę devynių ryto, kad šoko po virtuvę, apsikabinusi šluotą, dainuodama „Some Day My Prince Will Come", o storulė virėja Dženeta, paprastai tokia pikčiurna, privertė ją prigulti kontoroje ir apgynė nuo Makviljamo.

Kai tik išeinu iš dušo, suskamba durų skambutis, Patrikas atidaro. Pakviečia mane prie durų. Ten stovi moteris trumpais tamsiais plaukais, ji abuojai šypsosi, už jos – barzdotas vyriškis, o už jų į kaimynų vartus atsirėmusi keista rimtuolė mergaitė, kurią mačiau medyje, žaidžia su skląsčiu, spaudžia jį aukštyn ir žemyn. Vėl atsigręžiu į moterį, ji laiko ranką, tarsi tikėtųsi, kad ką nors į ją įdėsiu.

Aš – Patricija Šoun, labai malonu susipažinti, sako man moteris. Ji suima drėgną mano ranką ir pakrato, paskui suspaudžia savojoje. Taip džiaugiuosi, kad važiuosi su mumis, sako ji, Eimė retai kada taip puikiai sugalvoja, bus nuostabu, kad vietinė mums parodys, ką tikrai verta pamatyti. Be galo džiaugiuosi, kad judvi su Eime draugės, mudviem su Deividu taip pasisekė.

Prie durų prieina mano tėvas. Ką pridirbai, Eše? – klausia jis manęs. Ką ji pridirbo?

Aš – Patricija Šoun, labai malonu susipažinti, jūs tikriausiai ponas – jūs tikriausiai Eimės draugės tėvas, sako moteris. Mano tėvas žvilgteli į jos paimtą savo ranką. Išsišiepia iki ausų. Mes apsistojome gretutėlaičiai jūsų, juktelėjusi sako moteris, visai savaitei, niekada anksčiau nebuvome Škotijoje. Taip malonu, kad leidžiate savo dukrai...

Ešei, sako mergaitė prie vartų, tebežaisdama su skląsčiu.

...aprodyti mums apylinkes, sako moteris.

Valandžiukę stovime, ir visi tyli. Gal užeikit, sako mano tėvas. Ak, sako moteris, negaliu atsistebėti, kokie čia visi mieli ir draugiški. Ji ir tylenis vyras užeina paskui mano tėvą vidun. Mergaitė perbraukia ranka per subraižytą medinių vartų viršų. Girdime jų juoką ir mano tėvą prie viskio spintutės.

Bus smagu, iškilmingai pareiškia mergaitė.

Tu išprotėjai, sakau aš. Niekur nevažiuosiu su tavim ir jais, aš *dirbu*. Turiu darbą, negaliu šiaip sau imti ir išvažiuoti.

Prie durų atlekia Džeimsas, Patrikas jam iš paskos. Neužeisi? – klausia mergaitės Patrikas. Kuo tu vardu? Gal nori užeiti? Kas ji tokia? Sukužda man į ausį Džeimsas. Jis apkabina mane ir pučia karštą orą pro marškinėlius man į petį, užuodžiu, saldu. Patrikas apkabina mane iš kitos pusės ir sako mergaitei, mes visi dvynukai, ar gali mus atskirti? Jis pašiaušia šlapius mano plaukus, o aš išsineriu iš jų glėbio. Ar tavo draugė neužeis, Eše? – klausia Patrikas. Mano vardas Džeimsas, mes – jos vyresnėliai broliai, tu iš Anglijos, tiesa? – sako Džeimsas.

Mergaitė žvelgia tiesiai į mane, tarsi mudvi būtume vienos. Ar tau darbe labai nuobodu? – klausia ji. Ar labai patinka?

Linkteliu galva, taip, paskui papurtau ir sakau ne, tai yra, ne.

Na, tada, manyčiau, to ir pakanka, sako ji taip tyliai, kad vos girdžiu. Spragtelėdama uždaro vartelius.

Gal norėtum arbatos, kuotuvardu? – per mano petį šūkteli Patrikas. Jos vardas Eimė, sakau jam, kai ji ateina takeliu. Tu, tu norėtum kavos ar arbatos? – klausiu.

Kokios turit arbatos? – klausia ji.

Kaip tai kokios? – galvoju, vesdamasi ją vidun, stumdamasi pro brolius.

Nė nenutuokiu, apie ką ji čia.

Mano tėvas ir dabar dar teiraujasi apie Patriciją Šoun, klausė sekmadienį, kai grįžau namo, pameni tą anglę ponią, tavo draugės mamą, labai maloni moteris, ar dar kada susitinkat? Ta, kurios vyras daktaras. Tokioms moterims paprasčiausiomis virtuvės spintelėmis įspūdžio nepadarysi, susižavėjęs pasakė jis, kai jie išėjo namo. Gali su jais važiuoti, sakė jis man, nors jau buvau apsisprendusi, nesvarbu, ar jis leis, ar ne, net jei ir vien dėl sutrikimo; jokia mergaitė, užėjusi pas mane į svečius, nesugebėjo taip ramiai atsispirti mano brolių žavesiui, kaip ši. O jei paskui nebeturėsi darbo vasarai, šūktelėjo jis iš krėslo priešais televizorių, drąsiai galėsi ateiti dirbti pas mane. Priblokšta stovėjau prie durų. Maniau, mūsų

namus aplankė kažkokie kerai, ir, užuot lipusi viršun, tryniausi prie durų, paskui atsisėdau su juo pažiūrėti televizoriaus, rodė kažką su broliais Marksais, Graučas su keturkampe studento skrybėle šoko ant stalo, Harpas kažkieno darbo kabinete semtuvu kasė knygas į židinį ir šildėsi rankas.

Taigi ta pirmoji vasara. Mudvi su Eime sėdime ant užpakalinės mašinos sėdynės, jos mama ir tėvas priekyje. Jos tėvų pakaušiai ir tokie angliški balsai kalbantis ir ginčijantis apie prabangius dalykus, pavyzdžiui, ką mano apie knygas ir ką apie jas skaitė sekmadienio laikraščiuose; atrodė, kad jiems nė į galvą nešautų skaityti knygos, apie kurią prieš tai nepasiskaitė sekmadienio laikraštyje. Važiuojame turistų maršrutu keliais, kur pakelės piktžolės ir buiiliai virsta ant asfalto, keliai vingiuoja ir banguoja, vienos juostos, su vietomis prasilenkti, kalnai virš mūsų ir visur aplink mus tolumoje, miškai stūkso arti, o paskui kelias staiga vėl nuo jų pasprunka, ir jį apsupa dangus. Susirangę balti berželiai uolėtuose laukuose abiejose pusėse. Aš slapčia žvilgčioju į Eimę, tvarkingą ir susikaupusią, rankos ant kelių, plaukai ilgi ir banguoti, veidas tuščias, tokia mergaitiška, kad net neramu, tarsi man čia ne vieta, lyg būčiau koks nesusipratimas. Lietus talžo langą man prie galvos ilgais statmenais kirčiais, šnara valytuvai ir skamba klasikinė muzika iš magnetofono, šnara jų striukės, kvepia mėta. Mama čiulpia ledinukus nuo pykinimo ir mėtinukus, įkalbinėdama ir mane (ne, *būtinai* paimk), kalbėdama, kaip ir pirma, visą laiką šypsodama, viską sakydama į orą, sykį atsigręžusi į mane ir pasilenkusi per krėslo atkaltę kaip vaikas, sakydama, kaip manai, Ešling, ar gali būti, kad mano brangioji dukrelė Eimė, mano širdies džiaugsmas, mano vienintelis vaikelis, netrukus po gimimo buvo pagrobta ir sukeista padarų, kurie niekaip, jokiais būdais nesugeba mylėti savo motinos ar netgi retsykiais jai nusišypsoti?

Aš mandagiai linksėjau ir šypsojausi, paskui lioviausi šypsotis, kad nesutrikdyčiau Eimės, ir greitai nusisukau į langą.

Eimei nereikia šypsotis, jeigu ji nenori, pasakė jos tėvas. Eimės tėvas, kiek supratau, visame pasaulyje skaitė paskaitas apie knygas. Jis buvo mažakalbis; maniau, kad jis visą laiką įtemptai mąsto apie

knygas. Eimės mama lankė paskaitas, ką tik buvo baigusi kursą apie japonišką gėlių aranžavimą ir „to siaubingo, siaubingo pirmojo karo poetus“. Ji vis dar buvo persikreipusi krėsle, laukdama atsakymo. Pažvelgiau į Eimę, ji abuojai žvelgė pro langą į lietų. Hm, cha cha, pasakiau.

Manyčiau, aš ir esu sukeista, pasakė Eimė. Šiaip ar taip, visko pasitaiko, netgi įtartina kilmė padoriuose Motinos Anglijos priemiesčių kaimeliuose.

Kokia ji protinga, pamaniau, ir pamėginau sugalvoti, ką pasakyti. Yra tokia daina, pasakiau, mus jos mokė pradinėje mokykloje; ir nors nedrįsau jos padainuoti, papasakojau, kiek prisiminiau, apie ką ji, apie mamą, kuri palieka vaikutį, eidama rinkti šilauogių, o grįžusi pamato, kad fėjos jį pagrobė, o jo vietoje paliko bjaurų kaukų vaiką.

Išsiblaškėlė, atsiduso Eimė ir akies kampučiu pažvelgė į mane.

Tikriausiai taip įvairiose senovės bendruomenėse buvo aiškinamas protinis atsilikimas ar fizinė negalia, pasakė jos tėvas.

Tai rauda, pasakiau aš.

Rauda, kaip graudu, pasakė jos motina. Kaip romantiška. Vadink mane Patricija, Ešling, ragino ji. O jį – Deividu. Taip visi vadina. Netgi Eimė, o ji – mūsų dukra. Bent jau aš taip manau. Ešling, susimąstė ji, koks keistas vardas. Sakei, airiškas? Tarsi žmogeliukas iš pelenų.

Ne, atsakė Eimė, daug rimčiau. Kaip medis.

Ji pažvelgė pro mašinos langą už manęs, paskui vėl į mane. Kalnai, Eše, pasakė ji, ir aš ėmiau suprasti, kad tai kažką reiškia, kai jos akys žaismingai plykstelėjo, nors aiškiai nesumojau, ar jos juokiasi iš kažko juokingo, ar iš manęs.

Važinėjomės visur; daktaras Šounas sustabdydavo mašiną nufotografuoti vaizdų, ponia Šoun pirko atvirukus su tais pačiais vaizdais, kitokiais vaizdais, klanų herbais, kalnų galvijais. Nuvažiavome į Viktorijos laikų gydyklų griuvėsius Stratpeferyje, dvokiančius ir apleistus. Jie vaikštinėjo aplink, kalbėdamiesi taip garsiai, kad net žmonės spoksojo. Apsimečiau, kad aš ne su jais. Sėdėjau ir raižiau savo vardą vieno pastato sienoje, apterliotoje grafičiu. Bet kai

pakėliau akis, Eimė buvo man už nugaros, stebėjo mane, pasidarė gėda. Ji priėjo ir perbraukė pirštu širdutę, apibrėžtą apie kažkieno inicialus. Romantiška, tiesa? – paklausė ji, tarsi nebūtų pastebėjusi, kokia aš vandalė, netgi tarsi klaustų, tarsi tikrai nežinotų, nuoširdžiai smalsautų.

Nuėjome į gamtos parką, kur Eimei labiausiai patiko plėšrieji paukščiai, man regis, ji sakė, kad jie mieli, o jos mama pasiuto, nes naujagimis elniukas vis nuo jos pasprukdavo. Pasivaikščiojome po mišką Landmarko centre, pažiūrėjome skaidres, nuėjome į parduotuvę. Apėjome miškininkystės komiteto taku palei ežerėlį. Daktaras Šounas beveik visą laiką sėdėjo mašinoje, papūtęs lūpas, skaitydamas kažkokias sausas knygas apie knygas, kurias laikė pirštinių skyrelyje, ir klausydamasis sodrių koncertų smuikui. Grįžus į miestelį nusivedžiau juos apžiūrėti įžymybių. Pakvaišusio golfo. Tramplinų. Čiuožyklos. Aikštės, kur birželį vykdavo spektakliai ir sporto varžybos tarp mokyklų. Šiaurinio susitikimų parko, kur atvirame ore vasaros vakarais grodavo „The Kilt Is My Delight", netgi šaltyje ir per lietų, ir vietos, kur kasmet mėgindavo nusileisti du parašiutininkai. Kanalo. Pakeliamojo tilto, kuris vasarą porą sykių per dieną sustabdo eismą, kai pakyla ir išleidžia kruizinius laivus į Neso ežerą. Priverčiau juos ilgiau kaip valandą to laukti. Takelio pro Salas, vietos, kur sykį radau negyvą lašišą, karo paminklo, teniso kortų ir sūpuoklių Belfildo parke. Nuėjome į pilį, parodžiau jiems pažaliavusią bronzinę Floros Makdonald skulptūrą, per amžius besidairančią žaviojo princo Čarlio, turinčio parplaukti upe pas ją, iškėlusią ranką virš galvos, tarsi ketintų kam nors suduoti arba tarsi būtų staiga sustingusi, šokdama škotų liaudies šokį.

Ak, tarė ponia Šoun. Kai sakei, kad eisim pas Florą Makdonald, maniau, kad turi galvoje bendramokslę ar kokią senutę, daug žinančią apie šias vietoves, net įsivaizdavau, kad ji mums parodys, kaip verpti rateliu, kokia aš paika.

Flora Makdonald, pasakiau aš, yra herojė, padėjusi žaviajam princui Čarliui pasprukti nuo anglų.

1066 metais, tiesa? – paklausė Eimė.

Negali būti, atsakė jos motina.

1314 metais, pasakiau aš. Ji paslėpė jį savo namuose, aprengė mergina...

O pati apsirengė vyru, linksėdama tarė Eimė.

Taip, atsakiau.

Ir jie nuėjo per miestą, apsimetę jaunavedžiais, kad patikrintų, ar niekas jų nepažins, tarė Eimė.

O kai anglų kariuomenė atėjo jo ieškoti, pasakiau aš, ir daužėsi į jos ūkelio duris, ji šūktelėjo princui vėl apsivilkti suknelę ir išeiti pro užpakalines duris, kol ji užlaikė kareivius prie priekinių, ir buvo tokia narsi, kad užkišo ranką vietoje durų skląsčio, nes kalniečiams anglai draudė turėti skląsčius, ir, kai laužė duris, sulaužė jai ranką.

Kaip įdomu, pasakė ponia Šoun. Čia apie tai nieko nerašoma, pasakė daktaras Šounas, vartydamas turisto vadovą.

Ir ją uždarė į kalėjimą už pagalbą nusikaltėliui, pasakiau aš. Ir ji tikriausiai niekada nebeatgavo suknelės, tarė Eimė. Ne, nebeatgavo, atsakiau, o tai buvo jos gražiausia suknelė. Ar kur nors netoliese galėtume išgerti arbatos? – paklausė Eimės mama.

Nusivedžiau juos į Pilies užkandinę kitapus gatvės. Ten ir sužinojau, kaip Dženė Timberberg leidžia vasarą. Ji mus aptarnavo; ji manęs nepažino; jos kaklas buvo išbertas dideliais raudonais spuogais, beveik visą laiką trynėsi prie galinio stalelio su trimis penktaklasiais berniokais, kurie erzino kits kitą ir springo juokais. Žvelgiau į išsivadėjusios kolos stiklinę, vos išgirdau, kai Eimės tėvas paprašė pasakyti, kur yra Valymai.

Manau, reikėtų nueiti į tą mūšio lauką, pasakė daktaras Šounas, užversdamas žvilgančią knygą. Jis paliko daug arbatpinigių, 75 pensus. Pasistengiau išeiti paskutinė ir susižėriau juos į kišenę. Nenorėjau, kad juos gautų Dženė Timberberg.

Stovėjome viduryje Kuloden Mjuro pelkės per liūtį, o daktaras Šounas fotografavo į vieną pusę, paskui į kitą. Mano nuotaika buvo labai bloga, pasakojau jiems, jog Kamberlando kunigaikštis buvo toks mažiukas, kad pastatė savo žirgą ant Kamberlando akmens, kad matytų mūšį, ir kad jo kariauna išskerdė kalniečių kariauną, nes žinojo, kaip sudaryti glaudžias gretas, kaip suklaupti ir sustoti

į grupeles, kai šaudo, užtaisyti šautuvus, kol vyrai priekyje ar už nugaros šaudo toliau, todėl į jakobinus buvo šaudoma be perstojo. Nemaniau, kad taip daug apie tai žinau. Nemaniau, kaip labai galiu dėl to pykti. Skimbčiojau 75 pensais kišenėje ir pyliau iš savęs faktus lyg nuodus. Mūšis tetruko keturiasdešimt minučių, pasakiau, žuvo daugiau kaip tūkstantis žmonių, ir tai tik pradžia. Papasakojau, kaip anglų kariauna ir išdavikų škotų kariauna lėkė per miestą, žudydama kuo daugiau žmonių, ypač tuos, kurie dėvėjo tartanus, ir kad palei upę yra kapas, kur jakobinus surikiavo vieną paskui kitą ir sušaudė, o jie tiesiog krito į duobę. Papasakojau, kad kalbėti gėliškai draudė anglų valdžia, taip pat ir dėvėti tartanus, ir kad, nors ji stengėsi visai išnaikinti tartanus, jo gabalėlis netgi nuskrido į Mėnulį, prieš dešimt metų jį ten paliko astronautai. Eimės tėvai murmėdami praėjo pro mane, pagaliau nutilę. Mačiau, kaip Eimė žiūri į mane, įtariai. Ne, pasakiau, tai tiesa, tikrai taip buvo, prisiekiu.

Apžiūrėjome senus akmenis, išmargintus klanų vardais. Tiesiog didžiulis masinis kapas, virpėdama pasakė Eimės mama, manyčiau, naktį čia šiurpoka. Istorijos požiūriu ne itin didelės skerdynės, ne itin, pasakė jos tėvas.

Jo knygoje buvo rašoma, kad netoliese esama neolito pilkapių, tad nuvažiavom prie jų, ir daktaras Šounas įlindo į vieną ir nufotografavo pro jo viršų besišypsančią ponią Šoun. Sėdėjau ant pušimis kvepiančios žemės po medžiu ir stebėjau Eimę, tyrinėjančią vietas, kur pilkapiuose guli kūnai. Ji priėjo ir atsistojo greta manęs. Mirtis taip keri, pasakė ji. Labai mėgstu kapines. Ten taip gražu.

Niekada gyvenime nebuvau girdėjusi tokių paistalų; pažvelgiau į ją pasišlykštėjusi. Bet kai nusigręžiau, apsidairiau aplinkui, vieta staiga tapo būtent graži. Jos tėvai sukiojosi apie pilkapius. Virš jų ir mūsų po medžiu giedojo paukščiai, tarsi mūsų čia nė nebūtų, tarsi niekas nebūtų svarbu. Vėl pažvelgiau į ją, šįsyk nustebusi. Ji valėsi akinius. Vėl juos užsidėjo ir abejingai mirksėdama pažvelgė į mane. Lemūrai tupi aplink pragaro vartus, pasakė ji. Jie – požemių pasaulio dvasių gyvūnai, jie klykia spigiais balsais, atgailaudami už prarastas sielas, įtikinėdami Dievą ar dievus jų pasigailėti ir išgelbėti iš tamsybių, ištraukti iš liepsnų.

Aha, pasakiau. Aišku.

Nuvažiavome prie krioklio Fojerse, jo pavadinimą ponia Šoun vis klaidingai tarė prancūziškai, tarsi būtume teatre. Sustojome ant kelio viršuje, girdėjosi vis garsėjantis vandens kliokimas, kuo arčiau ėjome prie miško šlaito, jos motina ir tėvas kulniavo pirmi, paskui aš, paskui ji, atsargiai žingsniuodama tarp medžių šaknų. Pasilenkėme virš turėklų ir stebėjome, kaip krisdamas per akmenis bąla vanduo. Eimė prikišo lūpas man prie pat ausies. Jei pasiūlyčiau šokti, ar šoktum? – paklausė ji. Kurgi ne, surikau, aišku, šokčiau. Ji priglaudė ranką prie mano galvos ir pro ją suriko į ausį. Vieną minutę saugiai stovėtum čia, per triukšmą suriko ji, o kitą tebūtų oras ir judesys, jo paslaptis šmėkštelėtų tau prieš akis, viską sužinotum. Jo, bet paskui mirtum, surikau aš.

Tąvakar lovoje pirmą sykį gyvenime negalėjau užmigti. Nepalioviau galvojusi apie krioklio triukšmą. Triukšmas, kuris niekada nesiliauja. Jis visada klioks, netgi dabar kliokia, vidury nakties, kiekvieną dieną ir naktį, duždamas į prarajos šonus. Jo neišjungsi, kaip šviesos ar plaukų džiovintuvo. Tai, ką girdėjau kažkur giliai mintyse, triukšmas, kurį laikiau tiesiog tyla, buvo tas pats krioklio kliokimas tolumoje. Kai galiausiai užmigau, pamenu, sapnavau ryškų sapną, jame mirusieji, gyvenę apvaliuose akmeniniuose namuose, silkės kaulų žmonės nuolat besišypsančiomis kaukolėmis, mokėjo atsigulti savo skeletais į specialias lovas sienoje ir miegoti, nepaisydami kliokimo greta, nes namus statėsi tokiomis storomis akmens sienomis.

Bet kai parodžiau varnėną pievelėje, pakreipusį galvytę, ir pasakiau, kad jis klausosi, kur rausiasi kirmėlės, ji ėmė persigandusi muistytis vien nuo minties, kad visur po jos kojomis rausiasi kirmėlės. Bet vis tiek, regis, mirusiųjų vietos jai labai patiko, maniau, bet kada galėčiau nusivesti juos pažiūrėti kapinių. Nuėjau į biblioteką ir paieškojau vietos istorijos knygose. Įsiminiau, kad jos vadinasi Kukmedžių kalva, kad ten po žeme miega kažkoks Tomas Giesmininkas, kad senovėje airių burtininkas privertė po porą visų paukščių ir žvėrių apeiti aplink jas kaip aplink Arką, kaip Tomnahuricho pa-

pėde apėjo netgi banginiai. Galvojau, galėčiau jai parodyti kareivių kapus, dailius balto akmens angelus ir prabangias taures (jai jos labai patiktų, būtų gražios), atverstos Biblijos pavidalo antkapius ir tą, su skyle akmenyje, kur, jei pakaks drąsos, galima įkišti ranką. Žinojau, kad jai drąsos nepakaks. Maniau, jei nuviliočiau ją nuo tėvų, gal netgi parodyčiau kapus kalvos viršūnėje, pačius seniausius, iš devynioliktojo amžiaus, ir tą, kurį prieš daugelį metų slapta pasirinkau vieta savo mirusiesiems lankyti.

Kai užėjau pas kaimynus tai pasiūlyti, ponia Džeimison nusiuntė mane į svečių kambarius. Pasibeldžiau į duris su prikabintu numeriu. Niekas neatidarė. Antrojo numerio durys buvo mažumėlę pravertos. Ten tikriausiai Eimės kambarys. Jie kažkur išėjo be manęs.

Stovėjau tarp „Persil" ir oro gaiviklio kvapų. Ant kėdės atkaltės buvo sulankstytas megztinis, pakėliau rankogalį, suapvalėjusį nuo jos riešo, ir priglaudžiau prie nosies; beprasmis kažkokio muilo kvapas. Naktinio stalelio stalčiai buvo pilni, švelnus audinys įstrigęs uždarytame stalčiuje, nedrįsau jo liesti. Vandens stiklinės paviršiuje plūduriavo lengva dulkių plėvelė, man prisiartinus ji vos krustelėjo. Nudrengtas Hardis, *Mėlynos akys* (jau skaičiau, pamaniau, patenkinta savimi), po juo – kažkas prancūziškai, o dar žemiau – knyga neryškiu marmuriniu viršeliu, užrašų knygelė? Ištraukiau ją, verčiau puslapius, išmargintus mėlyna rašysena, akį traukė atsitiktiniai žodžiai, galbūt, palietė, nuostabus, panirti, o gal patirti? Varnas ar varpas? Ar varpa? Paskui per triukšmą krūtinėje išgirdau kažką lipant laiptais ar kažkur atsukamą čiaupą, užverčiau knygelę ir pakišau po kitomis, greitai sulyginau nugarėles (palikti viską lygiai taip, kaip buvo, išmokau per daugelį metų slapčia kuisdamasi brolių kambaryje), išlėkiau pro duris ir laiptais žemyn, atsisveikindama šūktelėjau poniai Džeimison, nelaukiau jos atsakymo, uždariau laukujes duris, o parlėkusi į savo namus, savo kambarį, atgniaužiau saują ir pažiūrėjau, ką pavogiau, kažkokį virvučių mezginį, kažkokį makramė, galbūt knygos skirtuką, paėmiau jį vien tam, kad įrodyčiau, jog galiu, nors nė nežinojau, kas tai. Nežinojau, kur jį dėti. Paslėpiau po pagalve. Paskui išėjau pro užpakalines duris ir

padėjau jį į šiukšliadėžę, po viršutiniu šiukšlių sluoksniu, ten pat, kur anksčiau padėjau *Klodiną mokykloje*, kad kas nors nepagautų manęs skaitant ar, tiksliau, kad nepagaučiau pati savęs.

Tvirtai užspaudžiau šiukšliadėžės dangtį. Nuo dabar, nusprendžiau, viskas baigta. Niekur su jais nevažiuosiu. Jie man nepatinka, jie pamišę, be to, jie daro gėdą, ir ji man nepatinka, ir jie vis tiek greitai išvažiuos, niekada nebeteks jos matyti, ir viskas gerai.

Kitą dieną nuvažiavome prie Neso ežero.

7.15 vakaro.

Mano tėvas išėjo žvejoti. Jam išėjus, išmečiau savo dalį vakarienės į komposto krūvą. Negalėjau jos praryti. Ji kvepia šia vieta, jos skonis kaip šios vietos. Prieš tai išmečiau pietus, kai jis kalbėjo telefonu, pasitaikė proga, kitaip turbūt būčiau apsivėmusi. Išnešiau juos į lauką ir pridengiau senais medgaliais. Troškinys. Daugybę metų nevalgiau troškinio. Nevalgiau troškinio.

Apačioje mergaitė groja pianinu. Nepažįstu jos. Atidariau duris, už jų buvo ji, iš pažiūros jai kokie keturiolika metų, rankose laikė muzikos knygas. Man regis, dabar ji groja Šopeną. Groja labai gerai. Jis jį suderino, turbūt niekada nesu girdėjusi taip gerai skambančio mūsų pianino. Ji pasakė, ar tu Ešė? Virtuvėje išvirė man kavos, žinojo, kur laikomi puodukai ir šaukšteliai, ir kur kava, atsisėdo ant taburetės ir alkūnėmis atsirėmė į barą ir pasakė, ponas Makartis sako, kad vaidinate filmuose ir teatre ir panašiai, kokiuose, ar juos rodys čia? Čia niekada nerodo gerų filmų, pasakė ji, čia tokia skylė, ar pažįstat įžymybių? Niekas čia nepažįsta jokių įžymybių, pasakė ji. Jos vardas Melanė. Ji sakė, kad jai labai patinka muzika, labai labai. Mocartą groti labai sunku, nes reikia groti be išraiškos, kažkaip vienodai, negalima ten įdėti savęs. Bachas – tarsi galvoje diskutuotum su daugybe įvairiausių savo dalelių. Jos pianino mokytoja sako, kad Šopenas – tarsi stovėtum lietuje prie Vidaržemio jūros, todėl ji nori ten nuvažiuoti, ar esu ten buvusi? Jai atrodo, kad jis – tarsi labai greitai bėgtum į autobusą, bet vis tiek nespėtum, arba lyg suvalgius ką nors, nuo ko pyksta pilvas, ir išsivėmus paskui jautiesi labai gerai. Bet jos pats mėgstamiausias, kalbėjo

ji, yra Ravelis, jis žavus, nors jos pianino mokytoja sako, kad ji negalėsianti gerai jo groti, kol nepaaugsianti. Ji mėgina mokytis Ravelio „Pavane puor une infante defante“, ar žinau? Kol išmoks, užtruks, ko gero, daug metų, bet labai jaudina. Jai patinka, kad pianinas koridoriuje, jai atrodo, kad ten nebloga akustika. Ką aš veikiu palėpėje? – paklausė ji.

Nesas, tamsus ir niaurus, tykančių pabaisų ežeras. Toks gilus ir drumstas, kad niekas tiksliai nežino, kas jo dugne. Galbūt siaučia pašėlę vandenys, ištisos jūrų audros siautėja apačioje, o tu stovi ant akmenėlių pakrantėje, mėtai varlytes ar žvelgi nuo kalvų į tykų atspindį ar netgi plauki valtele, bet nė nenutuoki, kas dedasi; ant šalto sustingusio paviršiaus – tik menkutė bangelė.

Neso pabaisos parodų centre tylėjau, mandagi ir santūri, bet dar nieks nepastebėjo, kokia aš mandagi ir santūri. Eimės mama čiupinėjo plastikinius raktų pakabukus su pabaisa ir susimąsčiusi šniurkščiojo, rankose vartydama atvirukus, atvirukus su tartanų pakraščiais ar žaliomis pieštomis pabaisomis ant tikrųjų vaizdų. Eimės tėvas sunkiu tvido švarku spaudžiojo mygtukus akvariumo, nudažyto kaip ežero pjūvis, bet kokia tvarka įžiebdamas plastikinius modelius. Paskendęs laivas. Antrojo pasaulinio karo lėktuvas. Ilgakaklis plastikinis dinozauras. Kai įsižiebė dinozauras, jis nusišypsojo, o kai šviesa užgeso, nykščiu ir smiliumi timptelėjo apatinę lūpą ir vėl paspaudė mygtukus. Už jo savo eilės laukė du maži berniukai.

Ant knygų staliuko visos knygos buvo *Neso ežero istorija*. Atverčiau vieną ir pro jos viršų pažvelgiau ten, kur ką tik buvo Eimė, į milžinišką neryškią nespalvotą nuotrauką su iš vandens kylančia galva. Nežinojau, kur ji nuėjo. Paskui akies kampučiu pamačiau ją, ji sėdėjo kavinėje. Atsainiai padėjau knygą, atsainiai priėjau, atsainiai atsisėdau priešais ją.

Galbūt, kai grįši namo, žinai, į Angliją, galbūt tada galėtume susirašinėti, gal man parašysi? Vos ištarusi antrąjį galbūt užsikirtau, Eimė vis tiek nesiklausė, ji mirksėjo į orą, tarsi manęs čia nė nebūtų. Nusigręžiau. Supykau. Kalbėtis su ja – kaip su akmeniu. Tarsi kalbėtum uolai ir tikėtumeisi, kad ji atsakys.

Paskui ji pasakė, toji anava, Eše, tu jai patinki.

Nesupratau, apie ką ji, kol apsigręžiau ir pamačiau, kaip mergina prie kasos, imanti pinigus, nusisuka mažumėlę pavėluotai. Staiga supratau. Eimės akys ir vėl juokėsi, ir aš ėmiau juoktis, purčiau galvą ir kvatojausi, o tada ir Eimė ėmė juoktis, garsiai, o aš taip nustebau, kad lioviausi kvatotis ir apstulbusi žiūrėjau į ją.

Labai norėčiau juodos kavos, pasakė Eimė. Imk pinigų. Ir sau ką nors pasiimk, gerai?

Na? – paklausė ji, kai grįžau su padėklu. Jos vardas Dona, pasakiau, ji iš mano mokyklos, metais jaunesnė, bet sako, kad mane pažįsta, žinai, Eime, Dieve, nepamenu, kad kada nors būčiau ją mačiusi. Ji gyvena šičia, sako, kad labai bjauru, baisiai nuobodu.

Nusisukau ir nusišypsojau Donai, kuri taip pat nusišypsojo, truputį nedrąsiai, truputį droviai. Jo, man irgi baisiai nepatiktų čia gyventi, pasakiau Eimei pro garus, kylančius iš plastikinių puodelių, ir pajutau, kaip kaklu kyla raudonis, o puodukas rankoje nuo karštos kavos keičia pavidalą ir proporcijas.

Žavu, judvi turite šitiek bendro, pasakė Eimė, spindėdama, santūri, vėl mandagi.

Žinoma, neilgai trukus mudvi su Dona susidraugavome, o kadangi ji gyveno už miesto, daug laiko praleidome nakvodamos viena pas kitą, vėliomis naktimis ir ankstyvais rytais stebėdamos tekančią saulę ar šviesėjančius debesis, slinkdavomės vis artyn viena kitos, susiliesdavome šlaunimis, brūkštelėdavome rankomis, ir neilgai trukus prisiekėme amžiną draugystę ir amžiną paslaptį, neilgai trukus glamžėmės paupyje vidurnakty, įsidrąsinusios nuo „Woodpecker“ sidro. Per spalio atostogas apsistojau jos namuose; namie buvome vienos, turėjome ruoštis egzaminams, bet mieliau popiet kasinėdavome kiemą, ieškodamos negyvo žiurkėno, kurį jos brolis ten palaidojo prieš mėnesį. Radome; ji nuėmė plastikinės dėžutės dangtelį, o žiurkėnas buvo apėstas, kirbantis gyvybe. Tą popietę pirmąsyk karštligiškai mylėjomės, jos kambaryje, po „Snoopy“ ir „The Clash“ plakatais, per magnetofoną Ritai Kulidž dainuojant „We're All Alone“. Paskui dėl jos būčiau padariusi bet

ką, nė nekrūptelėjau, kai ji man pasakė, kad jųdviejų su broliu mėgstamiausias žaidimas – paslėpti duonos kąsniuose smeigtukus ir šerti ja žuvėdras ežero pakrantėje, o paskui žiūrėti, kas bus.

Eimė nublanko į pietus nuo manęs, ir porąsyk prieš tai, kai susikukavau su Dona ir pamiršau viską pasaulyje, išdrįsau stovėti kambaryje ir įsivaizduoti, kad esu pas kaimynus, keistai įtemptame ore, kurį ji sukūrė vien savo nebuvimu. Tą rudenį ji parašė man laišką, bet lotyniškai, nė žodžio nesupratau. Jos mama parašė padėkos laiškelį mano tėvui, pilną nuostabybių ir žavesių ir mūsų skolų. Ji pridėjo nuotrauką, Eimės tėvo darytą prie karo paminklo, su manimi, ja ir Eime. Iškirpau ją iš vidurio ir dvi nuotraukos puses priklijavau virš savo lovos, mudvi su Eime, netvarkingai suaugusios.

Ar tuomet atėjo ta baisioji žiema, su pūgomis, kai tiek žmonių žuvo mašinose, visiškai apakinti sniego keliuose aplink miestelį? Pamažu migdami, dusdami sniego urvuose, įjungę variklius, kad nesušaltų. Nepamenu. Autobuso langai būdavo apšalę iš vidaus, kai važiuodavau paežere pas Doną, šarmoje rašiau jos vardą, kvėpavau į jį, stebėjau, kaip tirpsta. Orai man nerūpėjo. Kiek pamenu, nelabai juos ir pastebėjau, mano širdis visą laiką daužėsi burnoje, o burna taip dažnai liečiau kitą burną, kad buvau ne tas žodis kad laiminga.

Ar ji dabar groja Ravelį, toji mergaitė? Mano skoniui labai jau sentimentalu.

Paklausykit.

Šįvakar paukščiai nardo danguje, nematomi gieda soduose, šaukia sau porą, o temstant šaukia dar garsiau. Pamiršau, kaip čia išsprogsta pavasaris. Ne taip, kaip pietuose, kur švelniai liejasi gaiva kartais net sausį, ir pusiau viliesi, pusiau netiki, uostai orą ir klausaisi, ar neišgirsi paukščių, nors jie negrįš dar kelis mėnesius. Balandžio pradžia ir jos meilūs lietučiai. Kažkas kažkur nutrūko, jau pavasaris.

Rytą klaidžiojau po miestelį, nerimau senuose keliuose į pakaušį kvėpuojant šmėkloms, mačiau savo atspindį parduotuvių vitrinose ir sekundę pagalvojau, kad esu kažkokia pažįstama. Muzikos krautuvėlė tebeveikia, ten vis dar pilna strikinėjančių ir kieme rūkančių keturiolikmečių. Prekybos centras, naujas, bent man, jau gana murzinas, pusiau pilnas krautuvėlių, pusiau tuščias. „Benetton", „Our Price". Ši vieta išnuomojama. Nugriautas pastatas, kuriame buvo mano tėvo sandėlis, kur radome krūvą deformuotų septynlapių dobilų, dabar ten „British Rail" vagonėlių aikštelė. Kur buvo krautuvėlė, dabar „Dixons".

Nenaujų knygų knygynas tebėra. Pardavėjas manęs neprisiminė. Atrodė lygiai toks pat. Ir knygynas lygiai toks pat. Upė lygiai tokia pati, labai pakilus, gausiai lijo. Ėjau namo pro teatrą, užėjau pasislėpti nuo lietučio. Tualetų durų rankenos tokios pačios. Pakeliui

namo perpiet kopdama į kalną mačiau dvi maždaug dvylikos metų mergytes, lipančias į dengtą antrą autobuso aukštą, plevėsuojančias mokykliniais sijonais ir kuprinėmis. Šūktelėjau joms pasisaugoti. Jos man šūktelėjo atsipisti ir nelįsti ne į savo reikalus. Kai atsigręžiau, po jomis ėjo žmogus, o jos rengėsi kažką užmesti jam ant galvos, mes paprastai prisemdavome balučių vandens į traškučių maišelius. Girdėjau, kaip žmogus suriko, o jos juokėsi, kol pasukau už kampo. Namo grįžau kvatodama, reikėjo prasilenkiant jį perspėti. Ne, kaipgi galėčiau. Viskas keičiasi, niekas nesikeičia.

Mano tėvas visą dieną trinasi namuose, tai naujiena. Namas mažas kaip nesėkmė. Per mažas. Nuėjau į garažą. Radau knygas apie ponius ir Loros Ingols Vailder knygas. Radau Spaiko Miligano knygą, kurią pametusi gavau pešti nuo Patriko. Radau dėžę daiktų, matyt, iš berniukų kambario, senus „Black Babies" pažymėjimus su vardais, užrašytais ant punktyrinių linijų po nuotraukomis. Aloizijus, Ringas, Dastis; net suvirpėjau pamačiusi, kiek daug mergaičių vardu Ešling. Kai aš pradėjau eiti į mokyklą, vietoje „Black Babies" atsirado „Holy Childhood", ir nebegalėjai duoti vaikučiui nuotraukoje vardo, todėl teko sukurti „Holy Childhood Race" grafiką, o laimėtojas įmokėdavo daugiausia pinigų. Radau monetas, kurias duodavo su degalais, Pasaulio taurės monetas, „Apollo" Mėnulio monetas. Senas plokšteles, „I Feel Fine/She's a Woman", „I'm an Apeman", „Beg, Steal or Borrow", „I'm the Urban Spaceman", mažute, suprask, kad gera – iš tikrųjų manęs nėra. Maišelį golfo kamuoliukų, įdubusių ir suskilusių, su purvais plyšeliuose, berniukai rinkdavo juos golfo lauke ir parduodavo juos pametusiems žaidėjams. Patrikas sykį man rodė, kaip nugrandyti visus baltus dažus, o tada, išvyniojus gumelę, ištisus jos jardus, kamuoliuko šerdyje rasdavai nuodą. Kaip virpėdavo širdis laikant mažą nuodo maišelį saujoje, juntant slankiojantį skystį. Išvyniota gumelė būdavo nebetampri ir niekam tikusi, nė neįsivaizduodavai, kad per ją kas nors galėjo taip aukštai šokinėti ant šaligatvio.

Daugybė senų drabužių, mano ir jų, dabar jie man atrodo vaikiški, siauri ties pečiais. Visi seni katalogai, lankstinukai ir pavyzdžiai iš krautuvėlės. Visokie virtuvių gabalėliai, kurių jis galiausiai taip

ir nepardavė, išskrostos krautuvėlės viduriai. Dabar aišku, kodėl jo virtuvės spintelės skirtingų stilių ir spalvų, raudonos durelės, paskui rudos, paskui – pušinės, o visos rankenėlės skirtingame aukštyje. Tarsi būtų negalėjęs apsispręsti, tarsi visų būtų norėjęs.

Visos mano knygos. Visos knygos, kurias pavogiau iš Džeimso ir Patriko, visos, kurias nusipirkau už šeštadieniais uždirbamus pinigus, visos, kurias nusipirkau pietuose ir atsiunčiau čia, vis dar tose pačiose dėžėse, kuriose jas siunčiau. Seni vadovėliai. Radau matematikos sąsiuvinį su viršeliu, kurį teko cenzūruoti storu flomasteriu, pamenu, persigandusi, net suplukusi rašinėjau ant jo kelios sekundės prieš surenkant sąsiuvinius direktoriui, kai tyrė senąją ponią Hamfris. Ji nebuvo labai sena, tik taip atrodė; sklido gandai, kad prieš daugelį metų ji su pagyrimu baigė Oksfordą, ir tik todėl nuolat gėrė, ji buvo miela, visada girta, ir per dažnai pamokose netekdavo sąmonės. Cenzūra pavyko, nieko neįskaičiau. Kas ten galėjo būti tokio siaubingo? Pamenu, net kojas pakirto, buvau tikra, kad pagaus, bet nepamenu, už ką.

Radau Eimės dienoraščius dėžėje juodame šiukšlių maiše. Padėjau juos ant lentynos, kad nesipainiotų po kojomis. Užkištus už krūvos virtuvės spintelių prie durų radau visus stalo žaidimus; kažkas pragraužė skylę per visą „Colditz“ dėžutę ir susisuko ten lizdą.

Čia lyg koks sendaikčių rojus. Jis viską išsaugojo; surinko nepanaudotas spinteles ir sustatė palei abi sienas, ir prikimšo visko. Atidariau vieną, ir barstydamos dangtukus pasipylė tuščios ledų dėžutės. Atidariau kitą ir radau plastikinį maišą, pilną apgraužtų pieštukų ir rašiklių, plastikinių šukų ir šepečių, senų barškučių ir virvučių, netgi, dėl Dievo meilės, guminį aligatorių nugraužta uodega ir iškandžiotais dantimis. Tačiau už jo buvo du seni sulūžę šeštojo dešimtmečio radijo aparatai, gražūs, niekada anksčiau jų nemačiau. Ant viršaus – kietų mėlynų lagaminų rinkinys. Atidariau vieną iš jų. Drabužiai, moteriški drabužiai, susigulėję ir apipeliję. Jis ir jos visus daiktus išsaugojo. Atsargiai uždariau, užspaudžiau spyneles, paskui atsisėdau ant grindų prie meškerės, atplėšiau knygų dėžę ir išsiėmiau pirmą pasitaikiusią po ranka.

Rėmiausi į mopedą ir varčiau knygą, kai jis pabeldė į langą. Ar manęs negirdi? – šūktelėjo kitapus stiklo. Juk mirtinai ten sušalsi. Galėjau susiprasti, kad radai knygą. Virtuvėje yra kavos. Be cukraus. Nepamiršau. Nedėjau.

Atsisėdau ant taburetės prie pusryčių baro, atverčiau knygą. Jis įdėmiai žvelgė į nemokamą laikraštį, kažko jame ieškodamas.

Žinai, galiausiai pasakė jis, paprašiau Barbaros pakabinti tas užuolaidas galiniame kambaryje.

Paskui, po kurio laiko: ji nuėjo į „Frasers" ir specialiai jas parinko. Apsiuvo mašina ir atnešė čia pakabinti.

Jis vis dar nepakėlė akių nuo laikraščio. Mm, pasakiau.

Žinai, paprašiau jos išrinkti patalynę ir visa kita, kad galėčiau pakloti lovą specialiai tavo grįžimui šią savaitę, pasakė.

Dabar supratau. Man ten patinka, pasakiau.

Bet lova tavo, tavo *nuosava*. Gražus kambarys. Ta pati lova, kaip ir anksčiau, dėl Dievo meilės. Ten švaru. Palėpėje nėra kilimo. Juk tikriausiai baisiai šalta.

Ne, tikrai, viskas gerai, man patinka. Ten geriau, pasakiau.

Miegmaišis, prakeiktas miegmaišis, pasakė jis, purtydamas galvą. Tu keistuolė. Visada tokia buvai.

Nenuleidau akių nuo knygoje atversto puslapio. O kas ta Barbara? – paklausiau. Barbara, juk žinai, pasakė jis, skaitydamas laikraštį. Ji gyvena kitapus gatvės, dideliame baltame kampiniame name.

Dideliame baltame name, aišku, pasakiau nieko nesupratusi.

Tylu. Pakėliau knygą. *Maro metų dienoraštis*, pasakė jis. Na ir seniena. Skaičiau ją kare.

Nustebusi pakėliau akis. Nes jis niekada nieko apie tai nepasakojo, niekada, bent jau man. Nepamenu, kad kada būtų apie tai kalbėjęs. Kad jis ten buvo, žinojome tik iš to, kad sykį kuisdamiesi jo kambaryje, kai buvome maži su berniukais, po lova aptikome medinę dėžutę ir joje buvo kažkoks medalis.

Jėzau, pasakė jis, prisimenu. Kai kurie žmonės galvojo, kad neužsikrės, jeigu išsiteps actu. Ar esi girdėjusi tokią kvailystę? O kai kas piešė, kaip jie vadinasi, laimę nešančius piešinukus ant

popieriaus ir kabinosi juos ant kaklo, kaip burtažodžius ar savo Zodiako ženklą. Kai kas užrašydavo žodžius, supranti, maldeles ar panašiai, ir vaikščiodavo, apsikarstę jomis. Važinėdavo vežimas, pilnas lavonų, apkabinėtų tais popierėliais.

Jis iš to juokėsi. Kur tu taip skaitei? – paklausiau.

Jūroje, buvome jūroje, pasakė jis. Bet žinai, dukrele, geriausia yra tai, kad tas žmogus, kuris ją parašė, ten nė nebuvo, kai kilo maras, jo ten nė nebuvo, jis viską sugalvojo paskui. Galėtum pamanyti, kad čia viskas tikra, kad tai, ką skaitai, iš tikrųjų nutiko, o tik paskui suprasti, žinai, kad viskas – tik prasimanymas. Nesakau, kad melas ar ką, sakė jis. Gana arti tiesos, bet jis viską sugalvojo. O skaitydamas nė nenutuoki, ką? Jis padėjo puoduką į kriauklę ir pasiėmė švarką. Kai pabaigsi, išsiplauk puoduką, pasakė jis.

Kai buvai, kaip ten, jūroje, ar daug skaitei? – paklausiau.

Jėzau, o kaipgi, sočiai prisiskaitėme, visus tavo šekspyrus ir panašiai, pasakė jis. Nors pasiusk, kaip nebuvo ką veikti. Ir nereikėdavo galvot apie baisybes, o dar amžinai nežinojom, kur, po paraliais, atsidursim. Viską perskaičiau, visas storas rusiškas knygas. Tikiuosi, nesuvertei mano garažo, turiu ką veikti ir neidamas tvarkytis paskui tave.

Radau porą gražių senų radijų, pasakiau.

Tai prisikasei iki radijų, pasakė jis. Tuomet padarei pakankamai žalos.

Dabar madingi tokie senoviniai lempiniai, pasakiau. Nemažai už juos gautum.

Tau jie patinka? – paklausė jis. Atvėrė galines duris. Na, vieną gali pasiimti. Tą, kuris veikia, pasakė jis ir užvėrė duris; stebėjau pro langą, kaip nuturseno prie šiltnamio, prieš save ištiesęs padėklus su sodinukais.

Akimirką jis būtų galėjęs būti bet kokio amžiaus, kaip prieš dešimt metų, būtų galėjęs būti mano brolis, tokia tiesia nugara žengiantis per pievą.

Pavasaris. Popietė vidury savaitės, tai tikriausiai buvo Velykų atostogos. Gulėjome ant grindų mano kambaryje, po lova, užsidariusios

duris ir užrėmusios kėde, mūsų kojos susipynusios, o galvos vos liečiasi patamsyje. Dona buvo pakišusi ranką man po marškiniais, išsiblaškiusi čiuopė mano spenelį, klausinėjo apie brolius.

Bet *tu* tai atskiri juos, tiesa? – klausė. Kaip? Kaip tu sugebi? Ar yra, žinai, koks nors slaptas būdas? Jiedu ją pakerėjo. Aš flirtavau tik tam, kad jis nieko neįtartų, pasakė ji. Man patinka tik Džeimsas, nes jis truputį panašus į tave.

Ten buvo Patrikas, atsakiau.

Ak, tikrai? Na štai. Koks skirtumas, pasakė ji.

Dona kelias dienas gyveno pas mane ir susitiko juos pirmąsyk, jiedu grįžo atostogų iš koledžo ir pavojingai trainiojosi po namus neįprastu dienos ar nakties metu dėl darbo pamainų gręžiniuose. Ji niekada nebuvo taip iš arti mačiusi identiškų dvynių, ir jai labai patikdavo, kai jie abu būdavo tame pačiame kambaryje.

Per pietus ji ištisai flirtuodama kikeno iš paikų Patriko pokštų, nors aš irgi. Jis labai stengėsi ją sužavėti, ir tai jam pavyko, vos jos garbei įžengė į kambarį, ant galvos užsimaukšlinęs apatinius. Aš didžiavausi, dar labiau didžiavausi, kai jis ją prajuokino, įmetęs į mano vandens stiklinę žuvų pirštelį ir juokaudamas apie jo tikrąją stichiją. Po pietų jis jos paklausė, ar mokanti žaisti penkiasdešimt dviejų kortų rinktuką? Jis išmetė kortų malką į orą ir pasakė, va, o dabar jūs turit jas rinkti, ir mudvi šliaužiojome keturiomis po kambarį, rinkdamos ir beviltiškai krizendamos, besižvalgydamos tarpusavyje.

Ji muistėsi po lova greta manęs. Mano brolis buvęs toks juokingas, pasakė ji. Ar išeitų, kad Patrikas, žinai, juokdarys? Ne, atsakiau aš, ir Džeimsas juokingas, tik kitaip, bet nemoku paaiškinti. Ir jie visai neatrodo vienodi, pasakiau, netgi iš tolo. Jų veidai visai skirtingi, ir laikysena, ir vaikšto jie visai skirtingai, ir kalba, ir netgi vairuoja. Net kai stovi ir nieko neveikia, akivaizdu, kuris yra kuris.

Bet kaip? – paklausė ji.

Ėmiau sukti galvą, kaip paaiškinti. Pavyzdžiui, kai abu sykiu įeina į kambarį, pasakiau, devynis kartus iš dešimties pirmas įeis Patrikas, supranti? Pavyzdžiui, jie abu sėdi su tavim kambaryje. Vienas pasakys maždaug: ar žinai, kuris būtų pats skaniausias

gurkšnis vandens? Tas, kurį gautum, jei pasiklystum dykumoje ir mirtum iš troškulio. Kitas sakytų: žinai, kaip piešiami filmukai? Tuoj parodysiu, eik, atnešk popieriaus.

Kaip visada, Dona beveik nesiklausė. Ar iš akių, ar atskiri juos iš akių? – paklausė ji.

Na, taip, turbūt ir iš akių, atsakiau. Skirtumas, galvojau, nors norėjau sakyti, būtų tai, kad Džeimsas būtų mus išdūręs ir išmėtęs kortas po kambarį, o paskui, jei ten būtų vienas, būtų padėjęs surinkti. Ir, tiesą sakant, nebūtų buvę taip juokinga, kaip kai Patrikas patogiai sėdėjo krėsle ir žiūrėjo.

Neatskirčiau jų, net jei sėdėtų man iš abiejų pusių, net jei būtų taip arti, kaip mudvi dabar, pasakė Dona. Ji apsivertė ant šono, atsigręžusi į mane, jutau sunkų jos alsavimą; ji sirgo astma, ir ją ėmė erzinti dulkės palovyje. Ar jie neatskiriami? – sušvokštė. Kaip mes?

Prisitraukiau ją giliau į palovį, apsiverčiau ant nugaros, kol įsirėmėme į susuktus plakatus ir kelioninius krepšius, ir paklausėme, ar nieko negirdėti arti namuose, o paskui leidau jai atsmaukti man marškinius ir įsisiurbti lūpomis, ranka drąsindama glosčiau jos nugarą, kai nurimdavom atsikvėpti toje ankštumoje.

Ar taip buvo? Bent jau taip prisimenu. Mudvi susigrūdusios slaptavietėse, graibančios viena kitą, niūriai besistengiančios neišsiduoti, kad niekas neišgirstų. Dveji metai neturėjimo kur dėtis, nuolatinio ieškojimo, kur prisiglausti. Tualetai aludėse, į kurias eidavome nepilnametės, iš kolonėlių plyšauja Krisė Hind, o mus atlydėję berniukai laukia prie baro, mergaitės visada į tualetą vaikšto poromis. Tamsi mašinų aikštelė prie kilimų parduotuvės už autobusų stoties prieš atvažiuojant paskutiniam autobusui, nuvešiančiam ją namo paežerės keliu.

Kokios mes buvom? Visiškai nekaltos, mielos, švytinčios anarchija. Menkiausias žvilgsnis, prisilietimas įsižiebdavo tarp mūsų kaip degtukas, kažko didesnio pažadas, galbūt tokio dydžio, kad visą miestą padegtų. Na ir laikai. Vos pradėjome, pameni, sakei, kad mane myli, mažyte, svaiginamomis harmonijomis suklostyti

„The Carpenters“, džeržgiančios ABBA hitų ir „A-A-Afternoon Delight“ harmonijos, netikėtai skylančios į „X-Ray Specs“ ir juodakę Siouxsie, „The Jam“ ir „The Damned“, į šešioliktus, septynioliktus metus, veriantį pirmąjį pažinimą. Vien nekaltybė, gryna energija, išmokta ironija, visi mes. Katerina Makenzi atsinešė „Carpenters“ kasetę į mokyklą, kad įrodytų, jog Karena Karpenter dainuoja „geriausios meilės dainos rašomos sulaužyta ranka-a“. Goslus jos balso varvėjimas, lyg riebalai nuo skrebučio. Štai. Kodėl. Visos miestelio mergaitės. Vis sekioja. Paskui tave. Kaip ir aš. Jos trokšta būti. Geriausia vieta buvo po scena mokyklos salėje, per pietų pertrauką ir kokį pusvalandį po pamokų, galėjai saugiai užsisklęsti, ir niekas nežinodavo, kad ten įsmukai; slėptis galima už viso dramos būrelio kostiumų skyriaus, tobula, erdvi, patogi, asmeniška, tamsi, šilta vieta, kur galima imtis tyrinėti nekaltybės amžių tyrais uždususiais deriniais, kol Lorena Berns ėmė draugauti su Polu Bleku, o Polas taip pat mokėjo palįsti po scena. Tada pirmą kartą mūsų vos nepagavo, daugiau kaip valandą įstrigome už plono faneros sluoksnio, klausydamos, kaip įgudusiai dunksi Lorena ir Polas, abi virpėdamos, nė nekrustelėdamos, kad mūsų neišgirstų, Dona taip bijojo, kad mus ras, kad, kai iš ten ištrūkome, ji raudojo iš baimės, vos teįstengdama išleisti kokį kitą garselį kaip tik duslų švokštimą, o aš lūpos minkštimą iš vidaus susikramčiau iki žaizdų ir kraujo. Paskui kelias dienas vengėme viena kitos, nesikalbėjome, nė nedrįsdavome žvilgtelėti viena į kitą prasilenkdamos koridoriuje, abi taip persigandome, kad kas nors įtars, visi sužinos, manau, abi ne mažiau persigandusios, kad sužinojome viena apie kitą, sužinojome apie save tai, ko visai nenorėjome žinoti.

Prieš porą metų televizijos laidoje mačiau Kareną Karpenter labai vėlų vakarą kartojamoje senoje Džeimso Lasto laidoje, ir štai ji, perkarusi, išsišiepusi, dainuoja mielą smagią dainelę apie tai, kaip prisiminti telefono numerį; jos balsas mane sukrėtė, toks sodrus ir užtikrintas, sklindantis iš kone pamėkliško kūno.

Viešpatie Dieve, melskis pasigailėti Karenos Karpenter ir priimti ją į Rojų. Kai buvau maža, rusų kosmonautai saugiai nusileido ant žemės, bet kosminiame laive jie buvo negyvi; jie pakliuvo į maldelių

sąrašą sykiu su mama, seneliais Amerikoje ir kitais paslaptingais seneliais, apie kuriuos niekaip jo neįtikinome papasakoti. Viešpatie Dieve, melskis jų pasigailėti ir priimti juos į Rojų. Nors vienas Dievas žino, kodėl įsivaizdavau, kad Dievas turėtų už juos melstis. Viešpatie Dieve, melskis už mano mamą, senelę ir senelį, kitus senelius, rusų kosmonautus, trylika žmonių, sekmadienį žuvusių Šiaurės Airijoje, dailininką Pablą Pikasą, šimtą aštuoniolika žmonių, žuvusių, kai Hitrou nukrito lėktuvas, šimtą penkis žmones, žuvusius Šveicarijoje, kai lėktuvas trenkėsi į kalno šlaitą, mirusį aktorių, kuris kalbėjo pro skylę kakle, nes sirgo vėžiu, ir priimk juos į Rojų, visus įtraukiau į sąrašą, bet sąrašas pasidarė toks ilgas, kad tereikėjo pasakyti „ir visus kitus žmones, kurie mirė", kai išvardydavau giminaičius, nes visų neprisiminiau. Paskui išvis nustojau melstis. Vėl sudužo lėktuvas, netoli Paryžiaus. Mačiau per žinias, krapščiau lopą, lygintuvu užklijuotą ant džinsų klešnės, jis buvo tarsi kalbos burbulas iš komikso, jame užrašytas žodis „Vaje". Lėktuvas nukrito iškylautojų mėgstamoje vietoje, užlipusi viršun svarsčiau, kažin, kaip būtų, jei trys šimtai keturiasdešimt keturi žuvusieji naktį ateitų į mano kambarį. Visi susigrūstų, abejingi ir tylūs stovėtų ir lauktų manęs, ir taip, taip pat ir kosmonautai, suglebę svyruotų tarp kitų, iš minios išsiskirdami didžiuliais stikliniais šalmais. Prieš lipdama laiptais įžiebiau šviesą aikštelėje. Skubiai apsižvalgiau. Kambaryje buvo tuščia.

Mokykloje, kur mus mokė poterių ir visada sakyti tiesą, nes meluoti negražu, ir kad mums labiau pasisekė, nes turime ir Jėzų, ir Mergelę Mariją, ir popiežių, priėjau prie mokytojos stalo, kai turėjome tyliai kartotis anglų kalbos pagrindus, ir pasakiau, panele, jei Adomas su Ieva nebūtų nusidėję ir užtraukę pasauliui mirties, ar jie tada ir šiandien būtų gyvi, ir visi kada nors Žemėje gimę žmonės? Ne, ne, pasakė ji, išraudo, sukaito, juk žinai, kad ne taip buvo, Ešling, sakė ji, bet nepapasakojo, kaip buvo iš tikrųjų, tiesiog ėmė vėl skaičiuoti pinigus vakarienei, o man liepė sėsti. Namie papasakojau apie tai Patrikui. Jis nusijuokė. Paklausk jos apie Didįjį sprogimą, pasakė jis. Ir Negyvosios jūros ritinius. Tada paklausiau Džeimso. Jis paėmė mano ranką ir ištiesė pirštus. Pažiūrėk į savo

nagus, pasakė jis. Kas dar tau davė nagus, kad galėtum pasikasyti, kai niežti? Kas davė vabaliukams sparnelius, virškinimo sistemą ir čiuptuvėlius? Nesuk galvos.

Moteris didele krūtine, šeštosios pradinės klasės mokytoja, pikta kaip širšė, išdidi edinburgietė, įstrigusi Inverneso užkampyje, baisiausiai jo nekenčianti, nekenčianti dešimtmečių kvapo, ta pati, kuri ištempė Bernardą ir Merę prieš klasę, jį – už megztinio peties, ją – už rankos, tokios plonos, kad visa tilpo jos saujoje. Susikibę už rankų! – pasakė ji. Papurtė juos abu prieš klasę. Štai, pasakė ji, dabar visi galit skaniai iš jų pasijuokti. Štai ką jie padarė, iš jų dabar visi juokiasi, juokitės, kiek širdis geidžia. Mes ir juokėmės, visi, o kai ir Merė ėmė juoktis, ji trenkė jai per pakaušį, še tau, pasakė.

Donos namuose kilimai koridoriuje ir ant laiptų buvo užtiesti plastiko plėvele, o einant į kurį nors kambarį, išskyrus virtuvę, reikėjo nusiauti batus; virtuvėje buvo plastiko plėvele užtiesta kilimėlių mozaika. Kitapus namo buvo jos tėvo mėsinė. Jam nebuvo galima eiti namo nenusirengus ir nenusiprausus kieme, netgi žiemą. Sužinojusi, kad aš katalikė, jos mama ėmė į mane žiūrėti labai įtariai; taip ir nesupratau, kuo gi reikėtų mane įtarinėti, būna daug blogesnių dalykų. Pas ją buvo galima pasiklysti laukuose ir paežerėje, apskritai saugiau, autobusų stotelėje žiemą patogu ir tamsu, išvykus turistams vasarą patogu ir tuščia. Nustojome taip labai saugotis, kelissyk vos neįkliuvome, bet vis tiek nuo to tik dar labiau jaudinomės ir netrukus labai išlavėjome, sugebėdavome vos girgžtelėjus laiptams sprukti į skirtingus kambario kampus, išmokome tobulai pasiaiškinti. Kai slėpynių džiaugsmai tapo įdomesni už visa kita, Dona ėmė darytis man nuobodi, o aš atsibodau jai, tada priartėjo galas, kai nebeturėjome nieko bendra, tik adrenaliną ir melą.

Jai labai nepatikdavo, kai aš skaitydavau. Išmušdavo knygas man iš rankų ir šveisdavo per visą kambarį. Sykį pasičiupo žiebtuvėlį ir padegė mano laikomą knygą. Sykį naktį nuėjau gulti, atsiverčiau prie lovos laikomą knygą ir pamačiau, kad ji mano atverstus puslapius flomasteriu aprašinėjo sąvo vardu; tik baigdama knygą pastebėjau, kad paskutinius puslapius ir išplėšė. Aprėkiau ją už tai. Jai atrodė, kad pajuokavo. Jai buvo juokinga, kai siautėjau,

kaip ji pasakė, kai Amerikoje kilo panika dėl atominės elektrinės, ji pasakė, kad aš darausi nuobodi, kad vis jaudinuosi dėl niekų, tarsi būtų kokios naudos iš to, kad vis apie juos šneku, kol visi aplink pamėlsta. O aš sapnavau košmarus. Ji pasakė, kad man tai būdinga, susireikšminti dėl to, kas vyksta už milijonų mylių ir visai su manim nesusiję.

Dabar ji – veterinaro padėjėja. Ir ištekėjusi, tik nežinau, už ko. Dona tarp dezinfekavimo priemonių kvapų, atsargiai skuta miegančios katės pilvą, atsargiai sprigteli švirkštą virš išsigandusio, kantraus šuns galvos, pasilenkia pasakyti kokiam vaikiukui su kirbančiu gyvūnėliu skylių pribadytoje kartono dėžėje, kaip sutrupinti tabletes. Tikriausiai savo vaikiukui. Liekna ir išdykusi, ji eina manęs link, jos dailiose plačiose lūpose – vien klasta ir kaltė, ji išsisuks, masinanti mane ne mažiau negu aš ją, toliau, daugiau. Įtempianti, kol kone trūksta, ir nesiliaujanti. Erzinome viena kitą apsikabinusios dėl berniukų, su kuriais draugavome, aš vis tiek geresnė, toli toli tave perspjaunu, virsdavome kūliais, jos sunkus švokštimas mano ausyje, glitus pirmosios meilės garsas. Tą kvėpavimą bet kur pažinčiau.

Kaip tada, kai su jos palapine leidomės į žygį Avimoro keliu, lyg ir buvo vasara, bet galiausiai dėl šalčio sulindome į vieną miegmaišį, šildėme viena kitą. Sušalusi nubudau vidurnaktį, o ji buvo iškišusi galvą pro palapinės duris, išgirdo mane už nugaros, o jos ranka iškeltu delnu mane nutildė ir pamojo ateiti. Iš pradžių nieko neįžiūrėjau, bet paskui pamačiau tamsoje judančius šešėlius. Elniai visur aplink, uostinėja žolę, uostinėja orą, vienas tiesiai prieš mus švelniai gromuliuoja žandikauliais, jo skysta juoda akis rami, o Donai šienligė, ji atsikrenkštė, neištvėrė, ir po akimirksnio jų neliko, nuskriejo visi kartu į visas puses. Rytą prausiausi upėje, saulė buvo pakilusi, bet vanduo ledinis, toks šaltas, kad net kvapą gniaužė, pamenu, atrodė, kad pirmą sykį jaučiu šaltį, dainavau ir taškiausi, visur aplink giedojo paukščiai, stebėjau, kaip saulėje mirga lapai virš galvos, paskui mėčiau į vandenį akmenukus ir pagaliukus, atgal skriejo triukšmas ir šaltis, o aš sukiojausi aplink, vilkau didžiulius akmenis ir mėčiau juos kaip galėdama toliau, iki

šlaunų įsibridusi į vandenį, taškiau skaidrų vandenį rankomis virš galvos, Dona už manęs ant kranto juokėsi, šaukė, ar pasiutai, Eše, mergyt, tu visai iš proto išėjai.

Bet tai buvo tas paskutinis mūsų pavasaris, kai buvo taip šalta, kad vėlavo žydėti gėlės; prasiskleidę krokai žuvo arba buvo pakąsti šalnų. Ant batų driekėsi baltos linijos nuo drėgmės ir druskos gatvėje. Lediniame rūke ėjome palei kanalą užtvankos link, matėme takelį tiesiai priešais save, bet kur ar iš kur einame, nesimatė, Donos nuotaika buvo niūri tyli, rankos sukištos į švarką, pečiai nuleisti, ji ėjo tiesiai prieš mane, pasirengusi viską daužyti. Norėjau gero, sakiau, juk vis tiek tik tu ir aš, ir viskas, supranti, jis man patinka, ir žinau, kad tau patinka Ijenas, ir panašiai, bet tikra tu, tik tu svarbi, supranti, man, ji sustojo, iš padilbų pažvelgė į mane, nusigręžė, o po akimirksnio vėl atsigręžusi skaudžiai trenkė man per kaktą ir akį, ji rėkė, tu pamišėlė, supista pamišėlė, manai, kad visas pasaulis tau skolingas, proto netekai, velniai tave rautų, supista kale, kad tave kur, užsičiaupk, tu tik užsičiaupk. Aš priblokšta, sustingusi, o tada viskas pagreitėja, aš irgi ją daužau, susitrenkiu ranką į delną, vėl kylantį man trenkti. Trenkiau taip skaudžiai, kad jos delno ir riešo raumenys sustingo, jai teko važiuoti į ligoninę pasitikrinti. Nuvažiavome ten autobusu, sėdėjome viršutiniame aukšte, ant priekinės sėdynės, kiek galėdamos susiglaudusios, jos šilta sveikoji ranka suspausta mano šilto palto kišenėje. Jos pasiimti atvažiavo mama. Ji pasakė mamai, kad paslydo ant ledo ir nukrito ant rankos. Aš pasakiau jos mamai, kad per kūno kultūrą man kažkas trenkė badmintono rakete.

Atsisakiau pasiūlymo parvežti, patamsyje viena grįžau namo. Namie pirmąsyk per tris dienas buvo tėvas. Jis sėdėjo svetainėje, sudribęs krėsle, televizoriaus šviesoje. Dievulėliau, pasakė jis, atėjęs į virtuvę. Kas tavo akiai? Paglostė man galvą, krūptelėjau.

Primušė. Primušė, pasakiau.

Jis atsisėdo, žvelgė į mane. Tikiuosi, tu jį primušei labiau, pasakė.

Ją, atsakiau. Primušiau. Bet nesididžiuoju.

Na, ir ačiū Dievui, pasakė jis.

Pastebėjau susirūpinimo išraišką jo veide, nusijuokiau. Už ką, paklausiau, ar kad labiau primušiau, ar kad nesididžiuoju?

Jis irgi nusijuokė. Ir už viena, ir už kita, atsakė jis. Ko norėtum pavakariams, Eše, jei nori, nueisiu į kinų restoraną?

Nuostabu, atsakiau.

Kažkodėl pasijutau geriau. Nuėjau apžiūrėti akies veidrodyje. Gražutėlė, ji man tikrą gražutėlę įstatė. Susižavėjusi paliečiau ją pirštais, krūpčiodama nuo savo pačios prisilietimo.

Dona ilgokai vaikščiojo parišta ranka, aš – kone savaitę pamušta akimi, o kai kitą sykį ištaikėme progą kartu miegoti, abi buvom sukrėstos, kaip gera, geriau negu kada nors, vos susivaldžiau neklykusi. Vėliau pamačiau, kad mano rankoje liko dantų žymės.

Atėjo pavasaris, artinosi vasara, o paskui vėl bus ruduo, o paskui žiema, ir kalvos vėl pabals. Sėdėjau ant palangės ir žvelgiau pro langą. Dingo visas nerimas. Medžių šakelių galiukai atsikratė sutinusių pumpurų, išsiskleidusių į pirmuosius šių metų lapelius. Taip jau būna, stebėjau, kaip viskas savaime susitvarko. Žinojau.

Nušveičiau knygą per kambarį ir susiraukiau prieš veidrodį. Rankos nusviro, ir stovėjau priešais save. Šitiek galimybių. Papurčiau galvą. Kažkas driekiasi prieš mane. Nemačiau, nei kas, nei kaip ten patekti. Kažkas sprūdo pro šalį, vos juntamas, nežymus šešėlis, čiuožiantis laiptais ir pro uždarytas laukujes duris, sudie. Nuo tos dienos, kai taip beviltiškai susigrūmėme rūke, kažkas neduoda man ramybės, kažkas nuolat mane persekioja, kad ir kur eičiau, kad ir ką daryčiau, arba eina tiesiai priešais, tyčiojasi iš mano judesių man nė nespėjus jų padaryti. Sukryžiavusi kojas atsisėdau ant lovos. Vaikelis aikštingomis akimis žvelgė į mane. Mergaitė, permetanti kojas per aukštą tvorą, laukianti, kol liepsiu jai šokti, ko aš laukiau? Mergaitės akys virš knygos, kurią tėškiau į sieną, prieš dvi minutes ji buvo čia, o dabar jau nyksta, blykšta. Toji, sukryžiavusi kojas kitapus veidrodžio, tyli, susiraukusi, laukia, kol ką nors jai pasakysiu, bet ką. Visi panašumai. Kartais, kai būdavau viena namie, kai būdavo vėlu, kiti, tie, kurių labai bijojau, ateidavo ir įsitaisydavo mano lovūgalyje, tos „aš“, kurios dar neturėjo veidų

ar pavidalų, jų akys įkalintos po oda, maži juodi kryžiukai vietoje burnos, tarsi du dygsniai, užsiūti vienas ant kito.

Paskui vasara. Egzaminai beveik baigėsi, dumblina sporto aikštė apžėlė žole, klasės pusiau ištuštėjo, paskui pamokų beveik visai nebebūdavo, nėra prasmės į jas vaikščioti prieš pat atostogas, ėmėme trainiotis budėtojų kambaryje, ten buvau tądien, kai Šona garsiai skaitė laikraštį, sėdėdama apšviesta saulės, krintančios pro stoglangį ant grafičio, išbrėžto ant mūsų dažyto stalo, o Sandra šukavosi šepečiu, žiūrėdama į veidrodį, o Dona pylė karštą vandenį į „Pot Noodle" puodelį, o Ruta atsipūtusi derino gitarą pagal radijo garsus, o mano draugas Roris krapštėsi panages šaukštelio kotu, o Siuzana kažko ieškojo spintutėje, o Dženė laukė, kol užvirs virdulys, kad galėtų pasidaryti kavos, o Nilas statė piramidę iš nešvarių puodukų, o Lorna jam padėjo, o Alanas kažką rašė ant stalo, o Širlė ir dar keli žmonės, nepamenu kas, sėdėjo ratu, kaip ir aš, skaitydami – o Šona šnareno laikraštį, iškėlusi jį, ir sakė:

Dieve, kaip šlykštu. Turbūt bjauresnio dalyko dar nesu skaičiusi. Turbūt tuoj apsivemsiu.

Šona ir aš, draugės nuo pirmosios pradinės mokyklos dienos. Buvau su ja, kai jos sesuo sukosi apie gatvės žibinto stulpą su plastikiniu skėčiu per audrą ir dainavo, dainuoju lietuje, dainuoju lietuje, o plastikinė rankena nutrūko, ir jos sesuo įkrito į balą. Kai Šona slidinėdama susilaužė koją, nunešiau jai vaisių, kai man ligoninėje operavo tonzilės, ji atnešė man vaisių. Sykiu rašėme laišką Deividui Soului, ji buvo jį įsimylėjusi. Aš parašiau, o ji nupiešė „Love Is" porelę ant viršaus ir tarpeliuose tarp pastraipų. Antroje klasėje abi nusprendėme piešti komiksus, kai užaugsime, aš rašysiu žodžius, ji pieš paveikslėlius. Pastaruosius porą metų, tapusios budėtojomis, sugalvojome gudrybę: kai nenorėdavome sėdėti pamokoje, ateidavome su „rašteliu" nuo sekretorės, Pone mokytojau, Ešling Makarti ir Šona Gryn kviečiamos į direktoriaus kabinetą. Kai ji įsižiūrėjo mano brolius, pasistengdavau, kad jai atėjus jie būtų namie. Kai jos mamą paguldė į ligoninę, dėl neaiškių priežasčių netekusią sąmonės, o ji raudojo mokyklos koridoriuje, nusivedžiau ją į tualetą, nuprausiau ir laukiau su ja. Kai Robis nusivedė mane

į vakarėlį, o paskui ant laiptų graibė kitą, ji už mane skėlė jam antausį ir parsivedė mane namo, ir neįleido vidun neišblaiviusi. Tokios nematomos gijos tądien siejo visus kambaryje esančius žmones, kaip visada būna, kaip plonyčiai šviesos spindulėliai, kurių nematyti, bet vis tiek žinai, kad jie yra.

Kas šlykštu? – paklausė kažkas.

Vienas Vimbldono tenisininkas draugavo su moterim, ane? – atsakė Šona.

O ne! – pasakė Ronis. Kaip šlykštu!

Matai, šlykštu, nes ir *ji* moteris. Supranti, jos abi moterys, žydriukės, na, žinai, iškrypėlės. Bet dar blogiau. Čia rašo, kad jos susituokė ir visa kita.

Visame kambaryje – pasišlykštėjimo garsai; kažkas vaizduoja, kad vemia, kažkas kikena. Nepakėliau akių nuo knygos. Akimirka praėjo, toliau darėme kas ką. Šona toliau skaitė straipsnį. Nepakėliau akių nuo knygos. Suprantat, pasakė ji, ar įsivaizduojat? Su kita moterim? Žvelgiau į knygą, neatitraukdama nuo jos akių, o mano ausys degė, jutau, kaip jos rausta, o balselis kažkur giliai gerklėje, nespėjus jo sulaikyti, tarė, na, galbūt, galbūt jos viena kitai patinka.

Mano ausys degė, visa galva degė nuo aplink atsivėrusios erdvės, bet nieko nenutiko, paskui suabejojau, ar išvis ką nors pasakiau, galbūt ne, galbūt pasakiau ne aš, galbūt tik įsivaizdavau, ir išvis niekas taip nesakė, o Šona garsiai ir aiškiai atsakė: kas kam patinka, Eše?

Atsikrenkščiau kaip tik tada, kai ir Dona kitame kambario gale, žvilgtelėjau, bet ji, nudelbusi akis, nežiūrėjo į mane, giliai įmerkusi šaukštą į plastikinį puoduką, maišydama.

Ta tenisininkė ir jos draugė, pasakė balselis.

Tyla. Bliauna radijas. Čeža žmonės, apsimetantys, kad nesiklauso.

Juk nedraudžiama žmonėms mėgti tų, kurių nori, tęsė balselis. Juk nieko jos neskriaudžia. Niekam nedaro žalos.

Taip, bet *visiškai* šlykštu, atsakė Šona. Prisidėjo ir Lorna. Jo, pasakė ji, o jos susituokė, fui, fe, siaubas! Ji juokėsi, o Šona pasakė, jo, juk taip nenatūralu, tiesa?

Netiesa, atsakė balselis, sklindantis iš manęs. Natūralu, pasakiau. Tik netikėta. Kitaip natūralu.

Niekada gyvenime negirdėjau tokių nesąmonių, pasakė Sandra, žvelgdama sau į akis veidrodyje. Nebūna kitaip natūralu, negali būti. Na, tiesiog arba natūralu, arba ne. O tai nenatūralu. Ir aš manau, kad, kai vyrai taip daro, *ypač* šlykštu. Tiesiog košmaras. Nė nesinori apie tai galvoti. Turėtų būti uždrausta. Nilas žvelgė į mane pro puodukų kaugę.

O Sendis žino, Eše? – paklausė jis. Teks jam pasakyti, juk būtų nesąžininga, jei jis nieko nežinotų. O gal judu kaip nors susitarėte, ir tai Sendis turėtų mums ką nors pasakyti?

Visi nusijuokė. Alanas pasakė, man visai patiktų. Ne, turiu galvoje, dvi moterys, dvi moterys, ne du bernai. Aš ne koks žydras! Parodykit man dvi moteris, ir aš parodysiu, koks aš ne žydras.

Juokas. Šona nesijuokia, jos veidas pasibjaurėjęs, nežiūri į mane. Man atrodo, tikrai bjauru. Vien nuo tos minties vemt verčia, sako jos lūpos; ji pervertė laikraščio puslapį; už jos pro knygos kraštą vos įžiūriu akis nudelbusią Doną.

Na, tai negalvok. Balselis, šįsyk ne mano. Dženė Timberberg nutėškė prieš mane kažkokio karšto gėrimo puodelį, atsistojo priešais mano knygą taip, kad negalėčiau į ją nežiūrėti, ir tęsė. Įpilti pieno, Eše?

Ji atsisėdo. Aš pritariu Ešei, pasakė ji, nekreipdama dėmesio į Nilo išraišką ir skleidžiamus garsus. Atbula ranka trinktelėjo per Šonos laikraštį. Jei turtuolė tenisininkė, kuri moka šitaip žaisti, norėtų mane vesti, nesvarbu, kokios ji lyties, pasakė ji, paėmė žurnalą, pervertė puslapius, paniūniavo sykiu su radiju.

Tyla. Paskui – tykus, protingas paskutinis žodis:

Žmonės ne taip sukurti. Kitaip nebūtume tokie, kokie esame. Tai nenatūralu. Nenormalu. Vemt verčia.

Tai buvo Dona.

Užverčiau knygą. Dženė Timberberg mirktelėjo man. Mano lūpos šypsojosi, jutau. Pasakiau, aš gal einu truputį į saulę. Mačiau, kaip visi kambaryje susižvalgo, kažkas šypteli, kilsteli antakį, Roris susidrovėjęs nežymiai man šypsosi. Kai uždariau duris, valandžiukę

luktelėjau už jų. Nilo balsas. Pasisaugokit, merginos, atsargiai. Ne, tiksliau, ginkitės. Visi plyšta juokais. Pasiėmiau knygą ir kavos puodelį ir nuėjau atsisėsti ant tvoros.

Mano ranka taip virpėjo, kad nesugebėjau pakelti puoduko, visko neišlaistydama. Nusivilkau švarką ir numečiau ant žemės už savęs, atsiraitojau rankoves, prasisegiau viršutines sagas. Atlošiau galvą, užsimerkiau. Kai atsimerkiau, greta manęs sėdėjo Ruta.

Ruta. Gerai jos nepažinojau, vargu ar kada kalbėjomės. Mažutė, tamsi, išblyškusi, tarsi trapus vaikas Viktorijos laikų paveiksle. Jos tėvai buvo krikščionys sektantai; visi žinojo, kad jai neleido žiūrėti Deivido Atenborou *Gyvenimo žemėje* ir lankyti gamtos mokslų pamokų pirmoje klasėje, kai buvo dėstoma apie augalų dauginimosi organus. Ji gražiai grojo gitara, mokėjo Leo Sejerio dainų, ir tą apie sniegeną, išskleisk sparnelius ir skrisk tolyn, neškis sniegeną su savim ten, iš kur ji tądien atskrido. Jei paprašydavai, ji ją pagrodavo, ir dar gitara akompanuodavo giesmėms Krikščionių sąjungos sueigose. Nusiteikiau, kad ji atėjo man pasakyti, jog galiu būti išganyta.

Eše, pasakė ji, tik norėjau pasakyti.

Apvalios rudos akys, elnės akys, išsigandusios ir švelnios.

Tik norėjau pasakyti. Aš su tavim sutinku. Supranti, manau, tu teisi. Kad taip pasakei. Suprantu, ką tu pasakei. Kad žmonės turi teisę mėgti tuos, kuriuos nori. Aš manau, kad taip turėtų būti. Supranti, man atrodo, tu labai drąsi. Kad taip pasakei.

Nusišypsojau. Virpėjau ir šypsojausi. Vėl užsimerkiau ir atsigręžiau į saulę. Dieve, Ruta, pasakiau, kokia nuostabi diena.

Taip, tikrai, atsakė ji.

Kokia graži diena. Man labai patinka, kai būna taip karšta, pasakiau.

Ji atsiduso. Ir man, pasakė.

Šmėklos, šmėklos, šmėklos. Šmėklos ir dulkės, visos dulkės, kurias čia keliu. Skaudžios, lyg liestum dulkes ant sparnelio. Dulkės galvoje, juodų dulkių kryžius ant kaktos. Atmink, žmogau, kad dulkė esi ir į dulkę pavirsi. Versmės trykštančios. Pavargau. Jau baigiu.

Kadangi mokslo metai baigėsi, gandai neplito taip plačiai ir greitai, kaip paprastai. Paprastai. Nors kažkokie berniūkščiai apmėtė mane akmenimis ir išplūdo, kai po poros dienų ėjau namo, tai galėjo būti ir nesusiję. Nemažai žmonių liovėsi su manim kalbėtis. Nemažai pradėjo. Sendis, su kuriuo porą sykių nuėjau į aludę, paskambino ir pasakė vis spėliojęs, kodėl aš bijau sekso. Pasakiau jam, kad nebijau, bet jis to niekada nesužinos, ir abu metėme ragelius. Paskambinau Donai jos išlaisvinti. Ji pasakė, klausau? Aš pasakiau, čia aš, viskas gerai, viskas baigta. Ji pasakė, jei kam nors pasakysi, Eše, mirsi. Aš pasakiau, tu jau mirusi, Dona, ate, ir padėjau ragelį. Valandą jaučiausi labai gerai, paskui pasijutau siaubingai ir raudojau, kol užmigau. Paskui viskas buvo gerai.

O tiesiogine prasme kitą rytą prasidėjo kitas nuotykis. Prie manęs privažiavo mašina, 2CV, viduje – panelė Kerol, namų ekonomika, ir panelė Robertson, viena iš kūno kultūros mokytojų. Panelė Kerol šūktelėjo mane pro langą; ji pasakė, ar tave pavežti į mokyklą, Ešling? Ištiesė ranką ir atidarė man užpakalines dureles.

Įsitempusi panelė Robertson keleivio sėdynėje. Ji mėgo bičiuliautis su šeštaklasiais berniukais, kasmet išsirinkdavo, kuris jai patinka. Be to, garsėjo tuo, kad užeidavo į mergaičių dušinę tądien, kai tekdavo pirmąsyk maudytis, stovėdavo ir žiūrėdavo; dušai būdavo atviri. Pirmąją dieną, kai ji įbedė į mus mažas akutes, apsisuko ant kulno visą ratą, dar pašaipesne veido išraiška negu visada.

Tai kuo dabar užsiimi, Ešling? – neatsigręždama paklausė ji. Neseniai kai ką apie tave girdėjau.

Nieku nepaprastu, nieku ypatingu, atsakiau.

Taip, ypatingas, pasakė ji, būtent tas žodis, kažką panašaus ir girdėjau.

Pravažiavome pagrindinius vartus. Panelė Kerol staigiai sustabdė mašiną, mes visos nulėkėme į priekį. Išleisiu tave čia, Fiona, pasakė panelė Kerol. Mane ji nuvežė prie užpakalinių vartų ir persikreipusi atidarė dureles, nes nesupratau, kurią rankenėlę spausti. Jau ruošiausi jas uždaryti, kai ji paklausė, klausyk, Ešling, ar turi kokių planų šiai vasarai?

Taip, tikriausiai dirbsiu tėvo krautuvėlėje, panele, atsakiau, jis montuoja virtuvės spinteles, žinot, „Makarčio virtuvės“, Akademijos gatvėje.

Ak, taip, žinau, pasakė ji. Na, matai, aš ketinu per vasarą pasitvarkyti sodyboje, namelyje Skajuje, na, bent didžiąją dalį liepos, ir kaip tik ieškau kokio talkininko, supranti, kad valgyti paruoštų ir panašiai, ir šiek tiek padėtų dažyti, sodą prižiūrėti, ir panašiai, ir kažkodėl pagalvojau apie tave, bet jei tu užsiėmusi...

Jos veidą slepia ilgi plaukai. Staiga ji pasirodė jauna. Ji ir buvo jauna, tikriausiai panašiai, kaip aš dabar. Jos ranka ant durelių, ruošiasi jas užtrenkti. Skubiai pasakiau, matot, panele, aš siaubingai nemoku gaminti maisto.

Na ką tu, pasakė ji, žvelgdama pirmyn, susimąsčiusi, rimta, to nesunkiai galima pramokti.

Tik niekam daug nepasakok, pasakė ji, čia neoficialus susitarimas. Mano ir tavo. Taip, panele, atsakiau. Įsidėjau tėvo *Penguin Cookery Book*. Vasarai baigiantis jau mokėjau pagaminti iš jos beveik viską. Ji išmokė gaminti vėžių padažą, kiaulienos pjausnį su šalavijais ir obuoliais, obuolių spurgas. Triušienos apkepėlę su dviguba plutele, blynus, kietus pyragėlius, visokius pyragus; kaip nustatyti, ar iškepęs pyrago vidus, ką galima pagaminti iš sardinių ir krevečių. Panelė Kerol buvo iš Bakio ir dažnai mane mokė gaminti žuvį ir dar dainelę apie tai, ką daryti su silkių kaulais, iš visų žuvelių, kur jūroj gyvena, viena tik silkė brangiausioji mano. Žalių salotų, graikiškų salotų, salotų su tunais. Liežuvio salotų. Kaip virti greitpuodyje, visų prancūziškų kulinarijos terminų. Vasaros pabaigoje mokėjau dengti stogus ir lopyti, kad nevarvėtų, kaip taisyti grindjuostes. Neblogai nusimaniau apie gulsčiukus. Mokėjau tirpdyti, pertrinti ir lydyti, žinojau panelės Kerol vardą, Džudita. Žinojau, kaip priversti ją ištarti mano vardą taip, tarsi vandeniu apliejus raudonas žarijas. Dariausi nerami, per daug valgiau. Naktį gulėjau plačiai atmerktomis akimis, panelė Kerol miegojo ant apvalėjančio mano pilvo, ir svarsčiau, kažin, ar tik tiek ir tegali žinoti.

Pamenu, ta vasara buvo drėgna ir lietinga, dangus žemas ir pilkas; kai nelydavo, atrodė, kad tuoj pradės. Po jos buvo galima dar metus pasilikti mokykloje, melsti tėvo duoti darbo arba įsidarbinti visą dieną Litlvudso kavinėje. Mokykloje mane įkalbinėjo pasilikti, baigti kitais metais, eiti į universitetą, mokytis toliau. Pagalvoti, ką norėčiau gyvenime veikti. Ruduo, krinta lapai, blėsta šviesa. Panelė Kerol reikšmingai žvelgia į mane kitapus mašinų stovėjimo aikštelės. Ėmiau rytą vaikščioti į mokyklą kitu keliu. Atėjusi rasdavau manęs laukiančią Rutą, aplink ją tarsi aura tvyrojo liūdesys. Ruduo, žiema, šaltis.

Paskui vasario viduryje nubudau ir ant kilimėlio radau storą laišką. Užrašas ant voko buvo rašytas tušinuku, tvarkingai, apvaliai, šviesiai mėlynai. Popierius storas ir šiurkštus.

Moku jį atmintinai.

úosis *bot. alyvmedinių šeimos medis karpytais plunksnos pavidalo lapais ir kieta mediena (Fraxinus): Uosis aukštuolis (F. excelsior) Mt. Uosis visuotinas F. Uosis visurtinis P. Uosis verkiantysis LBŽ. Uosis įvairialapis LBŽ. Uosis vienutlapis (F. simplicifolia) P. Uosis garbanasis (F. crispa) P. Uosis amerikinis (F. americana) LBŽ. Kininis uosis (F. chinensis) LFV153. Uosis auksytasis (F. aurea); šio medžio mediena.*

pelenaĩ *sudegusių medžiagų liekanos; kas lieka sutrūnijus, suirus, žemės dulkės.*

Žemumų uosis, laukinis uosis, kalnų uosis.

Karingas beržas, uosis, blogo nelinkįs (Spenseris)
Uosis – tauriausias ir geriausias iš visų medžių. Jo šakos skleidžiasi virš viso pasaulio ir kyla netgi aukščiau dangaus. (Malė šiauriečių tautosaka)
[...] tą kūną, kurs
Į mano uosio luobą lūžo šimtąkart
Ir atplaišom nubrozdino mėnulį
Širdis mano krūtinėje

Kaip uosis ugnyje (Svinburnas)
Mirtingasis nyksta, Pelenai į pelenus, dulkės į dulkes (Tenisonas)
Ištisos Karalystės Pelenais paverstos (Edisonas)
Al men ar eird ande alse (paskutinis žodis reiškia pelenus, Eše).
Viešpatie, ką daryti Žemėms ir Plėnims?
Ir mes Kūrėją savo šlovinsim. (Veslis)
Švelnios mielos akys – minkšti pelenų spalvos plaukai. (Arnoldas)
Sūpuojasi žibuoklės šaknimis plėnyse (vėl Tenisonas)
Lauk, siela, kol nukris tavasis rūbas pelenų! (Elizabeta Baret Brauning)

vulkaniniai pelenai, juodi pelenai, rožių pelenai.

Ashling – *jaunas uosio medelis.*
Ashling – *vizijų, sapnų poema.*

Mano pelenų mergaite,
ar bėgi tarsi žiežirbos per ražieną?

Visą dieną nešiojausi jį su savimi. Popiet apsisprendžiau. Nuėjau į panelės Kerol kabinetą, girdėjau ją pro duris, ji mokė pirmokus ruošti prabangius angliškus pusryčius. Pabeldžiau į stiklo keturkampį, pabėgau už kampo ir nulėkiau laiptais jai nė nespėjus atidaryti durų.

Mano tėvas buvo darbe. Palikau jam raštelį, TĖVELI, AŠ IŠVYKSTU, KADA NORS PASIMATYSIM, PRIE PROGOS PASKAMBINSIU. Įsidėjau į krepšį drabužių pamainą, autobusu nuvažiavau į autobusų stotį, sėdau į Edinburgo autobusą ir laukiau Edinburgo stotyje naktinio autobuso, vykstančio ten, iš kur, anot antspaudo, atėjo laiškas.

Tėveli, išvykstu, paskambinsiu. Palikau jį ant šaldytuvo, kur paprastai kabindavome pirkinių sąrašą. Didžiosiomis raidėmis, kaip tas raštelis, kur parašiau, Šis laiškas yra iš Inverneso, išsiųstas 1973 metų birželio 24-ąją, sulanksčiau ir pagaliuku sugrūdau į butelį, kietai užsukau kamštį ir numečiau kiek galėdama toliau į kanalą.

Stebėjau, kaip jis plūduriuoja viduryje, buvo pirmoji vasaros atostogų diena, dienos tuščios ir ilgos, laukė ilgiausioji diena, galėjo nutikti kas tik nori. Galvojau, gal jis nuplauks į Rusiją, Ameriką. Galvojau, kas nors jį ras, o aš jau suaugusi, paauglė, pavyzdžiui, tokia sena, kaip mano broliai, perskaitysiu apie tai laikraštyje. Tikriausiai jis tebeguli ant akmenų kanalo dugne su kitais paskendusiais daiktais, stiklo šukėmis, surūdijusiais kūdikių vežimėlių ir dviračių skeletais.

Jėzau. Pusė trijų.

Nuo šito rašiklio visi pirštai rašaluoti.

Anapus sienos, sklendi tamsoje. Po sėdyne rate sukasi ašis. Kairėje tolyn nuo kranto driekiasi milžiniška jūra, siūbuojasi dugne. Naujas kraštas, nematomas už blyškios oranžinės pro jį važiuojančio autobuso šviesos, o tu jame, gaudžia variklis, jonvabalis dūzgia beribėje tamsumoje. Vis kitokia tarmė stotelės kavinėse atiduodant grąžą. Visi pinigai smulkiais banknotais, juos kaskart suglamžytus trauki iš kišenės. Paskui vėl vidurnaktis ir bespalvės žolėtos greitkelio šalikelės.

Vairuotojas nužvelgė tave įlipančią; ar turėsit tik vieną krepšį? – paklausė jis, patikrinęs bilietą. Įsidėmėjo tavo veidą, matyt, pasirodei pabėgusi iš namų. Toliau, negu kada esi viena nuvažiavusi, nė nesupykai, pasodinta prie rūkančiųjų. Rankomis apkabinusi kelius, susikėlus kojas ant sėdynės. Pravažiuoji miestelį, kitą. Galvoji, kad esi protinga, žinai, kur keliauji, kažkas nulūžo, liko aštrus smaigalys, lankstus ir žalias, paskui įtemptas skrenda šitaip paleistas, kažkur, nežinia kur, lekia oru.

Dešimt po šešių ryto. Negaliu užmigti, nemiegojau visą naktį, mano oda lyg subadyta, o kūnas pastiręs. Akys nesimerkia. Keikiau aušros chorą, paskui pagalvojau, kokia aš kvailė, lyg keiktum besiskleidžiančias gėles. Užtat atsikėliau ir žvelgiau į brėkštančią naktį. Taškas tarp tamsos ir šviesos mėlynas. Paskui, sulaikyk kvapą,

tamsiai pilka, ir štai išaušo neišvaizdi šiandiena. Sunkus debesis, gali imti lyti, o gali ir išsigiedryti. Girdžiu virtuvėje vaikštinėjantį tėvą. Tikiuosi, jo nepažadinau.

Ketvirtadienis. Jau pusė mano laiko čia. Kad ir ko čia atvažiavau, kad ir ko laukiu, dar nenutiko, bent man taip atrodo. Kol kas tik spuogai išbėrė smakrą, kaip raganos, kurią mačiau, būdama penkiolikos. Matyt, nuo vandens. Įrodymas, kad tikrai esu čia, nors visą naktį buvau ten, keliavau iš vienos vietos į kitą, susirangiusi ant sėdynės, į autobuso langą be garso lijo lietus, o vidinėje kišenėje gulėjo mėlynai baltas jos laiškas, jo standus kraštas išsikišęs trynėsi į kaklą. Jos laiškas, be adreso, viskas – tik žaidimas, o aš nė nesuprantu, kad jį žaidžiu. Besišypsanti cirko mergina blizgančia liemene, jos sidabrinė skrybėlė pakreipta tuo vulgariu Dytrich kampu, iškilmingu mostu gesina deglą, kuriuo pridegė dagtį, išsprogdinsiantį kitą, tebesišypsančią miniai iš patrankos nasrų, tiesiai į tinklą. Taip žavingai pigu. Štai ir atriedėjau lyg kėglių kamuolys per visą šalį, tarsi ji būtų mano asmeninis turėklas. Be baimės.

Kadangi šitaip pasakydama man mano vardą, pranešdama man, ką jis reiškia, mano draugė Eimė išrėžė savąjį vardą manyje tarsi randą. Paskui kaskart, kai ji pažvelgdavo į mane, ir kaskart, kai nepažvelgdavo, nors ir nežinojau ir nepastebėjau, kažkas degė vis gilyn į mane. Jei dabar prasivertų mano ranka, koja, bet kuri mano kūno dalis, pažvelgus vidun rasčiau jos e, i, m ir ė, kūniškas ir tamprias, tįstančias su mėsomis; pažvelk į kaulus, jų smegenų korio skerspjūvį, ir ten vėl rasi mane, visą juo aprašinėtą, saldžiai ir lipniai, Eimės prisiminimas.

Frankenšteino žaidimas. Iš žmogaus padarome kažką kita, paskui nustembame, vieną dieną grįžę namo ir pamatę, kad jis išėjo pasivaikščioti po apylinkes pats vienas. Todėl pikti, nusivylę, kad jis taip drįso, užrakiname duris. Paskui jaudinamės. Tik mes patys žinojome, koks iš tikrųjų pavojingas mūsų kūrinys. Todėl imame šautuvą. Po *Lūpdažio pranašysčių* peržiūrų, po pilnų kino teatrų žmonių, atėjusių jų pažiūrėti, aš paklaikau, sakiau Malkolmui, kaip keista stebėti publiką, stebinčią tave, kaip keista matyti juos,

kažką lupančius nuo tavo odos, supranti, lupančius vienas Dievas žino ką ir išsinešančius galvoje. Ir tiek, žmonės gremžia paviršių, pasakė jis, ir nieko, ir tiek.

Baisu. Visi vis improvizuojame ir kitus žmones kuriame, kad užpildytų mūsų spragas, atitiktų mūsų poreikius. Nuo šito niūrėjame, neryžtingai trainiojamės apie namus užrakintomis durimis, ledinėmis rankutėmis tarsi medžių šakelėmis brazdenamės į langą, šaukiame, čia aš, čia aš, įleisk, pasiklydau pelkėse! Apgailėtina. Per daug pavargau rašyti, niekai, nesąmonės. Kur aš sustojau? Sustojau Anglijoje.

Ir ne šiaip sau Anglijoje, o pačioje Anglijos širdyje. Ant bokštelių plevėsavo vėliavos, „Mėlynojo Piterio", karališkosios šeimos ir spalvotų „Barbours" reklamų *Sunday Times* prieduose šalis. Pietryčiai. Mokslo vieta. Švietė saulė, buvo vasario vidurys, o mano švarkas prasegtas. Tąryt oras buvo šiltas lyg balandį. Pinigai. Puošnūs drabužiai. Šviesa. Brangios parduotuvės. Knygynai. Vienas knygynas po kito, vieta, kur knygynai atrodė natūraliai, lyg ypatinga čia auginama kultūra; pirmąsyk eidama gatvėmis, pamečiau knygynų skaičių. Vienas pastatas po kito nuostabiai kilo į dangų. Lygi žemė, šviesa ir dangus skleidėsi tarsi prie jūros; gatvės pilnos mano amžiaus žmonių, šūkaujančių kits kitam tarsi reti paukščiai, niekada nieko panašaus nebuvau girdėjusi. Tabitos, Ofelijos, Džastinai ir Džulianai, Džokastos ir Finolos, lauke su knygomis po pažastim, visi vaikšto su kažkokiais labai svarbiais reikalais. Iš autobuso išlipau kitoje planetoje; stovėjau vidury akmenimis grįstos gatvės prie kažkokios pilies, rūmų, o gal didžiulės bažnyčios, išmargintos vitražais, ir stebėjau pro šalį lekiančius dviračius. Mido miestas, mačiau, kaip paprastus žmones, palietusius jo gatves, jis verčia auksu. Stebėjau juos, jie blizgėdami skriejo pro šalį. Viskas tviskėjo naujumu. Per tiltą perėjau upę be šiukšlių. Augo gluosniai. Jie svyravo. Kabojo užrašai „Įeiti draudžiama" ir „Tik nariams". Tolumoje prie kito gražaus tilto rupšnojo karvės. Kažkur gaudė tobulas bažnyčios varpas. Darėsi sunku kvėpuoti. Upės vanduo atrodė pašvinkęs, bet jame plaukiojo antys su pūkuotais ančiukais. Įsitvėriau į turėklą, apačioje pamačiau tarp žalėsių mirgantį savo atspindį.

Švietimo miestas. Reikės mokytis naujų dalykų. Pavyzdžiui, kad arti iš tikrųjų gali būti toliau, negu gali įsivaizduoti. Kad šalta gali reikšti karšta. Niekas gali reikšti ką nors, o kas nors – nieką. Netgi žodžiai gali nieko nereikšti, vos pasakyti, pagalvoti ar užrašyti, jie gali iškart imti reikšti priešingai negu tai, ką, regis, turėtų. Ant ribų, kur susitinka priešingybės, vyksta stebuklai ir kruvini mūšiai. Atspindys, į kurį žvelgiau, maniau, kad jis tik atspindys, šviesos žaismas ant vandens, bet ne. Aš čia, ir ji taip pat.

Kai pagaliau susiradau Eimę, man regis, tai nutiko greičiau atsitiktinai negu likimo nulemtai, nors šiuodu ne visada lengva atskirti, tai, kas lemta, ir tai, kas nuskyla. Šiaip ar taip, dailiose gatvėse, kuriomis vaikštinėjau, Eimės niekada nebūdavo; ji niekada nėjo pro šalį, kai sėdėdavau ant šaltų tvorų, laukdama jos, ar trainiodavausi šlapimu trenkiančiais senoviškais skersgatviais, tykodama, ar jos nepamatysiu. Tik kai vieną vėlyvą popietę sėdėjau knygyne ant grindų, šildžiausi, o kilimas buvo storas, varčiau turisto vadovus ir nerūpestingai žiūrinėjau visokių koledžų nuotraukas, ir kone pačioje knygos pabaigoje jį radau, pastatą, panašų į vestuvių tortą. Jo nuotraukose buvo vien merginos, tarsi ten būtų didžiulė Viktorijos laikų mergaičių mokykla, jo kiemai ir sodai buvo kruopščiai išdėstyti aplink tarsi ilgas sijonas. Spartietiškame kambarėlyje uoliai darbavosi mergina, dvi rubuilės mergaitės ėjo takeliu, viena su šilta striuke, abi nešinos knygomis. Mergina sėdėjo bibliotekoje, apsupta knygų. Penkios eilės mergaičių su kvailomis pūkuotomis kepuraitėmis ir juodais apsiaustais šypsojosi fotografui.

Matyt, būsiu garsiai aiktelėjusi; kasininkas pažvelgė į mane taip, tarsi būčiau jam po kojomis išspjovusi kokią šlykštynę. Kol jis aptarnavo klientą, išplėšiau iš knygos galo žemėlapį ir susigrūdau į užpakalinę kišenę, moviau pro duris į gatvę. Buvo tamsu, šalta, lijo. Iš alkio man sukosi galva. Pinigai baigėsi prieš tris dienas.

E. Šoun. Tokia Eimės pavardė, tiesa? Radau medines duris su jos pavarde ir pasibeldžiau.

Greta manęs atsivėrė durys ir išėjo mergina. Man regis, jos nėra, pasakė ji. Jei būtų, jau būtų atidariusi. Beldiesi jau daugiau kaip

dešimt minučių. O man reikia dirbti. Gal tau paskolinti popieriaus? Galėtum palikti jai raštelį.

Ji buvo pirmas žmogus, kuris mane užkalbino per visą savaitę, o kai atsakiau, pakraupau nuo kimaus savo balso.

Minutėlę, pasakė ji ir uždarė duris.

Vėl jas atidarė. Aš rėmiausi į sieną. Kas tau? – paklausė ji. Atrodai prastai.

Kai atsigavau, buvau milžiniškame kambaryje ant grindų, o ji laikė virš manęs stiklinę vandens. Mano veidas, plaukai, pečiai buvo šlapi. Kas tau? – paklausė ji. Iš kokio tu koledžo? Ar nori, kad kam nors paskambinčiau?

Ne, ne, atsakiau. Mėginau stotis, bet kambarys sukosi ratu. Vėl atsisėdau ant grindų. Mergina išvirė man puoduką juodos kavos. Kai pamatė, kaip žiūriu į sausainius greta virdulio, pašoko ir atnešė juos, padėjo pakelį prie mano rankos, paskui vėl nuskriejo į kitą kambario galą.

Sėdėjome priešingose kambario pusėse, aš vieną po kito valgiau jos sausainius, kol pakelis liko tuščias, o ji sukryžiavusi rankas ir parietusi po savimi kojas stebėjo mane. Keista jos kambaryje, ant grindų išmėtyti lagaminai su drabužiais, knygų dėžės, tarsi būtų ką tik atsikrausčiusi arba ruoštųsi išvykti. Paklausiau, oi, ne, atsakė ji, gyvename čia visus trejus metus, o pas jus koledže kitaip? Pasakiau jai, kad aš – Eimės sesuo, netikėtai atvykusi aplankyti. Aš pirmakursė, pasakė ji, mano kaimynė – antrakursė, aš jos nepažįstu.

Ji palaikė man pravėrusi duris ir davė popierėlį rašteliui, bet kai vėl užsidarė, supratau, kad neturiu kuo rašyti. Ilgai stovėjau, kol pamačiau, kad ant kitų durų koridoriuje kabo prie rankenos pririštos užrašinės ir tušinukai. Nutraukiau vieno tušinuko virvutę. Bet nesugalvojau, ką rašyti. Aš čia. Nepatikėsi, atvažiavau tavęs aplankyti, bet tavęs neradau. Galiausiai sulanksčiau lapelį tuščią ir pakišau po Eimės durimis.

Toliau koridoriuje buvo vonia ir didelė virtuvė. Ant spintelės gulėjo puskepalis, stovėjo dvi atidarytos pupelių skardinės, šaldytuve – dubuo kažkokio rudo jovalo. Aš užsirakinau, prileidau vonią, atsisėdau garuose ir pirštais valgiau pupeles ir rudąjį dalyką. Tiek

daug nebuvau valgiusi jau tris dienas. Džiovykloje virš vandens šildytuvo kabėjo kažkieno apatiniai; man jie tiko. Ranka nuvaliau veidrodį. Vogtas žemėlapis parodys, kaip nueiti iki greitkelio pradžios. Susirinksiu daiktus ir tranzuosiu atgal į šiaurę. Arba dar geriau; galėčiau važiuoti į Londoną laimės ieškoti. Kaip įmanydama nusišluosčiau į vonios kilimėlį ir mažą rankšluostuką.

Nuskilo, likimas, likimas, nuskilo. Kad ir kaip būtų, išeities nėra. Virpėdama ėjau drėgnomis gatvėmis už jos koledžo ir ant durų laiptų viršuje pamačiau raštelį. Rašytą ranka. Praėjau, paskui grįžau, sustojau ir perskaičiau. Ten buvo rašoma: Ketrina Mensfild: Moterys ir literatūra seminaras 7.30 Karmen kambaryje (14) visoms norinčioms, tik moterims. Na va, pamaniau, ir tiek. Mano pirštas ant skambučio ties 14 numeriu, pašėlusio kvatojimo nuojauta pilve, kylanti gerkle lyg tulžis.

Duris atidarė mergina trumpais oranžiniais plaukais. Ji vilkėjo megztiniu, susegtu žiogeliais, ir į ausį buvo įsivėrusi žiogelį. Labas! – pasakė ji, atėjai į Ketriną Mensfild? Jau beveik baigėsi, bet vis tiek užeik, man regis, dar yra arbatos, turbūt dar šilta. Šįvakar kalbamės apie celibatą, kad tik nereikėtų skaityti „Klarisos“, rytojui turiu parašyti rašinį, supranti, ji nuostabi, vien apie prievartavimą, bet niekaip negaliu prisiversti, ar tau taip būna?

Žiūrėjau pro šalį, tyrinėjau kambarį. Tamsus, ankštas, šiltas, langas visas aprasojęs. Jame grūdosi septyni ar aštuoni žmonės, viena uoliai kažką garsiai skaitė iš knygos, kita mezgė. Kitos klausėsi ir žvelgė tiesiai prieš save, į grindis, į skaitančią merginą, išskyrus – taip, Eimę, ji iš krėslo nučiuožė ant grindų ir vos krustelėjusi riešą pasakė, sėsk šičia, tsss.

Eimė, visiškai nenustebusi. Paskui aludėje ji manęs klausė (po to visada einame į aludę, šitaip atsilyginame sau už rimtį, pakeliui pasakė man mergina oranžiniais plaukais, susirūpinusi žiūrėdama į mus, susikibusias už parankės; kol visos iš krepšių ir rankinukų traukė pinigėlius ir pirkosi išgerti, ji sumokėjo už mane, nes pastebėjo, kad aš nieko neperku, ko norėtum? – paklausė). Eimė sėdi priešais mane, toji pati Eimė, kaip kadaise, bet kitokia šukuosena, kažkokia surišta, ir kitokiais drabužiais, dar tvarkingesniais, vien

juodais, ir jos akys kitokios, kokios? Ir figūra, lieknesnė, smulkesnė negu prisiminiau. Sėdi atsipūtusi kaip katė, klausia, o kur tu apsistojai? Toks *o* jos sakinio pradžioje, tarsi jau seniai kalbėtume, jau valandų valandas. Papasakojau jai, kad radau puikius namus ir įsilaužiau pro galines duris; jos akys nušvito.

Niekas ten negyvena, nieko nėra, viskas lentom užkalta, pasakiau. Atrodo, lyg daugelį metų niekas nebūtų nė prisiartinęs, nuo sijų karo skudurai, dulkės, erdvė. Nė nesuprantu, kur atsidūriau, žinai, kol nugriuvau, ten taip tamsu, įėjau pro duris ir patekau į, regis, jie vadinami sparnais, aplink buvo didžiulė erdvė, atsistojau ir nuėjau per milžinišką erdvę, ten nieko nebuvo, tik šiaip taip įžiūrėjau pusmėnulių vingius kažkur priekyje, o paskui supratau, kas ten, balkonai, mėginau įžiūrėti, kur esu, ir vos nuo jos nenukritau, nuo scenos, aš stovėjau scenoje, Eime, ten vien aidai, kaskart, kai žengi žingsnį, jis ataidi tau iš priekio, labai tamsu, nieko keista, kad vos nenukritau, kitą rytą radau daugybę gijų, stygų iš dulkių, apkibusių mano batus, teko juos nusiauti ir nuvalyti į žolę.

Baigiau tiradą ir atsikvėpiau. Jutau, kaip rausta veidas.

Apsistojai teatre, ir dar nelegaliai, tu visada šitaip, pasakė ji. Kartais Eimės balsas, jei rožė mokėtų kalbėti, toks būtų jos balsas, raiškus, aksominis, sodriai raudonas. Intonacija viską padaro tokius, kokie yra, vien taip pasakius, daugmaž, taip, daugmaž. Iki tol turbūt nebuvau girdėjusi savo balso. Šaižus, kimus, nemoteriškas, narsus, ypatingas. Apsistojau teatre, ir dar nelegaliai, aš visada šitaip.

Supratau, tu škotė! – pasakė mergina greta manęs. Jos plaukai buvo sugarbanoti, o veidukas atrodė labai smulkus, ji kalbėjo apie prancūzų rašytojus, su pasimėgavimu tardama pavardes. Vis spėliojau, kodėl nesuprantu, ką tu kalbi, pasakė ji, o tada supratau. Dievinu Škotiją! Ir jos žmones.

Taip, ten labai gera, pasakiau. Vėl pažiūrėjau į Eimės akis. Tavo kambaryje palikau raštelį, pasakiau, pakišau po durimis.

Ačiū, atsakė ji.

Nėra vandens, pasakiau, o į sienas atremtos senos dekoracijos, o už jų žiurkės, girdėti, kaip krebžda. Bet man patinka, geriau

negu parke, kol jo neradau, dvi naktis nakvojau parke, juk dabar geriau, tiesa?

Na taip, manyčiau, daug šilčiau, pasakė ji, linksėdama galva, paskui nusigręžė ir susirūpinusi ėmė kalbėtis su greta sėdinčiu žmogum apie kažką kitą, negirdėjau, apie ką.

Važiuojam ten kasmet, pasakė mergina greta manęs. Važiuojam į Glenyglsą, ten nuostabu. Mano tėvas Škotiją vadina mėgstamiausiu pramogų centru, ji nusijuokė, paspringo gėrimu, padėjo jį ant stalo ir ranka susiėmė už kaklo. Siaubas, tiesa? – pasakė, kai vėl galėjo kalbėti. Jam ten labai patinka, puiki vieta sportuoti. Ir Edinburgas žavus, ten daug puikių restoranų.

Mergina niūriomis akimis greta jos su ja sutiko, ir jos manęs paklausė, ką esu mačiusi Festivalyje. Aišku, tikriausiai absoliučiai viską, kaip vietinė, pasakė garbanė.

Aš ne iš Edinburgo, atsakiau.

Mergina nusisuko į kitą greta. Važiuojam ten kasmet, bet aš vis dar nesuprantu škotų tarmės, pasakė ji. Nors man ji labai graži. Ji abejingai man nusišypsojo. Kita žvelgė taip, tarsi būčiau dėl ko nors kalta.

Pasilenkiau per stalą. Eimė rinkosi daiktus, dėjo piniginę į krepšį. Einam, parodysiu, pasakiau jai, nori?

Ji atsargiai kišo rankas į palto rankoves. Galbūt ne rytoj, atsakė ji, ir ne poryt. Reikėtų žvilgtelėti į kalendorių. Bet labai norėčiau pamatyti tavo teatrą, taip, ačiū už kvietimą.

Ak, tu iš teatro? Nuostabu, pasakė mergina, vardu Karmen. Susitikim rytoj vienuoliktą kavos. Aš būsiu auloje.

Auloje. Net galva susisuko. Iki šiol aulu vadinosi bato dalis.

Karmen nuolat keitė plaukų spalvą; kitą dieną jie buvo rudi, ir ji atrodė tvarkinga, žvilganti, tokia panaši į visas kitas, kad nebūčiau pažinusi, jei nebūtų išsidrėbusi kėdėje priešais mane, degdama cigaretę žiebtuvėliu, iš jo liepsna šoko taip aukštai, kad vos nepadegė jai kirpčiukų. Prisimenu Karmen, ji vis darbuodavosi trečią ryto, skubėdama ką nors pabaigti, protingiausia savo mokyklos mokinė, prieš atvažiuodama čia, ji norėjo tapti žymia klarnetininke,

bet paskui įstojo čia, o čia juo grojo tiek daug kitų žmonių, kad ji neištvėrė ir metė. Aš irgi ėjau į vidurinę, pasakė ji, spausdama man ranką, taigi turime kai ką bendra, Eše. Iš tikrųjų mes nieko bendra neturėjome, bet ji man labai patiko. Beveik kasnakt dirbu iki išnaktų, pasakė ji, kai eisi pro šalį, užeik aplankyti. Šviesi, paskui tamsi, kaip perdeganti lemputė. Aš užsisukau, ir tiek, tiesiog užsisukau, sakydavo ji pro ašaras, kai reikėdavo atiduoti vertinti baigtą darbą arba kai koks nors vaikinas, su kuriuo ji miegodavo, pradingdavo iš akiračio ar pasidarydavo per daug nuobodus; kol mudvi bendravome, ji dusyk mėgino žudytis, abusyk koledžas tai slėpė tokių turbūt šimtai, regis, nuolat aplink sukiojosi tokios merginos kaip Karmen, aukštos, švytinčios, trapios. Ji šoko nuo tilto, susilaužė kulkšnį, neatidarė durų, kai su gėlėmis atėjome jos aplankyti. Ačiū, jūs tokios geros, man labai gėda, pasakė ji pro medį. Mačiau ją tą pirmąjį pavasarį, ji atbėgo skersai gatvę su glėbiu narcizų, tiek daug, kad vos nulaikė, jai bėgant jie krito iš rankų. Klausyk, sušuko ji man, nepatikėsi, jau ruošėsi uždaryti prekystalį, ir pardavėja atidavė man viską, kas liko, už penkiasdešimt pensų! Ji davė gėlių ir man, nemažai; nunešiau jas pas Eimę, sumerkėme jas į vazas po visą kambarį, ji net raudo iš džiaugsmo, sakė, vis galvojau, ar prisiminsi. Buvo jos gimtadienis, aš nežinojau. Atsisėdau sename jos krėsle, kramsnodama narcizo žiedlapius, o Eimė, susirangiusi, atsirėmusi į krėslą, skaitė. Karmen visą laiką pati nežinodama man pasitarnaudavo.

Ne tik nežinodama. Kai neturėjau pinigų, ji man paskolino. Pažinojo žmones, kurie mane priėmė į darbą (ten net labiau mėgstami darbuotojai, neturintys aukštojo išsilavinimo, pasakė ji, jos akys – kaip šauktuko taškai), ji kažkaip vis žinodavo, kas turi laisvą kambarį namie.

19.30 vakaro.

Turėjau liautis. Tėvas pašaukė žemyn. Kai nuėjau į virtuvę, radau gausius pusryčius, tiek užtektų bent penkiems žmonėms, kumpis, grybai, dešrelės, jis kepė kiaušinius. Nieko negalėjau nuryti. Bet kai ploviau indus, paragavau kumpio iš keptuvės, jis buvo labai

skanus. Traukiau iš šiukšliadėžės dešrelę, o jis įėjo ir vos nepamatė. Po pažastim nešėsi šūsnį vaizdajuosčių. Ir ką gi, dukrele, šiandien žadi veikti? – paklausė.

Jis pasiuto, trenkė vaizdajuostes ant spintelės. Niekad neišlendi iš tos palėpės, pasakė. Gyveni mano namuose, o aš vos tepamenu, kaip atrodai. Galėtum jau sėdėti lėktuve ir skristi velniop, kad tave kur.

Pasakiau, gerai, vieną galim pažiūrėti.

Visuose filmuose vaidino Džonas Veinas. Aštuonios valandos Džono Veino, dienai bėgant vis jaunėjančio, nuo storo seno girtuoklio su piratišku raiščiu ant akies, velkančio merginą tolyn nuo gyvačių duobės su gyvatėmis ir kaulais, iki dailaus jauno vaikino, į kurį negalėdama sustoti lekia karieta. O kai jis padega nuosavą rančą tame filme su Džeimsu Stiuartu. Negauna merginos, tai ir namų nenori. Kokia kvailystė. Jis tapo dar didvyriškesnis.

Nuo pat ryto pila kaip iš kibiro. Vis dar pila. Buvo gera žiūrėti filmus, kai lauke lyja; tvankuma, prasėdėjus visą dieną namie. Per pietus žinios buvo liūdnos; paskendęs „Herald of Free Enterprise" ir krūva lavonų Belgijoje. Buvo gera matyti, kaip Džonas Veinas viską įveikia, nieko nepaisydamas.

Toji Melanė vėl atėjo ir groja pianinu. Man regis, ji kažkaip susijusi su Barbara, kuri pasiuvo užuolaidas. Ji sakė, kad visada čia užeina, kai lanko močiutę. Jos močiutė turi pianiną, bet skundžiasi, nes per jį negirdi televizoriaus, o ponas Makartis groti leidžia. Šįvakar ji groja iš Koulo Porterio knygos. Jei užteks pinigų, ji stos į universitetą, sako ji, nori tapti teisininke, o už mokslus susimokės grodama kavinėse ir baruose, o ten tinka Koulas Porteris ir panaši muzika. Aš gyvenau Londone, tiesa, ten juk nuostabu? Pasakiau, kad gerai, bet vieniša, o miestas purvinas ir didžiulis, o jei neturi pinigų, nelabai gerai, o butas, kuriame gyvenau, buvo tikra skylė, į kurią nuolat kas nors įsilauždavo. Nes ponas Makartis sakė, kad aš gyvenau lyg ir Oksforde, tiesa? Ne, kitame, pasakiau. Daug gražių ar turtingų žmonių, daug ir gražių, ir turtingų arba nei tokių, nei tokių, ir dėl to visai einančių iš proto.

Visą laiką girtų, kaip Sebastianas? – paklausė ji. Ne, nelabai, dažniausiai ne, atsakiau. Greičiau taip: toje vietoje visi jautėsi

ypatingi, kitokie, geresni už kitus. Taigi ten daug kas savimi nusivilia, bet sykiu yra ir daug tokių, kurie niekada nenusivilia, kad ir kas atsitiktų.

Papasakojau jai, kaip sykį viena budėjau skaitykloje. Pirmiausia atėjo išsilavinęs žmogus, priėjo prie mano stalo ir parodė princesės Dianos nuotrauką laikraštyje. Žiūrėkit, pasakė jis, jos drabužiai permatomi. Jis atrodė sveiko proto, kaip politikai per „Radio Four". Ji tiesiog kekšė, žinot, pasakė jis, daug geresnės merginos pardavinėja mėsainius Vimpio bare, geresnę šliundrą susirastum Kings Krose. Nutariau apsimesti, kad jo negirdžiu. Padėjo; jis ėmė apsimetinėti, kad manęs nėra, kad kalbasi ne su manimi, o su visais kambaryje. Išeidamas pasilenkė virš stalo ir pasakė, aš žinau, kas jūs. Viską apie jus žinau. Matyti iš jūsų kalbos.

Vos spėjau jo atsikratyti, pastebėjau moterį, vaikštančią ratu aplink lentynas, ji traukė iš jų telefono knygas, paskui dėjo atgal, buvo gana rami, bet kalbėjosi su savim. Ji atsisėdo ir ėmė raudoti į vieną telefono knygą, pradžioje patyliukais, vos šnirpščiodama, bet vis garsiau, priėjau paklausti, kas nutiko, ir ji pašnabždomis pasakė, noriu vienos suknelės iš „Miss Selfridge", bet man neduoda pinigų, ir negaliu jos nusipirkti. Daviau jai nosinaitę ir pasiūliau nueiti išgerti arbatos, ji atsiprašė, kad triukšmauja, labai apgailestaujanti, pasakė ji, nenorėjusi niekam trukdyti. Paskui atėjo tvarkingas vaikinas, o kai pasakiau, kad knygą, kurios jam reikia, pasiėmęs kažkas kitas, jis sukėlė sceną, trenkė kumščiu į stalą. Teko skambinti apsaugai, kad su juo susitvarkytų. O kai baigiau, jau ketinau išeiti, prie budinčiojo stalo pasiskųsti atėjo žmogus, kuris sakėsi matęs azijietę prie kompiuterio, šios įstaigos paslaugos neskirtos tokioms kaip ji, ir kad apskritai ji tikriausiai kompiuteriui per kvaila. Sakau tau, pasakiau Melanei, tokia graži vieta, tarsi būtum ją išsigalvojusi, bet tądien man jau buvo jos gana; stovėjau kitapus gatvės nuo dailių koplyčios langų, pro juos į tamsą sklido tokios sodrios spalvos šviesa, pamaniau, jei nueičiau ten prisėsti, atsipalaiduočiau, atsileisčiau, pamirščiau tą popietę. Bet už įėjimą į koplyčią reikėjo mokėti. Todėl tik pastovėjau lauke. Jos akmenys. Norėjau sukapoti juos į šipulius.

Melanė išpūtusi akis linksi galva. Aš dirbu B&Q, pasakė ji, ten vis užeina pamišėlių. Tokių, kurie rėkia ant tavęs, nes tu pardavėja, todėl galima rėkti. Ir benamių, nes pas mus ilgai atidaryta, pridūrė. Jie ateina, kai šalta, o „British Rail" darbuotojai išmeta juos iš stoties. Jie vis prašinėja pinigų. Niekada nežinau, ką daryti. Vieną kartą tokia moteris buvo virtuvių salėje ir ėmė vaidinti, kad gamina vakarienę, įsivaizduodama, kad kažką traukia iš stalčių, tik apsimesdama, nes iš tikrųjų juose nebuvo ko traukti. Vadybininkas išmetė ją lauk.

Nepasakojau Melanei, kokių kvailų vandalizmų pati pridariau, kai gyvenau tuose pirmuose namuose, kur kas savaitę vykdavo susirinkimai ir dalybos, kieno eilė ką pirkti ar daryti. Ištvėriau ten dvi savaites. Visi atrodė vienodi, man nepatiko maistas. Nors galiausiai išsikrausčiau dėl to, kad šeštadienio popietėmis paeiliui vykdavo Bendro Gyvenimo Seminarai. Kas nors atsistodavo vidury kambario, o visi kiti susėsdavo ratu ir šūkaudavo, kuo mergina viduryje juos erzina ar nepatinka; ji turėjo žengti žingsnį pirmyn, jei su kritika sutikdavo, o jei nesutikdavo – atgal. Stebėjau, kaip viena moteris šoka ant kilimo šokį pirmyn atgal. Atrodė, kad ji tuoj pravirks. Atėjo mano eilė ką nors pasakyti, o aš nežinojau ką, mano burna prasivėrė, ir visi sužiuro į mane. Pasitryniau sprandą. Pasakiau, na, man tu atrodai visai maloni, nė *neturiu* tau kritikos. Kažkas man už nugaros tarstelėjo, visai nepadedi, tiesa? Moteris vidury kambario žvalgėsi nuo vieno į kitą, dabar atrodė dar labiau persigandusi negu prieš man prasižiojant, mindžikavo nuo kojos ant kojos, nežinodama, į kurią pusę žengti. Atsiprašiau ir išėjau, iš telefono būdelės paskambinau į Eimės koledžą ir paprašiau pakviesti ją prie telefono, paklausiau, ar galiu ateiti. Taip, kodėl gi ne, pasakė ji, būtų malonu, bet atsinešk ką veikti, aš skaitau. Padėjau ragelį, iškart per du laiptus užbėgau viršun, susikroviau visus daiktus, kuriuos buvo gaila palikti, kitką palikau. Nueisiu pas Eimę, ji užplikys „Earl Grey" įskilusiame arbatinuke ir duos man porcelianinį puodelį su derančia lėkštute, papasakosiu, kas šiandien buvo, ji juoksis iki nukritimo. Skaitysim ar dar ką nors veiksim. Paskui susirasiu, kur gyventi.

Naktį ir dieną buvai tu viena, kažkaip kažkaip kažkaip mėnuo ir po saule. Akademiniai Eimės kambariai. Jie vis didėjo; kai paskutinįsyk buvau jos kmbaryje – na, bet to dar negaliu užrašyti. Bet paskutinysis, bent jau paskutinis mano matytas, tikriausiai buvo didžiausias visame koledže – tuo metu ji jau lankė bendrą koledžą, daug senesniame pastate, daug reikšmingesnį. Ten jos kambarys buvo su puošniais frizais, pusės pėdos storio durimis, langais metaliniais rėmais, dydžio sulig balkono durimis virš rožių sodų. Pamažu supratau, kad jai ten gerai sekasi, kad valdžios žmonės jai atlygina. Bet, kad ir kur ji buvo, ar kambaryje septinto dešimtmečio betono pastate su užrašu, kad jį atidarė Karalienė ir princas Filipas, ar šiame su stogo sijomis, seniausioje, prestižiškiausioje dalyje, tai buvo Eimės kambarys, jis atrodė taip pat, kaip sodri, gerai pažįstama proza, kai esi tikra, kad jau esi ten buvusi. Jos daiktai – tvarkingai netvarkingi, tarsi Ibseno ar Šo remarkos. Arbatos padėklas, pastatytas šičia ant nėrinių staltiesės, raukiniuota lempa kampe, sofa žema atkalte, ant jos su kruopščiu atsainumu užmestas turkiškas kilimas, šičia. Šviežių gėlių vaza ant sekretero. Nedidelė elegantiška stiklo spintutė su juodomis inkrustacijomis – scenos dešinėje, matyti, kad ji pilna užrašų knygelių, į kokias paprastai rašomi dienoraščiai, ir raktu spynelėje. (Generolo pistoletai, užkulisiuose.) Aš sėdžiu po Botičelio reprodukcijomis, auksinės viduramžių moterys nieko nesakančiais veidais it mėnuliais, tiesiai prieš save matau, pavyzdžiui, nespalvotą nuotrauką, nekaltą menišką dviejų merginų teniso aikštyne vaizdą, jų raukiniuoti sijonėliai tiek pakilę, kad vos matyti apatiniai; jei Eimė būdavo vulgari, tai tik skoningai, jos ekscentriškumas niekada neperžengdavo teisumo ribų. Gerdavome arbatą iš plonyčių puodelių, o ji rodydavo savo Eduardo laikų pornografinių atvirukų kolekciją, gerdavome arbatą iš dailių puodelių, o po nosimi slinkdavo atvirukai. Po nosimi, sykiu jaučiausi ir pagerbta, ir įžeista. Dvi mergaitės jūreiviškomis palaidinėmis ant nuogo kūno, nuogos žemiau liemens, blyškioje nuotraukoje nematyti jų gaktos plaukų. Prie medžio prirakinta mergina, pirštais glostanti grandinę, kita ranka apkabinusi par-

griovėją, rengiasi jį pabučiuoti. Vyriškis su milžiniškais vėplio ūsais, nuogas, tik su policininko skrybėle.

Galiausiai, žinoma, tik aš žinojau, kokia ji keista, kokia pakvaišusi, kokia iškrypusi po savuoju padorumu ir poza? Senovinių puodukų krašteliai buvo įskilę, bet ir dėl to jaučiausi pagerbta, jie buvo pilni sodraus senovės purvo. O dar buvo knygų. Tvarkingas knygų chaosas bet kokia tema, apie vaikų ligas, graikiškų ir lotyniškų, apie Holivudą ir Senovės Romą, stirtos romanų, angliškų, amerikietiškų, prancūziškų, vokiškų, visko, visko, kiek tik pajėgtum įsivaizduoti (išskyrus škotiškų, nepamenu, kad būtų buvę kas nors škotiško), seni romanai ir nauji romanai, dar kietais viršeliais, dabar pat žvilgančiais knygynų vitrinose. Beveik visos knygos jos kambaryje atrodė niekada neskaitytos, kartais nė nepaliestos, tarsi niekas nedrįstų liesti jų pirštais ir lankstyti nugarėlių. Bet ji jas perskaitė, mačiau, ir išmanė, atmintinai mokėjo daugelio jų ištraukas, pastraipas, ištisus puslapius.

Už kampo, jos miegamajame, kur buvo įsprausta siaura balta lovelė, tvarkinga kaip vienuolės, sienas kone ištisai dengė visokiausių iš visur iškarpytų angelų klaustrofobija, o tarp jų – vaikai kino žvaigždės, Elizabeta Teilor ir smulki baltapūkė mergaitė iš *Džeinės Eir*, Margareta O'Brajen iš *Paslaptingojo sodo*, tvarsčiais apvyniota krūtine, kad neatrodytų per sena vaidmeniui (taip Eimė sakė). Dešimtmečių senumo nesubrendę berniukai, berniokiškos mergaitės iš aštuntojo dešimtmečio, visi jie, visi angelai.

Jos kambariuose visada jausdavausi kaip ne savo vietoje, iš vandens ištraukta žuvis, panardintas paukštis Džonas Veinas, taip, žengiantis Helenos Bonham Karter link *Kambaryje su vaizdu*, vis į ką nors atsitrenkiantis ir daužantis indus valgomajame, per didelėmis kojomis ir rankomis, skrybėle užkliudantis ir pakreipiantis paveikslą ant sienos. Neduoda ramybės naujasis elementas, tikrasis pavojus uždusti, ir dabar matau, kaip giliai įkvepiu ir tolygiai žengiu vidun, stebiu, kur sustoti; po kurio laiko taip nervingai ir nerangiai elgdavausi tik tuomet, kai už parankės atsivesdavau naują merginą ar vaikiną. Visada atvesdavau juos pas ją palaiminimo, tarsi katė pagautą paukštį, ar lyg ji būtų, pavyzdžiui, mano mama, žiūrėk,

su kuo aš dabar, o paskui, žiūrėk, ką dabar nusičiupau. Eimė sėdėdavo mandagi, kaip visada, atsainiai draugiška, suktai žvelgdavo į mane ir visko, kas priklauso, klausinėdavo Džulijos (mokėsi anglų filologijos, su dideliais akiniais, radikali, nuolat aiškindavo, kad priklauso darbininkų klasei), Fionos (iš Edinburgo, teisininkė, raudonplaukė, maloni, bet per antrą pasimatymą pasakė, kad mane myli, tuo viskas ir baigėsi), Deivido (dirbo turguje prie žuvų prekystalio, labai gražus, dvokė žuvimi), Vilo (labai turtingas, truputį nuobodus, turėjo sportinę mašiną, MG, per jo eksperimentą žuvo visos vištos, ir jis apsiverkė, už tai man patiko), Simonos (mieloji Simona, meili ir mylinti, jos protas lengvas ir judrus, vien išdaigos ir nuotykiai, pasiilgau jos). Visų. Visi pavydėjo mano draugei Eimei, ypač merginos.

Niekada savęs neklausiau, kaip jausčiausi, jei ji ką nors susirastų, bet ji, aišku, nesusiras, aišku ne, nors ją nuolat supo nereikšmingi, susižavėję, protingi vaikinai, studijavę ispanų ar vokiečių filologiją, su viltimi akyse cituojantys Lorką ir Rilkę, o ji gurkšnodavo su jais arbatėlę padoriose užkandinėse; visi tie sutrikę akiniuoti vaikinai, kurie girdėjo, kad ji labai protinga per paskaitas ir seminarus, spyriodavosi, ne, ne, leisk, aš sumokėsiu, prie kasos sugrūdę kumščius į kišenes, sėdėdavo ir pro kavos garus aiškindavo jai Platoną, tarsi jai reikėtų ką nors aiškinti, nors ji ir linkčiodavo galva, jiems nematant žvilgčiodavo į laikrodį, mandagiai išeidavo. Nė vienas iš jų jos nepalietė, neabejojau; bet tai aš mandagiai linkčiojau galva, klausinėjau, ko reikia, kai sykį nesibeldusi įėjau į jos kambarį ir užtikau ją, ranka apglėbusią liekną išblyškusią merginą.

Jos atšoko, kol Eimė pastebėjo, kad tai aš, ir vėl apkabino merginą (paniekos kupinu veidu, tamsi ar šviesi? Pasmerkiau ją užmarščiai, ar Eimė padeda jai mokytis? Tikriausiai, viskas tikriausiai). Prisėdau, o Eimė, tarsi taip nutiktų nuolat, tobula arka įpylė arbatos ir padavė man puodelį, paėmiau jį, jis virpėjo lėkštutėje. Nuėjau namo, mandagi, kažko netekusi, dar labiau pajutusi tuščio oro atstumą tarp mudviejų. Neperžengiamą. Šitaip ji pasakytų. Taip man ir reikia. Šitaip aš pasakyčiau. Paskambinau jai tokia susijaudinusi, kad net ranka ant ragelio drėko; dabar ji turėjo nuosavą

telefono liniją savo kambaryje, ir jis ilgai skambėjo, kol ji atsiliepė. Paklausiau, tai kas ta mergaitė? Ji nusijuokė ir atsakė, *tu*, Eše, juk pati žinai.

Aš jai pasakojau viską, ji man nepasakojo nieko, štai kaip buvo. Ji susidomėjusi klausydavosi, kai aš pasakodavau, kaip Simona paslapčia mane įsivedė vėlai vakare; vartai buvo užrakinti, buvo kokia pusė keturių, kalbėjau, o mes labai saugojomės, kad nepažadintume naktinio durininko, aš padėjau jai lipti per tvorą, o tada kažkur pasigirdo skambutis, o kitapus mūsų laukė durininkas, matai, Simona koja atsispyrė į skambučio rankenėlę, ir sukėlėme pusę pastato. Arba kaip Simoną iškvietė pas vedėją pasiaiškinti, kodėl kasmetinės oficialios koledžo nuotraukos vardų skaičius nesutapo su veidų. *Kas* ta mergina greta jos? Ne iš koledžo. Ją griežtai išbarė, parašė įspėjimą. Eimė džiugiai, piktai ir garsiai juokėsi, atlošusi galvą. Papasakojau, kaip užlipome kraigo čerpėmis, atsargiai žengdamos per stogą, nes norėjome paliesti koplyčios varpą. Ant varpo parašyta 1927, pasakiau. Nuostabu, atsakė ji, ir aš žinojau, kad jai tai nieko nereiškia ir kad vis tiek kalba nuoširdžiai, tikrai nuostabu.

Ar įmanoma dėl nieko nesutarti tuo pat metu, kai dėl visko sutari? Kai būdavau su Eime, mintys liejosi tiesiai man iš burnos, kilo į paviršių lyg oras po vandeniu ir veržėsi lauk. Negalėjau jų sulaikyti, net jei būčiau norėjusi.

Net užuosdavau, kaip keičiasi metų laikas. Vasaros – tirštos lyg iš Ruso, kasmet vis kaitresnės, nuo kaitros viskas balo. Vieną dieną įkišau ranką į švarko kišenę, ir pirštai aplipo šokoladu, nė nemaniau, kad šokolado batonėlis gali štai taip ištirpti kišenėje. Niekada anksčiau nesupratau, kodėl tie dailučiai vaikučiai angliškose knygose vaikams vasarą privalėdavo dėvėti kepures. Bet čia vienais metais pavasaris buvo toks karštas, kad saulėje iškepė narcizai. Klajojau po biblioteką ir ieškojau jos. Nuo kaitros sugedo pagrindinio laikrodžio mechanizmas; visų laikrodžių rodyklės sustojo ties be dešimt trys. Visą rytą teko gaminti ir klijuoti ant durų užrašus, kad draudžiama įeiti pernelyg apsinuoginus, nes pasipylė skundai dėl šortus mūvinčių vyrų ir per lengvai apsitaisiusių moterų, matyt, trukdo susikaupti.

Eimė sėdėjo aukštai tarp sausu prakaitu atsiduodančių senų knygų stirtų. Galiausiai įtikinau ją išeiti su manim į sodą. Ji jaudinosi, kai išlindau pro tvorą, kur sodai buvo uždaryti lankytojams. Ji sėdėjo pavėsyje, tiesia nugara ir įsitempusi, dairydamasi, ar mūsų niekas nepagaus ten, kur mums nevalia, užverstą knygą pasidėjusi ant kelių. Gulėjau saulėkaitoje ant žemės, stebėjau besiskleidžiančius lapelius, klausiausi medyje giedančio paukščiuko, šnarančių lapų. Toli fone gaudė miestelis. Mėčiau vyšnias į orą ir gaudžiau burna, paskui spjaudžiau kauliukus. Kai pasižiūrėjau, ar ji pamatė, kaip pagavau, ji kažką mokėsi iš knygos, lūpos judėjo, kai teisinga tvarka į galvą pakliūdavo žodžiai. Štai kokia ji buvo šalta, šalta karščiausią metų dieną. Vien pažvelgusi į ją atvėsau, atsigaivinau. Pasakiau jai. Ji patenkinta nusišypsojo, tarsi tai būtų truputį nepadoru; net ir jos šypsena buvo vėsi, apsiblaususi.

Sykį ji tris savaites su manim nesikalbėjo, kai pasakiau neleistiną dalyką, tai, kad man Virdžinijos Vulf romanai atrodo nuobodūs, neįtikinantys ir be siužeto. Šitiek sielos mirties, ji ją dievino, ji jos nekentė, kokia gyvenimo prasmė ir panašiai, sakiau, daugumai žmonių iš tikrųjų būna visai ne taip; daugumai žmonių iš tikrųjų tenka ištverti nuobodžią ar bjaurią dieną ir turėti gana pinigų, kad vakare turėtum ką parsinešti namo pavalgyti, nėra kada sėdėti ir mąstyti. Eimė padėjo puoduką, šaltai man pareiškė, kad, nors ir nesitiki, jog aš suprasiu, esama meno ir estetikos standartų, niekaip nesusijusių su paprasčiausia tikrove. Pasakiau, kad jei jie nesusiję su tikrove, tai niekam jie ir nereikalingi. Kas man sakė, kad anglų kalboje tėra vos keli žodžiai pykčiui? Eimės pyktis buvo būsena, kuriai nėra žodžių, išvis jokio bendravimo. Ji uždarė veidą lyg akmenines duris ir beveik mėnesį nepratarė man nė žodžio. Elgėsi juokingai. Elgėsi menkinamai ir juokingai. Elgėsi menkinamai, juokingai ir taip protingai, kad net sukvailėjo.

Bet kai staiga po mėnesio žingsniavo greta manęs po paupio medžiais, staiga atsirado, iš niekur, greta manęs, ir ėmė džiugiai pasakoti, lyg nieko nebūtų nutikę, apie tetą, dėdę ir pusbrolį, kurie sykiu važiuoja atostogauti ir visi rašo testamentus, kad, jei netyčia sudužtų lėktuvas ir jie visi žūtų, jų pinigai neatitektų likusiems

giminaičiams, aš taip džiaugiausi vėl ją matydama, kad vos teįstengiau prašnekėti. Upės paviršiuje žaidė auksinė šviesa; žingsniavome pro turistus, buvome draugės, juokėmės, ir aš žinojau, kad jie mus stebi, kad čia mūsų vieta, bet ne jų.

Tačiau Eimės kambariams didėjant ji vis dažniau gatvėje apsimesdavo manęs nepastebinti. Jos akyse vos šmėstelėdavo atsiprašymas, kad tenka taip elgtis, paskui ir jis pranykdavo, o sykiu ir aš. Kartą sėdėjo prie stalo su trimis moterimis bibliotekos arbatinėje; man buvo arbatos pertraukėlė, buvau bokšte, kur krausčiau knygas nuo vienos lentynos ant kitos, vilkėjau kombinezoną, o veidas ir rankos buvo dulkinos nuo knygų. Prisitraukiau prie jos kėdę, garsiai atsidususi šleptelėjau į ją. Dievulėliau, Eime, pasakiau, nepatikėsi, meno istorijos knygos pačios sunkiausios, neskaitant laikraščių segtuvų ir prakeiktų enciklopedijų, o aš visai nebeturiu jėgų. Ką šįvakar veiksim?

Blogai. Bloga kalba, bloga vieta. Visas tas blogumas užgriuvo mane, kai viena moteris pasislinko su kėde, kita priglaudė prie lūpų servetėlę, trečia pakėlė puodelį, dar viena akimirką luktelėjo, paskui ėmė kalbėti toliau, tarsi manęs čia nebūtų. Jos aptarinėjo E. M. Forsterio romanų lengvumo problemą. Viena iš jų buvo mano draugė Eimė. Luktelėjau valandžiukę, atsikvėpiau. Tai *štai* kaip tariama „Forsteris“, pasakiau. Kaip Kytsas ir Jeitsas. Keitsas, Jeitsas. Bet man metas grįžti prie darbų. Negaliu čia su jumis plepėtis. Kitaip kas tokioms poniutėms kaip jūs suras knygas? Atsistūmiau su kėde ir atsistojau, nusišypsojau Eimei, linktelėjau atsisveikindama.

Tądien buvau narsi. Dažniausiai netekdavo taip atsikirsti. Dažniausiai likdavau stovėti gatvėje, vieną akimirką čia, kitą – išnykusi kaip dūmas. Šiandien čia, šiandien ir nebėra.

Kaip tame sapne, kai pabusdavau kartodama „Tėve mūsų“ ir Atgailos aktą, Viešpatie Dieve, atleisk, kad tau nusidėjau, nes tu toks geras, uždususi lyg nuo bėgimo ar skausmo. Visos jo spalvos išblukusios, klaiki tuštuma ten, kur kadaise turbūt būta garso. Pirma matyti sala, iš oro, tarsi žvalgytumeisi iš lėktuvo, taigi matyti kažkas žalio ir rudo Ramiojo vandenyno mėlyje. Paskui ji pranyksta. Jos

vietoje – nieko, tik vanduo. Paskui tas pats sapnas kitu rakursu, sala, bet šįsyk aš joje, ant kranto, stebiu raibuliuojančias bangeles, kartais palieku pėdsakus švariame smėlyje, o tada matau tolyn nuo manęs kanojomis plaukiančius žmones, paskui atsiduriu su jais laive, atsigręžiu, kaip ir jie, stebiu pro įrudusius jų pečius, kaip sala detonuoja, išsprogsta aukštai į orą ir suskyla, šviesos blyksnis, kaitra, valtis sulinguoja, ir tenka prisidengti akis nuo šviesos, pajunti praskriejančią karščio bangą, o kai valtis nurimsta, atsimerki, išsisklaido dūmai, nieko nebėra, netgi griuvėsių nė pajuodusių medžių kaulų, plūduriuojančių vandenyje, ar pajuodusių paukščių, nukritusių iš dangaus, nė nepasakytum, kad čia ko nors būta, tik ta pati spengianti tyla, išblukusi vilnijanti jūra.

Iš tikrųjų. Šeštajame dešimtmetyje per atominius bandymus sala tikrai pranyko. Išblukusios kaip buitinių filmų spalvos, matyt, bus atėjusios iš vaikystės, dūzgiančios tėvo kameros. Baseinas, vandens vamzdžiu čiuožiantys berniukai, filmas apie mūsų visų kelionę į Jorkšyrą, į pajūrį, raudonas maudymukas, o ji su akiniais nuo saulės, laiko mane už rankos, moja kamerai. Juos visus rodė per berniukų gimtadienį, o per manąjį – Čarlio Čaplino filmą, tą, kur žmonės vemia per valties kraštą, o mašina įvažiuoja į kelio plyšį ir sustabdo visą miestą. Patrikas pribėrė Džeimsui į limonadą traškučių, visi juokėsi, todėl Džeimsas išliejo man į skreitą kolą, netyčia, visi liovėsi juoktis iš jo ir ėmė juoktis iš manęs. Tam ir reikalingos mažėlės sesutės, ir dar tam, kad būtų galima nekreipti į jas dėmesio, kai linksminiesi su draugais, nebent nori prieš juos pasirodyti, koks esi kietas ir kaip moki ją globoti.

Jis pyksta dėl berniukų. Trissyk manęs klausė nuo tada, kai čia atvykau. Vis kartoju, viskas bus gerai, nesirūpink, palauk, kol jie bus pasirengę, ilgai neištvers, ne tokia jų prigimtis. Daug metų nesupratau, o kai supratau, pratrūkau raudoti, galėjo man pasakyti, kad yra taisyklės, Eše, ir ne visada jos parašytos po dangteliu su visomis, bet vis tiek jos yra. „Monopolis“, „Frustration“, „Connect“, nesvarbu, maniau, kad reikia tik mesti kauliuką, ir arba pasiseks, arba ne. Kai supratau, kad Patrikas man būna geras tam, kad ką nors laimėtų žaidime, ar kad Džeimsas man būna geras tik tam,

kad atkeršytų Patrikui, pakišau galvą po „Monopolio“ lenta ir sviedžiau ją; pinigai, žali namukai išsibarstė visur aplink. Piktesnės suktybės neįstengiau sugalvoti. Taip supykau, kad sukau ratus aplink kvartalą, susikišusi rankas į kišenes, kuo baisiausiai plūsdamasi panosėje. Karena Miln rymojo ant užpakalinių vartų, dusyk stebėjo, kaip praeinu pro šalį, ir šūktelėjo paklausti, ką čia veikiu. Ji buvo gera, metais už mane jaunesnė, visai čiuplutė, kaulai, oda ir sugedę dantys, bet tvirta, stipresnė už mane, praėjusią vasarą mudvi grūmėmės, aplink susirinkę dičkiai mus kurstė trankytis, ir ji nesunkiai mane priveikė. Ji suposi ant vartų. Pasakė, broliai bent jau nelupa tavęs be jokio reikalo, tiesa, maniškis vis tranko mudu su Deniu, nes mes už jį mažesni.

Ne, blogiausia, ką jie padarė – prismeigė mano Deivido Kesidžio plakatą prie pašiūrės durų ir sušaudė oriniu šautuvu. Šiaip jau jie niekada manęs neskriaudė. O kits kitą – čia jau kita kalba.

Melanė įkišo galvą pro duris grindyse. Ar kai ji ateis pirmadienį, būsiu čia, ar išvyksiu? Pasakiau, kad tuomet jau būsiu išvykusi, bet jei nori, gali ateiti padėti man kurti laužą. Ji atrodė tokia patenkinta ir susigėdusi, kad ir aš susigėdau. Pasakiau, kad priklausys nuo oro. Šiandien lyja, o kartais pila kruša.

Beveik pusė vienuolikos. Rašysiu, kol užmigsiu.

Trys dienos po to, kai ją radau, Eimė pagaliau atėjo apžiūrėti mano teatro. Paskui sužinojau, kad ten kadaise milžiniškai publikai skaitė Čarlzas Dikensas. Dievulėliau, Silvija Plat ir kažin kas dar straksėjo po sceną, stengdamiesi nepamiršti žodžių. Beveik savaitę gyvenau ten, pasislėpusi galiniame kambaryje, miegojau po drobėmis, pastirusiomis nuo dulkių ir senatvės, naktimis virpėdavau nuo šalčio, baimindavausi triukšmaujančių žiurkių, kažką tampančių sienose. Užlipus kai kuriais laiptais pakliūdavai į koridorių labirintą; radau juos, šmirinėdama vieną ankstyvą rytą, juose pilna ant pakabų sukabintų drabužių. Per dieną negalėdavai net prisiartinti, kartais kontoroje viršuje būdavo žmonių, bet sugebėjau pavogti keletą visai dailių drabužėlių apsivilkti ir gerų storų paltų miegui.

Atlupau užkaltas lentas ir įlipau pirma jai parodyti, iš vidaus prilaikiau jai lentą. Buvo labai tamsu, todėl įsikibau į jos palto skverną, užkišau pirštą už sagos kilpos ir lėtai nusivedžiau per kambarius, tą, kuriame miegodavau, tą, kuris dvelkė drėgnomis pūvančiomis dėmėmis, į staiga atsiveriančią scenos erdvę.

Pajutau, kaip ji įkvepia, ir supratau, kad ji tokia pat priblokšta, kaip ir aš, kai netyčia aptikau tuštumą. Paleidau jos paltą, palikau stovėti, kol akys pripras prie tamsos.

Ak, sukuždėjo ji, tavo teatras – vaiduoklių teatras.

Jo, atsakiau, man regis, taip.

Bet vaiduokliai – mudvi, pasakė ji. Mudvi čia vaidenamės.

Ji įsikibo man už parankės. Stipriai ir staiga, net nustebau, kaip stipriai.

Manai, jos mus girdi? – paklausė ji.

Žinau, kad girdi, sukuždėjau. Klausykis.

Stipriai tryptelėjau, ir žiurkės po lentomis ir už sienų pasiuto; girdėjome, kaip po visą salę nuaidi žiurkių panikos krebždesiai ir čeženimai, nuo krebždesio kyla krebždesys vis toliau. Pajutau, kaip ji strykteli greta manęs, rikteli nudžiugusi, išsigandusi; jos riksmas irgi nuaidėjo, o mes klausėmės po jo stojusios tylos.

Jos neateis čia mūsų sukandžioti, tiesa? – paklausė ji.

Ne, atsakiau, jos labai bijo. Jei bent prisiartintų, tereikėtų šūktelėti, ir atsitrauktų.

Todėl stovėjome scenoje ir šūkavome į tamsą. Kėlėme vaiduokliškus garsus. Juokinome viena kitą, klausėmės savo pačių juoko. Pasikeisdamos rėkavome. Rėkavome viską, bet ką. Šaukiau eilėraščius, kurių mokiausi mokykloje. „Gunga Din", Bernso eilėraštį apie kalnų ramunę. Ji rėkavo nežinomomis kalbomis, nesuprantamas lotyniškas frazes, *cave canem, o tempora o mores, et in Arcadia ego*. Sudainavau visą „Škotijos žiedą" ir, kiek prisiminiau, „Škotai – jėga". Tokios liepsningos, piktos dainos! – pasakė ji. Padainavau Enę Lori, jai patiko labiau. Padainavau kažkokią Džoni Mičel dainą, neišdainavau aukštųjų gaidų, gavau išurgzti jas žemesne tonacija. Ji murkė prancūziškus eilėraščius, skaitė romanų pradžias, apie praeitis – kaip svečia šalis, šaukė ji, ten viskas daroma kitaip. Aš

rėkiau kaip futbolo sirgalė, tegyvuoja Škotija, tepražūva Anglija. Ji dainavo, man regis, niekada daugiau negirdėjau jos dainuojant, pasakė, padainuosiu tavo dainą, ir padainavo tą, apie uosių guotą, ar vidudienio saulės vienumoooje klajo jau tarp šešėėėėlių tamsių ty kia me uosių guote. Nusijuokiau, kaip banalu, paskui įsiklausiau; ji dainavo šiek tiek pro šalį, nė viena gaida nepataikydama ten, kur priklauso, skambėjo keistai, nežemiškai, man buvo labai gražu.

Aš stovėjau scenos kairėje, ji – scenos dešinėje, taip toli viena nuo kitos, kiek tik išdrįsome atsitraukti patamsyje, šaukėme viena kitą sodriuose jos puvėsiuose, ore tvyrojo negyva istorija.

Ar mane matai?

Ne, bet girdžiu. O tu mane matai?

Ne, bet žinau, kad esi čia.

Lauke bėgo metai. Naujasis ministras pirmininkas stengėsi, kad turtuoliai dar labiau praturtėtų. Kažkas nušovė vieną bitlą. Pašovė popiežių, Amerikoje išrinko naują prezidentą, seną kino žvaigždę. Britanijoje liovėsi pirkti konservuotą jautieną, jūroje liepsnojo keli laivai. Atsirado nauja liga, o žodis „atsipūtęs“ įgijo kelias prasmes. Moterim apsirengęs vyras atsidūrė pirmoje „Top of the Pops“ vietoje; jo daina buvo apie tai, kaip kažkas jį skriaudžia. Žmonės badavo, o viena mergina lenktynėse pakišo koją kitai, jos klyksmai aidėjo iš visų pasaulio televizijos ekranų. Šlovė, aš gyvensiu amžinai, mažute, atmink mano vardą, atmink atmink atmink atmink.

Riedėjo spalvingasis devintasis dešimtmetis, o mes buvome dvi merginos sename pūvančiame teatre, aklai žengiančios artyn ir tolyn viena nuo kitos, tarsi daugiau niekas pasaulyje nebūtų svarbu, tarsi tai ką nors reikštų. Kūrėme savo istoriją, buvome draugės.

Eimės balsas tamsoje sako, kur tu dabar, Eše?

Aš seku paskui jį, atmerktomis akimis, nieko nematydama.

Dar dvelkiu laužu. Drabužiai, oda, turbūt ir plaukai. Saldu, aitroka, nuostabus kvapas. Kas nors galėtų užsidirbti krūvą pinigų, užpatentavęs laužo kvapą kaip kvepalus ar skutimosi losjoną, galingą ir nostalgišką, sekšualų, kad žmonės galėtų apsipurkšti pavasarį ir rudenį, metų pakraščiuose. *Lancôme* „Akimirkos kaitra". *Givenchy* „Tirpdantis". *Chanel* „Pragaras".

Kuo ji ten vardu, panelė Maki, pasilenkusi per mokyklinį stalą, kalba aštuonmečių veidams. Kai miršti, pirmiausia matai tau besišypsantį Dievo veidą. Matai jį vos akimirksnį, vos trumpai, trumpiau negu sekundę. O tada Dievo veidas staiga dingsta – atsigręžia į Endriu pirmame suole – ir krinti žemyn, tarsi labai greitai leistumeisi liftu, kaip „Benzies", tik krinti mylių mylias į žemės vidurį, darosi vis karščiau, o tada staiga atsiveria durys, suūžia milžiniškas laužas ir tave paverčia pelenais. Taip. Nes tas laužas verčia tave pelenais per amžius – ir kas gi tau čia atrodo juokinga, Marija? Kai odą nusėja opos ir pūslės, visai nejuokinga. Tiesa? Ne. Tik įsivaizduok. Pagalvok, kaip skauda, kai tik truputį nusidegini pirštą. O dabar įsivaizduok, kad kepa visa tavo oda, ant rankų, ant kojų, visur. Pagalvok, kaip skaudėtų. O visur aplink tvyro keistas kvapas, tarsi kas nors būtų pamiršęs orkaitėje vištą, o tada supranti, kad tai tu šitaip dvoki svilėsiais. Ir taip karšta, taip trošku, meldi

lašelio vandens, bet niekas, visiškai niekas jo neduoda, o visur aplink žmonės geria vandenį iš didelių vėsių taurių, kiek tik nori, o tau neduoda. Bet dar blogiau. Visų blogiausia. Yra tai, kad žinai, jog daugiau niekada niekada nepamatysi švelnaus Dievo veido, pasakė panelė Maki, lėtai purtydama galvą.

Pažiūrėjau į Jėzų dailia barzdele, apspistą vaikų paveiksle ant sienos, ir Jis atrodė toks geras. Jis niekada taip neleistų. Tikriausiai ji kažką ne taip suprato. Paskui man buvo dešimt, vėlai naktį viena žiūrėjau televizorių, nespalvotą, vyriškas balsas pasakojo, kaip jis sakė, apie pragarą. Tada, tą staigią sekundės dalelę, supratau. Žmonės, oda, kaulai, dūmai. Toje vietoje šitaip vienas su kitu elgėsi žmonės, su tokiais pat kaip jie, bet kitokiais. Pagalvėle užsidengiau akis, bet vyras kartojo mano vardą, rodė baseiną, pilną kažko pilko. Iš jų teliko, sakė vyras, pelenai, pelenų duobė. Užsimerkusi atsistojau, apgraibomis radau mygtuką ir perjungiau kanalą. Parodomieji šuoliai, baltas žirgas, užrašyta „Skrajojantis laukinis", rengėsi šokti per aukštą sieną. Laimė, peršoko; visi plojo. Atsisėdau. Žiūrėjau, kaip jojikas paglosto jo kaklą, o žirgas nuo nasrų nusipurto putotas seiles. Prisiminiau dieną, kai ji man parodė, reikia šitaip, sugniauži kumštį, padedi ant smėlio, geriausia ant drėgno smėlio, brangute (šitaip ji kalbėjo, šitaip ji kalbėjo) ir beri smėlį ant rankos, kol jos nebesimato, šaunuolė (apkabina mane), tada va šitaip suploji, išlygini, kad būtų apvalu, tada atsargiai ištrauki ranką, lėtai ištrauki, va šitaip, ir žiūrėk, čia durys. Mano broliai nusinešė kastuvėlį ir kibirėlį. Ir kam dabar reikia to kastuvėlio ar kibirėlio? – pasakė ji man už nugaros, pro plaukus bučiuodama ausį. Stebėjau atkrintamuosius turus ir turą laikui ir įtemptai galvojau apie rankų namelius, nutiesėme jų dryžę per visą geltoną paplūdimį.

Vos prieš akimirką. Prieš ištisus dešimtmečius.

Vos prieš.

Sėdžiu prie stalo tarp dulkių ir nuogumos, kampe į krūvą sukrauti Eimės dienoraščiai; miegmaišis numestas ant grindų, atrodo, kad jame kažkas miega. Bet ne, tik aš ir ši knyga, ir jos knygos, ir mėnuo.

Šįvakar radau penktos pradinės klasės mėnulio knygą, ir ją sudeginome, tikriausiai penktos, ten buvo vienuolė. Pasirinkimas mergaitėms: naminiai gyvūnėliai, lapeliai, duonos kepimas. Pasirinkimas berniukams: transportas, skrydis, mėnulis. Nenurimau, kol man neleido daryti mėnulio, vienuolė buvo pažangi, leido. Po raketos paveikslėliu parašiau DVIDEŠIMT PENKI TŪKSTANČIAI PĖDŲ PER SEKUNDĘ!!! Prikarpiau laikraščių iškarpų, suklijavau jas į aplanką, jį mano tėvas apklijavo tapetais, primenančiais medį. Klasėje darėme frizą ant sienos. Duobėtas mėnulio paviršius greta Lindos Makfeil ir dar kažkieno, berniuko, gyvūnėlių jauniklių paveikslėlių, nupieštas laiškininkas, pienininkas, anglininkas.

Patrikas, Džeimsas ir aš žiūrėjome per televizorių, kvietėme kits kitą ateiti pažiūrėti, kol ėmė rodyti taip dažnai, taip daug „Apollo", kad nusibodo. Bet pamenu, taip aiškiai, Kunta Kinte *Šaknyse* pirmą vergovės svečioje šalyje naktį, sutrikusį ir išsigandusį, sumuštą, jis žvelgė į jį ir žinojo, kad už milijonų mylių, savo pasaulyje tą patį mėnulį regi jo mylimoji. Skaičiau, kad prie NASA vartų būriavosi kovotojai už žmogaus teises, nešini plakatais ir transparantais su užrašais „Raketos ar rachitas?" Pamaitinkite Amerikos alkstančiuosius. Net ir jie dairėsi, prisidengę rankomis akis, garantuoju, net ir jie negalėjo atitraukti akių, iš jo riaumodama veržėsi liepsna, drebindama žemę, ant kurios jie stovėjo tą saulėtą rytą, kai vyrai išvyko įbesti vėliavos, žaisti futbolo, strikinėti lyg džiūgaujantys mokinukai ant Mėnulio paviršiaus. Mėnuo, tarsi senas laikrodis, senas sudžiūvęs bičiulis, nuo nemigo naktų pajuodusiomis akimis, nuplikytu randu ant veido, seniausio žinomo veido, meta blausią baltą šviesą ant mūsų spalvų. Atitempia tamsą, atitempia jūrą; fiziškai traukia, kabėdamas ten, šaltame danguje.

Eimės kvepalai tebetvyro ore, kur jos ką tik būta.

Neįsivaizduojama, taip neįsivaizduojama, kaip permiegoti su seseria, jei tokią turėtum. Aš neišvengiamai apie tai pagalvojau, ir lioviausi apie tai galvojusi, o paskui nebegalėjau nustoti apie tai galvoti. Neišvengiamai vieną pilką dieną, monotoniškai kraudama knygas ant lentynų sudvisusiomis krūvomis, atsisėdau ant grindų,

užsimerkiau ir pirmą sykį visa tai apgalvojau, ištraukiau iš dėžių rūsyje ir atsargiai nulupau odelę, išleidau gražuolį žvėrį žvilgtelėti į šviesą. Laikiau jį atstu, paskui sugniaužiau rieškučiose užsimerkusi ir čiuopiau švelnius pulsuojančius kontūrus, nekaltą didybę, pieno kvapą tarp pirštų. Keistą ir pažįstamą jo pavidalą. Aš. Eimė. Suglaustos į vieną. Įsirėmiau kojomis į lentynas priešais, nugara – į lentynas už nugaros, pajutau, kaip įsitempiu nuo sprando iki kojų pirštų; išsiriečiau įtemptų raumenų arka jaukioje erdvėje tarp italų renesanso meno ir ortodoksinių religijų. Du kūnai, viena. Ji, aš, taip, juk tai ir yra svarbiausia, visą laiką ir buvo svarbiausia, tiesa?

Prisimenu, kaip gloščiau jo burnytę it kačiuko. Netrukus ji taps tokia didelė, kad visą galvą ten sukišiu. Netrukus kone kasnakt tą ir darysiu, paskui dukart per naktį, o kartais ir dienomis. Turėjo iš karto suprasti, kad jis laukinis, pasiutęs, kad ištrūks, va šitaip sučiups mane dvokiančiais nasrais. Turėjau suprasti, kad vien nuo minties apie jį liksiu kruvina, perkąsta pusiau.

Mano. Draugė. Eimė

: tiesiog dievino, tiesiog dievino daugybę dalykų. Dažnai sakydavo, kad kas nors yra tiesiog pasakiška

: dėvėdavo plonytę juodą vilną šalčiausiomis žiemos dienomis ir karščiausiomis vasaros dienomis, tarsi niekindama tokius prastus reikalus, kaip metų laikų kaita

: tiesiog egzistenciškai nesugebėdavo apsispręsti, ar išmesti tuščią jogurto indelį į šiukšliadėžę, ar ne. Negaliu, sakydavo. Tarsi išmestum dalį savęs. Man tiesiogine prasme fiziškai skauda. Niekus kalbi, sakydavau. Po jos kriaukle išplauti ir dailiai sukrauti kits į kitą rikiavosi plastikiniai jogurto indeliai

: sakė, kad mėgstamiausia jos spalva – balta

: sakė, kad man tinka juoda

: sakė, kad jos mėgstamiausia knyga – Andrė Žido *La porte etroite*. Nesugebėjau jos perskaityti, pasakiau; ji nusijuokė. Kaip su tavim gera, Eše, sakė ji, su tavim viskas taip gaiviai paprasta

: sakė, prieš akimirką mano galvoje, man regis, tu žinai, kad aš ne tokia nuspėjama, kaip tu čia kalbi, Eše

: vieną dieną nuėjo į prekybos centrą; aš ją mačiau, o ji manęs ne. Sekiojau ją eilėmis; mačiau, kaip pasiėmė kažkokią skardinę ir perskaitė etiketę, valandžiukę pagalvojo ir padėjo atgal. Mačiau, kaip ranka perbraukia per vyšnių padėklą, mačiau, kaip į krepšį įsideda du obuolius, pirštais čiuopia ir išsirenka du persikus. Mačiau, kaip greitai žvilgsniu įvertina dvi kasininkes, kaip rausiasi piniginėje ir užmoka, mačiau tiesią juodą jos nugaros liniją, kol laukė grąžos, tiesią, skubią jos eisenos liniją, kai išėjo. Stovėjau lauke prie parduotuvės ir susizgribau rankose laikanti šimto vatų lempučių pakuotę; teko grįžti, atsiprašyti ir sumokėti už jas merginai cigarečių kioske. Galvoje, ranka, akli vaisiai

: būdama dvylikos metų liovėsi valgyti mėsą, o vienu metu išvis nustojo valgyti, nes valgyti netyra, ir taip susižalojo, kad daugybę metų neturėjo mėnesinių, kaip viduramžių šventosios, kaip sykį pati sakė

: labai mėgo kalbėti apie maistą, kuo saldesnį ir lipnesnį, tuo geriau. Bet per visus tuos metus, kiek ją pažinojau, beveik nemačiau jos valgant; gal vynuogių, jogurto, kol stebėjau, kaip ji tampa suaugusi, prašmatni, liekna, elegantiška, ar tarsi išbadėjęs vaikas erudito galva, keistai per didele, lyginant su kūnu (na gerai, tai yra priklausomai nuo to, kaip pažiūrėsi)

: leido draugystei su manimi merdėti, proporcingai keletui dalykų. Kuo reikšmingesnė ji darėsi, tuo rečiau mudvi matėmės, o aš jaučiausi tampanti vis nedailesnė, nematomesnė, šiaurietiškesnė ir androgeniškesnė. Dabar, kai ji tapo Bendradarbe, ir po ginčo, kai pasakiau, kad skausmas, netektis ir ilgesys – ne vien romantika, kad žmonės, o retsykiais ir vyriausybės, atsakingos, kad jų būtų kuo mažiau, ir kai aprėkiau ją, kad turėtų daugiau valgyti, o ypač dėl to, kad beveik niekada jos nebematau, na, po to beveik visai nebesimatėme

: kurios senokai nebuvau mačiusi, paskambino man vidury nakties, kviesdama ateiti, telefonu sakė, ar galėčiau, jai trumpam manęs reikią. Nulėkiau laiptais žemyn. Atlėkiau per kelias minutes, taip greit myniau dviračiu per lietų, kad atvažiavau besidaužančia širdimi. Jai atvėrus duris lyg siena užgriuvo kvepalai, kambaryje jų buvo tiršta. Ji vilkėjo naktiniais, buvo pasileidusi plaukus. Atrodė išsekusi

Bijau, kad būsiu be reikalo tave išsikvietusi, pasakė ji.

Ji norėjo, kad išvyčiau iš jos kambario dvi vapsvas. Bet dabar abi vapsvos daugiau ar mažiau negyvos; ji parodė man vieną ant stalo, kitą ant grindų už durų, agoniškai susirietusias ant nugaros, trūkčiojančiomis kojytėmis. Apipurškiau jas, pasakė ji, bet vis nepataikydavau į tas bjaurybes, sunaudojau beveik pusę buteliuko, o dabar teks pirkti dar.

Ji parodė į lubas, į popierinį lempos gaubtą, kur nuo kvepalų liko didžiausios riebios dėmės. Atsisėdo. Pasakiau, kad atrodo išblyškusi. Ji pasakė, kad per daug dirba, kad prastai miega.

Rengiausi eiti, bet ji neleido, ne, Eše, juk tikriausiai ko nors norėtum. Kad jau atvažiavai. Nuo plaukų mano kaklu varvėjo lietus; mano pečius apgaubė rankšluostis, jos ranka glostė šlapią mano nugarą, tu kiaurai permirkusi, pasakė ji. Eime, kur šito nesijaus; ji mostelėjo į nuo kvepalų apsunkusį orą.

Tačiau kvapas tvyrojo ir miegamajame. Ji įlindo į lovą ir užsitraukė antklodę, pasiėmė vieną šlapią mano pirštinę ir glostė ją tai viena ranka, tai kita. Atsisėdau ant lovos, mano širdis taip daužėsi, kad maniau, jog ir ji išgirs. Bet ji kalbėjo garsiau, kažką pasakė, turėjau sustoti ir susikaupti. Kvaila, pasakė ji, ir dar bet, ir dar išsigandau. Žinai, Eše. Ką, pasakė ji, jei šiąnakt būtų naktis, kai nutinka atsitiktiniai dalykai, pavyzdžiui, atsitiktinė žmogžudystė, jei pro langą įliptų atsitiktinis prievartautojas?

Na, jis pažiūrėtų pro langą ir pamatytų, kad ir aš čia. Todėl nesijaudink, čia jis neužeis, atsakiau.

Ji nežymiai papurtė galvą. Tikimybė, kad gali taip nutikti, ir lemtų tai, kad taip nutiktų iš tikrųjų, pasakė ji, apkabinusi kelius. Vien tokios mintys, vien tai, kad įsileidi jas į galvą.

Pasakiau, kad ji paikioja, ir apskritai tai – kaip nelaimė kelyje ar lėktuvo dužimas, ar gaisras, tiesa; jei manysi, kad taip nutiks, jei visą laiką vien apie tai tegalvosi, tikriausiai nenutiks.

Bet jeigu iš tikrųjų tikros tėra mūsų mintys? Jei taip ir padarome visa tikra, priverčiame įvykius nutikti, galvodamos apie juos? – paklausė ji.

Betgi žinai, kad ne, žinai, kad ne, atsakiau.

O jeigu. Jei kur nors yra kitas žmogus, su kuriuo aš turėčiau ar galėčiau dabar čia sėdėti? Jei kur nors pasaulyje būtent šią akimirką yra žmogus, su kuriuo aš prasilenkiau, ir tas kitas žmogus atsitiktinai susitinka ką nors kitą, ne mane, būtent dėl to atsitiktinumo?

Mano sprandu nubėgo šiurpuliai. Na, atsakiau tebesišypsodama, suvirpėjusi, gūžtelėdama. Būtent šią akimirką turi mane, tiesa?

O jeigu, tęsė ji, tarsi nieko nebūčiau pasakiusi, jeigu mūsų gyvenimai klostosi taip, kaip klostosi, kaip iki šiol klostėsi, vien dėl beprasmių atsitiktinumų?

Ji užsidengė veidą rankomis, mano pirštinę priglaudė prie akių. Paėmiau ją iš jos, atsistojau ir apsimoviau. Šalta, šlapia. Mane prilygino atsitiktinumui ir vėl išvadino netinkamu žmogum, ir dar kaip tik ta, kurios ir leidausi įviliojama į šį gyvenimą laukimu, šią svečią šalį, į jos kambarį vidury nakties, vien tam, kad suimtų mane už peties ir išgrūstų tolyn, dar toliau. Jos veidas buvo kaip visada abejingas, bet akys – išsigandusios kaip žvėriuko, laukiančio bausmės; ji laukė, kol tai pasakysiu, pareikšiu, bet aš pykau, todėl pasakiau kitką, pasakiau, kaip visada, pasakiau:

Kartais tu visai nušoki nuo proto. Pasaulyje yra tūkstančiai šimtą kartų svarbesnių dalykų, dėl kurių turėtum sukti galvą, ir dar tūkstančiai, kol prieisi iki *anų*.

Kažkur kažką išgirdau, už mūsų užsitrenkė durys ar langas; nejučia stabtelėjau. Ji atsiduso, užsimerkė, atlošė galvą į lovūgalį. Atrodė, kad jai netgi truputį palengvėjo. Taip, pasakė ji. Ačiū, kad atėjai, Eše, dėl tokių niekų. Atsiprašau, kad sutrukdžiau tokiu nežmonišku metu.

Angeliukų iškarpos greta jos žvelgė į ją, į mane, pigios, gundomos. Apsigręžiau ant kulno. Namo myniau kvailai, nestabdydama

per raudoną šviesą, slydinėjau per balas, pykau ant jos blyškaus veido galvoje ir jausmo, plintančio manimi tarsi rašalas ar kraujas ant medvilnės, kad susimoviau, kad atsakiau neteisingai. Kažką pražiopsojau, nespėjau į laivą, į autobusą, nieko nesupratau. Dar blogiau, kai grįžau namo, nuo manęs trenkė kvepalais. Jutau ją netgi per dantų pastą. Šlapia nuo lietaus drėbiausi į lovą, užsimerkiau, bet ji nedingo, varė iš proto lyg chemija. Tai, ko niekada nebus, kaip visada, nedavė man užmigti, žaismingai mane kepšnojo, žaismingai draskė į skutelius.

Kartu su visais įsmukau į didžiąją salę. Ant dvivėrių durų kabojo užrašas „Teksto kūnas III"; taigi pakliuvau, kur reikia. Atsisėdau iš krašto prie laiptų, ir kai ji ėjo pro šalį pakylos link, gerklėje pajutau jos kvapą, prabangus nematomas jo pažadas driekėsi ore prieš ir paskui ją.

Ji nusileido greta pakylos; aš pasislėpiau už galvos priešais, dėl viso pikto, nors žinojau, kad ji manęs nepamatys, žinojau, kad ji trumparegė, žinojau dalykų, kurių niekas kitas šioje salėje tikrai negalėjo žinoti, viską apie ją žinojau ir stebėjau, kaip ji daro tai, ko negalėjau nė įsivaizduoti, priverčia šimtą galvų salėje atsigręžti į ją, vos girdimai atsikrenkštė, ir jos atsigręžė. Paskui jos balsas, tykus, protingas, paskui įtemptas, šmaikštus, beveik mano pažįstamo balso parodija, pasklido ore ir pakilo virš galvų ir jau rašančių rankų. Mergina greta kumštelėjo į alkūnę, paklausė, ar man reikia popieriaus, davė man lapelį, laikiau jį rankoje.

Švytinti tarsi šviesoje judantis metalas, tarsi svaidomi peiliai. Raižanti orą žodžiais, vardais, nuorodomis, ilgomis painiomis citatomis, visomis jų kalbomis, tarsi – tarsi kas? Tarsi lėkštes sukanti cirkininkė, kokias rodydavo per televiziją, leidžianti žodžius vieną paskui kitą, įsukanti juos ant smaigalių, tiek, kad net sunku patikėti, kaip ji juos visus sykiu išlaiko ore; žiūrėkit, kaip man puikiai sekasi, sakė ji, kokia aš rami, nė vienas mano įsuktas žodis nenukris ir nesuduš. Ji rašė; ji palietė aparato jungiklį, ir žodžiai ištiško ant sienos jai už nugaros; ji braižė juos siejančias linijas. Žodžiai kaip veiksmai. Teksto viršenybė. Tekstinė sąveika. Teksto tekstūra. Teksto gimimas. Grynas tekstas. Teksto korupcija. Bet

Tekstas niekada nemiršta, pasakė ji, nes jam pasisekė, jis niekada ir nebuvo gyvas! Ir ji ranka ore parodė kabutes prie žodžio gyvas, o mergina greta manęs nusijuokė, sužavėta, kaip ir visi, ir užsirašė. Paskui visi atsistojo, kraudamiesi knygas, o kai vėl mačiau, jos nebebuvo, nemačiau, kur ji nuėjo.

Bet pamenu, ką ji sakė. Kad kalba beprasmė, kad žodžiai – tik atsitiktiniai garsai. Dvidešimtasis amžius, sakė ji, labiau nei kuris kitas buvo liudijimo amžius, nes jokiame kitame amžiuje nebuvo taip abejojama prasme. Bet kadangi visa kalba yra veiksmas, kadangi žodžiai iš prigimties yra fikcija, žodžiais neįmanoma išreikšti nieko, tik tiesos šmėklą. *Tiesos šmėkla*. Mergina greta viską užsirašė; ji pabraukė *kalba netikra*, apačioje puslapyje kažko pripaišė; medį, šunį, veidą, gėles, painų abstraktų raizginį. Vilkdamasi švarką, ji atsigręžė į mane. Fantastika, tiesa? – pasakė.

Pažvelgiau į savo lapelį rankoje; pamačiau, kad paraštėse tarsi vieną ilgą žodį per visą puslapį begalę kartų parašiau jos vardą. Uždengiau popierių ranka, kad mergina nepamatytų. Taip, pasakiau, tikrai. Mergina smalsiai nužvelgė mane. Ar tu ne bibliotekoje dirbi? – paklausė. Ar paprastiems bibliotekos darbuotojams galima vaikščioti į paskaitas?

Geležinkelio stotyje darbininkai skrodė seną kavinę, kabino iškabą su užrašu KVENTINO BISTRO. Prie įeigos buvo į krūvą sukrautos naujos kėdės iš žvilgančių metalinių vamzdelių. Atsisėdau ant žemės prie sienos, ranka atsirėmiau į senąją nuimtą iškabą. KAVINĖ SUMUŠTINIAI KARŠTI UŽKANDŽIAI LEDAI. Atsigręžiau į saulę. Darbininkų radijas grojo Stivo Raito „In The Afternoon“, pamišę radijo balsai klykė ant kits kito arba sveikino ir plojo, muzika vinguriavo nuo nykiai protingos iki pastelinių spalvų, Morisėjus, „Wham“, Madona dainavo, kaip ją paliečia pirmą kartą. Šita, štai šita, tik ją išgirstu ir kaskart visas suprakaituoju, šūktelėjo vienas darbininkas kitam. Jo draugas man kreivai šyptelėjo, pasikasė dulkėtą krūtinę ir atvertė man vieną kėdę, perdėtai bičiuliškai. Nusišypsojau ir gūžtelėjusi atsisakiau, pasikėliau nuo žemės, pažiūrėjau, kada važiuoja traukiniai į Londoną. Grįžau namo į savo kambarį. Vaikščiojau, atidarydama ir uždarydama

stalčius, kraudama daiktus į plastikinį maišelį. Paskui atsisėdau ant lovos. Paskui vėl iškrausčiau maišelį, sukroviau viską ant stalo, atgal į stalčius, po lova, vėl atsisėdau ant lovos, išlanksčiau saujoje sugniaužtą popierėlį.

Eimėeimėeimė.

Darbe ploviausi rankas ir pamačiau save veidrodyje. Paakiai buvo pajuodę. Vėl atsisėdau prie išdavimo stalo, jusdama, kad juos maudžia lyg po muštynių. Pažvelgiau į prie šono nukarusią ranką ir sugniaužiau kumštį. Pasisiūbavau su kėde, vos neapvirtau, Maira, ketvirtoji pagal pareigas, tyliai mane subarė. Nekreipiau dėmesio. Nekreipiau dėmesio į tvidu vilkinčią moterį su knyga, laukiančią, kol ją antspauduosiu. Moteris stovėjo, laikydama atverstą knygą, jos veidą pamažu iškreipė sutrikimas. Prieš pat jai prasižiojant ką nors sakyti, suvirpant lūpų kampučiams, prieš pat jai sumirksint kaip pagautas paukščiukas trenkiau antspaudu į rašalinę, antspaudavau jos knygą ir su trenksmu užverčiau, tada šypsodamasi grąžinau.

Metas apsispręsti. Reíkėjo iškilmingo gesto. Švytinčios kometos uodegos. Atėjo metas suvaidinti savo vaidmenį, tapti visa griaunančia maištininke didvyre škote, kokia maniausi gimusi.

Po to, kai niekas nematydavo, ėmiau kyščioti vieną kitą knygą į neteisingą vietą lentynoje, o kartais, apimta narsos – ir į neteisingą lentyną.

Nosį ir burną tebegraužia padūmavęs svaigus laužo skonis.

Barbara tarė, ak štai, čia tikriausiai toji garsioji Ešling, bet tu panaši į tėtį, tiesa. Nagi, eikš vidun, kaip tik verdu arbatą.

Jos svetainėje kvepėjo senais obuoliais; narvelyje tupėjo papūgėlė, čiauškėdama ir cypsėdama. Arbatos lapeliai su pienu išplaukė į paviršių. Štai, pasakė ji ir atsisėdo į krėslą. Pažvelgė į mane; nesišypsojo. Tai įsipatoginome šnektelėti, tarė ji. Tai ar ilgam grįžai namo? Ak, visai trumpam. O paskui – į užjūrius, kaip visas jaunimas, ak taip, dūsavo ji. Girdėjau, kad blaškaisi kaip vėlė be vietos. Bet taip nevalia. Turėtum pasistengti dažnėliau užsukti namolei. Berniukams kitaip. Bet dukrų tėvams reikia. Tu juk dar neištekėjusi, Ešling? Ne, taip ir maniau. Na va.

Ugnis spragtelėjo. Ji pasilenkė ir įkišo žarsteklį pro groteles, supurtė žarijas. Įsidėjau į burną kitą prakąsto sausainio pusę, užgėriau arbata, jaučiausi mandagiai ir nejaukiai, kaip dešimtmetė. Ji sunkiai pakilo iš krėslo, ak, seni kaulai, kaip sakai, jokios naudos kūnui, pasakė ji. Perėjo kambarį ir grįžo su nuotrauka plastikiniuose rėmeliuose. Štai kokie *mes* keliavome į Ameriką, metai prieš jo mirtį, pasakė ji, o jis visada ten norėjo, tai ir gerai, kad tada nuvažiavome.

Nuotraukoje ji stovėjo greta smulkaus pilko žmogelio, jie buvo pilko betono pastate. Žiūrėk, ar matai, tai laisvė, mes joje, Statuloje, žinai. Mus nufotografavo mano pusbrolis, pasakė ji. Užlipome į pačią skrybėlę ir visa kita. Jei turėsi progą, būtinai ten užlipk, ak, kokie vaizdai, tiesiog nepakartojama. Ne, niekur nesikelk, Ešling, aš pakviesiu tau Melanę, gera ta mūsų Melanė, ne, nieko baisaus, neužtruks nė minutėlės.

Ponia Ros iš kitapus gatvės, truputį panaši, bet ponia Ros buvo gera. Dink nuo kanalo kranto, Ešling Makarti, arba paskųsiu tėvui. Ji saugodavo mane, kai buvau per maža likti viena namuose po pamokų, prisimindavo gimtadienius, kai tėvas pamiršdavo, tavo mama buvo gera mano draugė, sakydavo ji, ką dar turėčiau daryti, jei ne jus prižiūrėti. Nekišk pinigų į burną, pasakė ji, nežinai, iš kur jie. Ji dirbo autobuso konduktore, kol jų visų neatleido, ir aiškiai sakydavo, kad gerai žino, jog pinigai ateina iš labai bjaurių vietų. Prieš tai ji dirbo aspirino fabrike Glazge, tai ją galiausiai ir pražudė; nuodingas oras darbe suėdė jos inkstus. Tie bernai jūsų namuose, ir netikša tavo tėvas, telaimina jį Dievas, niekuo jie tau nepadės, nieko doro ir mokykloje tavęs neišmokys, sakė ji; užeik antradienį, išgersim arbatos ir pasikalbėsim kaip mergaitės, tavo mama būtų to norėjusi.

Nekantravau. Svarsčiau, kas tokio ypatingo galėtų būti tik tarp mergaičių. Bet mandagiai apsimetinėdama sėdėjau ant jos krėslo kraštelio, šiaip ar taip, jau viską žinojau, nereikėjo, kad kokia senė paaiškintų, nors ji gero norėjo, kalbėdama apie užkeikimus ir kiaušinių dėjimą, tarsi mėnesinės būtų tas pats, kas seksas, ir nežiūrėjo

į mane, tik į lubas, todėl supratau, kad reikėtų drovėtis ir gėdytis, bet faktų daugiau sužinojau iš Karolinos Makgilvrėj, kuri atsinešė į mokyklą nešvankų komiksą *Oor Wullie*, jį chore siuntėme ratu, giedodamos nežinomi Viešpaties keliai ir tiesdamos kaklus žemesnės eilės link pažiūrėti paveiksliukų.

Krapščiau švarų nėrinių užtiesalą, prisegtą prie Barbaros krėslo ranktūrio. Atsistojau ir praskleidžiau žaliuzes. Pro Barbaros langus matėsi psichikos ligoninė ant kalno, aplink ją spietėsi naujų namų rajonai, o už jų miestelio gale grūdosi kalnai. Viršūnės vis dar apsnigtos. Girdėjau, kaip ji prieškambaryje kalba telefonu. Jo, sakė ji. Tavo naujoji draugė *kino žvaigždė* tavęs ieško, atvažiavo iš kitos gatvės pusės tuo, kaip ten jie, *limuzinu*, ir prašo tavo telefono numerio. Liepia tau pranešti apie laužą.

Girdėjau, kaip ji padeda ragelį. Skubiai atsisėdau, kad manęs nepagautų darančios, ko nevalia, pavyzdžiui, stovinčios, o ne sėdinčios jos svetainėje.

Suvilkome mokyklos daiktus, apkramtytus žaidimus, senus laiškus ir popierių iš garažo prie komposto krūvos. Tėvas žiūrėjo. Ar tikrai? – klausė jis. Ar tikrai tau jų nereikia? Vėliau gailėsies, įsidėmėk, ką sakau, gailėsies. Jis pakėlė popierėlį, vėjo nupūstą į gvazdikus. Dėl Dievo meilės, pasakė jis, 1974 metų Inverneso muzikos festivalis, trečia vieta. Jo negalima deginti. Sakau, dukrele, kai neturėsi, tada ir pasigailėsi.

Melanė kuitėsi knygų dėžėse garaže. Prie šitų ji tau neleis nė prisiartinti, šūktelėjo jai tėvas. Man teko pririšti valtį ežere per tas knygas. Ištisos jų dėžės, niekas garaže nebetelpa. Kartais nieko daugiau negaudavai. Kaip sakai, Eše? Laiškų nebūdavo. Pasisekdavo, jei adresas būdavo. Bet namo nuolat keliavo tos prakeiktos knygos, ir reikėjo ieškoti joms vietos.

Mačiau, kaip jis akimis glamonėja Melanės nugarą ir šlaunis jai pasilenkus virš dėžės knygų, todėl atsistojau jo akiratyje tiesiai tarp jų. Suteikiau jai dievišką teisę į visas knygas, kurių tik ji panorės, pasakiau ir nusisukau nuo jo. Melanė rausėsi tarp knygų, kurias

turėjome vaikystėje. Žiūrėk, pasakė ji, šitos visi kampai nuplėšyti. O šita, žiū. O šita atrodo kaip šuns apgraužta. Ji vartė kažkokią knygą, baisėjosi puslapiais, perplėštais tiesiai per žodžius.

Nagi, pasakyk jai, kone kvatodamas tarė tėvas. Tai aš pasakysiu, tarė jis, prieidamas ir apkabindamas mane per pečius. Ji jas apgraužė. Ji nuolat valgydavo popierių. Reikėdavo slėpti *TV Times*, nes sudraskydavo į skutelius. Reikėdavo slėpti *The Press and Journal*.

Vapsvos minta popieriumi, iš kitos dėžės atsiliepė Melanė, iš jo jos daro lizdus. Tai štai kur buvai pastaruosius septynerius metus, švokšdamas atsakė tėvas. Tai štai kur ji gyveno. Jis giliai susigrūdo rankas į kišenes ir nuėjo nuspirti laužo toliau nuo tvoros ir vejos.

Aš jas grąžinsiu, pasakė Melanė. Tik kelias pasiimsiu, o kai perskaitysiu, grąžinsiu. Gali pasilaikyti, atsakiau, pasiimk, ką tik nori, iš dėžėse gulinčių neskaitomų knygų jokios naudos. Ne, ne, spyrėsi ji. Tik pasiskolinsiu. Žinai gi. O jei tu išalksi?

Klausyk, šūktelėjo ji, išeidama iš garažo su glėbiu knygų, kas čia? Kas čia? Romanas? Tavo? Ji padėjo jas ant žolės; pakėlė viršutinę. Ne, atsakiau. Ji glostė marmurinį viršelį. Net jų popierius toks gražus, kalbėjo ji, jos labai gražios, jos gulėjo sename šiukšlių maiše. Ne, atsakiau, surinkau jas nuo žemės, atrėmiau į save, nunešiau vidun. Padėjau ant virtuvės stalo. Nubraukiau žoles nuo krūvos apačios.

Kai grįžau iš palėpės, Melanė žvelgė į laužą, priėjo ir atsistojo prie manęs, nieko nekalbėdama; gailėjausi, matyt, išgąsdinau ją. Bet man nespėjus to pasakyti ji nei iš šio, nei iš to tarė, žinai tą režisierių, kurio filme vaidinai? Ar jis kūrė, supranti, gėjų filmus?

Na, atsakiau, tuo jis garsėja. Bent jau tokią etiketę laikraštininkai klijuoja jo filmams.

Aš lankau debatų klubą mokykloje, pasakė Melanė. Mes diskutuojame tokiomis temomis, pavyzdžiui, ar galima būti gėjumi, ar ne. Ak, suprantu, atsakiau, tai ar galima? Neatsimenu tikslaus rezultato, atsakė ji, bet, man regis, dauguma manė, kad nieko bloga, jeigu nieko neskriaudi. Bet beveik niekas neatėjo. Tame renginyje dalyvių buvo bene mažiausiai. Jie vyksta per pietų pertrauką. Mano mama nenorėjo, kad ten eičiau, bet man reikia, aš klube. Praėjusią

savaitę atėjo daugybė žmonių. Tema buvo Šiuose namuose manoma, kad Škotijai geriausia būtų tapti nepriklausoma valstybe. Buvo labai sunku rasti, kas pasisakytų prieš. Beveik visi, išskyrus merginą, kuri pasisakė prieš, balsavo taip, kad reikėtų referendumo. Na, supranti, kaip tada, kai buvo, bet neįvyko.

Taip, atsakiau, suprantu.

Mums pasakojo apie jį per istoriją, pasakė ji.

Vietinis valdymas, nukrypimas. Stebėjau ugnį, galvoje „The Locomotion" ritmu sukosi žodžiai. Mylėk, jei tik nie-ko ne-skriau-si. Švilpavau. Melanė irgi ėmė švilpauti. Čia septinto dešimtmečio hitas, tiesa? – paklausė ji. Turime jo įrašą. Kada išvažiuoji? Negaliu sulaukti, kada išsikraustysiu. Bet ne iš Škotijos. Nenorėčiau išvykti iš Škotijos. Už jokius pinigus. Ar tau Anglija labai nepatiko? Man nepatiktų. Visi tie, supranti, anglai. Supranti?

Prie virtuvės lango mačiau tėvą. Pasilenkęs virš kriauklės, jis kažką plovė ar šluostė. Tada, kai nėjau į mokyklą ir visą dieną likau viena namuose, jis leido man gulėti jo lovoje, nors vėmiau, atsibudau apvėmusi visą savo lovą. Vakarienei jis grįžo namo iš darbo ir iškart užlipo pas mane. Žiūrėk, ką tau parnešiau, pasakė jis, tiesdamas apelsiną, didelį net stambioje jo rankoje. Jis atsisėdo ant lovos ir nulupo jį man, paskui atidžiai stebėjo, kaip valgau po skiltelę, pirmyn, sakė jis, visą, turi pabaigti. Dabar, pasakė jis, pasijusi blogiau. Bet netrukus po to pagerės. Jis išnešė dubenį, parnešė jį išvalęs, apibarstęs dezinfekavimo milteliais, kvepiančiais saldžiai ir saugiai. Mano tėvas sugebėdavo neįtikėtinus dalykus, pamenu, galvojau, žvelgdama į sūkurius ant lubų. Jis net vėmalus padarydavo skanius.

Ką su visu tuo daryti? Drabužius galima atiduoti „Oxfam", knygas išdalyti, visa kita, senus atvirukus, laiškus, algos kvitus, blankias pamirštų dienų smulkmenas, sudeginti. Bet visa tai, kas visą laiką sūkuriuoja galvoje? Dabar tėvas pro langą atrodė senis, bet koks senis, nepažįstamas. Pasigirdo pagaliau įsiliepsnojantis laužas. Greta manęs tebekalbančios mergaitės balsas. Nėra net „Body Shop". Sakė ji. Nė „Pizzaland". Čia visiška skylė. Visai nėra ką veikti. Jos balsas tampė mane už rankovės. Taip? – paklausė ji.

Ką? – paklausiau. Nuostabu, atsakė ji. Ar tu lankei didelę dramos mokyklą, o paskui tave atsirinko per peržiūrą, reikėjo dainuoti scenoje ir panašiai?

Papasakojau. Aptarnavau tokį žmogų, jis buvo didžianosis, dėvėjo labai nudrengtą striukę, bet aplink jo stalą susėdo būrys labai gražių žmonių, kai kurie uždavinėjo klausimus ir užsirašinėjo jo atsakymus. Tąryt buvau pavargusi ir labai prastos nuotaikos; metro mane kažkas graibė, o paskui pakeliui į darbą kiaurai permerkė lietus, plaukai tebebuvo prilipę prie galvos. Išverčiau jo makaronus ant grindų, aptaškiau jam striukę, o jis man maloniai nusišypsojo; pasakė, kažin, ar norėtum vaidinti filme, kurį ruošiuosi kurti? Visi gražūs žmonės atsigręžė ir nužvelgė mane, linkčiodami ir kuždėdamiesi tarpusavyje. Bet kitą dieną jis grįžo į barą ir vėl manęs paklausė, netgi kai piktai liepiau jam eiti sau pirmąjį kartą, paskui tapome draugai, pastatėme filmą ir nė nenutuokėme, kad jis tiek daug kam patiks, na, bent aš nenutuokiau, pasakiau jai, tada man paskambino iš Amerikos. Tai taip, iš tikrųjų netyčia.

Nuėjau į garažą ir atknisau seną *Vestuvių svečio* egzempliorių. Pasakiau, kad, man regis, jai patiktų; ji pasidėjo jį ant krūvos knygų, kurias ketino neštis namo, ar tau jos nereikės? – paklausė, nesiveši jos su savim? Ji pasakė tokio rašytojo niekada negirdėjusi, ar jis įdomus? Ji puiki, atsakiau.

Bet apie ką tas pirmasis filmas, tas, kurį jau pastatėt, kurį režisavo gerasis žmogus su striuke, kaip jis vadinasi? – paklausė ji. Tai pasakojimas apie merginą, pasakiau, sunku paaiškinti, bet ji graži, charizmatiška, stebuklinga ir patraukli. Kas ją vaidina? – paklausė Melanė. Ką čia šneki? – atsakiau kumštelėdama ją, ji juokėsi. O daugybė žmonių nori, na, parsivesti ją namo ir su ja permiegoti, pasiima iš visokių vietų, autobuso stotelių ar geležinkelio stočių, naktinių klubų ar iš gatvės ir parsiveda namo mylėtis. Bet atėjusi pas juos į namus ji tiesiog užmiega, ji atrodo tokia nekalta, kad jie nedrįsta jos liesti, tai tie žmonės, kurie parsiveda ją namo, tiesiog palieka ją ramiai miegoti, atsigula greta ir užmiega arba užkloja antklode ant sofos, nesvarbu, ir patys eina miegoti. O rytą atsibudę pamato, kad ji pavogė jų piniginę ar pinigus ar ką nors vertingo

iš namų ir dingo. Bet ji visada palieka jiems laiškelį lūpdažiu ant vonios veidrodžio arba virtuvės spintelių.

Kokį? – paklausė Melanė.

Jei nepasisaugosi, ką nors nuskriausi. Išdrįsk svajoti. Netrukus būsi laimingas. Gali gyventi kitaip. Tavo ateitis prasideda dabar. Pavyzdžiui, tokius, atsakiau.

Aha, o toliau? – paklausė Melanė.

Nieko, čia viskas, atsakiau.

Taip ir baigiasi? Ji kažką parašo, ir viskas? Bet kas *nutinka*, kai ji taip parašo? Ar nepaaiškėja, ar tie laiškeliai išsipildo?

Na, ne, atsakiau, tai ir įdomiausia, nepaaiškėja.

Siaubas, atsakė Melanė. Kokia nesąmonė. Ji paspyrė akmenį žolėje. Viską sugadina, kai neparodo, kuo baigiasi, pasakė ji.

Laužas lauke beveik užgeso. Ryškiai oranžinis tamsoje, tarsi tamsa būtų perplėšta, o kitoje jos pusėje šviesu.

Buvome meno galerijoje su Simona, šaltą lietingą sekmadienio popietę. Klajojau po tvankius kambarius, Simona kažkur prapuolė, pasimetė. Žvelgiau į savo atspindį didelio paveikslo stikle; tąryt šokte pašokau iš sapno, nesuprasdama, kur esu, pasilenkiau virš upės, bet savo atspindžio nemačiau, tik mirgantį dangų ir lapus vietoje veido. Viengulė Simonos lova, per maža. Susirangiau jai už nugaros, kojomis prigludau prie jos kojų; ji pasislinko artyn, nė vienai nebuvo patogu. Gerai? – paklausė ji. Sapnavau, kad pažiūrėjau ir nepamačiau savęs, atsakiau. Ji perbraukė ranka man per pilvą ir paslėpsnius, gera. Tu čia, atsakė ji ir vėl užmigo, aš irgi.

Bet visą dieną vis sutikdavau savo žvilgsnį uždarytų krautuvėlių vitrinose, kai ėjome pro šalį. Štai aš, ir čia. O dabar štai aš dideliame paveiksle. Sustojau ir įsižiūrėjau. Mačiau, kad mano akys atsispindi jūroje, o gal ten buvo kalvos, žvelgiau į savo veidą vandenyje, panašiame į kalnus, ar kalnuose, kurie galėtų būti baltos bangų keteros. Namai, pagalvojau, namai, ir širdį krūtinėje suspaudė, žengiau atatupsta, kad geriau matyčiau.

Tikėjausi ne to. Ne realistinis peizažas su tinklus taisančiais ar bučius laikančiais darbininkais, ne dumblius renkančios moterys.

Paveikslas vaizdavo du angelus, jie buvo dideli ir groteskiški, puošnūs, bet, šiaip ar taip, angelai darbininkai, jų plaukai supinti virš ausų kaip senose moterų nuotraukose iš Pirmojo pasaulinio karo. Du angelai sunkiais darbo drabužiais, jie grakščiai sparčiai plevėno virš jūros ir kalnų. Vieno sparnai buvo spalvingesni negu kito, tarsi aukštesnio laipsnio. Tarp savęs jie nešėsi vaiką, mergaitę. Ar ji mirusi, ar miega? Aprengta baltai, lyg maldai sudėjusi rankas, kojos užkeltos priekiniam angelui ant pečių. Kitas laikė jos mažą kūnelį rankomis, ilgio per visą jos stuburą. Iš paskos skrido dvi žuvėdros, o jūroje prieš juos yrėsi ruonis. Mergaitė buvo pernelyg tyra, pernelyg balta peizažui, jo paukščiams ir ruoniui; ji atrodė angeliškesnė už pačius angelus. Vėjas, nešantis žuvėdras, buvo toks nirtus, kad plakė bangas iki baltumo, bet negebėjo nė mergaitės plaukelio pašiaušti.

Simona buvo apačioje, prie šarvų, susirangiusi snaudė krėsle greta kažko egiptietiško mumifikuoto. Pro tvarsčius kyšojo kailio gabalai; pilkas purvas ant stiklo dėžės dugno buvo grynos pastipusių sudievintų kačių dulkės. Pažadinau ją, ji nusišypsojo, pasitrynė akį, pasislinko, kad ir aš tilpčiau krėsle. Šitiek negyvėlių, pasakė ji, neištvėriau, užsnūdau.

Radau dovaną Eimės gimtadieniui, pasakiau.

Ak, Eimė, Eimė, Eimė, atsakė Simona nebesišypsodama. Ji atsistojo, pasirąžė, nusižiovavo. Na gerai, pasakė ji. Rodyk.

Kai dar jos nepažinojau, pastebėjau ją, Simoną, nuolat ateinančią į skaityklą ir atsisėdančią prie priekinio stalo, niekada neskaitančią nieko, tik didžiulius žodynus, o dažniausiai tik rymančią ant jų rankomis ir galva, žvelgiančią į tolį ar, kuo toliau, tuo dažniau pastebėdavau, į mano stalą. Vieną dieną, kai išėjau iš darbo, ji ant dviračio rėmėsi į tvorą priešais. Trissyk ėjau namo, o ji sekė iš tolo. Ketvirtą vakarą pasukau už kampo prieš ją, pritūpiau už sodo tvoros ir laukiau. Kai iškišau galvą, pamačiau ją, prašvilpiančią pro šalį, neminančią pedalų, sutrikusią, paskui ji atsigręžė ir suprato, kad ją pastebėjau, panarino galvą, greitai numynė sau. Kitą rytą, kai išėjau iš namų, ji laukė manęs laiptų

apačioje. Ko nori? – paklausiau. Ji paplekšnojo dviračio sėdynę. Eikš, pasakė ji. Turiu tau kai ką parodyti.

Atsisėdau ant sėdynės, ji paėmė mano rankas ir užsidėjo sau ant liemens, laikykis, pasakė ir stovėdama numynė pro turtuolių namus, pro gyvenamąjį rajoną, pro prastesnį gyvenamąjį rajoną su krautuvėlėmis metalo langinėmis. Čiūžtelėjusi sustojo šiukšlinoje dykroje, paliko dviratį gulėti ant žemės tebesisukančiu užpakaliniu ratu ir nusivedė mane pro aukštą vielos tvorą. Pro ją mačiau lygiagrečius traukinių bėgius, susirangiusius vienas į kitą, kai kurie nei iš šio, nei iš to nutrūkdavo. Stovėjo angaras, prie jo lėtai artėjo traukinys. Žiūrėk, pasakė ji. Matėme, kaip traukinys įvažiuoja pro vieną galą ir išvažiuoja pro kitą, iš pradžių purvinas, paskui švarus. Aš garsiai nusikvatojau, pasakiau, tai dėl šito tu mane atvežei tokį kelią? Pamaniau, kad tau patiks, pasakė ji.

Kelissyk stebėjome, kaip traukinys įvažiuoja, pervažiuoja kiaurai, išvažiuoja šlapias ir žvilgantis, šlapiuose languose tviska saulė. Paskui ji mane parsivežė pas save, ir mes per kelias minutes viena kitą sugundėme, puolėme viena prie kitos, vos ji uždarė duris, tarp gilumoje sukabintų paltų.

Simonos mama šiek tiek dėstė universitete Vidurio Anglijoje; tą popietę Simona man perskaitė ką tik gautą jos laišką. Ten ką tik nusižudė du dėstytojai, išsigandę, kad bus atleisti; uždaryta filosofijos ir muzikos katedra. Simona žingsniavo po kambarį. Reikia ką nors daryti, sakė ji. Tą popietę lovoje ji pradėjo rašyti pjesę, atrėmusi popieriaus lapą man į nugarą. Ji bus apie angliakasių streiką, apie angliakasį iš šiaurės ir televizijos žurnalistą iš Londono, kurie pamilsta kits kitą, tad angliakasys palieka savo žmoną ir šeimą ir seka paskui žurnalistą, o paskui žurnalistas jo gėdijasi, kai jis ateina į prašmatnų žinių vakarėlį televizijos centre. Labai žavėjausi Simona, man atrodė, kad ji nuostabiai sugalvojo. Pasiūliau jai posakių, kurie, mano manymu, skambėjo tikrai jorkšyrietiškai. O po poros naktų ji nusivedė mane ant savo koledžo stogo, tarsi lyno akrobatė ropšdamasi jo kraigu tamsoje iki koledžo varpo.

Reikia stengtis viską matyti iš kuo daugiau perspektyvų, kalbėjo ji, tiesdama ranką manęs užsitempti. Stovėjome ant siauros atbrailos už varpo, jis buvo milžiniškas. Ji atsivėdėjo ir stipriai trenkė per jį kumščiu, bet jis vos teskimbtelėjo, dusliai dunkstelėjo, tarsi ji būtų trenkusi per akmenį. Šį varpą įsiūbuoja tik pinigai, pasakė ji.

Šitai vietai galas, pasakė ji man, kai nukorėme kojas nuo koledžo stogo, aš stengiausi nežiūrėti, kaip toli žemė, aplink varpą brėkštant aušrai ir bundant viso miesto paukščiams ji ėmė ryškėti. Mirusi šalis, galas, galas civilizacijai. Mudviem reikėtų keliauti po pasaulį, Eše, imti jį šturmu. Čia viskas negyva. Šitas varpas, šitas saulėtekis, netgi tie medžiuose giedantys paukščiai. Viskas vien didžiulė negyva klišė. Turėtume daryti ką nors kita. Ką nors tikra.

Ji atsigręžė į mane, apkabino pečius, ryžtingai pažvelgė man į akis. Turėtum klajoti, Eše, įrodyti visiems, ką sugebi. Tu pilna galios. Turėtum gyvenime veikti ką nors galinga, keisti pasaulį. Išgarsėti. Žinai, tu išgarsėsi. Aš tavim tikiu.

Jo, atsakiau nežiūrėdama žemyn, užsimerkusi, jo, žinoma, galime ką nors nuveikti. Jei nukrisčiau, dar blogiau, jei nušokčiau, šitaip mane apsikabinusi Simona irgi nukristų. Sugalvojau dar vieną pjesę, kalbėjo ji. Tu turėtum joje vaidinti. Tu galėsi būti moteris, kurios vaikas suserga leukemija, nes gyvena greta atominės elektrinės.

Tada už mūsų kurtinamai suskambo varpas. Vieną, du, tris, keturis, penkis kartus iš eilės sudrebėjo visas pasaulis.

Simona laikėsi žodžio. Tą pjesę ji tikrai parašė, ją rodėme kartu su vaidinimu apie angliakasį ir žurnalistą, žmonės žiūrėjo ir plojo, o kai kurie sakė, kad juos sukrėtė, vienas vyras net pravirko. Puikiai praleidome metus, sykiu užsiimdamos tokiais dalykais. Paskui sugrioviau Simonos karjerą universitete.

Bet štai mudvi su Simona sekmadienio popietę stovime priešais paveikslą. Tu teisi, sakė ji, tavo bičiulei Eimei jis baisiausiai patiktų. Ji garsiai perskaitė, kas parašyta ant etiketės šone. Šventoji Brigita, Džonas Dankanas, paskolinta Nacionalinės Škotijos galerijos.

Matai? – pasakiau. Tik pasiskolinsime tai, kas jau ir taip paskolinta.

Simona apsižvalgė, ar niekas neišgirdo; ji ką tik suprato, ko prašau.

Viena niekaip nepanešiu, pasakiau.

Ne, atsakė ji. Jis didelis, prireiks talkos.

Aišku, daugiau niekada negalėsime čia pasirodyti, pasakiau.

Ji žvilgtelėjo per petį, tikrindama, ar niekas nemato. Perlipo virvę ir ranka patikrino, kaip paveikslas pritaisytas prie sienos. Patrynė nykštį ir pirštus, vėl apsidairė. O ko čia rodytis? – pasakė.

Mano darbe iš valytojų spintelės pasiskolinome kombinezonus; jie dvelkė pušų aromato oro gaivikliu, mes atrodėme kaip jaunos daktarės. Simona Eimės gimtadienio išvakarėse sutarė pasiskolinti draugės Imodženos „Citroën" vagonėlį. Nutraukėme nuo lovos lovatiesę. Vagonėlyje, pastatytame už galerijos, ji padavė man atsuktuvus.

Buvo lengva, lig šiol negaliu patikėti, kaip lengva. Tiesiog nuėjom ir pasiėmėm, ir viskas. Įėjome pro duris, užlipome laiptais ir sustojome kambaryje. Nuo sienų į mus žvelgė paveikslai. Jie pavydi, jie irgi nori pasivažinėti, sumurmėjo Simona.

Pradėjau darbuotis apačioje, atsukti laikiklius; Simona budėjo, kai kas antrą pakopą atlėkė pagyvenusi moteris. Jai po kaklu ant virvutės kabojo švilpukas. Šitas grąžinamas, maloniai pasakė Simona, jis atšauktas. Ypatinga paroda. Ak, gerai, atsakė moteris, džiaugiuosi, man jis visai nepatinka, labai keistas estetikos ir utilitarizmo mišinys. Ką aš žinau, girdėjau Simoną, tik žinau, kad reikia jį parvežti ten, iš kur atvežtas.

Mano nugara žliaugė prakaitas. Laukiau čaižaus švilpuko, bet ne, moteris nuėjo, ji vijosi kažkokius užsienio studentus ir šaukė, kad jie nusiimtų kuprines. Nepasiekiau viršutinių laikiklių, parodžiau Simonai. Ji nuėjo į kitą kambarį, paėmė kėdę plonomis kojomis, persimetė ją per petį. Karalienė Ona, pasakė ji ir užlipo, per kelias sekundes atsuko varžtus; paveikslas nuslydo drobiniais apmušalais, ir aš pačiupau sunkų rėmo kraštą, tokį sunkų, kad vos pati nenugriuvau.

Pastatėme šventąją Brigitą ant šono ir uždengėme lovatiese. Nusinešėme laiptais. Paskui, kai nusileidome laiptais, išgirdau už nugaros Simoną, atsisveikinančią su moterim, kuri linksmai sakė ate. Įkėlėme jį į vagonėlį, ji užvedė variklį, nuvažiavome, ir tiek. Kai sutemo, palikome vagonėlį prie tarnų durų į Eimės koledžą, į lovatiesę suvyniotą paveikslą nuvilkome per sodą ir aukštyn gaisrinėmis kopėčiomis, per plokščią stogą; Simona nusirangė į Eimės balkoną ir įsispyrė į turėklus, pasirengusi priimti svorį, jį aš atsargiai nuleidau per kraštą.

Žinojau, kad Eimės nebus. Kiekvieną antradienį Ketvirtakursių susirinkimų kambaryje, po barzdotų mirusių bendradarbių žvilgsniais buvo geriamas šeris, ji bus ten, sakys vyresnėms bendradarbėms komplimentus apie aprangą, aptarinės prancūzų feministes su jaunesnėmis, su vaikinais kalbėsis apie teoriją. Jos įgudęs murmesys, linksėjimai ir grakštumas, sukiodama tarp pirštų tai, ką pasiėmė nuo sūrių užkandžių padėklo, ji tars žodį dialektika.

Taigi jos kambaryje buvo tamsu, kaip ir tikėjausi. Nušokau netoli Simonos, ji patraukė į šalį vijoklį, ir atkrapštėme langą. Nudaužiau kabliuko rūdis ir atvėriau balkono duris. Simona įstūmė vidun šventąją Brigitą. Žibintuvėliu apšvietė kambario sienas. Neblogai gyvena tavo bičiulė Eimė, pasakė ji. Atrėmėme šventąją Brigitą į lovą miegamajame, Simona ją atidengė, plačiu mostu nutraukdama lovatiesę. Ten ir palikome ją auksuotu rėmu, užgožiančią visus popierinius angelėlius priešais.

Simonos kambaryje kritau į jos lovą. Ji uždarė duris, atsirėmė į jas nugara. Užbėgusios laiptais, abi buvome uždususios.

Puikiai pasidarbavome, pasakė ji. Tiesiog su vėjeliu. Tikras meno kūrinys.

Atsirišau batus. Staiga pasijutau išsekusi. Simona lėtai sagstėsi marškinius. Bet tikriausiai galima ir paprasčiau, pasakė ji susimąsčiusi.

Nieko lengvesnio neįsivaizduoju, atsakiau. Manyčiau, rytoj galėtume laužtis į Nacionalinę portretų galeriją, o penktadienį – į Rotko salę „Tate“ muziejuje, kaip sakai?

Ne, turiu galvoje, paprasčiau jai pasakyti, atsakė Simona. Man gana akivaizdu. Galėtumėt tiesiog sugulti. Tada nereikėtų tįsti jai į kambarį meno galerijų.

Atsistojau. Bet mažame Simonos kambarėlyje nebuvo kur eiti, todėl vėl atsisėdau.

Man nieko, pasakė Simona. Man nesvarbu. Tu žinai, ką aš manau apie tavo brangiąją bičiulę Eimę. Aš galvojau apie tave.

Tavo brangiąją bičiulę. Eimei Simona irgi ne itin patiko, ji vadino ją Prastuole Simona, sakė, kad žavisi kerinčiu Simonos entuziazmu. Sakė, kad man turbūt labai gera pagaliau turėti dvynę. Nusispyriau batus, nusipurčiau Simonos rankas. Ne taip supratai, tikrai ne, pasakiau. Mes draugės. Ir tiek.

Jo, atsakė Simona ir atsiduso, ant kaklo jutau jos šiltą kvapą. Tai ką darysim toliau, mano mieloji Eše, mano mielas mene? – tyliai tarė ji. Ką dabar darysim?

Manai, bus bėdos? – paklausiau. Manai, nereikėjo jo imti?

Menas priklauso visiems, atsakė Simona, rankomis švelniai, tvirtai liesdama mano nugarą.

Manai, jai patiks? – paklausiau. Manai, ji apsidžiaugs?

Na, aš apsidžiaugčiau, atsakė Simona ir pabučiavo mane. Išbučiavo mane visą, nuo galvos iki kojų, iš priekio ir iš nugaros, ir iš šonų, kol užmigome viena ant kitos, todėl pabudau lengva širdimi, lengvomis kojomis, lengvais pirštais, todėl kitą dieną šokte šokau laiptais, galvodama, kokia aš gudri, ir pabeldžiau į Eimės duris tarsi pasiuntinukas, nujaučiantis didžiulius arbatpinigius, jis atneša telegramą, pranešančią, kad laimėjote milijoną tšk, arba kad esate kviečiami į Brodvėjų tšk, ar sveikiname, gimė sūnus tšk, ar nieko pasaulyje taip netrokštu kaip tavęs tšk.

Ak, tai tu. Prašau užeiti, tarė ji ir tyliai užvėrė už manęs duris, paskui nuėjo į vidurį kambario ir sustojo nusisukusi.

Siaubingai mandagiai ji pasakė pageidaujanti, kad išsineščiau vogtus daiktus. Ar žinojau, kaip lengvai ji galinti prarasti viską, ko pasiekė? Ar žinojau, kaip kvailai pasielgiau, stumdama ją į tokią padėtį? Ir gal galėčiau maloneti, keldama kuo mažiau šurmulio,

o svarbiausia, niekam nematant, kol gerokai nenutolsiu nuo jos durų, jį išsinešti?

Ji kalbėjo visiškai ramiai, bet visur aplink ją į kambarį smelkėsi šaltas pyktis. Kėdės, sofa, knygos lentynose. Kambarys atgręžė man nugarą, sustingęs nuo įtūžio.

Tai nepatiko? – paklausiau.

Tyla. Vėl ėmiau kažką sakyti, išleidau neaiškų garselį. Eimės ranka, kabojusi palei šoną, pakilo nubraukti plaukelio nuo lūpų, ji pati sau davė ženklą eiti į kitą kambario pusę, atsisėsti prie stalo, pasiimti rašiklį, palenkti galvą. Mačiau, kaip juda rašanti jos ranka. Žinojau, kad ant jos pirštų sąnarių liks mėlyno rašalo dėmės, ten, kur oda lenkiasi ir raukšlėjasi. Stovėjau tylėdama su beviltiškai galvoje įstrigusiu tokiu paveikslėliu.

Kol vėl išdrįsau pamėginti kalbėti, tikriausiai praėjo bent kelios minutės.

Negaliu. Viena nepanešiu. Juk pati žinai. Pažiūrėk, jis milžiniškas, pasakiau.

Nieko. Verčiamų puslapių garsas. Girdėjau, kaip po kojomis girgžda grindys man mindžikuojant vietoje. Miegamajame pamačiau pliką paveikslo porėmio medį. Ji tikriausiai iškrapštė ir išvilko jį lauk, savo jėgomis apsuko ir įgrūdo atgal kita puse, kad nereikėtų į jį žiūrėti. Netgi šitaip, netgi kaip užmerkta akis, jis užgožė lovą ir židinį, kambarį vertė skurdžia cele.

Šventoji Brigita. Siaubinga, kas colis man velkant vis didėjanti ir sunkėjanti, o dar nevalia subraižyti grindų ar sujaukti kilimo, reikia nieko neužkliudyti. Supratau, kad, atrėmusi svorį į petį, sugebu išlaikyti paveikslo kraštą pakeltą nuo grindų, o jei palendu po juo, galiu visą paveikslą užsikelti ant kupros. Ji sėdėjo įsikniaubusi į knygą, tarsi nieko aplink nevyktų. Bet man stenant pro šalį, neatitraukdama akių nuo knygos, pakėlė ranką, rašiklis sustingo ore, todėl teko sustoti, pažiūrėti, ko ji nori.

Prieš atverdama duris, pasakė ji kuo švelniausiu balsu, malonėk pasižiūrėti, ar ten niekas nepamatys, kaip išeini.

Padėjau šventąją Brigitą. Atremtas į sofą, paveikslas atrodė nešvankiai ryškus. Koridoriuje nieko nebuvo, o kai grįžau, šventoji

Brigita pripildė kambarį laikinybės, pavertė jį nederančių senų baldų sandėliu. Vėl užsiverčiau ją ant kupros, priėjau iki durų, nuleidau ant grindų ir kabliuku persiplėšiau megztinį ir petį. Susikeikiau.

Ak, tiesa, Eše? – pasakė ji, tarsi nustebusi, kad aš dar čia. Kai susitvarkysi, gal galėtum sugrįžti? Trečią valandą išeinu, visą popietę turiu paskaitas, bet (ji žvilgtelėjo į kalendorių), taip, šįvakar po devintos turėsiu laiko.

Uždariau duris. Nuo peties mano pirštai buvo kruvini. Dabar pykau. Buvau laiptų viršuje, balansavau paveikslo svorį ant viršutinės pakopos. Tuoj tuoj stipriai jį stumtelėsiu į orą, ir jis suduš į turėklą, išlakstys į gabalus ir nudardės iki pat apačios.

Arba galėčiau tiesiog išspirti jame skylę. Galėčiau spyriu suskaldyti stiklą pati ir palikti šukes čia, prie jos durų. Taip ir padarysiu. Todėl pasirėmiau įstrižai į laiptų turėklą ir pasirengiau šokti. Bet tada pamačiau. Kad žmogus, kuris nutapė paveikslą, aplink jį nutapė ir rėmą, tikrojo rėmo viduje. Kad basa vieno angelo koja ištiesta per nupieštąjį rėmą. Kad ten pat ir abiejų angelų sparnų galiukai, ir netgi vienos žuvėdros, tarsi jie visi rengtųsi lengvai išsklęsti iš paveikslo. Vienas angelas atsisukęs žiūrėjo į nešamą merginą, meiliai, rūpestingai. Kitas žvelgė tiesiai pirmyn, ryžtingas, gražus ir niūrus. Jie nešė ją iš šio pasaulio ar, tiksliau, į jį, tarsi bet kurią sekundę ruoštųsi praskristi man virš galvos.

Laukiau iki dešimt po septynių, paskui nebeištvėriau, ėmiau daužyti jos duris. Eime, po paraliais, atidaryk, šaukiau ar rengiausi šaukti, kai durys atsivėrė, įgriuvau, ji čiupo mane už riešo, įsitraukė vidun, uždarė duris, nusitempė prie sofos. Tu, barbare, sakė ji, pavogei paveikslą, pavogei tokį gražų paveikslą.

Giliai įkvėpiau, rengiausi vėl šaukti, išrėkti viską, ką pastarąsias pusantros valandos tamsoje ir šaltyje aklai rėkiau galvoje. Bet kai pažvelgiau, jos veidas švytėjo, ir ji kalbėjo. Man. Man jis labai patiko. Tai geriausias gimtadienis, koks tik kada yra buvęs. Tai tikrai pati gražiausia dovana, kokią tik esu gavusi.

Ji taip džiaugėsi, kad, prisiekiu, vos manęs nepabučiavo. Tu tokia drąsi, pasakė ji, taip arti prikišusi lūpas prie mano veido,

kad net jutau žodžius. Tu tokia narsi. Įsivaizduoju, kaip jį čia atnešei; pati viena.

Na, Simona padėjo, atsakiau, traukdamasi tolyn.

Ne, nepadėjo, atsakė Eimė, nepatikėsiu. Viską pati padarei. Jei kas nors sužinos, turėsiu baisių bėdų, tiesa? Ji su pasigėrėjimu atsiduso. Šventoji Brigita kadaise buvo vaisingumo deivė, dar prieš krikščionybę; ji Katalikų bažnyčiai buvo pernelyg galinga, todėl ji pavertė ją šventąja ir paskelbė šventojo Patriko motina. Bet jos vienuolynas Airijoje nesugebėjo išnaikinti pagoniškos įtakos; nuolat vykdavo mažutėliai pagoniški stebuklai. Neužgesdavo žvakės. Neužtrūkdavo karvės. Visada žinojai, kur vaikščiojo šventoji Brigita, nes iš kiekvieno jos pėdsako augo gėlės.

Grįžo pamišėlė Eimė, pavojingai miela. Sėdėjau ant sofos, saugiu atstumu, jei netyčia ji vėl persigalvotų, ir klausiausi monotoniško balso, ramaus greta manęs tarsi švari katė, pasikišusi po savimi letenėles. Kaip gražu, pasakiau, tos gėlės.

Taip, ir man gražu, atsakė Eimė, ir tada man per nugarą perbėgo šiurpulys, kaip visada, kai mudvi dėl ko nors sutikdavome. Ji mėgino atidaryti pakelį sausainių, tu šituos mėgsti, tiesa, pasakė ji, taip, taip ir maniau. Bet atidaryti nesisekė, ji padavė pakelį man, o aš prakandau jo viršų ir grąžinau jai. Man labai patinka, kai tu taip darai. Ji nuslydo ant grindų, atsirėmė į sofą, perlaužė sausainį pusiau, pusę suvalgė, kitą pusę davė man. Laikiau ją saujoje, toliau nuo savęs, tarsi ji galėtų man įkąsti, kiekvieną akimirką susprogti.

Jos šventė – vasario pirmąją. Kai kuriose tradicijose tai – pirmoji pavasario diena. Grabnyčios. Dera, tiesa? Bet man kol kas nepavyko išsiaiškinti, kas tiksliai vaizduojama paveiksle. Nė vienoje knygoje apie šventuosius neradau. Šiandien popiet mėginau ieškoti bibliotekoje, bet nė panašaus nieko neradau, pasakė ji.

Lyg elektra mano stuburą nukrėtęs šiurpulys išplito po visą kūną; tirpdė kaulus. Šonkaulius, storus šlaunikaulius, smulkius kaklo ir ausų kauliukus – visa suskystėjo. Maudė petį. Menui nevalia šitiek sverti, galvojau, jis turėtų būti pritaikytas nešioti. Diena luposi nuo manęs. Eimė galėjo vienu judesiu mane pasiimti, galėjo išskrosti iš

manęs sudarkytus vidurius tarsi iš žuvies, išėmus jos kaulą, išrovus stuburą. Užsimerkiau. Pajutau, kaip nusvyra galva.

Žinai, pasakiau, vis sapnuoju tokį baisų sapną, jau trissyk sapnavau. Niekaip negaliu paliauti apie jį galvoti. Koks tas sapnas? – paklausė ji, ir aš papasakojau apie atspindį, apie vandens paviršių. Vis žiūriu ir žiūriu, bet niekur jo nerandu.

Tik pamanyk, Eše, pasakė ji. Turi atspindį, kuris turi savo nuomonę. Kiti žmonės mato save daiktų paviršiuje, bet tau pasisekė. Tu ne tik regi kiaurai paprasčiausią savęs veidrodį. Negana to, tavo atspindys gali klajoti, kur įsigeidžia, daryti, ką įsigeidžia nepriklausomai nuo to, ką turėtų. Ji – atspindys, turintis pasirinkimo laisvę. Jai nereikia atrodyti taip, kaip tu, ji laisva.

Užkibau, laikiausi įsitvėrusi kiekvieno jos žodžio. Tikrai? – paklausiau. Atsimerkiau. Viduramžių sijos lubose. Senas ąžuolinis rašomasis stalas. Mano išmintingoji, ambicingoji bičiulė, atsisėdusi man po kojų, savo kambaryje, visas meilės nuotykis. Turtai, senas medis, atvira erdvė. Knygos ir muzika, į lentynėles sutvarkyta kultūra. Skoningos, santūrios spalvos. Gatvės grįstos muzika ir knygomis, jų pažadais, šios vietos pažadais, spinduliuojančiais tarsi karštis. Pažvelgiau žemyn ir pamačiau jos figūrą, pamačiau vietą, kur jos oda susiliečia su viršutine suknelės saga, ir nusukau žvilgsnį.

Žinojau, kad tas prakeiktas paveikslas tau patiks, pasakiau.

Kaip tu kalbi, Eše, pasakė Eimė švelniai, apsimestinai pasibaisėjusi.

Vagonėlį susekė, ir Simonos draugė, kuri mums jį paskolino, buvo semestrui išmesta iš koledžo. Manęs nesusekė, Simona neišdavė. Ir nors šventąją Brigitą sveiką rado ten, kur telefonu jiems nurodžiau, lygiai ten, kur ją ir palikau, už didelės nugriuvusios tuopos, pelkėje, kur nieko neaisydamos rupšnojo karvės, o pirmieji pavasario amarai tūpė ant žolės virš baltai nupieštosios merginos, nors ji vakare visiškai saugiai grįžo į galeriją, Simoną vis tiek išmetė, išsiuntė lauk (tik jos tėvai gyveno Koventryje, tai iš tikrųjų ją siuntinėjo pirmyn atgal, paskui tėvai išsiuntė ją atgal į Koventrį, kaip ji rašė laiške).

Bet aš išsikrausčiau į Londoną, nustojome bendrauti. Paskutinė iš jos gauta žinia buvo atvirukas iš Indijos su senovine šventykla, apspista beždžionių. Mieloji Eše, suvalgiau persiką, kurį radau griovyje, susirgau dizenterija. Dabar jau geriau. Kada vėl pasimatysim? Kada dalysimės džiugiomis akimirkomis? Su meile, tavo Simona xxx.

Bet tik pažiūrėkit. Užstrigau pieštos pasakos siužete. Vaikštau po svetimą mokyklinį pokštą. Kalendoriaus puslapiuose bibliotekoje kasdien buvo užrašyta vis kita linksma citata. Balandis, ir vaiduokliai medžius paupyje vėl nusėja žiedais. Paskui rugpjūtis, lapai mirtinai žali, jiems nebeliko kas darą, kaip tik nukristi. Per pietų pertrauką sėdėjau žudančioje kaitroje ir kažką pajutau. Tai buvo voriukas, toks mažas, kad vos įžiūrėjau; jis nukrito ant manęs ir ropštėsi skruostu, kaklu, tarsi manęs nė nebūtų. Nuskrido ant rankos. Galvojau jį nužudyti, beveik nužudžiau, nes galėjau. Atsitiktinis voriuko kojyčių kutenimas, joms tebuvau kraštovaizdis, ir vis tiek vos jo nepriplojau nė nepastebėjusi. Skaidrus, geltonas, šviesoje permatomas, jis šoko žemyn nuo mano piršto ant nematomo siūlo. Kita ranka pačiupau siūlą ir vėl jį užsitempiau, prisitraukiau prie akių. Jis užsikrebždeno mano ranka ir vėl nušoko. Vėl užsitempiau jį ant rankos. Jis vėl nušoko, ir šįsyk jį paleidau, stebėjau, kaip nutupia ant žolės, vėl šoka į orą, trenkiasi į žemę ir pranyksta tarp trumpai nupjautų stiebelių, didžiulių kaip dangoraižiai.

Galiausiai tiek ir tereikėjo. Nebesivarginau grįžti į darbą. Viską palikau, nors daug ir neturėjau. Šįsyk nė neišsiunčiau namo knygų. Galbūt ji vis dėlto grįš manęs ieškoti, ją palydės į mano kambarį, ir ji pamatys manąją „Mariją Selestę“. Šokolado batonėlį ant spintutės, prakąstą, pamažu gendantį, bąlantį ties dantų žymėmis. Ji fiziškai pajus, tikrai pajus. Spėlios, kur aš dingau. Gailėsis.

Taigi aš Londone. Prabėgo šeši mėnesiai. Sėdžiu ant šlapio suolelio parkelyje, aikštėje tarp miestiečių namų ir kontorų, nuo lietaus tamsu. Taip šalta, kad stiprėja visi garsai. Ore aidi mašinų signalai ir varikliai, nors jų ir nematyti. Neturiu pirštinių, bet nuo šalčio negelia mano apkramtytų nagų. Po kojomis – purvini balandžiai, jie tyko mano sumuštinio. Vienas pajuodęs nuo naftos. Nuspren-

džiu su juo susidraugauti. Metu plutelę, kyla šurmulys, nes visi balandžiai puola tą, kurį norėjau papenėti.

Šiukšliadėžėje greta manęs įgrūstas naujas laikraštis, susuktas, nelabai murzinas. Vėl prasideda šlapdriba. Išimu laikraštį, išskleidžiu ir laikau virš galvos, mėgindama sugalvoti kokią sausą vietą pasislėpti.

Jį išlanksčius akis užkliūva už nuotraukos. Žvelgiu į ją, paskui nusigręžiu. Verčiau žiūriu į žodžius. Mūsų ypatingasis istorinis priedas ateinančias tris savaites švęs savo keturiasdešimties metų sukaktį.

Dabar jau tiršta šlapdriba, purvini, šlapi kąsniai krinta ant laikraščio puslapio. Stoviu krautuvėlės tarpduryje. Rašoma apie miestą, kur vienos nakties bombardavimas sukėlė tokius baisius gaisrus, kad jie įtraukė žmones ir surijo lyg orą. Pasakojama, kad žmonės liepsnojančiais drabužiais ir plaukais nėrė gelbėtis į kanalą, bet vandens paviršių dengė iš subombarduotų laivų išsiliejusi nafta, todėl, kai žmonės šoko į vandenį, jis užsidegė, ir jie, jei nepaskendo, tai sudegė. Nuotraukose pavaizduoti paskui eilėmis suguldyti apdegę kūnai, mumifikuoti karščio. Žmonės, tiesiog stovėję ant šaligatvių, sudegė, pradedant kojų padais; šaligatviai, rašoma laikraštyje, buvo tokie įkaitę, kad lydėsi akmenys.

Iš krautuvėlės išeina moteris ir spiria man į nugarą. Nevalia čia sėdėti, sako ji. Keliauk sau. Man po kojomis – šaligatvis, aš einu. Sėdžiu metro, žvelgiu į juodumą už lango. Einu per šlapdribą ir šiukšles. Esu bute, durys uždarytos. Čia gyvenantis vaikinas, kuris visą laiką, kurį man tenka ištverti jo draugijoje, kai susitinkame valgydami, raudonuoja ir dėbso į mano krūtinę, jo nėra, net ir jo nėra. Nieko nėra. Girdžiu kaimynų televizorius, kažkas gatvėje nesuprantamai rėkauja. Atsisėdu. Užuodžiu šiukšles virtuvėje. Įjungiu televizorių, bet niekaip negaliu išmesti iš galvos to, ką mačiau. Veidas, taip nudegęs, kad lūpos ištemptos, tarsi šypsotųsi. Dvi burnos, du veidai, du žmonės, apsikabinę ir susilydę, kad net negali atskirti, kur kurio veidas, kieno ta ranka, ar tai išvis ranka; negali suprasti, ar ten buvo vyras, o čia – moteris, ar kas jie buvo, ar kas jie yra.

Virpu. Matyt, nuo šalčio, šalta. Drebu. Išsklaidau laikraštį, suglamžau lapus į kamuoliukus, sugrūdu giliai į židinį. Sugniaužau rankose tų dviejų žmonių nuotrauką ir nugrūdu giliausiai. Įžiebiu degtuką. Uždegusi popieriaus kraštelį, pamatau ant jo datą, šiandienos, vasario pirmoji. Kai kuriose tradicijose šiandien – pirmoji pavasario diena. Degtukas nudegina pirštus, numetu jį. Tenka stipriai koja trypti kilimą, kur jis nukrito. Kažkas apačioje pabeldžia į lubas man po kojomis ir šaukia: užsipisk.

Taip ir padarau.

Paskutinįsyk vėl stoviu už jos durų, paskutinįsyk. Paimu rankeną ir pasuku, durys atsiveria. Be garso jas pastumiu ir įslenku į kambarį, be garso užveriu duris, matau ją prie rašomojo stalo, kažką nurašinėjančią iš knygų. Įsidedu širdį į burną ir prislenku jai už nugaros, bučiuoju sprandą, uodžiu jos plaukus. Bet ji atsigręžia, tarsi būtų manęs laukusi, atsigręžia taip staiga, kad numeta sunkią knygų krūvą nuo stalo ant grindų, kur jos guli atverstais puslapiais, numeta pusiau nugertą puodelį, viską aplaisto ir nė nepastebi, jos rankos apkabino mane taip stipriai, ji bučiuoja mane taip saldžiai, kad net skauda. Paskui apstulbusios žvelgiame viena į kitą, net išsižiojusios, ji glosto plaukus man ant pakaušio, piktai, skaudžiai peša, patenkinta, skaudindama mane sako: kur tu *buvai*? Kur tu *dėjaisi*? O aš šitaip žvelgiu į ją, va taip, tarsi ją niekinčiau, nes vieną sekundės dalelę ir niekinu, o ji šypsosi, aš irgi šypsausi, mano ranka palindo po megztiniu ir apgaubė jos mažos krūties linkį, ji krūpteli, sako, kokia tu šalta, o aš sakau, ne, tai tu, tai tu tokia karšta, dabar aš krūpteliu, ji liečia mane vietose, apie kurias nė nenutuokiau, jos burna ant mano odos tarsi karštas vanduo, nors tebelaiko mane per ištiestą ranką, todėl laižau švelnius jos rankos plaukelius, jos pirštus, mėlyną rašalą, pastebiu jos žodžių nuotrupas, nežinau, ką ji kalba ten, apačioje, man prie šlaunies, bet ištaria mano vardą, o aš kartoju josios, kartoju, tarsi jokio kito žodžio nemokėčiau, tarsi nieko daugiau ir nereikėtų sakyti, tarsi tuo viskas būtų pasakyta.

Tada vyksta sekso scena. Sandoros aktas. Akimirka, kurios laukėme. Aš taip ilgai to laukiau, kad visai nesitvardau, jei nepasisaugosiu, viskas baigsis per greitai, bet ji kandžioja mane tol, kol viskas

vėl prasideda nuo pradžių, nepaleisiu jos, šitaip mane užgulusios, apverčiu ją ir kasuosi po nesibaigiančiu sijonu, atsegu sagteles ir sagutes, tik ji šiais laikais gali dėvėti tokius drabužius, šitaip raištytis ir segiotis, kol oda po šilku parausta, nevykusi svajonė, bet pakišu ranką po viskuo, štai, radau ją, ji pasirengusi, jaučiu stiprų jos kvapą ir gerai žinau, jau taip seniai taip gerai žinau, kas tiksliai jai patiks, ir liežuviu priverčiu ją rėkti iš širdies, sulaikyti kvapą, malonumo, skausmo, baimės, meilės garsai.

Ji manyje. Minia aikčioja ir šūkčioja. Aš joje. Minia ploja, valiuoja ir prašo dar. Mes staugiame. Įkaitusios spjaudomės, nešvankūs fejerverkai, į orą skrieja žiežirbos, danguje, kur visi mato, rašydamos šiurkščiausius iš fantastiškai liepsningai spalvingų žodžių. Kandžiojamės tarsi šunys, tarsi laukinės katės, vien gaurai, šnypštimas, dantys ir kruvini nagai. Laukinės, paskui švelnios, apstojusios ir sulėtėjusios, o dabar lėtai ritamės, raibuliuojame, juokiamės su žeme ir viskuo, kas joje. Visatos centras, aplink mūsų galvas skrieja planetos. Karščiu ir šviesa varva visa Saulės sistema. Mes – kaip kuriamas laužas, mes degame. Mes – niekas. Tušti ciksinčių vabalų kiauteliai, lengvi kaip oras, manęs nebėra. Ji pasiuntė mane į nebūtį, o aš beveik gavau progą padaryti jai tą patį.

Ryjame viena kitą gyvą ant jos knygomis išmušto kambario grindų.

Ir to gana. Pakaks. Kol kas daugiau nieko nereikia.

Paskui tylime, pastirusios ir įsiskaudėjusios ant grindų, o ji sako, pažvelk, į kokias gelmes mane atvedei, Eše, aš nusijuokiu, ir vėl bičiuliškai susikraustome į lovą, ji apkloja mudvi. Visur aplink – tie prakeikti angeliukai. Ji sako, sakykime, kad čia mūsų luperkalijos. Mūsų vilkėjimai, sakau aš. Mūsų Šventosios Brigitos dienos šventė, sako ji, žinojau, kad ateisi. Nežinojau, kad ateisiu būtent šitaip, sakau, taip, tikrai, sako ji, nors subara, kam taip šiurkščiai, paskui susirango mano glėbyje. Ir vėl pasakoja tą pasaką apie karves, žvakes, gėles pėdose. Bet svarbiausia, kad, kai ji mirė, tą akimirką, kai žengė iš gyvenimo į mirtį, ji buvo perkeista. Ji virto žydinčiu medžio gabalu. Ir šitaip Eimės balsas, kimus nuo galingos mūsų meilės, pasakoja man į ausį, pasaka niekada nesibaigia. Ji vyksta,

kur tik pažiūrėsi, ant kiekvienos šakelės, ant kurios tik išsprogsta pumpurai.

Pagaliau. Mudvi su Eime medyje. Bučiavomės visą naktį ir visą dieną. Mylėjomės. Dulkinomės. Turėjome lytinių santykių. Nuėjome į lovą ir miegojome, kartu, susiglaudusios, kaip ir žinojome, kad turi būti.

Tiesa.

Nes mūsų sukurta šviesa visą naktį sklaidė nakties šešėlius. Jei atsimerkdavau, vis dar būdavo šviesu, raibuliuodavo nuo menkiausio mūsų kvėptelėjimo.

Tiesa.

Ne. Aišku, kad ne. Buvo ne taip.

Ne taip buvo, ne taip nutiko. Vien karštligė, žodžių kaitra. Alchemikų *calcinatio*, suplukusių, mėginančių išgauti auksą ne iš aukso. Kaledoniška kalefakcija. Kaledonija! Griežta ir pašėlusi, supanti brangiosios tavo praeities pasakas, tavo kalnų formavimąsi, kai šalta tavo žemė užvirė, šaltos uolos ištirpo, susilankstė ir pasislinko, ir iškišo į šviežią orą naujus pavidalus. Niekaip nepasiekiu kalefakcijos.

Ne. Šitaip būtų paprasčiau, liūdniau, gėdingiau. Vien nuo tos minties mane nukrečia šaltis, o veidas dega.

Suprantat, taip, pasiklydau šaltame mieste. Taip mačiau senas nuotraukas laikraštyje, taip pakraupau, nesusitvardžiau, ištižau savo pačios saujoje kaip molis. Taip bėgau atgalios, pro krautuvėlių tarpduriuose ir gatvėse išmaldos prašančius žmones, pro metro įeigoje taksi kviečiančius kostiumuočius, taip atsisėdau ant metalinio suolelio, pritvirtinto prie Kings Kroso betono, ir stebėjau parsiduodančius berniukus ir žmones, imančius iš bankomatų pinigus su plastikinėmis kortelėmis, taip ištiesiau ranką, ir ji nevirpėjo, ant traukinio bilieto perskaičiau vietovardį, o kai perskaičiau, negalėjau galvoti apie nieką, tik apie ją jos kambaryje ir ją supantį orą. Taip išlipau iš traukinio, su palengvėjimu atsidusdama, ėjau saugiomis

senovinėmis gatvelėmis, vedančiomis niekur, tik pas ją, ryžtingai, kaip žmogus, žinantis kiekvieną posūkį, iškilmingai užkopiau laiptais iki jos durų ir trumpai stabtelėjau pažymėti iškilmingos akimirkos prieš tai, kai pakelta mano ranka išbels ritmą mano kraujo, pulsuojančio palei kaulus ir t. t. Taip taip buvo lemta, taip toks buvo likimas, taip taip buvo viskas. Ir taip, spėkit. Ne.

Niekas neatidarė, nieko nėra namie. Užrakintos durys strigo, kai paklibinau rankeną. Ką gi. Nesirūpinam. Palauksiu. Laukčiau amžinai. Bet sėdėti ant laiptų pasidarė šaltoka, todėl nutariau verčiau amžinai laukti viduje, šiaip ar taip, buvau mergina, mokanti įsibrauti. Gaisriniais laiptais, per stogą, lauksiu šilumoje, kol ji atidarys man duris. Na ir staigmena. Tik pamanyk, tu čia. Kur tu buvai. Nubraukiu vijoklio želmenis ir stumteliu langą aukštyn, sunkiau atidaryti negu anąsyk, bet atidariau, prasibroviau pečiais vidun, į pažįstamą orą ir kvapą.

Sukryžiavusi kojas, sėdėjau ant grindų ir žiūrėjau į duris. Šitaip dariau kokį pusvalandį. Paskui atsistojau, apėjau aplink. Nedrįsau eiti į miegamąjį. Ranka perbraukiau daiktus ant stalo, akimis perbėgau lentynas. Atsisėdau prie stalo ir paėmiau jos rašiklį, numoviau kamštuką. Blausioje šviesoje sukiojau plunksnos akį ir galiuką. Lauke kažkas sutarškino raktais, ir aš puoliau per kambarį ir vėl atsisėdau, sukryžiavusi kojas, ant grindų, nutaisiau atitinkamą išraišką, pasirengusi šaltu žvilgsniu pasitikti jos akis. Bet žingsniai buvo kažkieno, einančio tolyn, vis tylesni ant laiptų. Paskui nuo tokio sėdėjimo pastiro kojos, ir aš persėdau ant sofos. Žvelgiau į lubų sijas, juodo nelygaus medžio rąstus dydžio sulig geležinkelio pabėgiais. Pasirąžiau. Pažvelgiau žemyn ir tiesiai prieš save pamačiau viduje sukrautus dienoraščius. Mintis kilo jos galvoje, nubėgo ranka iki pirštų ir atgulė toje spintutėje; už stiklo slapti jos žodžiai mirgėjo, sukiojosi ir slapstėsi kaip mažyčių egzotiškų žuvyčių pulkai.

Palinkau pirmyn, atsirėmiau į kelius. Atsistojau, perėjau kambarį. Tik pažiūrėsiu iš išorės. Neliesiu. Neatversiu. Vis tiek bus užrakinta. Atsisėdau parietusi po savimi kojas ir pažvelgiau pro stiklines dureles. Suskaičiavau nugarėles, septynios. Pabeldžiau į

stiklą. Pirštu paliečiau raktą, ir durelės atsivėrė, taip lygiai ir staiga, kad neišlaikiau pusiausvyros ir griuvau atatupsta.

Na, ne. Iš tikrųjų teko gana stipriai pasukti raktelį, spyna nepasidavė lengvai. Bet atrakinau ir perskaičiau. Aišku, kad perskaičiau, o kaip kitaip? Išėmiau vieną ir pasvėriau rankose. Sunkus, vėsus paliesti. Išsinešiu juos ant stogo, kur niekas nemato ir neužpučia vėjas; atsirėmiau į vandens saugyklą, man regis, ji ten buvo, didelė tuščia metalinė talpykla, grumanti man už nugaros, kol skaičiau juos vieną po kito. Pradėjau nuo to, kurio ji dar nebuvo baigusi, ir skaičiau atbulai per metus. Kai priėjau iki paskutinio, buvo taip tamsu, kad vos įžiūrėjau, ką skaitau. Pabaigiau paskutinius paskutinio puslapius, jauniausioji ji, degalinėje. Neturėjau pinigų, todėl apžavėjau pardavėją, ir jis davė man galoną plastikiniame butelyje, pasakė, kad galiu užeiti sumokėti grįždama. Kokia aš kvaila, pasakiau, niekada nepasižiūriu, kiek liko, nuolat taip nutinka, ir dar degtukų prašyčiau. Mirtinas mišinys, ką, pajuokavo jis, nusijuokiau, rūkyti nesveika, pasakė jis, visi malonumai nesveiki, tiesa? Cha cha, pasakiau. Atsargiai, pasakė jis, duodamas man degtukus, įsipjovėt. Pažiūrėjau; visa mano ranka ir riešas buvo sudraskyti, matyt, rožių sode.

Pilkapio papėdėje sukroviau didžiąsias knygas nuo jos stalo, žodynus, elementorius. Viską sukroviau viduje prie durų. Visą Prustą nuo vienos lentynos, visus brangius Vulf dienoraščius kietais viršeliais nuo kitos, išmėčiau juos po kambarį, dar pridėjau kelis atsitiktinius romanus, knygas, kurias ji, kaip žinojau, ypač mėgo. *Hiroshima Mon Amour*, *Įsimylėjėlio diskursas*, aptaškiau benzinu duris, paskutinį lašą ant jų išvarvinau. Man uždarius už savęs langą, kambarys ir naktis sprogo šviesos pliūpsniu.

Savastis. Toks mūsų palikimas. Manome, kad turime teisę neišsiskirti. Kartais per sunku vien pagalvoti, kad reikėtų būti kitokiems. Bėgdama girdėjau dūžtant langus, taip savimi džiaugiausi, kad net kvėpuoti skaudėjo. Padegiau namus, nė nepagalvojusi, kad galiu ką nors sužeisti, tai yra ką nors, neskaitant Eimės. Buvau kelyje už to mažo jaukaus miestuko su jos dienoraščiais po pažastim, už manęs staugė gaisrinės, rankas degino benzinas.

Sužinojau, kad metams vyniojantis atgal jos rašysena graudžiai jaunėjo.

Sužinojau, kad ji rašė labai gražiai.

Sužinojau begalę smulkmenų, šimtus pamirštamų nuotrupų, menkiausių virpesėlių jos paviršiuje. Skaičiau niekada negirdėtus žmonių vardus, kelis girdėtus, sekiau kiekvieną jos dėmesio jiems kruopelę.

Svarbiausia, sužinojau kai ką apie save, juk dėl to, šiaip ar taip, juos ir skaičiau.

Nė žodžio, nė minties, nė skiemens. Nė sykį nebuvau paminėta. Manęs ten išvis nebuvo. Ji mane pamiršo.

Dabar atsigręžiau ir pamačiau, kad už manęs dangus liepsnoja. Koks vaizdas. Kvapas vėjyje. Apanglėję puslapiai. Dega istorinis pastatas. Aš taip padariau, aš.

Jei nieko kita ir nepakliuvo į jos dienoraštį, bent tai paklius.

Laikraščiuose bus pastato nuotrauka, pažįstama, tik viduryje iškąsta ugnies, tarsi sumuštinis su uogiene komiksuose. Apdegę stogo sijų strampai, išsikišę į tuštumą. Smulkios aukos. Stebuklas, kad niekas nežuvo. Nepataisoma. Apgailėtinai sugriauta. Paveldas. Keturi šimtmečiai. Užpuolikas sunaikino tiesiogine prasme šimtus vertingų knygų, įskaitant senovinius filosofijos, medicinos ir matematikos traktatus, saugotus specialioje bibliotekos kolekcijoje. Nemažai pirmųjų leidimų iš pastarųjų trijų šimtų metų pražuvo, kai šešioliktojo šimtmečio stogo sijos perdegė kiaurai grindis ir užgriuvo sandėlius rūsyje. Neįkainojamas paveikslų ir daiktų rinkinys sunaikintas, iš jų vienas rečiausių buvo Šarlotės Brontė plaukų sruoga, nukirpta iškart po jos mirties ir išsaugota iki šiol. Nesuskaitomos kitos brangenybės sugadintos dūmų ir vandens. Atsakomybės neprisiėmė jokia grupuotė. Policija įspėjo dėl galimų panašių atakų.

Vaikinas, gyvenęs mano bute, išėjo, palikęs šaldytuve šešis butelius „Meksikiečių mirusiųjų dienos“ alaus. Išgėriau penkis iš jų, kamštukus numečiau virtuvėje ant grindų. Jis nesupyks, pamaniau, atidarydama trečiąjį; jis džiaugsis, būsiu jam skolinga. Atsisėdau ant grindų prie šaldytuvo ir baimei virstant girtumu gėriau už

tai, ką padariau. Už knygas, nuėjusias į dangų. Už žymųjį plaukų kuokštą, papilkusį, dulkėtą ir negyvą, o dabar susvilusį, paskutinįsyk prikeltą gyvenimui karšto bučinio. Už spalvas ir dūmus, už liepsnas, apėmusias Eimės muziejaus Nacionalinio paveldo ramybę, už visko lankstymą ir skilimą, už iki kaulų sudegusius baldus ir sutirpusį, pelenais virtusį rašiklį. Už kvapus sudužusiuose kvepalų buteliukuose, trykštančius į orą tarsi liepsnosvaidžiai. Už nuo liepsnų sudrėkusias sienas. Už šviesos sudraskytas sunkias aksomo užuolaidas. Pajuodusią baltą lovą. Gėriau už nerūpestingus angeliukų veidelius liepsnose. Už savo draugę. Į sveikatą, ilgiausių metų. Ant butelio mano rankoje etiketės buvo nupiešti šokantys skeletai ir raudoni kipšai. Dzingtelėjau puspilniu buteliu į tuščius; jie nugriuvo. Kas buvo, pražuvo. Aš ko nors pasieksiu. Dabar galiu. Dabar mano kaukolėje spragsi liepsnos, mano liežuvis ugninis. Dabar galiu kalbėti visų žvėrių kalbomis.

Paskui beveik nieko nepamenu, bet prisimenu, kad šliaužiojau po glitų linoleumą, kalbėdama žvėrių kalba. Paskui užmigau, kur drybsojau, ir pabudau ten ant grindų. Visą kitą dieną vėmiau į murziną tualetą, nugeibusi kaip lapelis. Vakarop jau vėmiau krauju. Vaikinukas atėjo pasižiūrėti, kaip aš laikausi, išvirė man puoduką siaubingos arbatos su pienu, atsisėdo lovūgalyje, atrodė susirūpinęs, žiūrėjo į mano krūtinę. Leidau jam prisiliesti. Ir vėl neteisingai nusprendžiau, ir vėl suklydau. Niekada nevalia miegoti su tais, kurie tau iš tikrųjų nepatinka, net jei tuo metu pasijunti geriau. Dar žemiau pulti nebegali. Bet tai jau kita istorija.

Gunktelėjusi ir pasiklydusi. Plevenu vėjyje lyg tušti marškiniai ant virvės, tuščia oda. Apspangusi lyg kačiukas šalikelėje. Kur pažiūrėsi, pilkame, mėlyname ar juodame danguje virš pastatų, virš krautuvėlių vietoje iškabų, kiekviename abejingame gatvėje sutinkamame veide parašyta. Tu esi niekas tai, kuri tau yra viskas.

Bet tai ilgai netruko. Romantinis mėšlas. Netrukus baigėsi.

O kai vėl galėjau apie tai galvoti, na, be aistrų, tai buvo grynas nusivylimas. Kokie analiniai, kokie banalūs buvo gražūs jos žodžiai, tiesą sakant. Ištisi puslapiai nuomonių ir spėlionių apie kitus

akademikus ir akademinę politiką, kas gaus kurias pareigas, kas kur aptarinėja Hėgelį, Derida, Sisu ir Kristevą, kas kam pasakė kurią gudrenybę, kas atidavė kokį seminaro rašinį, kas ką išleido ir kas ką kodėl pažemino ir ką tuo metu vilkėjo. Negailestingai suskaičiuotos kalorijos, smulkiai surašyta, ką ji tuo metu veikia. Kažkas apie nuorodas ir rodykles. Apie galvos skausmą ir egzemą (daktaras jai davė hidrokortizono, liepė valgyti duoną). Nemažai suberotinių pastabų apie kažką, ko nepažinau. Pasažas apie patrauklų dėstymo galios žaismą. Pasažas apie tai, kokia graži Simona. Ir negaliu pamiršti įkyrios fantazijos apie kažkokią virtuvės merginą, *jos liauni riešai ir blyškus veidas virš dėmėto balto kombinezono, tyliai, atkakliai nukreiptas žvilgsnis.*

Tokie žodžiai ir eilutės dar kartais savaime ateina į galvą. Atverčiau vieną dienoraštį, ir pirmajame puslapyje buvo užrašyta citata: *Nieko taip neverta turėti, kaip to, ko turėti neįmanoma.* Tai buvo viena iš ankstyvųjų knygelių; aplink buvo apipaišyta dailiomis bangelėmis. O vėlesnėje: *Labai mėgstu žaisti. Dievinu, kai nuo menkiausio žvilgsnio, prisilietimo, žodžio suvirpa ašys.* Paskui pažiūrėjau žodyne, kas tos ašys. O vieną pastraipą, pamenu, ypač atidžiai tyrinėjau. Dvylika žodžių. *Skaitau Žydras akis. Siužetas gana nepatrauklus, bet herojė skanutėliai blanki ir silpna.* Prisimenu netgi tvirtai, ryžtingai mėlynai pabrauktą skanutėliai. Kai skaičiau šiuos žodžius blėstančioje šviesoje ant stogo, jie vieninteliai neaiškiai parodė, kad dabar tikriausiai skaitau apie tą laiką, kai ji sykį su tėvais atostogavo Škotijos kalnuose.

Niekada negali žinoti, koks garsas, kvapas ar žodis, kokia apspurusi smulkmenėlė bus užsilikusi nuo nežinia kokių laikų. Būtų gerai, jei galėtum tiesiog išsisiurbti atmintį. Maniau, kad rašydama taip ir padarysiu, kad viską išrašysiu, o paskui galėsiu užversti sąsiuvinį, ir viskas bus baigta, išlieta. Bet vėl ėmiau sapnuoti blogus sapnus. Kaip praėjusią naktį, kur ji ateina pas mane, mano veidas šlapias, ji nubučiuoja man nuo veido kiekvieną lašelį vandens, sakydama, atsargiai, tavo veidas deimantinis, gali susipjaustyti, leisk, nurinksiu. Ji nuima vieną iš jų liežuviu, ir jai nueinant matyti, kaip nuo jų lygių šonų už jos dantų tviska šviesa.

Užrašyk smėlyje, ir jūra tenuplauna. Užrašyk popieriuje ir prikišk prie kampelio degtuką. Užrašyk knygoje ir užversk. Palaidok sode ar paštu išsiųsk į nesamą vietą. Perskaičiau juos tik sykį, ir tiek, ir turiu galimybę daugiau niekada jų nebeatsiversti, sudėti juos į dėžę, užklijuoti lipnia juosta ir palikti. O šitas jau beveik baigtas. Atlikau išpažintį. Kadaise beviltiškai, aklai, savanaudiškai įsimylėjau. Laimė, niekas smarkiai nenukentėjo.

Tai va.

O galbūt viskas daug paprasčiau už visą tą kaitrą ir triukšmą. Galbūt tiesiog susitikome gatvėje, ir šįsyk aš nusprendžiau žvelgti kiaurai ją, tarsi jos nematyčiau, ir mes prasilenkėme kaip žmonės, kurie nuo Adomo laikų kits kito nepažįsta. Galbūt netyčia susidūrėme gatvėje vieną labai karštą dieną, maloniai pasišnekėjome apie orą, ir droviomis akimis žmonių, kurie iš tikrųjų neturi labai daug bendro, žvelgėme viena kitai pro šalį, į žmones, perkančius vaisius turguje ir einančius sumokėti už elektrą kontoroje, ir sakėme, kaip karšta, tiesa, taip, tikrai, na, tai kada nors pasimatysim, taip, sudie. Viskas tilpo į vieną nereikšmingą žodį. Taip būtų civilizuota; galima sakyti, angliška.

Šiaip ar taip, kad ir kaip būtų. Eimės dalis jau baigta.

Jo valtis buvo mažesnė negu tikėjausi, tiesiog irklinė, tik su variklių, prikabintu gale. Ant šono, abiejų šonų, užrašytas pavadinimas „Birželis“. Aš pats užrašiau, pasakė jis, pamatęs, kad į jį žiūriu.

Jis nuplukdė mus į ežero vidurį ir išjungė variklį. Tyla, benzino kvapas, po mumis tyvuliuojančio vandens garsas ir stiprus kvapas. Stebėjau, kaip jis pririša plūdę ir svarelius; jo pirštai buvo per stambūs, bet man padėti jis neleido. Šitą padarė tavo brolis, pasakė jis, iškėlęs plūdę. Pameni tą dėžę ant sienos svetainėje? Kraustantis ji sudužo. Vis tiek jos geriau tinka ant meškerės. Tam jos ir padarytos.

Ne, ne, dėl Dievo meilės, dukrele, ne šitaip, pasakė jis. Paėmė meškerę man iš rankų. Va taip, pasakė. Bet aš lygiai taip ir dariau, atsakiau. Taip, pasakė jis, bet tu darei blogai. Jei taip darysi, trūks ir tempimo, ir ilgio. Kaip? – paklausiau. Na, kaip tu darei, atsakė jis. Dabar tylėk. Nieko nepagausi, po paraliais, jeigu jos tave išgirs.

Sausuma už mylių, netvirtas paviršius, mašalų pulkai. Puiku. Per ankstus, per ankstus rytas man, jaučiuosi pagiringa, keista vėl čia būti; paskutinįsyk buvau čia su Dona, ieškojome, kur pasislėpti, todėl tiesiog tobula, laikas puikus, kai tėvas staiga pradeda. Į Mišias dar nueini, tiesa? Būtų gaila, jei nebeitum. Būtų gaila, jei visa tai nueitų niekais. Tikėjimas reikalingas. Jis padeda. Nusiviltų. Tavo motina. Padoriai užauginti. Aš stengiausi. Stengiausi dėl jos. Į jokią kitą moterį nė nepažiūrėjau. Niekas niekada neužėmė tavo motinos vietos. Nuo tos dienos, kai užmoviau žiedą jai ant piršto, tavo motina man buvo vienintelė.

Neištvėriau, pratrūkau juokais. Nuo juoko superšėjo gerklę. Jis sutrikęs irgi nusijuokė.

Kurgi ne, ištikimas, atsakiau. Tai jau, tikrai buvai ištikimas.

Nuo tos akimirkos, kai užmoviau žiedą jai ant piršto, pakartojo jis. Sukiojo rankose ritę. Žvelgė tolyn per ežerą ir purtė galvą. Pasakė, na, tu juk negali suprasti, kaip buvo.

Taip, teisingai, atsakiau. Tu tas, kuris mylėjo ir neteko. Ir niekas pasaulyje neprilygsta įskaudintam romantiškam vyrui.

Jis atsistojo ir puolė mane; valtis pavojingai susiūbavo. Man regis, jis rėkė, labai garsiai. O ką tu žinai? Ką, po galais, tu žinai? Ką, po galais, tu žinai, kaip man buvo? Kaip tavo juokingame gyvenime galėtų būti kas nors panašaus į manąjį? Kaip? Neturi teisės. Tai buvo laimingiausi metai mano gyvenime. Visame gyvenime.

Jis vėl atsisėdo. Įgrūdau batą kaip galėdama giliau į plyšį valties dugne, į lentų linkį. Viena lenta pradėjo skilti. Jis niekada neimdavo manęs žvejoti. Visada tik berniukus, o manęs – niekada.

O tu, sakė jis. Na, klausykis, dukrele. O tu. Man gėda. Tavo motinai irgi būtų gėda. Ką tu padarei.

Nesupratau, apie ką jis. Ką aš padariau. Ką aš padariau. Dabar jis vėl kalbėjo ramesniu balsu, skardžiu, kilniu balsu. Mano laikais tavo metų senos mergos tupėdavo namie. Mano laikais tam ir reikėjo dukrų. Bet tu gyveni savo gyvenimą. Eini sau ir gyveni. Ir džiaugiesi. Ir velniop visa kita.

Čia tai geras, pagalvojau, kaip iš jo, o mintyse prisiminiau, kaip išsiviriau kiaušinį, ir reikėjo pasiekti virdulį virš galvos, atsistoti ant

taburetės uždegti dujų, uždėti keptuvę ant ugnies, nes niekas kitas negalėjo to padaryti, ir visas kremplenu vilkinčias moteris, vaikštančias po mūsų virtuvėlę liūdnomis susijaudinusiomis akimis, bet nepasakiau, leidau jo protingiems žodžiams smigti į tylą. Jutau jo plačią nugarą už kelių colių, kone liečiančią mano nugarą, o paskui jis pasakė tai, nuo ko skilo galva; tai niekada nesuprasiu, ar ne, koks jausmas mylėti tokią? Mano gyvenimas – juokingas, juokingas, taip jis sakė? Gėda. Tikrai sakė gėda. Na, jei jam gėda, tai ir man. Man vis dar gėda, kad vakar vakare mačiau, kaip jis nužvelgia tą paauglę mergaitę, ir ketinau taip ir pasakyti, bet nepasakiau, galvoje jutau liepsną, kaip įrodymą, kad aš teisi, o jis klysta, girdėjau, kaip jis putojasi panosėje, ir susigūžiau, pasislinkau ant paties sėdynės kraštelio. Išgirdau, kaip jis atsipūkščia. Ir aš atsidusau. Sėdėjau ir akmeniniu žvilgsniu žiūrėjau tiesiai prieš save. Jis irgi akmeniniu žvilgsniu žiūrėjo tiesiai prieš save, jutau. Pažvelgiau virš vandens į kalvas, medžius ir giedrėjantį dangų, į šviesą ežero paviršiuje. Giedojo paukščiukas, vis kartojo tas pačias kelias gaidas, o aplink driekėsi kalnai, žali ir rudi, ir leidosi į vandenį.

Sėdėjome valtyje gražioje vietoje, atgręžę kits kitam nugarą.

Paskui nei iš šio, nei iš to mano meškerė trūktelėjo, kone iškrito iš valties, o ritė sukosi net švilpdama, o visa valtis siūbavosi vandenyje. Dukrele, dukrele, tau užkibo, tėvas prišokęs apkabino mane iš nugaros, duok valo, duok valo, šaukė jis, didžiulė, Dieve, kokia gražuolė, tik nepaleisk, teisingai, šitaip, šaunuolė. Meškerė virš manęs sulinko kaip lankas, o jei ji luš, sakiau, o jei ji nuluš, ne, ne, juokėsi jis, duok valo ir trauk atgal, leisk tempti, teisingai, gerai, šaunuolė, šitaip, duok ir imk, žaisk su ja, švelniai, švelniai, va šitaip.

Partempiau ją spurdančią ir besidaužančią į valties kraštą. Jis įkėlė ją vidun, ir aš nusigręžiau, kai numetė ją ant dugno. Pakišo pirštą po žiauna, rožinę ir sidabrinę pasikabino ant piršto. Jos šalta akis buvo plati ir kruvina, kaklu tekėjo gleivės ir kraujas. Koks keturiolika svarų, pasakė jis, galiu lažintis. Žiūrėk, žiūrėk, kokia uodega. Matai, kaip ji išsiskleidžia? Ji laukinė. Fermoje augintųjų uodegos mažesnės, ne tokios.

Ji iškėlė lašišą. Žvejoti tau visada sekėsi, dukrele, pasakė jis. Tik pažiūrėk. Kokia gražuolė.

Patrikas kieme, su lazdele, virvute ir baltos duonos riekele, ir kartonine dėže iš „Co-op". Ką čia darai? – paklausiau. Jis pririšo virvutę prie lazdelės ir parėmė ja vieną dėžės kraštą. Paskui pasislėpėme už tvoros, o kai paukščiukas įlindo vidun lesti duonos, jis trūktelėjo lazdelę, ir dėžė užgriuvo ant jo. Jis leido man pažiūrėti pro viršų, kur nesuėjo dangčio kraštai, ir pamačiau į mane žvelgiančią varnėno akį, geltoną žiedą aplink juodumą, paskui Patrikas mane patraukė. Girdėjosi, kaip jis sparnais, snapu ir galva daužosi į kartono sienas, paskui nutilo. Kartais jie miršta iš baimės, pasakė jis, gauna širdies smūgį. Pagalvojau apie visus kieme skraidžiojančius paukščius; pagalvojau, kad vienam iš jų pažiūrėjau tiesiai į ikiistorinę akį.

Dažniausiai jis gaudydavo varnėnus ar volunges, kurį laiką palaikydavo juos po dėže ant vejos, o paskui paleisdavo. Norėjome šuns, bet neleido. Džeimsas sakė todėl, kad tėvas vaikystėje turėjo šunį, o jo tėvas privertė jį užmušti. Turėjome Henko Snou *Senio Šepo* įrašą. Šepas išgelbsti šeimininką, skęstantį kūdroje, o kai Šepas pasensta, šeimininkas prikiša jam prie galvos šautuvą, bet nesugeba iššauti, nori bėgti, nori, kad verčiau jį nušautų. Sykį sėdėjome ir klausėmės jo per džeržgiantį grotuvą, aš pažvelgiau į Patriką ir Džeimsą, ir pamačiau, kad jie abu verkia, bet abu apsimeta, kad ne. Jei neuždėsi plastikinės rankenos ant plokštelių, grotuvas gros vis tą pačią plokštelę. Galėtum nusižudyti, sakė Patrikas, o tavo mėgstamiausia daina skambėtų ir po tavo mirties. Bet tu jos nebegirdėtum, pasakiau. Juk čia ir esmė, kvaiša, pasakė Patrikas. Ir išvis, iš kur žinai, kad nebegirdėtum, pasakė Džeimsas. Jis įjungė televizorių. Robinzonas Kruzas, į krantą dūžta juodai baltos bangos.

Kaip tada, per atostogas, kai jis privertė berniukus visai dienai pasiimti mane kartu; jie numynė Nerno keliu, manydami, kad nesunkiai nuvažiuos šešiolika mylių iki paplūdimio ar žaidimų, stengiausi neatsilikti, bet vos išvažiavus iš miesto ėmė lyti. Pylė kaip iš kibiro; jie pasuko dviračius per lauką pasislėpti po medžiais. Džeimsas pamatė pašiūrę. Pro langą matėme įrankius ir darbastalį.

Durys buvo atidarytos. Viduje buvo erdvu kaip daržinėje, pilna pjuvenų, supiltų į lubas siekiančią krūvą. Kaip ar kodėl, nebepamenu, tik kad žaisti man buvo nevalia, turėjau užsidengti akis. Patrikas ėjo pirmasis. Jis nusirengė ir atsistojo kaip statula, pridėjęs kumštį prie kaktos, jo mažos, susirangiusios, smulkios genitalijos karojo, baltesnės už visą kūną ir lygios kaip porcelianas, kaip ir krūtinė. Paskui Džeimsas lėtai nusitraukė megztinį, lėtai nusismaukė šortus iki kelių ir išlipo iš jų, ir stovėjo nuogas, nusvirusiomis rankomis, jis buvo plaukuotesnis, negu kada anksčiau buvau mačiusi, plaukuotesnis už Patriką, jo kūnas gumbuotas, veidas rimtas, dabar pagalvoju, jis stovėjo kaip kokios nors medicinos knygos iliustracija.

Man teko grumtis dėl savo eilės. Jei gausiu žaisti, teks pasilikti palaidinę, pasakė Džeimsas. Jis savąją tai nusivilko, pasakiau. Mergaitėms reikia būti kuklesnėms, atsakė Patrikas. Ir apskritai mergaitės neturi ką rodyti; nėra prasmės man žaisti. Apėjau už pjuvenų krūvos ir sumečiau į krūvą šlapius drabužius. Stovėjau, kur ir jie, lygiai ten pat, kur pjuvenose dar matėsi jų pėdsakai. Jų veidai, nusukti, susidrovėję. Ištiesiau rankas, kaip asistentės per Deivido Niksono magijos šou, bet jie vis tiek nežiūrėjo. Mindžikavau. Šiek tiek pašokau, niūniuodama striptizo muzikėlę, o jų veidai buvo tokie rūškani, kad ėmiau juoktis. Kvatodama nugriuvau, voliojausi ant pašiūrės grindų. Užbėgau ant krūvos, ropščiausi, kol delnu įsirėmiau į stogą. Tada ir jie prisidėjo. Kai baigėme, krūvos nebeliko, visos pašiūrės grindys buvo nuklotos pjuvenomis, jos dengė ir darbastalį, ir įrenginius. Teko atsikasti marškinius. Kai vėl rengėmės, Patrikas, grūsdamas kojas į šlapias klešnes, keikėsi, kai po pietų pertraukos grįžo darbininkas ir garsiai šaukdamas išvijo mus lauk.

Aš visa išsivoliojusi pjuvenose. Ausyse, plaukuose, drabužiuose; mažyčiai geltoni ritinėliai, plonas kaip popierius medis. Mano brolių plaukuose ir drabužiuose pakeliui namo, vėjas taršo jas ir šokdina ant kelio jiems minant priešais mane. Po arbatos, kai prausiausi veidą, pjuvenų pribiro ant vonios grindų. Saldžios, kai priglaudi prie nosies. Saldžios ir šiurkščios ant liežuvio, kai ragauji, koks skonis.

Džeimsas įkišo galvą pro mano kambario duris tąnakt, kai skaičiau lovoje. Jei koks berniukas kada tave suvedžios, Eše, pasakė jis,

tu mums pasakyk, ir mes juo pasirūpinsim, padarysim tvarką. Tu tik man pasakyk, girdi?

Mano tėvas pasakė, ar pameni tą vakarą, kaip raudojai, kai ta airė mergina laimėjo „Eurovizijos" dainų konkursą?

Žuvis gulėjo ant valties dugno; mano tėvas gurkštelėjo iš gertuvės ir pasiūlė man. Jutau, kaip nudegina nuo gerklės iki pat skrandžio. Ne, atsakiau, springdama iš juoko, tikrai nepamenu. Nė dainos nepamenu.

Niekaip negalėjau tavęs nuraminti, pasakė jis. Dievulėliau, maniau, kad miršti. Tai buvo ta airė mergina, ta, kuri dabar veda šventuolių laidas. Pameni. Tu girdėjai. Ji išėjo darsyk sudainuoti dainos, kai laimėjo, o aš atsisukau, ir tavo veidu riedėjo ašaros, sakiau, kas tau? Maniau, kad tau ką nors skauda, galbūt sergi, pasakiau, ar kur nors maudžia? O tu vis verkei, niekaip negalėjau tavęs nuraminti. Nunešiau į lovytę, žadėjau kviesti daktarą, o tu pasakei, čia ne dėl pilvo, čia dėl dainos. Aš paklausiau, dainos? Kokios dainos? O tu atsakei, dėl tos, kur ta mergina dainavo. Na, aš nieko nesupratau. Pamaniau, gal pyksti, kad Britanija nelaimėjo. Norėjau tave prajuokinti, sakiau, nesvarbu, laimėsim kitais metais, o pirmadienį nupirksiu tau tos baisios dainos įrašą, ir išmesim jį pro vonios langą, pažiūrėsim, kaip jis suduš ant akmenų. O tu pasakei ne, tėveli, ne, man patiko ta daina, kuri laimėjo, man patiko. Aš atsisėdau ir pasakiau sau, še tau boba devintinės, ji rauda todėl, kad jai patinka.

Ne, pakartojau. Nieko tokio neprisimenu.

Jis pasakė, žinai, manoma, kad prieš dešimt tūkstančių metų čia po vandeniu buvo džiunglių rojus. Laikraštyje skaičiau. Mokslininkai paėmė pavyzdžius nuo ežero dugno, jie mano, kad čia buvo atogrąžų rojus, augo visokios vynuogės ir visa kita.

Jis pasakė, mes plaukėm į Sirakūzus, o amerikiečiai laipinosi Palerme. Buvo vidurnaktis, gal pusė pirmos, o aš buvau vienintelis geltonsnapis, bet prieš tai girdėjome šūvius. Vandenyje plūduriavo sklandytuvai. Matai, amerikiečiai juos numušė ir pabėgo, išsigandę priešlėktuvinių raketų, jie buvo penkios ar šešios mylios nuo kranto, tie sklandytuvai, pilni vyrų, įstrigę vandenyje. Jie šaukė,

kad juos paimtume, mojavo. Negalėjome sustoti, negalima taip paprastai išjungti variklio, pasakėme, kad paimsime juos grįždami. Tą vietą vadina Numirėlių lyguma. Etnos kalnas, kai Etnos viršūnė sprogsta, ji krinta į Numirėlių lygumą, todėl taip ir vadina. Jėzau, tądien tas vardas tikrai tiko. Du šimtai, trys, gal keturi šimtai, ir visi su įranga, visais sunkiais įrengimais, norėjo, kad juos paimtume. Na, kai grįžome, po kokių šešių valandų, pusę septynių ryto, o rytas buvo labai gražus, nė vienas neliko gyvas, sklandytuvai paskendo. Ir sakau tau, dukrele. Apie tai per televiziją niekada nepasakojo. Nerodė per dokumentinius filmus, per *Pasaulinį karą*. Niekas nė nešnipšteli apie tai. Trys šimtai, gal daugiau, visi mūsiškiai. Ak, buvo pati vasara, smaginomės, plaukiodami uoste ir drybsodami prieš saulutę, šokinėjome per laivo bortą. Vieną sykį nėrėme per bortą, o fricai numetė bombą, ji nukrito kitapus laivo, bet mūsų nekliudė. Bet paskui, cha cha, karininkai daugiau nebeidavo į laivo valgyklą, kad netyčia nekliudytų. Paskui nuplaukėme į Neapolio įlanką. Paskui karas įsisiūbavo.

Jis pasakė, ir mano tėvas buvo Italijoje per Pirmąjį. Ipre apsinuodijo dujomis, tapo invalidu, paskui vėl užsirašė į armiją, Italijoje buvo pašautas, vėl užsirašė į armiją. Nenorėjo grįžti namo. Buvo pono paukštininkas, o ponas prijautė vokiečiams; grįžusius iš karo visus vyrus varydavo lauk.

Jis pasakė, mažesniam name man labiau patinka. Kai jūs visi išsikraustėt. Paukščiukams reikia palikti lizdą. Ir apskritai man nebuvo gaila išsikraustyti. Vieną dieną atsikėliau, o kažkoks bjaurybė į šiukšliadėžę įmetė pastipusią žiurkę. Vieną dieną pro duris įkišo raštelį, kad išdegins visus prakeiktus fenus. Man regis, Džonstounai, tikri keistuoliai tie Džonstounai. Ak, ir kas man, ir kas man tas verslas, viena bėda. Be jo geriau. Šitiek metų darbuojiesi, o baigiasi štai taip, jis spragtelėjo pirštais, akimirksniu baigiasi. Kažkur kitur atsidaro, su nuosava mašinų aikštele, ir tau nieko nebelieka. Higeną išpirko. Raitoną išpirko. Dabar viskas kitaip. „Electrolux“, „Whirlpool“, didžiosios įmonės supirko visus baltus elektrikus. Užeik į bet kurią parduotuvę ir pamatysi. Pagaminti pigiai, parduodami griežtai. Ne taip, kaip anksčiau. Vien dėl to susimąstai, kam visa

tai. Ir kam visa tai, aš tau pasakysiu, kam. Šitiek metų paaukoji, ir kas iš to?

Jis pasakė, pirmiausia ji nukrito duše. Pasakė, kad grindys slidžios. Po mėnesio, vos po mėnesio, ji pasidarė tokia plona, kad beveik perregima. Kai gėrė vaistus nuo skausmo, pasakė, kad aš esu mėlyna spalva. Ji pasakė, kad mano skonis – kaip mėlynių. Pasakė, kad kambaryje yra žmogus ir paukštis. Vis stengėsi patraukti galvą, kad jo sparnai nekliudytų.

Jis laikė gertuvę apverstą virš vandens ir purtė; nieko nebeišbėgo. Vėl užsuko kamštuką. Pasakė, kai pirmą kartą ją pamačiau, galvą ji buvo apsivyniojusi rankšluosčiu, trinkosi plaukus. Tada dirbau pas Makivorą, montavau virtuvę antro aukšto bute Telfordo gatvėje, ir pamačiau moterį su rankšluosčiu ant galvos, mojančią man iš gretimo kiemo, aš irgi pamojau, paskui pagalvojau, pamėginsiu laimę, iš viršaus ji atrodė visai neblogai, persisvėriau per langą ir šūktelėjau, sveika, pamačiau, kad mojuoji, surikau. Mojuoju? – paklausė ji, aš nemojuoju, ir jos tarmė buvo kitokia, pirmąsyk išgirdęs nesupratau, iš kur ji. Mojavai, atsakiau, mačiau, va šitaip. Ak ne, atsakė ji, tik musę nuvaikiau, va šitaip, ir ėmė juoktis, todėl vis tiek pakviečiau ją į pasimatymą, o jos plaukai, jų spalva kaip tavo, bet jie buvo ilgi, ji nusiėmė rankšluostį, ir plaukai ją apgaubė visą, Dievulėliau, pasakiau tą vakarą, kai ėjome šokti, jei būčiau žinojęs, kad tu šviesiaplaukė, būčiau greičiau tave pakvietęs, tikrai. Ji buvo šokėja, žinai. Dieve, kaip ji šoko. Niekas nemokėjo taip šokti, kaip ji.

Daugiau jis nieko nepasakė. Nusigręžė, ir nebemačiau jo veido. Žinau, atsakiau, žinau, tikrai. Tu teisus, tėveli.

Sėdžiu čia, viršuj, ir svarstau, kada šitas namas pastatytas, iš kur atvežtos jo plytos ir akmenys, kas pirmieji atgabeno kėdes, puodukus ir kilimus, o kas po jų, ir po jų. Ar žemė po juo atsimena, kaip buvo, kai ji buvo šviesi ir apžėlusi žole. Ar gatvės, šaligatviai, namai, kontorų pastatai, krautuvės ir gatvių žibintai, visa, iš ko sudarytas miestas, gali būti surinkti ir suvynioti kaip kilimas. Kaip šokiui, kurio žingsnių nemokame, nes esame žmonės. Ar mūšių laukai prisimena, kas juose vyko. Ar nauji pastatai saugo idėjas,

šerdis senųjų, kurie stovėjo jų vietoje seniau. Ar poryt būsiu šiame kambaryje, kuriame niekada anksčiau nebuvau, ką nors palikusi, ką nors daugiau už mirusią odą ar judesių sukeltas dulkes kelioms pavasario dienoms.

Ne. Gera žinoti, kad viskas gali tiesiog pranykti, išgaruoti kaip dūmas. Gera, kad sunku palikti žymes ar kad paliktas ne visada gali perskaityti. Tai – didžiulė laisvė. Nuolat laikomės įsikibę to, ką žinome, ką prisimename, tarsi tai būtų galia, kurios dėka esame, kas esame. Galbūt būtų geriau laikytis to, ko nežinome, galbūt ta galia geresnė. Nežinome taip daug daugiau. Palyginus tai, ką žinome, tėra, na, nežinau. Lapelis prieš visą mišką, pilną nepažįstamų augalų ir nežinomų medžių, pilnų cypiančių, staugiančių, čirškančių, tylių, šliaužiančių, skraidančių spalvotų gyvų padarų. Smėlio smiltelė prieš Ben Vyvisą. Lašelis vandenyne. Klišė.

Bet mano tėvas, atsirėmęs į klijuote dengtą stalą puodais tviskančioje virtuvėje, nesubraižytais paviršiais, tuščiomis spintutėmis, laukiančiomis, trokštančiomis būti pripildytomis; už jų durelių – tik naujumu kvepiantis oras, nesuterštos lentynos. Truputis sandėlio dulkių. „Schreiber“. „Hygena“. „Kandya“. „Joniel-le“. Anglijos rožė. „Grovewood“. „Peerless“. Prestižas. Aukštoji spintutė. Aukštoji sieninė spinta. Kampinė sieninė spinta. Įprasta sieninė spinta. L formos stalas. Išorinė stalčių spintutė. Viryklės spintutė. Vienos kriauklės spintutė. Žodžiai, iš nieko sukuriantys namus. Jaunesnis, su pašėliškai už ausies užkištu pieštuku, ryškiai fluorescencinėmis lempomis apšviestoje krautuvėlėje, atpalaiduotu kaklaraiščiu, atsegta viršutine marškinių saga, užtikrinta pardavėjo šypsena atsispindi aptarnaujamos moters akyse, jos pilvūzas vyras nuobodžiauja tolėliau, stovi ir sukioja į sieną įmontuoto konservų atidarytuvo rankenėlę, stebi, kaip ratu bėga dantukai.

Kai jis prišvartavo valtį, laukiau ant kranto. Viskis išsivadėjo, jis švilpavo.

Tai kaip ten su ta Barbara? – paklausiau.

Barbara? O kaip? – atsakė jis. Sunkiai prisėdo greta manęs, ėmė atsargiai krauti žuvį į krepšį.

Na, žinai. Ar tu, na, ar jau įrengei jai virtuvę?

Ak, ne, atsakė jis, jai nereikia, ji remontuota maždaug prieš dešimt metų, kai name vedė naujus elektros laidus. Paskui jis suprato, pažvairavo į mane, garsiai nusikvatojo. O ką, tu pasiutusi beždžionėle, pasakė jis. Tu mažoji sąvadautoja. Juokėsi ilgai. Ak, ne, pasakė jis. Barbara ne mano skonio. Tu gi mane pažįsti. Man patinka truputį jaunesnės už Barbarą.

Bet, man regis, tu jai trupučiuką patinki, pasakiau.

Jo, ką gi, gali būti, pasakė jis, tikriausiai labai gali būti. Jis atsistojo, užsimetė krepšį ant pečių, pasitaisė švarką, pažvelgė į vandenį. Šypsojosi.

Šypsojosi visą kelią namo. Ak tu, sąvadautoja, vis kartojo. Ar jau įrengiau jai virtuvę? Ar virtuvę įrengiau? Na ir prisigalvoji.

Man trylika, pasilenkusi per berniukų miegamojo langą, vieną ankstyvo pavasario vakarą žvelgiau į kalvas, vakaras kaip šiandien. Danguje plyšauja paukščiai. Brolių nėra. Apačioje, kieme, tėvas džiausto skalbinius ant virvės; matyt, po to, kai parsinešė namo naująją susisukusią skalbinių virvę ir visą sekmadienio popietę maišė betoną jos kojai įtvirtinti vejos viduryje. Kaimynė irgi sode; ji renka išdžiūvusius skalbinius. Ji prieina prie gyvatvorės ir šūkteli. Jis irgi šūkteli ir prieina valandžiukę šnektelėti; jie nusijuokia ir grįžta kiekvienas prie savo virvės. Man bežiūrint jis išpurto marškinius, jie baltai švysteli vakaro šviesoje. Jis timpčioja nuo drėgmės patamsėjusių džinsų klešnes, tiesindamas jas. Nuo kelnių diržo kilputės kabo maišiukas su skalbinių segtukais, jų prisegiota ir į darbinio švarko atlapus. Matau, kaip ponia Šort eina per kiemą, nueina namo su pilnu glėbiu sausų skalbinių. Matau, kaip tėvas lenkiasi virš skalbinių krepšio. Kelnes tvarkingai sudžiauna ant vienos virvės. Kojines džiausto poromis. Prisega virtuvės rankšluostį su tukano paveikslėliu aukštyn kojom. Dangus dabar tamsiai raudonas, diena baigia perdegti. Jis pakelia akis, pamato mane, nusišypso, šūkteli. Eikš čia, dukrele, padžiauk, kas liko. Tai jau ne, atsakau išsišiepusi, aš užsiėmusi.

Sėdžiu, rankomis parėmusi smakrą, pasilenkusi pro langą, stebiu jį, o galvoje sukasi žodžiai: ir ką gi daryčiau be savo tėvelio, ką gi daryčiau.

Taigi aš namie. Namie ir išvykusi. Žuvėdros sulig nedideliais šuniukais dar trypčioja ant stogų, dar pešasi dėl senų žuvies su bulvytėmis popierių ant upės kranto ar tupia ir abejingai stovi ant akmenų, laužančių upės srovę prie jų. Upė pilka skuba tarp žolėtų krantų, bažnyčių ir krautuvėlių, pro žemus senus namus, stovinčius čia nuo jakobinų laikų, pro Kalnų ir salų plėtros tarybos kontorų pastatus, palikdama toli Senąją aukštumą, Keilį, pilį ir kiltų krautuvę, nerdama po tiltais, aplink jų pastolius, iš kalvų liedamasi per miestą ir į Įlanką, paskui į plačius vandenis, juosiančius šalies pakraštį, ir tolyn nuo sausumos. Pavasarinių laužų dūmai gaubia vakarėjantį miestą, kaminų dūmai ir dūmai iš laukų, tarsi sulaikytas kvapas sekmadienio danguje, miestui jos vingyje taisantis dar vienai nakčiai, namai gyvenamuosiuose rajonuose užmerkia užuolaidas, bažnyčių varpinės palei visą upę blykšta ir virsta siluetais, išblukęs, vėjų nugairintas, paukščių apšiktas gatvių, krautuvių ir pastatų akmuo vėl keičia spalvą gęstančioje šviesoje, blausiose gatvių šviesose, dar viena diena praėjo.

Kraštovaizdis temsta. Kalvos šiaurėje, kalvos pietuose, nežinau, kaip jos vadinasi. Kalnai pakibę dangaus fone, balti kaip šmėklos nuo paskutinio sniego, naktis vėl krenta virš niūraus Drumochterio, nykaus pliko Kalnų vartų sargo. Krinta ant Kerngormų, Ilio

ežero miškų, turistų trobelių Avimore, vokiečių kareivio galvos, vėjo išraižytos šalikelės akmenyje prie Tomatino. Naktis ant Linio ir Locho ežero, naktis vietovėse, kurių vardų nepamenu ar niekada nė nežinojau, ir tose, kurias žinau. Ercherto pilyje, Ercherto slėnyje, Moristouno slėnyje, Fort Ogaste, Fort Viljame, Fort Džordže, Fortrouze, Juodojoje saloje, Bjulyje, Ordo Mjūre, šiaurėje. Blukina dviejų krypčių kelius, kur į šiaurę ir pietus važiuojančios mašinos svaido šviesų strėles, tamsesnius turistų takus, senąjį Generolo Veido kelią; tylius klanų vardus, įrėžtus į Kulodeno uolas, aptemusias; tamsu elnių giriose, upėtakių upėse, tarp uolų ir pušų, ir sustingusiame dūmotame kvarce, palaidotame giliai kalnuose. Vėjas, žemė, vanduo, audrų nugairinta kalnų kreivė aukštai danguje, ilgasis Lairig Gru pildosi tamsos, kurios ten niekas nematys; niekieno nejuntamas lietus krenta virš kalvų ir upių, avys trinasi į tvoras, jų kojos – šiurkščiuose viržiuose; naktis. Nebeliko linijos tarp kalnų ir dangaus. Tamsėja ramus Neso ežeras, Fojerso krioklys ir Doresas, kur ta jaukioji aludė ir akmenuotas paplūdimys, Abriachane ir kelyje į vakarus, virš šliuzų ir užtvankų, virš kanalo stuburo, virš miesto ir namų. Ir šiame name, šiame lange, šičia.

Ercherto slėnis, Moristouno slėnis, Liveto slėnis, Morangio slėnis, Kambelo slėnis, Glen Da Džeksono slėnis, Ar Nebegrįšite į Gimtąjį Slėnį. Tai – paskutinis mano įrašas. Na ir žodis, įrašas. Bet iš jų sudaryti dienoraščiai, į juos žengiama pasidedant kraštovaizdyje save. Tarsi tai, ką kasdien, diena po dienos, darai, būtų svarbu; žiū, aš pergalėjau. Štai ką veikiau. Štai ką galvojau. Štai ką su savo diena veiksiu rytoj, ir poryt, ir kitą savaitę, ir kitą mėnesį.

Aš – ne Ana Frank; man pasisekė. Man nereikia aiškintis istorijos, dėkui Dievui, ir pasauliui nereikalingi mano atsiminimai. Mano lygiu tai – smaukymasis. Ilgas, lėtas, susireikšminimas, smaukymasis vis ratu.

Nors tai niekada ir nebuvo dienoraštis. Pikta mintis. O drauge yra, kad ir koks piktas. Prisiglaudžiau prie prirašytų lapų po rašikliu ir svarstau, ką būsiu pamiršusi, kas yra tai, ko nežinau ir niekada nežinojau. Tai, ką taip lengvai pamirštame ar nepastebime; ištisi žmonės sugeba pražūti, ir niekam nė netopteli to užrašyti, niekas

nerengia tyrimų. Tik turi aklą kieno nors ar kažko apsėdimą; dekadansą, kažkokią paauglišką prabangą, savęs kankinimą, padedantį nematyti tikrųjų kančių. Mėgavausi juo, rijau jį, voliojausi jo ir savo pačios muskuse, bet vis dar nieko nesupratau. Na ir gerai. Nenorėčiau, kad jis visai netektų prasmės. Ką be jo veikčiau naktimis?

Taigi, netrukus užversiu šią knygą. Sudie. Galbūt sudėsiu į dėžę su kitais dienoraščiais. Būtų gerai; jie daugintųsi, išperėtų kokį nors šuoliuojantį gerklinį padarą, siaubingai mandagų, jis klajotų po pasaulio šalis, beviltiškai ieškodamas sau vietos ar ko nors, į ką galėtų pasitrinti, kas išklausytų jo istoriją. Kita vertus, gal verčiau jį sudeginti. Vienos paprastos savaitės namie, Kalnuose, užrašai, kai ėjau dvidešimt septintuosius ir nieko ypatinga nenutiko.

Bet dabar, kai temsta, aš žvelgiu į visa, ko esu verta, pro savo namų langą, ir mano galvoje paveikslas vis tiek ryškiausias. Sunku įžiūrėti, kas ten iš tikrųjų pavaizduota, pro ragenoje likusias įbrėžas nuo to, ką matei anksčiau, ir vingiais graviruotą smegenų paviršių. Regis, naujos kūno ląstelės net ir daugeliui metų praėjus nuo įkandimo atkartos pavidalą dantų, kurie prieš šitiek metų tau įkando. Kūnai, kaupiantys randus, kūnai yra vieta, kur atmintis įsitaiso geriausiame krėsle, perjungia televizorių, kurį žiūrėjai, įsijungia savo laidą ir sėdi, kvėpuodama ankstesne vakariene, kotletas su bulvytėmis iš vaikystės, niam niam, prisimeni?

Šiandien popiet ėjau pasivaikščioti. Užlipau į Tomnahurichą, nuo kalvos papėdės, kur laukia švieži kapai, žemė paslėpta žalios dirbtinės žolės, kuria stengiamasi nepriblokšti gedinčiųjų, o nauji pilkapiai apgaubti vos pradedančiomis ruduoti gėlių puokštėmis. Praėjau pro mirusius kareivius, Antrojo pasaulinio karo antkapiai truputį baltesni už Pirmojo, po jais juodumoje rūdija žvilgančios sagos ir į dulkes pūva uniformų audinys. Pro šeštojo ir penktojo dešimtmečio akmenis, pro juodo granito protestantų antkapius ir puošnius katalikų su didžiakrūčiais angelais ir akmeninėmis biblijomis, ranka perbraukiau sustingusius puslapius. Sekmadienis, todėl pilna žmonių, nešinų gėlėmis, bet kuo aukščiau kopiau, tuo žmonių mažėjo, netrukus takeliu ėjau viena. Ketvirtasis ir trečiasis dešimtmetis, praėjau pro 1915, 1903 metus, iki pat viršūnės, prieš

šimtmetį. Sėdėjau įprastoje vietoje, ant granito plytų pakraštyje. Atsirėmiau į akmenį. Tada būčiau atsinešusi knygą ar atsivedusi išgalvotą šunį (pasiųsčiau jį ieškoti kaulų, cha cha), vėliau – vogtų cigarečių iš dėžės, esančios už gimimo liudijimų spintutėje. Žiebčiau degtukus vien tam, kad gaučiau juos užpūsti. Degtuko galu gremžčiau raides akmenyje, kad iškrapštyčiau kerpes. Skiriama Margaretos Etelės Inkster (1839–1877) Mylimos Džono Inksterio Šios Parapijos Pirklio Žmonos Atminimui.

Žodžiai neatrodo labiau išblukę negu prieš dešimt metų. Diena, žvarbi ir giedra, stiprus smailių eglių, paparčių, žemės ir senų lapų kvapas. Visi aukšti medžiai visžaliai arba sprogdina naujus lapelius. Po manimi – visos kapinės, žalios ir kietos kaip drėgnas akmuo; toliau – kanalas slenka savo vingiuotu keliu lygiai ten, kur pranašavo Regėtojas Brajenas. Sausoje Tomnahuricho papėdėje matau laivus susuktomis burėmis, matau laivus, sakė jis, ir po šimto metų tą patį sakė Tomas Telfordas, tik jis už tai turbūt daug daugiau užsidirbo.

Pasislinkau ir atsisėdau prie Margaretos Etelės Inkster kojų. Maža, tamsi, Viktorijos laikų apdarais, tvidais, šaliais ir sijonais. Ištekėjusi už pirklio, tikriausiai gyveno pasiturimai, jis prekiavo gal vilna ar avimis, ar importinėmis prekėmis krautuvėlėje. Graži šypsena, taip apie ją galvojau ir būdama keturiolikos. Na, nereikia, tegu aplink jos burną būna šypsenos ir vėjo raukšlės, te ji būna linkusi duoti prie krautuvėlės žaidžiantiems vargšų vaikams saldainių iš uzbono, jei tik jie pažada kalbėti poterius. Ne, poterių nereikia, te ji būna moteris, patyliukais aplenkusi laiką. Prie upės su kitomis moterimis, ant akmenų velėjančiomis žlugtą. Vyniojanti laikraštį prakuroms, sustojanti į jį pažiūrėti, ten pavaizduotas laivas, reklamuojami į Vakarus, į Ameriką plaukiantys laivai, pagalvojanti apie žmones, mieste jų vis dar matyti, pavargę nuo vaikščiojimo ir neturi ko valgyti. O kai pati buvo maža, ji mušė lazdele lanką, gainiojo jį palei upę, o senelis sekė pasakas apie senąją kalbą, apie iš namų išrūkytus žmones, kai mylių mylias aplinkui buvo matyti dūmai, kaip kai kurie langų stikle išraižė savo vardus, kai, sniege likę be namų, jie pasislėpė bažnyčioje.

Ir nusivedė ją pažiūrėti naujajame kanale susigrūdusių baržų, ir darsyk papasakojo, kad jį kasė nuo tada, kai prieš keturiasdešimt metų jis buvo mažas berniukas.

Kaszin, kokia ji buvo? Veikiausiai visai ne tokia, nė nepanaši. Sėdėjau ant jos kapo ir nusprendžiau vis dėlto nesivaikyti mamos palaikų Bostone, ar jos motinos ir tėvo, kad ir kas jie buvo. Dabar nebėra prasmės. Blunkančioje nespalvotoje nuotraukoje ji – gražiai besišypsanti jauna mergina, jaunesnė negu aš dabar, sėdi žolėje marga vasarine suknele, laiko ją pakėlusi iki kelių ir pasilenkusi fotografo link, todėl telpa popieriaus kvadratėlyje taip, tarsi tyčia būtų į jį įsirangiusi, kaip tik telpa. Atidžiai įsižiūrėjus pamatydavai, kad jos suknelės raštas kažkoks afrikietiškas, su egzotiškais gyvūnais, paukščiais, gėlėmis; matyti gazelė, išdidus povas, medis su vaisiais, viskas vietoje ant jos kūno. Šypsosi saulėtą vasaros popietę, akimirka sustoja. Jos veidas – šešėlis ir šviesa.

Taip geriau, negu kažkoks vardas ant vario skardos niekada nelankytoje, niekada nematytoje vietoje. O Margaretos Etelės Inkster kaulai, jos ankštas kapelis puikiausiai tiks atsisveikinimo apeigoms; taip galvojau, kai man buvo keturiolika, taip pagalvojau ir dabar, atsistodama nuo šalto granito ir atsargiai žengdama tarp beveik neįžiūrimų senų kapų, tikėdamasi nieko neužminti, kol nuėjau ten, iš kur vaizdas gražiausias. Nelabai buvo į ką žiūrėti. Tolumoje ant Kreig Fadreigo tarp medžių mirgėjo mašinos, važinėjo dviratininkai, mažučiai žmogeliukai vedžiojo šunis palei kanalo krantus, šunys veržėsi į priekį, sustodavo pauostyti ir suko ratus apie kits kitą, iškėlę uodegas, paskui bėgo atgal.

Saulėje buvo netgi karšta. Šilta, bet ilgai šilta nebus. Pro nuogas šakas saulė krinta ant samanoto žolės kupsto, kuris yra Margareta Inkster; grįžau ir nusivilkau švarką, pasitiesiau jį ir atsiguliau aukštielninka, pagalvojau apie ją po apačia ir jos gražią šypseną, ji nesupyks, o jei ir supyks, ne kažin ką galės padaryti. Išroviau žolės stiebelį ir sukandau; jo vidus saldus. Mėginau sugalvoti, kaip tai pasakyti, koks jausmas. Gulėjau ir džiaugiausi, kad bus rytojus, ir porytojus, ir užporytojus, bent kurį laiką, tuo keliu važinės mašinos, vaikštinės žmonės su šunimis takeliu palei kanalą.

Kaip lapas skleidžiasi, susiploja, matyti gyslelės jame. Kaip rankoje laikyti lapą. Kaip ryški jo spalva. Kaip trisdešimt sekundžių, per kurias žemės drebėjime žūva tūkstančiai žmonių ar iš gamyklos išsiliejusios dujos nunuodija ir apakina tūkstančius žmonių. Kaip pasaka, kurią man pasakojo statybininkas, kai gyvenau Hartvelo gatvėje, apie jo dukrą, jie ką tik sužinojo, kad jos galvoje kažkas negerai, pasakė jis, žodį „auglys" ištarė taip, tarsi tai būtų jam svetima kalba, kurią jis užsispyrė išmokti, jai dvidešimt dveji, ir ji praranda uoslę, ji pyksta, kad nuo steroidų šitaip storėja, ji ne tik miršta, sakė jis, kaltu krapštinėdamas židinį, nutilo ir nudelbė akis, apsižvalgė, bet kad ir visa kita jai taip šūdina, supranti? Kaip senis traukinyje, kuris rodė priešais sėdinčiai moteriai savo garvežių nuotraukų kolekciją, išdidus, tarsi rodytų šeimos nuotraukas, o jai buvo gėda, ji apsimetė, kad miega, kai pamatė jį grįžtantį iš bufeto. Kaip keltas, kuris paskendo prieš mėnesį su visais keleiviais, ar sprogęs kosminis laivas, mokytojo vaikai mojavo vėliavomis prie rūkstančių duženų, danguje nupiešta milžiniška pirmykščio paukščio galva. Kaip švariai nusprogęs reaktoriaus stogas ir šimtus mylių aplink išdegintas kraštas, žuvę ištisi kaimai, o televizijos žiniose pasakojama, kad dėl to Norvegijoje serga elniai. Kaip ir dabar, kažkur pasaulyje, visai netoliese, nes niekas pasaulyje iš tikrųjų nėra toli, surikiuos žmones į eilę ir sušaudys prie duobės ar šalikelėje, nes jie kitaip tiki, yra kitos tautybės, kitos spalvos, ar panašiai, ar dėl pinigų. Kaip žmonės visą dieną kompiuteriais žaidžia iš pinigų, kurių nėra, kaip būna žmonių, kurie gali išleisti 75 000 svarų šilkiniams kaklaraiščiams. Kaip būna žmonių, kurie neturi pinigų duonos kepalui ir turi pildyti anketas, kad galėtų gauti jam pinigų. Kaip kuo ji ten vardu Karmen draugė turėjo darytis abortą, o Karmen kitą rytą ją pažadino su keturiais blynais, apkrautais ledais, prileido vonią, ant radiatoriaus pašildė rankšluosčius, kuo dar galiu tau padėti? Nežinojau, ką dar padaryti, paskui sakė ji. Kaip ji pasisakė, kad geria temazepamą, kaip visas pasaulis prasibrovė pro skylę jos kaktoje dydžio sulig smeigtuku ir išplėtė jos kaukolę, todėl jai atrodė, kad galva išsipūs kaip balionas ir sprogs, jei kas nors prisilies; ji ėmė baimintis aštrių šukų ir šepečių šerių.

Raminamųjų priminta emocija. Kaip Džeimsas, kai paskutinįsyk jį mačiau. Nenoriu apie tai galvoti. Dieve, taip, kaip tada, kai tie visi vaikai, sustoję žaidimų aikštelėje dideliu ratu, šaukė, pirmyn, pirmyn, o mergaitė iš aukštesnės klasės pasakė, kad ten mano broliai, nepatikėjau, kol nepamačiau jų marškinėlių, tų su rudais dryželiais, vienodai apsirengę, jie buvo įnirtę, daužė ir spardė kits kitą, ir aš pirmąsyk jų neskyriau, kol Patrikas, jis tikriausiai laimėjo, bet ir jis atrodė išsigandęs, o Džeimsas toks susitraukęs, kol valytojas jų neišskyrė ir nenutempė pas direktorių, purtydamas už pečių, ir aš pamačiau, kaip Patrikas susirūpinęs tada pažvelgė į Džeimsą, Džeimsas linktelėjo, tu laimėjai, ir pamažu sužalotas nusišypsojo. Kaip nesibaigiantys pokštai, kodėl jūra sūri? Nes ten silkės gyvena, kaip tas visai nejuokingas pokštas, iš kurio kvatojomės, Betmenas ir Robinas ėjo keliu, ir Robinas nusijuokė, Betmenas paklausė, ko tu juokiesi? O Robinas atsakė, nes juokinga, kaip jie mane kankindavo juo, kad prajuokintų, kai aš verkdavau ar pykdavau ir, kad ir kaip stengdavausi nenusijuokti, niekaip neištverdavau, buvo neįmanoma. Kaip sykį suskambo telefonas, ieškojo manęs, ir kažkas pasakė, kad bitlai, Polas, tik skambina paklausti, kaip gyvenu, ir paklausė, kaip gyvenu ir kokia mėgstamiausia mano daina, „Yellow Submarine“, pasakiau, paskui pasigirdo pypsėjimas, o aš tik po daugelio metų supratau, kad skambino visai ne bitlai, o mano brolis. Taip, ir šitaip.

Apsiverčiau žolėje ir gulėjau, padėjusi galvą ant rankos. Pasiverčiau, ir saulė pro kirpčiukus, pro blakstienas pasiuntė vaivorykštę. Kaip saulė, nuo kurios prakaituoji ir daužosi širdis, keičianti spalvas. Komunijos duonelė pro debesis, įsivaizuok saulę ant liežuvio. Pasigailėk manęs, Viešpatie, nes labai nusisaulėjau. Kaip pirmą sykį žmogų bučiuojant, akimirka prieš prisiliečiant, paskui akimirka, kai prisilieti, švelniai šiurkščios vaikinų burnos, lygios, atkaklios merginų ir moterų. Pirmasis tikras bučinys, kai žinai, kad jo laukei, nes paskui jautiesi pilna sprogmenų, o pirštų galiukai švyti. Kaip mudvi su Dona, vasarvidis, tvirtai susiėmusios surūdijusiame senutėliame karavane, kurį jos tėvai laikė prie ežero svečiams, išlaužėme spyną ir užtraukėme užuolaidas, nusimetėme drabužius, nusiplėšėme

juos, ji pasiliko vieną kojinę, išbučiavo mane visą, buvome toli nuo visko ir galėjome triukšmauti, kiek širdis geidžia, paskui supratome, kad linguojame vagonėlį ant ašių kaip per filmus, buvo juokinga, dabar viskas nublankę kaip vienadienis gripas, bet prisimenu jos pečių jėgą, jos alkūnės linkį, judančią pūkuotą jos ranką, baimę, o paskui gryną malonumą be kaltės, atsispindintį tai mano, tai jos veide; šviesa įsiskverbė pro užuolaidų plyšelius antrą valandą ryto, beveik nesutemo, aukštuose medžiuose virš mūsų šūkavo paukščiai, visą naktį į žemės kraštą gureno vanduo. Jos liauna tvirta ranka ant mano kūno. Taip, tarsi baugščiai, be baimės uždėtum ranką ant kito kūno. Bebaimė svetima ranka ant tavo kūno. Priblokšta šypsaisi, kai kažkas staiga nukrečia gryniausia energija. Tarsi įsidėtum lapą į burną. Stovėti vidury Vaterlo tilto ir žvalgytis į pastatus paupyje. Lietingą popietę žiūrėti su tėvu filmus, ir nė žodžio nereikia sakyti. Kaip dainuoti, pasistrykčiojant gatve. Kaip kartais gali važiuoti dviračiu, o vėjas pučia į nugarą. Karštos dienos. Miegoti ant tos moters namų stogo, kai viešbutyje Kretoje nebuvo vietos, akmenuoto ir apžėlusio kaip Škotija kaitroje, virš mūsų tik dangus, ir išgalvoti vardus žvaigždėms, kurių vardų neprisiminėme, pabusti nuo varpelių ožkoms po kaklu, jas moteris gena į kalną, tolyn nuo ožaičių, kad atjunkytų. Kaip stovėti šiltoje jūroje iki juosmens ir šlapintis į ją; kaip kai Simonos mėnesinių kraujas išsiliejo į jūrą, o aplink jos kojas plaukiojančios žuvytės susipešė, kuri gaus jį.

Saulė pajudėjo; atvėso, atsistojau, apsivilkau švarką ir nuėjau takeliu, grįžau namo. Kaip tada kai. Kaip tada. Tarsi. Nebuvo kaip sustoti. Visą kelią žemyn mano galvoje siautė išspardyti seni lapai. Nebuvo kaip sustoti, nei kaip priartėti. Sakai, kad kažkas – tarsi kažkas kitas, o iš tikrųjų tepasakai, kad todėl tarsi, kad kitaip.

Kai grįžau namo, pamačiau, kad jis išskrodė mano žuvį ir paliko ją vakarienei. Jis išėjo, tikriausiai prie upės, laukia, kol sutems tiek, kad būtų galima nelegaliai žvejoti. Užlipau aukštyn, o jis man kažką palikęs ant stalo, sulankstęs į penkiasdešimties svarų banknotą, apačioje raštelis ŠĮSYK BENT PAKAKS LAIKO KAI KĄ TAU ĮDĖTI Į KELIĄ. Sulanksčiau pinigus ir raštelį ir įsidėjau į kišenę. Receptą ir kitus daiktus turbūt paliksiu čia.

Paimk keptuvę.
Keptuvės dugną ištepk Saulėgrąžų aliejumi
Supjaustyk Vid. dydžio svogūną, ar nesvarbu, mažą,
suberk į keptuvę ir apskrudink uždengus.
Supjaustyk kubeliais (Mažą) ropę
ir 1 didelę morką.
Sudėk su svogūnu Troškink 5–10 min.
Ant lentos sutrupink kotletą
druskos, pipirų, sumaišyk
su daržov. Uždenk ir
Troškink, kol nebeliks raudonos
1–2 oxo pusėje pintos verdančio.
Supilk į troškintuvą ar keptuvę
pridėk mišinį iš keptuvės
Paskui
Uždenk
Troškink ¾ h
kol paruduos.
Uždenk ir šauk į orkaitę 45–1 h
kol paruduos 180–200 C
Jei keptuvėje, pamaišyk, kad dugnas neprisviltų
Kai išsitroškins
1–1 ½ šaukšto
„Co-op" padažo miltelių.
Gerai išmaišyk.

Malda į šventąjį Juozapą
(išspausdinta Italijoje)

O, šventasis Juozapai, kurio apsauga tokia didi, tokia tvirta, tokia greita prie Dievo sosto, į tavo rankas atiduodu visus savo reikalus ir troškimus. O, šventasis Juozapai, padėk man savo galingu įsikišimu ir iš savo dieviškojo Sūnaus išmelsk man visą dvasinę palaimą, per Jėzų Kristų, mūsų Viešpatį. Kad čia žemėje kliaudamasi tavo dangiška jėga galėčiau dėkoti ir džiūgauti pas Mylintįjį Tėvą. O, šventasis Juozapai,

niekada nepaliausiu tavęs garbinti, ir tavo glėbyje miegančio Jėzaus; nedrįstu artintis, kol Jis ilsisi prie tavo širdies. Priglausk Jį už mane ir pabučiuok jo dailią galvelę ir prašyk mane Pabučiuoti mano mirties valandą. Šventasis Juozapai, mirštančiųjų globėjau, melskis už mane. (Ši maldelė rasta penkiasdešimtaisiais mūsų Viešpaties ir Išganytojo Jėzaus Kristaus metais. 1505 m. Popiežius ją nusiuntė Imperatoriui Karoliui, jojančiam į mūšį. Kas perskaitys ar išgirs šią maldelę, ar laikys ją prie savęs, niekada nemirs staigia mirtimi ir nepaskęs, jo neveiks nuodai, nenugalės kovoje. Jei ko nors trokšti, kartok ją devynis rytus iš eilės. Ji visada padeda.)

IMPRIMATUR 1950 m. rugsėjo 25 d.
Hjugas C. Boilis, Pitsburgo vyskupas.

Maldelė, matyt, priklausė jai, ji ją paliko žemėje. Matyt, maišelyje užsiūtos kažko ar kažkieno relikvijos. Negaliu jos pasiimti. Jaučiuosi neklusni, vien ją skaitydama. Vien liesdama.

Iš Niujorko paskambino moteris. Ji pasisakė, kad jos vardas Džei ir kad mane atskridusią kas nors pasitiks. Ji pasakė, kad mano tarmė labai graži. Kad skamba labai nekaltai. Pasakė, kad dar niekas neturi viso scenarijaus, netgi ji, todėl nepanikuok, ji siekianti atstumo. Pradėsime nuo ramios improvizacinės interpretacijos, kad atstumo būtų dar daugiau, ketiname kurti kažką neįprasto, kad atrodytų kaip namudinis kinas.

Padėjau ragelį ir vėl užlipau čia. Sėdėjau ant dulkėtų grindų ir apsimečiau, kad skambinu Malkolmui. Skamba jo telefonas, jis atsiliepia, jo balsas žemas ir ironiškas mano galvoje. Eše, pasakė jis, mano mieloji pilkoji zona, tai tu. Kaip laikaisi? Ar jau esi Naujajame pasaulyje?

Ne, dar senajame. Kažkaip labai iš tolo girdiesi, atsakiau.

Dėl to, kad ir esu toli, atsakė jis. Tu irgi.

Tai kaip tau ten einasi? – paklausiau. Labai nekantraujame sužinoti.

Ak, labai keistai, atsakė jis. Nori tikėk, nori ne, bet čia nuostabu. Jaučiuosi daug geriau. Kaip gali įsivaizduoti. Ir drabužiai man visai patinka. Bet tu, tu niaurioje, šaltoje šiaurėje, tiesa? Ir kaip tau ten, mieloji?

Jis šitaip kalba, *mieloji*. Jis toks anglas.

Neblogai, atsakiau. Tiesą sakant, truputį keista. Pilna šmėklų. Malkolmai, ar tu girdėjai tą skambutį? Ar girdėjai, ką ta moteris sakė? Kažkaip kvailai skamba. Nežinau, ką daryti.

Ne, atsakė Malkolmas, ničnieko negirdėjau. Ar tau kelionę apmoka? Tada viskas aišku. Atsiųsk man atviruką su gražiuoju tiltu, apie kurį rašo poetai. O ką su šmėklomis daryti juk žinai, tiesa?

Pasiguldyti? – paklausiau.

Tuo tu mane labiausiai žavėjai, be galo seksualiai išradinga, atsakė jis. Ne, brangioji, visoms šmėkloms reikia gerų pasakų. Duok joms kur gyventi, tada bus patenkintos.

Bent jau man regis, kad jis taip pasakė. Blogai tave girdžiu, pasakiau.

Baisūs jūs, škotai, sakė jis, nuolat braidote po praeitį, ieškodami kokio snaudžiančio liūto.

Miegančio, atsakiau, sakoma miegančio. Alio? Malkolmai, ar girdi mane?

Ar dar mane girdi? – paklausė jis.

Labai prastai, atsakiau. Ar žaizdos užgijo?

Negirdžiu, atsakė jis.

Žaizdos. Ar žaizdos užgijo? – surikau.

Koks žaizdras? – paklausė jis. Kas čia skambina? Ak taip, dailioji Ešė. Klausyk, širdele, jei dar girdi. Linkiu tau nuostabiai praleisti laiką anapus balos. Neapsikrauk į kelią. Keliauk nuoga.

Taigi žmonės žiūrės, užrikau. Bet jis tebekalbėjo, toli, jo balsas tai girdėjosi, tai ne.

(Kažką) pamiršk, pasakė jis. Paleisk (kažką) pavėjui, ir taip toliau. Lengvai kvėpuok, kol.

Toliau nebegirdėjau. Paskui nieko nebegirdėjau ir nebejaučiau, nieko, tik orą savo šnervėse ir oro šaltį gerklėje. Todėl sėdėjau

ir klausiausi jų, tiesiog, o laikas bėgo, o kai atsimerkiau, buvo dabar.

Visų paprasčiausia. Įkvepi, iškvepi. Tarsi, jei visa kita gali sustabdyti ir tiesiog klausytis, gali netgi aptikti tikslią vietą, kai pirmąsyk palieti visą pasaulį, tikslią vietą, kur jis patenka į tave. Kai nėra nieko, tik tai, gali duoti sau erdvės. Junti krūtinėje judančius savo plaučius tarsi plasnojančius sparnus.

Žmogus eina... Ne, žmogus įeina į barą ir paprašo pusės pintos ir stikliuko. Jis svetimame mieste, įgriuvo į barą iš tamsos ir lietaus nudžiūti prieš sėsdamas į traukinį. Jis pažiūri į veidrodį virš baro ir pamato save, prašantį pusės pintos ir stikliuko. Paskui supranta, kad ten visai ne veidrodis, o langelis į kitą barą. Anapus kažkas, labai panašus į jį, kone galėtų būti jo brolis, netikėdamas spokso į jį. Žmogus taip nustemba, kad prie lūpų pakeltas stiklas išsprūsta iš rankos ir ant baro sudūžta. Be abejo, anas žmogus padarė lygiai taip pat.

Kai įlipa į traukinį, jis jau toks girtas, kad negali sustoti juoktis. Sudrimba ant sėdynės, mato savo antrininką juodame lange ir iš to taip pat juokiasi. Visas vagonas žiūri į jį. Jam nerūpi. Jie nežino. Jo pilvas pilnas maisto, galva išgudrėjusi nuo viskio, o piniginėje – dėmėtas alaus padėkliukas, šiltai priglaustas švarko kišenėje, su brolio rašysena.

Jis žino, kad jie tiek prisigėrė, jog jis tikriausiai dvokia. Jis žino, kad jei kas nors prikištų degtuką prie jo burnos ar nosies, jis spjaudytų ugnimi. Jis užsimerkia, prisimena kažką, ką jam sakė brolis, ar kažką, ką jis sakė broliui, tokio juokingo, gudraus ir kvailo, kad geriau nė nesugalvosi. Jo akys sudrėksta. Jis nuleidžia galvą ant rankų ant stalo ir springsta saldžiu cheminiu juoku į vilnonį megztinį.

Senis sėdi valtyje vandenyje. Jis išjungė variklį; valtis supasi ant vandens. Ją supa pavasario vėjai. Ankstyvas rytas, spalva dar prieš saulėtekį. Šalta. Jo žili plaukai nupūsti atgal nuo kaktos; šeriai šiurkštūs ir pilki. Jis laukia; ant meškerės galo, jei pasiseks, netrukus bus žuvies burna.

Rainė, kurią jis užnėrė kaip masalą, juoda, paskui raudona, paskui auksinė, kai sukiojasi giliai vandenyje. Jis gražus, jis tą žino. Jam devyniolika, o nuo jo šypsenos sviestas lydosi. Jis galvoja apie merginas. Širdyje nešiojasi pačią gražiausią. Sužinos, kai tik užkibs.

Valtis girgžda ant vandens, pirmyn atgal, pirmyn atgal.

Pats vidurvasaris. Saulė danguje. Dvi draugės stebi, kaip ji kyla, susirangiusios sausame apžėlusiame griovyje nežinia kur. Jos ką tik pabudo. Netrukus jos atsistos ir pasirąžys, tada keliaus per laukus, kol ras taką. Viena iš jų sustabdys furgoną, vežantį duoną į artimiausius kaimus. Jos sulips į furgoną, susiglaus ant aukštos sėdynės greta pavarų svirties ir rankinio stabdžio. Vairuotojas nuveš jas į stotį, kur po dviejų ar trijų valandų jos įlips į pirmąjį traukinį. Bet prieš tai viena pamatys kitą akies kampučiu, sėdinčią šiltame ore, dvelkiančiame pro langą, ir pagalvos, kad ji atrodo kaip kitas žmogus, pasišiaušę plaukai, purvinas veidas.

Bet kol kas jos dar guli sykiu purviname griovyje, nuo nakties vėsos pasislėpusios po švarku. Vienos galva padėta kitai ant krūtinės.

Žinai, girdžiu tavo širdį, sako ji.

Ką? – sako kita, labiau išsibudindama, net krūptelėdama, kad jos taip arti, taip arti, kad ji nežino, kur dėti rankas; joms niekur nesaugu. Bet jos draugė nejuda, toliau laiko priglaudusi prie jos ausį.

Tarsi traukinys bėgiais važiuotų, sako ji į mano marškinius. Tarsi šuoliuojantis arklys. Vis greičiau, nusijuokė; paskui nutilo, surimtėjo, įsiklausė. Pala. Girdžiu, ką širdis sako.

Sako? – klausiu. Ką? Ką ji sako?

Ji įsiklausė. Akimirkai pakėlė nuo manęs galvą, paskui vėl klausėsi.

Sako žodį pirmyn, pasakė ji.

Paskui paprašė pasakyti, ką sako jos širdis, aš priglaudžiau ausį jai prie krūtinės ir klausiausi.

Ką ji sako? – paklausė.

Tarsi, tarsi... pasakiau ir nutilau, nesugalvojau, tarsi kas ji, ji – Eimės širdis, ji tarsi niekas kitas. Bet ji neteisingai mane suprato;

tai gerai, pasakė ji, tarsi, geras žodis, ji atrodė tokia patenkinta, kad nenorėjau gadinti jai malonumo, todėl negadinau, o paskui atsistojome ir nuėjome per aukštą laukų žolę, kol pasiekėme kelią, ir mus pavežė furgonas, kvepiantis benzinu, prakaitu ir šviežia duona, radijas plyšavo tą „Haircut One Hundred" dainą, kur mums iš čia eiti, ar ežeru plaukti, o lygumos driekėsi aplink tarsi užlieta dykuma, ankstyvą rytą stotyje laukėme pirmojo traukinio, plak manyje ir toliau, vis mušk ritmą, išdrįsau nubraukti purvą nuo jos smakro marškinių kampu, suėmiau delnais jos veidą ir atsukau į save kaip vaiko, įsikišau marškinių kampą į burną ir nubraukiau žolės ir dulkių dėmę nuo jos odos savo seilėmis. Atsisėdome ant seno bronzinio suolelio, nudažyto žaliai tada, kai pertvarkė visas mažąsias stotis, kad atrodytų kaip iš Edvardo laikų romanų ekranizacijų sekmadienio vakarais per televiziją, ir nieko nekalbėjome, bent garsiai, mylių mylias aplinkui girdėjosi vasara.

Tai buvo gerai. Tada man tai patiko, taip, tikrai.

Ant šio stalo dulkių gana storai net po svaitės. Parašyk laišką su savo vardu, pirštu, giliai įkvėpk ir nupūsk.

Girdžiu, kaip pro galines duris įeina tėvas. Galbūt ką nors pagavo. Per karą numušto lėktuvo sparno nuolaužą. Vijoklį vynuogėmis svyrančiais ūsais. Žuvį, kurią bus galima padėti ant laikraščio sandėliuke ant grindų.

Gal einu pažiūrėti.

UAB „Baltų lankų" leidyba
Kęstučio g. 10, LT-08116 Vilnius
leidykla@baltoslankos.lt
www.baltoslankos.lt

Spausdino UAB „Sapnų sala"
S. Moniuškos g. 21, LT-08121 Vilnius
info@sapnusala.lt
www.sapnusala.lt
Tiražas 1000 egz.

Romanas *Tarsi* – lyras ir vaiduokliškas dviejų paauglių pasaulis – paslaptinga, juslinga, naivi, nepakeliama gyvenimų stichija... Kur Tavo pradžia, jei Tavęs nėra tą dieną gimusiųjų sąrašuose? Ar Tavo mama ta, kurią nuo mažens vadini vardu? Ar tikri delfinai, stebimi pro apmūsojusį vargano vagonėlio langelį?

Romane daug ženklų ir siluetų – Anglijos ir Škotijos priešprieša, poezijos ir hipių laisvė, tačiau viskas *tarsi*, o kaip yra iš tikrųjų – gali tik spėti, nujausti... Skaitant Ali Smith romaną apima nuojauta, kad žmogus, kurį tarsi laikai draugu, pasirodo juo nesąs... O tas, kurio tarsi nepastebi dieną, ateina į tavo sapnus kasnakt... Jautiesi sutrikęs ir gyvas. Ali Smith proza – ir poezija, vanduo ir ugnis, pienas ir kraujas. Ryškiausios šių dienų Škotijos rašytojos romanas – iš gyvenimo ištrūkstančios akimirkos – įspūdingos ir tikros... Tarsi tylos garsai...

Sakykime, paimame mažą vaiką ir pakasame po žeme ar po lapais, ir jis užmiega, ar miršta, nesvarbu. Sakykime, jis išguli pakastas per saulėtus, drėgnus ir šaltus rudens mėnesius, prikrinta dar daugiau lapų, o maži žvėriukai ir vabzdžiai, kurie deda kiaušinėlius krituoliuose obuoliuose, vėlai žydinčiuose žieduose ar šaltuose pašiūrių kampuose, išmiršta, kaip jiems ir priklauso, ištuštindami vienintelę savo vasarą į trapius tuščios materijos kiaukutus. Sakykime, obuoliai susitraukia, labai sudžiūva, nušąla ir nulūžta, o vaikas sustingsta į kietą žiemos akmenį ar kietą riešutą giliai po žeme. <...> Sakykime, tas vaikas po žeme, po lapų skeletėliais, po tiženomis ir tręštančiais lapais, pamažu šviesėjančiu dangumi, vis dar šaltu oru ir šlapiais pūvančiais lapais, išsirita, ir iš jo rankų ir kojų pirštų, akių, burnos, nosies, iš pažastų ir iš už kelių, per pilvuką ir kietas atviras genitalijas stiebiasi ūsai, aklai siekia luobo ir jį pralaužia, nieko nematydami stumiasi aukštyn ir aukštyn, jos ieškodami, jos kviečiami kaip pažado, šilumos.

ISBN 978-9955-23-216-2
9 789955 232162 >
www.baltoslankos.lt